

מסכת חולין

פרק שני

קיץ תשע"ז

כ"ז ע"א

(א) תוד"ה ר' יהודה אומר עד שישחוט את הוורידין- ונראה דדוקא לכתחלה קא"ר יהודה אבל אם צלאו דיעבד ולא נחתכו הוורידין שרי וכו'- והר"ן בסוגיין פליג וס"ל דמעבד אפי' בדיעבד, ע"ש, ועי' חידושי הגרע"א שהאריך בד"ז. ועי' שט"מ כאן ובדף כ"ח ע"ב. ושם דחה בשם הרמב"ן (וכ"ה בחידושי הרמב"ן כ"ח ע"ב ד"ה לא לכל) ראיית התוס', דודאי אי מיירי בקדשים ע"כ דלא אתינן עלה אלא משום דלדם הוא צריך ולא אפשר דפסל ר' יהודה בדיעבד דהא אין דם אוסר הבשר לגבי מזבח, ואילו מצד דלדם הוא צריך אינו אלא לכתחילה מדכתיב ואת כל דם הפר, ובוה אי אפשר דפליגי רבנן, ע"ש.

(ב) רש"י ד"ה אחד בעוף- קאי השוחט דלכתחלה אצרכו רבנן תרוייהו משום הרחקה לעבירה דלמא לא אתי למיעבד רובא דחד- מבואר מדבריו דמאי דלכתחלה בעינן שישחוט ב' הסימנים בעוף אינו אלא מדרבנן. וכ"כ הרשב"א והר"ן בסוגיין, וכ"ה מסקנת הרמב"ן, ע"ש. והקשו על דברי רש"י ממש"כ לעיל דף כ' ע"ב ד"ה כל המעבד בשחיטה, וז"ל בא"ד: אבל סימנין שחיטה תלה בהו רחמנא ולכתחלה כולו בעי כדתנן לקמן בהשוחט וכו', עכ"ל, הרי דמאי דבעינן שישחוט לכתחלה ב' הסימנים דאורייתא הוא. ואילו לעיל כ"א ע"ב כתב בד"ה ואינו מבדיל בסימן אחד, וז"ל בא"ד: אבל בסימן ב' אפי' מצוה לכתחלה ליכא דתניא לקמן לחייבו ב' סימנין א"א שכבר הוקש לדגים, עכ"ל, הרי מפורש דמדאורייתא לא בעינן לסימן ה' כלל.

וכבר עמד על כל זה הנצי"ב במרומי שדה בסוגיין, ע"ש שכתב לבאר דברי רש"י דתליא הך מילתא במקור דבעוף כשר בשחיטת סימן א', דבר קפרא יליף לה לקמן בע"ב מהא דכתבה רחמנא עוף בין דגים לבין חיה לומר דאינו כדגים דלא בעינן לשחוט כלל ואינו כחיה דבעינן ב' סימנים, אשר זהו הלימוד שהביא רש"י בדף כ"א ע"ב, ולדברי בר קפרא פשוט דכמו דבדגים לא בעינן סימנין כלל, כך בעוף לא בעינן אלא סימן אחד ומדאורייתא לכתחלה הוא, אשר זהו דכתב רש"י בסוגיין דאינו אלא מדרבנן משום הרחקה לעבירה. אכן בברייתא יליף מדמיעט זאת, ובוה שפיר איכא למימר דלא נתמעט מזאת אלא דאינו כחיה דמעבדינן ב' הסימנין בדיעבד, אבל לכתחלה שפיר בעינן מדאורייתא שישחוט לכתחלה בעוף ב' הסימנין, ואליב"י הוא דכתב רש"י בדף כ' ע"ב דמאורייתא בעינן לכתחלה שישחוט ב' הסימנין, ע"ש במרומי שדה כל דבריו בארוכה, ועצם הדברים הם בכס"מ פ"א שחיטה ה"א, ע"ש. (ועי' גם לב אריה לעיל כ"א ע"ב שאף דבריו מבואר ע"ד הנצי"ב.) ומדברי התוס' לעיל כ"א ע"ב ד"ה ואינו מבדיל משמע לכאורה דמאי דבעינן שישחוט לכתחלה ב' הסימנין דאורייתא הוא, ודלא כמבואר מדברי רש"י שם. ובדעת הר"ף שלא הביא להלכה הא דבעינן שישחוט לכתחלה ב' סימנין בעוף כתבו הראשונים דהיינו משום דס"ל דאינו אלא מדרבנן וכיון דפליגי בה ב' הלשונות בסוגיין פסק הר"ף כלישנא בתרא והקיל בזה, ועוד יבואר לקמן אות ג', בעוהשי"ת.

ועי' חידושי הרמב"ן בסוגיין שמתחלה צידד לומר דמאי דבעינן שישחוט לכתחלה ב' הסימנין דאורייתא הוא, "משום שמצות שחיטה על שנים שלמים בין בעוף בין בבהמה דהכי אגמרי' רחמנא למשה למשחט שנים ורובו של אחד בעוף ושל שנים בבהמה ככולן". (ולשונו צ"ב קצת, דמשמע כאילו מאי דכשר אף שלא שחט בעוף ב' הסימנין אלא רוב סימן אחד הוא מדין רובו ככולו, וזה תמוה דהא ליכא בכה"ג רוב כלל.) והא מיהא פשיטא דלא שייך לצדד דליהוי הא דבעינן

לכתחלה לשחוט ב' הסימנים בעוף דאורייתא אא"כ נימא דהוי שחיטה מצוה, וכדעת הרמב"ם ריש הלכות שחיטה ובסה"מ מ"ע קמ"ו, אבל למה שפירש הכס"מ בדעת הראב"ד דאין בזה מצוה וליכא אלא מתיר דשחיטה, פשוט דלא שייך דבר זה דממנ"פ, אי איתא כבר להמתיר על ידי סימן אחד אמאי בעינן לכתחלה לשחוט ב' סימנים, וזה מוכרח, וע"כ דמצד מצוה אתינן עלה, וכמבואר להדיא מלשון הרמב"ן.

והנה כתב הרמב"ם בפ"א מהל' שחיטה ה"ט, וז"ל בא"ד: וכמה הוא שיעור השחיטה שני הסימנין שהן הקנה והושט השחיטה המעולה שיחתכו שניהן בין בבהמה בין בעוף ולזה יתכוון השוחט ואם שחט רוב אחד מהן בעוף ורוב שנים בבהמה ונחיה שחיטתו כשרה, עכ"ל, הרי שהביא להלכה הך דינא לכתחלה בעינן שישחוט בעוף ב' הסימנין. וע"ש בכס"מ פ"א ה"א שפירש בדברי הרמב"ם דמאי דבעינן לכתחלה ב' הסימנין דאורייתא הוא, וכתב דמהאי טעמא הוא דלא הביא הרמב"ם דרשת בר קפרא, דלבר קפרא לא בעינן לכתחלה אלא סימן אחד, אלא הביא דרשה אחרת אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל ושפך את דמו וכו'. והא דהביא דרשה זו ולא מאי דאיכא בברייתא בסוגיין דלקמן ע"ב, ע"ש בכס"מ.

(ג) ואיבע"א ארובא של אחד כמוהו- עי' רמב"ן, רשב"א ור"ן בסוגיין דהני לישני לא פליגי ותרוייהו איתנהו להלכה, וכ"כ המ"מ והלח"ם בדעת הרמב"ם. אכן בכס"מ הנ"ל פ"א מהל' שחיטה ה"א כתב בדעת הרמב"ם דה"ט דנקט כב' הלשונות משום דספק דאורייתא הוא ואזלינן לחומרא, וכ"כ ברא"ש סי' ב' דכיון דאיכא תרי שינויי אזלינן לחומרא. וצ"ב לכאורה לדבריהם אמאי בעינן שישחוט ב' הסימנים לגמרי, הרי אם שחט סימן אחד לגמרי ורובו של הסימן ה' סגי לצאת ידי ב' הלשונות, וכה"ק בתבואת שור סי' כ"א סק"א. ולכאורה י"ל בזה, דהא באמת ב' נידונים נפרדים הם אי בעינן שישחוט כל הסימן ואי בעינן שישחוט בעוף ב' הסימנים, רק דבמקרה לחד לישנא איתא לחד מייניהו וליתא להשני ולאידך לישנא הוי איפכא, אכל לעולם ב' ענינים נפרדים הם. אשר ממילא פשוט דכד דיינינן בכל חד מהני שאלות דהוי ספיקא דאורייתא, מחמירין בכל חד מייניהו, וממילא בעינן ב' הסימנים בעוף ובעינן שישחוט כל הסימן ולא רוב, וז"פ לכאורה.

אכן יעויין ברא"ש הנ"ל בהמשך דבריו שהביא דעת הר"ף הנ"ל וכתב בביאור דבריו דכיון דנחלקו הני ב' לישני בדברנן נקטינן לקולא וכלישנא בתרא. וצ"ב לכאורה כיון דאינו אלא ספיקא דרבנן אמאי פסק הר"ף דבעינן לכתחלה לשחוט כל הסימן, וכה"ק בתבואת שור הנ"ל. ובמיוחד דיקשה ע"פ משנ"ת דלעולם ב' נידונים נפרדים הם, וא"כ על כל נידון בפני עצמו נימא דהוי ספיקא דרבנן לקולא ואף כל הסימן לא ינבעי. אם לא דנימא דרק מאי דבעינן שישחוט ב' הסימנים הוא דרבנן, אבל מאי דבעינן לכתחלה לשחוט כל הסימן ודאי דאורייתא הוא, אשר ממילא דווקא בזה הוא שהחמיר הר"ף.

ועי' חידושי הגרע"א שדקדק מדברי רש"י בסוגיין בד"ה אחד בעוף דסבירא ל' דפליגי ב' הלשונות וס"ל ללישנא בתרא דלכתחילה צריך לשחוט כל הסימן, ורק ללישנא קמא דמותר לכתחלה לשחוט הרוב הוא דשייך למיגזר שישחוט גם הסימן ה' שמא לא ישחוט הרוב בסימן הא', ע"ש כל דבריו. וע"פ דבריו נמצא דב' הדינים שנחלקו הני לישני עלייהו תלויין הא בהא, דמאי דאמרינן דצריך לשחוט גם הסימן ה' אינו אלא משום דלכתחלה מצי שחית רוב סימן, ומאי דס"ל ללי"ב דאינו צריך לשחוט סימן ה' הוא רק משום דס"ל דלכתחלה בעינן כל הסימן, אבל

אילו לא הוה בעינן לכתחלה אלא רוב מודה דהוה בעינן ב' הסימנים. אשר לפי' הרי לא שייך לדון על כל אחד מהדינים בנפרד אלא בעינן למידן על לישנא קמא בכלל ולישנא בתרא בכלל הי מינייהו מחמיר טפי, אשר בזה פשוט דלישנא בתרא הוא דמיקל טפי כיון דלא בעינן לשחוט אלא כל סימן אחד ולא רוב ב' סימנים, אשר זהו דכתב הרא"ש דמכיון דספיקא דרבנן לקולא נקטינן כלישנא בתרא דמיקל יותר מלישנא קמא ולא בעינן אלא שישחוט כל הסימן אבל ב' סימנים לא בעינן אפי' לכתחלה. אכן לדברי הכס"מ בדעת הרמב"ם דב' דינים אלו דאורייתא הם, ודאי דב' דינים נפרדים הם, אשר ממילא אתיין שפיר גם דברי הכס"מ, וכמשנ"ת, ודוק.

והנה כתב הרא"ש בסי' ב' דמאי דבעינן סימן שלם לכתחלה הוא רק מדרבנן, וכ"ה דעת הר"ן והרשב"א בסוגיין. אכן יעויין דברי רש"י לעיל דף כ"א ע"ב ד"ה ואינו, הובאו דבריו לעיל אות א', דמבואר להדיא מדבריו דכל הסימן הוי מצות שחיטה בעוף לכתחלה הלכך במליקה כי מליק כולו סימן לאו הבדלה היא, משא"כ בסימן שני. והקשו שם התוס' ד"ה ואינו מבדיל כו' על דבריו, וז"ל: וקשה לפירושו דלקמן בריש פרק ב' אמרינן בהדיא דהא דקתני השוחט דיעבד אחד בעוף, עכ"ל, הרי דאף סימן ב' בעינן לכתחלה (עכ"פ ל"ק). ובמגיני שלמה לעיל כ"א ע"ב ובבל אריה כתבו ליישב דברי רש"י, דבסימן ה' ודאי דלא יבדיל, דמאי דבעינן לכתחלה לשחוט ב' הסימנים אינו אלא מדרבנן כאשר כתב רש"י להדיא בסוגיין, אבל סימן אחד דעוף דכתיב להדיא בתורה ודאי דמאי דבעינן לה לכתחלה דאורייתא הוא אשר ממילא ליכא בזה משום הבדלה. ויוצא מדבריהם דדעת רש"י דמאי דבעינן סימן שלם לכתחלה מדאורייתא הוא. וצ"ב לכאורה מה שייך בזה לכתחלה מן התורה, הא כיון דסגי ברוב בכדי להתיר הבשר תו לא בעינן ולא מידי. ועכ"פ כנ"ל דהה"נ מצד המתיר שפיר סגי ברוב, מ"מ מצד מצות השחיטה בעינן לכתחלה לשחוט כל הסימן.

שו"ר שהקשה כן על דברי רש"י בביה"ל ח"ב סי' י"א אות ו', ע"ש שכתב דבאמת בעינן כל הסימן, ומאי דמהני רוב אינו אלא מדין רובו ככולו, דחשיב כאילו עשה כל הסימן, אשר לפי' מובן היטב מאי דבעינן לכתחלה כל הסימן, דהמתיר באמת הוא על ידי כל הסימן, וכנ"ל. ויש להוסיף בזה, דלכאורה צ"ב דהא מדברי רש"י מבואר דמתיר דשחיטה תלוי בפסיקת חיותו, כאשר נביא לקמן מדבריו לקמן דף כ"ח ובזבחים ס"ה ע"א, ומצד פסיקת החיות הרי לא שייך מושג דרובו ככולו דממנ"פ, או דאיכא פסיקת חיות או דליכא, ואי לפסיקת חיות בעינן שחיטת כל הסימן תו לא שייך דין רובו ככולו. אכן הביאור הפשוט בזה, דאין כונת רש"י למימר דהמתיר תלוי ביטירות בחיות, אלא פסיקת החיות מהוה הטעם דנאמר מעשה שחיטה דב' סימנים בבהמה ודסימן אחד בעוף, וכן לרב אדא בר אבהה הרי זה הטעם דבעינן דווקא שחיטת הוושט, אכן בסופו של דבר עיקר המתיר הוא מעשה השחיטה, וכיון דכן, אם אך חשיבא מעשה שחיטה שפיר דמי אף דליכא פסיקת חיות לגמרי על ידי מעשה זו, דהמתיר הוא מעשה השחיטה ועל ידי דין רובו ככולו חשיב שפיר מעשה, ושפיר י"ל כמש"כ בביה"ל.

והנה במה דמהני רוב סימן, עי' בר"ן על הר"ף דמבואר להדיא מדבריו דהיינו מדין רובו ככולו דכה"ת. והנה מדברי התוס' לקמן כ"ח ע"א ד"ה ועל הרוב שכתבו דדריש בגימטריא דכאשר אלך אחד בעוף שן שנים בבהמה ריש רובו של אחד כמוהו רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה, מבואר לכאורה דלא סגי בכלל דעלמא דרובו ככולו אלא בעינן לימוד מסויים גבי שחיטה דליסגי ברוב. וטעמא דמילתא לכאורה, ע"פ המבואר בפשטות דהמתיר דשחיטה מיתלא תליא במאי דנפקא חיותא על ידי השחיטה, וכמש"כ רש"י בזבחים ס"ה ע"ב דמשו"ה בבהמה בעינן ב' סימנים ואילו בעוף לא בעינן אלא סימן אחד, משום דבעוף נפקא חיותא על ידי שחיטת סימן אחד

משא"כ בבהמה. וכן מבואר מדברי רש"י במכילתין לקמן דף כ"ח ע"א דמהאי טעמא לרב אדא בר אבהה בעינן דווקא וושט ולא קנה, דס"ל דהחיות תליא בהוושט, ע"ש. ואי נימא הכי, מסתבר לכאורה דלא ליסגי הכא בדין הפשוט דרובו ככולו דכה"ת, דחתיכת הסימנים האי הוי בפשטות שיעור בהפסקת החיות, ובה לא שייך דינא דרובו ככולו, דלא שייך דין רובו ככולו אלא היכא דבעינן מעשה מסויים ועל ידי רין רוכ"כ אמרינן דהוי כאילו נעשה, אבל הכא דתליא במציאות הפסקת חיות לא שייך ד"ה, אשר משו"ה ס"ל להתוס' דבעינן לזה לימוד מסויים דליסגי ברוב סימנים, וגדרו, דנלמד דסגי בפסיקת חיות הנעשה על ידי שחיטת רוב הסימן בכדי להתירה. אלא דצ"ב לכאורה על דברי התוס' מסוגיין דף כ"ח ע"ב דבדין מחצה כרוב השוה דין שחיטה לדין נתיצת תנור לענין טומאה, ולדברי התוס' לכאורה לא שייכי אחדדי, דהא בשחיטה איכא לימוד מסויים דסגי ברוב. אם לא דנימא דהא גופא נלמד מקרא דאף בזה דתליא בפסיקת חיות אמרינן דרובו ככולו, וצ"ע בזה. (עי' לקוטי שיעורים להגר"פ שטיין זצ"ל מה שכתב בזה.)

ד) רש"י ד"ה דלא לשווייה גיסטרא - שלא יחתוך כל המפרקת לשנים וכו' הוציא את דמו ותו לא- בפשטות מבואר מדבריו דאף לאחר ששחט ב' הסימנים אסר לחתוך המפרקת, וכן דקדק מדבריו הראב"ה, הובאו דבריו במדכ"י בסוגיין סי' תר"ב. אכן עי' שם דעת רבינו מאיר שפירש דברי רש"י באופן אחר, דאין ר"ל אלא דאינו צריך לחתוך כל המפרקת וסגי בב' הסימנים, ולדבריו אף לדברי רש"י אם חתך כל המפרקת הבהמה כשרה. והנה עי' דברי התוס' בד"ה ותו שהייה וכו', שבין שאר קושיותיהם על פי רש"י הקשו, וז"ל: ועוד אמאי ס"ד שיחתוך המפרקת אחר שחיטת הסימנים, עכ"ל, ומשמע להדיא מדבריהם שהבינו בדברי רש"י כהבנת רבינו מאיר, דר"ל דאינו צריך לחתוך המפרקת, אשר ע"ז שפיר הקשו מהיכי יתני לן ס"ד דניבעי לחתוך המפרקת, וכן דקדק מדבריהם הב"ח בסי' כ"ד, ע"ש.

ולפום הבנת הראב"ה בדברי רש"י יש לעיין מהו יסוד הפסול בזה שנחתכה המפרקת. ועי' חידושי הרשב"א בסוגיין וכן בתוה"ב בית שני שער א' (דף כ"ב ע"א בדפי הספר), וע"ש גם במשמרת הבית, דהיינו טעמא משום דעל ידי כך נבלע הדם באברים והו"ל דם האברים שפרש ממקומו ונבלע במקום אחר, והוא ע"פ סוגי' דלקמן דק"ג ע"א, ע"ש. ולדבריו ליכא פסול בעצם מעשה השחיטה, אלא מצד איסור דם אתנין עלה. וע"ש בבדק הבית דפליג וס"ל דאין נעשה כך אלא על ידי שפירה ולא בחיתוך בשעת שחיטה. ובשו"ת הרשב"א ח"א סי' רס"א כתב דלפי פירוש זה אתי שפיר מאי דנלמד הך דרשה דושחט איסור לחתוך המפרקת, דהא חטאו פירושו להסיר הדם, וחתיכת המפרקת הרי מרבה דם באברים. ומדברי רש"י שפירש באופ"א דהוי כעין מיעוט להוציא הדם על ידי שחיטת הסימנים ותו לא, מבואר דלא ס"ל כהרשב"א בעיקר החסרון דחתיכת המפרקת.

ובב"ח הנ"ל כתב לבאר באופן אחר, "דגזיה"כ היא דפסולה מאחר שחותך המפרקת בשעת שחיטה ודומה זה לשהייה במיעוט בתרא (עי' רש"י לקמן דף ל"ב ע"א ד"ה במיעוט סימנים) שהכל תמחו למה לא יהא כמחתך בשר בעלמא מה שחותך אח"כ שהרי כבר נשחט הרוב וצריך לומר דהל"מ כך היא כדפרישית לעיל והכי נמי דכוותי' ". ביאור דבריו, דגזיה"כ היא דצורת מעשה שחיטה כך היא שלא יחתוך אלא ב' הסימנים ולא המפרקת, ואם אך חתך אח"כ המפרקת הרי זו שחיטה פסולה. (וביאור זה הוא דלא כמש"כ בביה"ל הנ"ל לבאר דבעצם בעינן כל הסימן אלא דרובו ככולו, וכיון דבעינן הכל שפיר פוסל אף במיעוט בתרא. ולפי ביאור זה לא שייך הא דשהייה במיעוט בתרא למאי דפסול אם שובר אח"כ המפרקת, אלא מוכח מדברי הב"ח כמשנ"ת). ועי' ספר האשכול הלכות שחיטה סי' ט' שהביא דיעה כזו דכששבר אח"כ המפרקת לאו שחיטה היא (וע"ש משו"ק על פי' זו) וכתב דיש מי שמפרש דחתיכת מפרקת עם

הסימנים בלא הפסק אסור מן התורה אבל אם שחט הסימנים ושהה שיעור שהיה ואח"כ שבר המפרקת לא אסרה תורה דלא הוי כשחיטה חדא, והיינו, דודאי הוי חסרון במעשה השחיטה דלאו שחיטה היא, אך אין זה אלא היכא דחשיב הכל מעשה א' אבל כששהה שיעור שהיה קודם חתיכת המפרקת לא.

(ודין שהה במיעוט בתרא פלוגתת הראשונים היא, עי' טור סי' כ"ג. ויש לעיין היכא דשחט עוף ושהה בין סימן לסימן (דבעצם לא בעינן אלא סימן אחד) אי דמיא הך מילתא לשהה במיעוט בתרא, דלכאורה י"ל דגריעא הך מילתא משהה במיעוט בתרא, דבמיעוט בתרא הרי אותו סימן כבר שחוט והשאר אינו אלא כחתיכת בשר בעלמא, אבל בעוף, הא מיהא פשיטא דאף דכשרה שחיטה בלא שחיטת סימן ה', מ"מ הרי ליכא למימר דהוי כבר כשחוט ואינו אלא בשר בעלמא כיון דסו"ס סימן הוא, ויתכן ממילא דאף אי שהיה אינה פסולת במיעוט בתרא, מ"מ פסולת בין שני הסימנים בעוף, עי' פתחי תשובה סי' כ"ג סק"ט וסק"י. והא דפסול בשהה במיעוט בתרא מבואר בדברי רש"י לקמן ל"ב ע"א ד"ה תיקו, ע"ש. ועי' סמ"ק סי' קצ"ו שכתב, וז"ל: והיכי ששחט הכשר שחיטה ושהה ואח"כ חזר ושחט כל הסימנים רש"י אוסר ואין מודים לו כי ר"ת מתיר אך נהגו כרש"י ולכן כששחט אדם סימן אחד בעוף וזרק העוף מידו ועודנו מפרסס ורוצה להמיתו מיד לא יחתוך הסימן השני עם ראשו בסכין ולא בקרדום לפי ששהה בין סימן לסימן אלא ימיתנו במקל או ברגל ואפי' כששחט ב' הסימנים יש לזהר בזה שלא לחתוך ראשו לפי שפעמים שמשייר מיעוט סימנים ולא אדעתא ושהיות פוסלות אפי' במיעוט בתרא לפרש"י, עכ"ל, הובאו הדברים בב"י סי' כ"ג, ע"ש. הרי דלא חילק כנ"ל אלא השהה מיעוט בתרא לסימן אחד בעוף.) ועי' עוד בט"ז סי' כ"ד סק"ב שכתב לבאר הא דפסולה היכא דשבר המפרקת באופן אחר, דעיקר מאי דקפיד הוא אהחוט שהחיות תלוי בו, דעל זה הוא שאמרה תורה דלא ימית בהמה אלא על ידי סימנים ולא על ידי דבר אחר, כלומר דמעשה השחיטה תהיה כל שמיתת הבהמה תהיה דווקא על ידי הסימנים, ע"ש בארוכה.

כ"ז ע"ב

(ה) מה עוף בסימן אחד וכו' - עי' דברי התוס' לעיל דף ט' ע"א ד"ה כולהו תנינהו מש"כ בשם בה"ג, וכבר הבאנו שם דברי הרשב"א בתורת הבית (דף כ"א ע"ב) ודף כ"ו ע"א בדפי הספר) שכתב דלא בעינן אלא סימן אחד, מ"מ בעינן שני סימנים הראויין לשחיטה (ועיקור, דהיינו, לשיתו, שמוטת סימנים, אף דלא הוי טריפה, ודלא כשיתו רש"י, מ"מ הלכה היא דאין שחיטה מועלת בה, ואף בעוף בעינן שיהיו ב' הסימנים ראויין לשחיטה). ובטעם הדבר, ע"ש דף כ"ו שכתב דהיינו משום דכיון דמצונו בעולת העוף דהכשירו ב' הסימנים, שוב ממילא בעינן לעולם שיהיו ראויין לשחיטה. ובמשמרת הבית בדף כ"א ע"ב כתב בטעמא דמילתא דהיינו משום דלכתחילה כל שאפשר צריך שנים, עי' לעיל פ"ק אות צ"ה הבאנו כל זה וע"ש ביאור הדברים, דמעולת העוף חזינן דאיכא בעוף מושג דב' סימנים, ושוב אף היכא דמהני סימן אחד מ"מ פסול או דין החל בו חל ב' הסימנים יחד, וכ"ה גם ביאור מש"כ דלכתחילה צריך שנים, דודאי אף בעוף איכא מושג דב' הסימנים יחד, וכמשנ"ת.

אכן בבדק הבית דף כ"א ע"ב פליג אהרשב"א, וס"ל דאם אך אמרינן דאין בעיקור משום טריפה שוב ליכא טעמא שיפסול בשחיטה, וכן פליג וס"ל דלא בעינן שיהיו ב' הסימנים בעוף ראויין לשחיטה, ע"ש בדבריו.

(ו) באסיפה בעלמא סגי להו - לכאורה משמע מפשטות לישנא דהש"ס דאף בדגים באמת בעינן מתיר, אלא דבאסיפה בעלמא סגי. ואכן כך כתב הרמב"ם פ"א שחיטה ה"ג, ע"ש שכתב, וז"ל: דגים

וחגבים אינן צריכין שחיטה אלא אסיפתן היא המתרת אותן וכו' לפיכך אם מתו מאליהן בתוך המים מותרין ומותר לאכלן חיים, עכ"ל. ומבואר גם מדבריו דמכיון דלא בעינן להיתר דשחיטה, שוב מותרין אפילו מתו במים ואספן מתים, דאף בכה"ג מתרת האסיפה, עי' כס"מ שם שהביא דברי בעל העיטור בשם רס"ג דמתים אסורים, כלומר, דאין אסיפתן מתירתן, ורה"ג פליג עלי'. וביאורא דהך מילתא דאסיפה מתרת אפי' היכא דמתו מקודם, דדווקא בשחיטה לא מהני בכה"ג משום דלא חשיב בכה"ג שחיטה, דעל ידי שמת קודם חסר בעצם השחיטה שבו, משא"כ לענין אסיפה, שפיר הוי אסיפה אף שמת מקודם, וז"פ.

(ז) ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה נחירתו זו היא שחיטתו וכו' - מדקאמר נחירתו זו היא שחיטתו ולא קאמר עיקורו, מבואר דאף אין אין שחיטה לעוף מן התורה מ"מ בעינן חתיכת סימנים ולא מהני בזה עיקור, וכן דקדק הרשב"א במשמרת הבית דף כ"ו ע"א בדפי הספר, ע"ש. וכן היה משמע מדברי רש"י לקמן כ"ח ע"א ד"ה מאי לאו בעוף, ע"ש שכתב בסוף דבריו, וז"ל: ואי אין שחיטה לעוף נותרו צריך כיסוי שזו היא שחיטתו, עכ"ל, ומדכתב נותרו ולא כתב מעקרו משמע דאף אין אין שחיטה לעוף מן התורה מ"מ לא מהני המעקור, והוא כדברי הרשב"א הנ"ל. אלא דליכא למימר הכי בדברי רש"י, דהא מבואר במפורש מדבריו ב' מקומות בסוגיין דלמ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה מהני גם נחירה וגם עיקור, ודלא כדברי הרשב"א. ולדבריו צ"ב קצת לישנא דהש"ס דנחירתו זו היא שחיטתו דלכאורה ה"ה עיקור.

(ח) ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה נחירתו זו היא שחיטתו וכו' - מבואר לכאורה מסוגיין דאף דלמ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה מ"מ מדרבנן בעינן שחיטה ולא מהניא נחירה, ומ"מ כיון דמדאורייתא שפיר סגי בנחירה הרי הוא חייב בכיסוי אף דמדרבנן אסור, וכן הוכיח בשעה"מ פ"ה מהל' אישות ה"א, ע"ש. ומכאן הקשה הגרע"א בשו"ע יו"ד סי' כ"ח סק"ז על דברי הפרמ"ג סי' כ"ז שכתב דטריפה דרבנן אינה טעונה כיסוי כיון דאסורה באכילה ולא קרינן בה "אשר לאכל", ע"ש מש"כ לדחות הראיה, אלא דשוב הוכיח דלא כהפרמ"ג מסוגיין דלקמן דף פ"ו ע"א. ועי' מל"מ פ"ז מהל' תרומות ה"א מה שהוכיח מסוגיין. ובדעת הפרמ"ג, צריך לחלק בין טריפה דרבנן לבין שחיטה מדברי סופרים אי אין שחיטה לעוף מן התורה, דבטריפה דרבנן דיש לו יסוד מן התורה דטריפה אינה נותרת, אם אך קבעו חז"ל דדבר מסויים חשוב טריפה הרי זה שפיר חשוב שאין הדבר בר אכילה, אכן למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה הרי ליכא מושג דשחיטה בעוף מן התורה כלל, אלא בהמצאו חז"ל דניבעי שחיטה, בזה אפשר דמודה הפרמ"ג דאף דמונח דין שחיטה על הדברא מ"מ אין החפצא דהעוף חשוב לאו בר אכילה ושפיר טעון כיסוי, ועדיין צ"ע בזה אי יש לחלק בכך.

כ"ח ע"א

(ט) ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה נהי נמי דכי תבר ל' שדרה ומפרקת היא לה טריפה תהני לה סכין לטהרה מידי נבלה וכו' - מבואר מכאן דאף דאסור מדרבנן, ומדברנן אין זה שחיטה כלל, מ"מ שפיר מהני לטהרו מטומאת נבלה, והיינו לכאורה משום דלענין טומאת נבילה לא תיקנו דניבעי שחיטה, והוי כדאורייתא דניתרת אף בלא שחיטה.

(י) תוד"ה תיהני לה סכין לטהרה מידי נבלה - הך פירכא ליתא לר' יוסי דאמר דזבחים פרק חטאת העוף גבי מלק ונמצאת טרפה דאין מליקה מטרת מיידי נבלה דדווקא שחיטה מטרת בבהמה וכו' - ועי'

מהרש"א שהעיר דאמאי לא נימא הכא דנחירתו זו היא שחיטתו כדאמרין לעיל, ונימא דאף לר' יוסי כמו דשחיטה מטהרת מידי נבילה כך נחירה בעוף מטהרת מידי נבילה, משא"כ מליקה, ע"ש שתי דכמו דמליקה אינה מטהרת מידי נבילה משום דדווקא שחיטה בעינן, כך לענין נחירה אמרינן דבעינן דווקא שחיטה, דיסוד הדין הוא דשחיטתה מטהרתה ולא מליקתה ולא נחירתה. והנה רש"י כתב בד"ה לטהרה מידי נבילה, וז"ל: דהא טרפה ששחטה אינה מטמאה ועוף נחירתו זו היא שחיטתו וכו', עכ"ל, ומשמע מפשטות לשונו דאף לענין טומאה איתא ליסוד זה דנחירתו זו היא שחיטתו, ומשמע לכאורה דבא לפרש דלכו"ע הוא דאמרין הכי ואף לר' יוסי, וכקושיית המהרש"א, ושאינו לדיד' נחירה ממליקה, וצ"ב במאי פליגי רש"י ותוס' בזה.

וי"ל בזה, וכ"כ כתב בליקוטי שיעורים סי' י"ג, ע"פ הא דיש לעיין במאי דמהני מליקה להחיר לאכילה, אי יסודו משום דנתחדש דמליקה גבי קדשים תורת שחיטה עלה, או שמא לעולם לא הוי שחיטה, ומאי דניתר לכהנים באכילה אינו אלא מגזה"כ. והנה איתא במנחות מ"ה ע"א: נבילה וטריפה לא יאכלו הכהנים דאצטרך סד"א הואיל ואישתרי מליקה גביהו אישתרי נמי נבילה, עכ"ל. ומפשטות דברי הש"ס משמע דיסוד ההיתר דאכילה במליקה הוי כאכילת נבילה, אשר מהאי טעמא הוה ס"ד דלישתרי להו איסור נבילה, דאילו היה גדר הדבר דמליקה הוי כשחיטה, האידך הוה ס"ד דלישתרי להו איסור נבילה, הרי מאי דמותר במליקה היינו משום דהוי כשחוטא. ועי' דברי התוס' לקמן דף פ"ג ע"ב ד"ה במקדשין מ"ט לא דמבואר מדבריהם דאילו הוה כתיב גבי כיסוי הדם שחיטה לא היתה מליקה מחייבת בכיסוי הדם, ואי נימא דיסוד דינא דמליקה הוא דהוי כשחיטה, מהיכי תיתי להו דבר זה, הרי יתכן דאף דבעינן שחיטה, מ"מ מליקתו זו היא שחיטתו, אלא מבואר כנ"ל דלעולם לא חשיבא מליקה כשחיטה והוי בעצם כנבילה, אשר מהאי טעמא הוא דס"ל לר' יוסי דמטמא טומאת נבילה. ואף ר"מ דפליג עלי' וס"ל דאינו מטמא, אין זה אלא מגזה"כ, אבל אף לדיד' לא הוי כשחוטא.

ולענין נחירה אי אין שחיטה לעוף מן התורה יש לעיין מהו גדרו, אי גדרא דמילתא דלא בעינן שחיטה כלל ומאי דמותר הוא משום דכל דלא מתה או נהרגה שלא במקום סימנים הרי הוא מותר ממילא, או שמא גדרא דמילתא הוא דהוי נחירה כשחיטה ממש ותורת שחיטה עלה. ונראה דבזה הוא דפליגי רש"י ותוס', דלרש"י נחירה הוי כשחיטה, ודלא כמליקה, אשר ממילא אף לר' יוסי דמליקה מטמא טומאת נבילה נחירה אינו מטמא דנחירתו זו היא שחיטתו, ומתאם דבר זה עם דברי רש"י דלא מהני עיקור, ע"י לעיל אות ז', (אף דאין ד"ז מוכרח). אכן התוס' ס"ל דאין נחירה כשחיטה אלא דאי אין שחיטה לעוף מן התורה מותר בלא דין שחוטא כלל, אשר ממילא לדידהו הוי נחירה כמליקה וטמאה לר' יוסי. ולר"מ דאינה מטמאה כנ"ל לכאורה דמהך גזה"כ דילפינן דאינה מטמאה גבי מליקה ידעינן נמי דאינה מטמאה בנחירה.

(יא) וזבחת כאשר צויתך מלמד שנצטוו משה על הושט ועל הקנה ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה - מבואר מפשטות לישנא דרבי דאף עוף נכלל במאי דקאמר קרא וזבחת כאשר צויתך, והוא קרא דזבחת ואכלת דילפי התוס' מינה איסור אינה זבוחה, (והיינו לכאורה משום דהוקשו אהדדי, ולגמרי הוקשו) ויהא מבואר מזה דאף בעוף איכא איסור אינה זבוחה, והפרי מגדים בפתיחה להל' שחיטה שורש ב' נסתפק בזה והכריע דשפיר נאמר בעוף מדברי הרשב"א לעיל דף ט', ע"ש כל דבריו.

(יב) רב אדא בר אהבה אמר וושט ולא קנה - עי' ביה"ל ח"ב סי' ט"ז שכתב דאף לרב אדא בר אהבה דס"ל דושט ולא קנה, מ"מ חתיכת הקנה חלק היא ממעשה השחיטה, דאי לא נימא הכי נמצא דכששחט קודם הקנה (דכן הוא על דרך כלל) נעשית טריפה,

ושוב אמאי תהני שחיטת הוושט, אע"כ דבכה"ג אף שחיטת הקנה בכלל מעשה השחיטה היא, וכ"כ באו"ש פ"ג מהל' שחיטה הי"ג, ע"ש.

וע"ש עוד בביה"ל הנ"ל אות ב' שהוכיח יסוד זה מדעת הבה"ג דמאי דפסול בנשמטה הגרגרת אינה משום דהוי טריפה מחיים אלא משום דהלכה היא שאין שחיטת הסימן מתרת היכא דנשמטה, ואף בעוף דלא בעינן אלא סימן אחד, מ"מ בעינן שיהיו ב' הסימנים ראויין לשחיטה. ולכאורה יקשה לרב אדא בר אהבה דאין שחיטת קנה מתרת כלל, אמאי נפסל כשנשמטה הגרגרת קודם שחיטה, הרי אינה בכלל שחיטה כלל ומה איכפת לן אי נשמטה, ומסוגיין מבואר דאף לרב אדא בר אהבה איתא להך דינא. אלא מוכח דאף לרב אדא בר אהבה הרי שחיטת הקנה בכלל מעשה השחיטה, ושפיר שייך בזה פסול אי נשמטה. ויסוד הדברים מבואר לכאורה בדברי הרשב"א הנ"ל בתורת הבית דף כ"ו ע"א שכתב "דאע"ג דהכשירו של עוף בסימן אחד בעינן שיהו שני הסימנים ראויין לשחיטה ואפי' לרב אדא בר אהבה דאמר אין שחיטת העוף אלא במיוחד בסימנים דהיינו ושט מכל מקום כיון דבעלמא בר אכשורי בעוף הוא דהיינו בעולת העוף דבעיא שנים בעיא שיהא שניהן ראויין לשחיטה דהכי אגמרי' אחמנא למשה כנ"ל". וביאורו כנ"ל, דמעולת העוף חזינן דאין שחיטת הקנה מתרת בחולין כלל, מ"מ ע"כ דחלק היא ממעשה השחיטה, וכמשנ"ת לעיל.

והנה כתב בבית הלוי ח"ב סי' כ' אות ד' דמאי דפסוקת הגרגרת בעוף הוי נבילה אע"ג דשחט אח"כ הושט ואע"ג דמחיים אין פסוקת הגרגרת אלא טריפה, הוא דכיון דשחיטת עוף סגי בסימן אחד א"כ הרי מיד שנפסקה הגרגרת נעשה בו דבר שלם, דאילו היה נעשה בכשרות הוה סגי בזה, וא"כ דהוי כנעשה בו שחיטה מה יוסיף תת כח מה שיעשה בו עוד מעשה שחיטה. ולדבריו יצא דלרב אדא בר אהבה דבעינן שחיטת הושט דווקא ולא מהניא שחיטת קנה, לדיד' לא יפסל פסוקת הגרגרת היכא דאח"כ שחט הושט, דלדיד' הרי ליכא למימר דבבר נעשה בו שחיטה שלימה כיון דלעולם לא סגי לדיד' בשחיטת קנה, ושפיר מהניא לדיד' שחיטת וושט דלאח"כ להכשירה, וכבר עמד על כך באמרי משה סי' ב' אות ט"ז, ע"ש כל דבריו. אלא פשוט דהטעם דפסול פסיקת הגרגרת הוא כמו שכתב הרשב"א הנ"ל בתורת הבית, דהכל חלק מהשחיטה הוא והלכתא גמירא לן דבעינן שיהיו ב' הסימנים ראויין לשחיטה, וכדהוכיח הרשב"א מעולת העוף.

(יג) שחט את הוושט ואחר כך נשמטה הגרגרת כשרה וכו' - עי' חידושי הר"ן שהקשה, וז"ל בא"ד: שלא תאמר כיון דקיימא לן דשחט בה שנים או רוב שנים ועדיין היא מפרכסת הרי היא כחיה לכל דבריה כל שנולדו בה סימני טרפה קודם יציאת הנשמה אסורה דכי נפקא חיותא בטרפות קא נפקא קמשמע לן דליתא דעיקר חיותא בשיעור שחיטה קא נפיק וכו', עכ"ל. כלומר, דחידושה דברייתא הוא דלכאורה קשיא דאפי' היכא דנשמטה הגרגרת אחר שחיטת הוושט מ"מ כיון דמפרכסת הרי היא כחיה אכתי תעשה טרפה על ידי כך, אשר ע"ז תי', והוא בעצם יסוד חידושה דברייתא, דכיון דעיקר חיותא נפיק בשיעור שחיטה שוב אינו נעשה טרפה.

והנה דעת הר"ר שמעיה בתוס' לקמן דף פ"ד ע"א ד"ה בעינן העמדה והערכה, דהא דאמרין דמפרכסת הרי היא כחיה אינו אלא בטמאה לישראל או בטהורה לעכו"ם דאינו נותר לאכילה בכך, אכן בטהורה לישראל כיון דנתרת בכך לאכילה לא חשיבא מפרכסת כחיה. ולדיד' לכאורה לא יקשה כלל קושיית הר"ן, דלעולם גבי ישראל לא הויא מפרכסת כחיה ופשיטא דאינו נעשה טרפה בכך. אלא דא"א למימר הכי, דהר"ן גופי' בחידושו לשבועות דף י"א כתב כדברי הר"ר שמעיה דטהורה לישראל לא הוי כחי, ע"ש. ועכצ"ל דאף דמפרכסת בטהורה לישראל לא חשיבא כחיה, מ"מ במציאות חיה היא, וכיון דבמציאות חיה היא שפיר ס"ד דתעשה טריפה אם

נשמטה הגרגרת. ולכאורה ד"ז דודאי עדיין חיה היא במציאות מוכרח הוא, דהא הוי אותו מציאות בין בטורה לישאל בין בטמאה לישאל, ובטמאה שפיר חשיבא כחיה, רק דבטמאה כיון דאינה נתרית לאכילה אית לה גם דין חיה ואילו בטורה נתרית לאכילה לית לה דין חיה, אשר דבר זה נוגע להעמדה והערכה, אבל טריפות תליא במציאות והא מיהא פשיטא דבמציאות חיה היא אפי' בטורה לישאל, אשר לזה הוא דהוצרך הר"ן לפרש דכיון דעיקר חיותא בשיעור שחיטה קא נפיק שוב אינה נעשית טרפה. וכ"כ כחילוק זה בשו"ת נאות יעקב סי' ו' אות י"ח בהגהה, ע"ש.

ועצם דברי הר"ן, ע"ש בנאות יעקב דיש לפרשם בב' אופנים, ד"ל דר"ל דכיון דלמעשה יצאה עיקר החיות מקמי' דנשמטה הגרגרת אינה נעשית טרפה בכך ואין ד"ז תלוי במתיר דשחיטה כלל, או י"ל דאכתי מיתלא תליא הך מילתא בשחיטה, כלומר, דדווקא משום דיצאה עיקר נשמתה על ידי המתיר דשחיטה הוא דאינה נעשית שוב טריפה.

והנה אין שיהיה, מבואר להדיא מדברי הר"ן (וכן הוכיח בנאו"י שם) דיסוד דין טריפה אינו משום דלית ב' המתיר דשחיטה והוי כנבילה, דהא בנ"ד שנשחט הושט שפיר חייל ב' המתיר דשחיטה, רק דאח"כ היה לנו לדון שנעשית טרפה אי לאו מש"כ דכיון דנפק עיקר חיותי' וכו', וע"כ דיסוד איסורא דטריפה מילתא בפני עצמה היא. ואף דהוכיח הגר"ח מדברי הרמב"ם, הובאו הדברים בחידושי מרן רי"ז הלוי במכתבים, דנאמר דין בטריפה דלא חייל ב' המתיר דשחיטה והוי איסורו כאיסור נבילה, מ"מ אין כונתו דליתא אלא דין זה, אלא דבנוסף להך דינא דטריפה אית ב' נמי הך מילתא דטריפה לית ב' מתיר דשחיטה, ואח"כ בנ"ד לא הוה שייך אלא איסורא דטריפה בפני עצמה, וכנ"ל.

ועיינן דברי הרשב"א בתורת הבית דף כ"ט ע"ב בדפי הספר שכתב, וז"ל בא"ד: ואלו נשחטו כל הסימנים אע"פ שחתך בני מעיין ופרשו לגמרי קודם שתצא נפשה כשרין משום דכמותה גמורה שויה רחמנא והתירה באכילה הילכך בין לנכרי בין לישאל מותרת אבל בבהמה טמאה ואפי' נשחטה על ידי ישראל ואי נמי בבהמה כשרה ועל ידי נכרי לא וכו' לפי שלא התירה התורה בשר הפורש ממנה קודם שתצא נפשה אלא בפורש לאחר שחיטה ושחיטת נכרי אינה שחיטה וכן שחיטת ישראל בבהמה טמאה אינה שחיטה, עכ"ל. ומבואר להדיא מדבריו דביסוד החילוק שבין טהורה לישאל לבין טמאה לישראל או טהורה לעכו"ם מתיישב מאי דאינה נעשית אח"כ טריפה, ודלא כדברי הר"ן הנ"ל. ולדידי' בהך דינא דחשיבא כמותה סגי בכדי דנימא דהויא כמותה גמורה, כאשר כתב להדיא, אכן הר"ן לשיטתו ס"ל דלענין טריפה לא סגי בהכי, אשר ממילא הוצרך לחדש דה"ט דאינה נעשית אח"כ משום דעיקר חיותא נפקא על ידי השחיטה, וכנ"ל. (ואף מדברי הרשב"א מוכח דאיכא איסורא בטריפה מצד עצמה בלאו הך מילתא דאין שחיטתה מותרת והוי כאיסור נבילה.)

יד) שחט חצי גרגרת ושהה כדי שחיטה אחרת וגמר שחיטתו כשרה וכו' - מבואר מדברי הש"ס דשהיה אינה פסולת במיעוט קמא דקנה. ומכאן הקשה הש"ך בס"י כ"ד סק"ג על דברי הב"ח בשם המהרש"ל שכתב דלהנך דיעות הפוסלים בהגרים שליש ושחט ב' שליש ה"ה דשהה במיעוט קמא דקנה דפסל בעוף. וע"ש בהגהות הגרע"א שהביא דברי הר"י מגאש בתשובותיו סי' מ"א שכתב דמדינא אסור שהיה במיעוט קמא דקנה, וצ"ב מסוגיין דמבואר להדיא דבכה"ג השחיטה כשרה.

והנה מה שהביא דהגרע"א מדברי הר"י מגאש, היינו ממה שפירש הר"י מגאש הא דמביעיא לן לקמן דף ל"ב שהה במיעוט סימנים מהו דמירי בשהה במיעוט קמא, (ודלא כפי' רש"י שם דמירי במיעוט בתרא), וע"ש דהיינו דווקא בקנה ולא בושט דאילו בושט פשיטא דהוי טריפה בכך, ויסוד האיבעיא, אי חשיבנן המיעוט ששחט קודם השהיה כאלו נפגם קודם

השחיטה ונחשוב המיעוט השני ששחט אח"כ כמי שבה אל חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא וגמרו דשחיטתו כשרה, או דילמא חלוק הוא מחצי קנה פגום, דבחצי קנה פגום עכ"פ במיעוט קמא לא היתה שחיטה פסולה דהא לא שהה בו, משא"כ בשהה במיעוט קמא חשיב שפיר מעשה שחיטה, ומה ששהה בה הפסיק בין ב' המיעוטים וממילא ליכא בחד מיניהו רוב סימן. ועכ"פ צ"ב כנ"ל האידך איכא צד דנימא דפסול, הא בסוגיין מבואר להדיא דכשר.

וכתב ע"ז בחידושי ר' מאיר שמחה לקמן דף ל' ע"ב, ע"פ מש"כ באו"ז סי' שס"ז, וז"ל: תניא בתוספתא ישראל ששחט ומירק העכו"ם שחיטה על ידו שחיטתו פסולה שחט בה שנים או רוב שחיטתו כשרה שחט בה דבר שאינו עושה אותה טריפה וישראל בא וגמרה מותרת באכילה וכו' נראה בעיני דהא דקתני שחט בה דבר שאין עושה אותה טריפה וישראל בא וגמר מותרת באכילה היינו דווקא למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף וכו' אבל למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף אפי' בפחות מכדי טריפה אם שחט בה פסולה וכו' ומעתה נראה בעיני היכא דשחט עכו"ם דבר שאינו עושה אותה טריפה ובא ישראל וגמרה אסורה באכילה, עכ"ל. הרי דתלה דינא דהתוספתא בפלוגתא אי ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף או אינה לשחיטה אלא לבסוף. ועפ"ז כתב הגרמ"ש דה"ה לענין שהה במיעוט קמא דקנה מאי דמבואר בברייתא בסוגיין דאין שהיה פסולת במיעוט קמא דקנה, זהו אי נימא דאינה לשחיטה אלא לבסוף, אכן הר"י מגאש ס"ל להלכה דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף אשר ממילא שפיר יתכן דפסול (וצ"ל דכן אית ל' לבעל האיבעיא לקמן דף ל"ב דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף). וביאור עיקר התלייה, דאי ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, הרי מיד חשיבא מעשה שחיטה, אשר ממילא שפיר פוסל בזה מעשה העכו"ם, וכן פשיטא דאם שהה איכא ב' חלקי מעשה השחיטה הנפסקים על ידי השהיה ולא מהני, אבל אי אינה לשחיטה אלא לבסוף, רק למפרע כשגמר השחיטה הוא דחל על המעשה שם שחיטה, אשר בזה שפיר איכא למימר דמה שנעשה מתחלה בפסול, או משום שהיה או משום מעשה העכו"ם, לא יחשב שחיטה כלל אשר על כן שפיר כשר.

והנה פסול שהיה יש להבין בב' אופנים, ד"ל דעל ידי השהיה שוב אין מצטרפין מעשה דקמי' שהיה למעשה דלאחר שהיה, באופן דליכא פסולת מסוימת דשהיה אלא דהשהיה מפסקת. וכן מבואר לכאורה בתוספתא למכילתין פ"ב ה"ב, ע"ש. אכן בבית"ל ח"ב סי' ט"ז הוכיח מדברי האו"ז סי' שע"ח דאיכא פסולת מסוימת דשהיה דפוסלת כל השחיטה, ע"ש שכתב האו"ז דאף דנקובת הוושט הוי טריפה, מ"מ בשהה במיעוט קמא דושט הוי נבילה, וע"כ דהוי משום דשחיטה שיש בה שהיה כל השחיטה פסולה. וכן הוכיח בקובץ ענינים ע' כ"ו יסוד זה דהוי פסולת דשהיה מפירושו של רש"י בהא דשהה במיעוט סימנים דמירי במיעוט בתרא אחר ששחט שיעור שחיטה, ע"ש. ומדברי הר"י מגאש הנ"ל מבואר דלא כדברי האו"ז, דכתב דטעמא דבשהה במיעוט קמא דקנה דלא מהניא השחיטה הוא משום "ששהה בשחיטה והפסיק בין המיעוט הראשון והמיעוט השני והנה כל אחד מהם אין בו רוב סימן", הרי דאין החסרון בזה אלא דאין דאין בכל אחד מהם רוב סימן, אבל אילו היה בבתרא רוב סימן שפיר הויא מהניא, וליכא פסול בשחיטה על ידי השהיה. ולדידי' פשיטא דבגוונא דרש"י ששהה במיעוט בתרא ודאי דמהניא השחיטה כיון דהא איכא רוב מקמי' הכי.

טו) רש"י ד"ה לא בבהמה - כלומר הא אפילו בבהמה קאמר וכו' - מבואר להדיא מדבריו כדברי הבית"ל דאף לרב אדא בר אבהה דבעינן דווקא שישחוט את הוושט, מ"מ אי שחט את הקנה הרי זה נחשב חלק ממעשה השחיטה, דהא לפום פירושו של רש"י דר"ל אף בבהמה, הרי הכונה דודאי בעוף, בכה"ג כשר, אף דמקודם שחט הקנה. אכן יעויין בשט"מ שהביא בשם הר"י בתוספות אחרונות דר"ל

"דווקא בבהמה אבל בעוף אם שחט קנה קודם לוושט שחיתו פסולה לרב אדא בר אבהה כיון דאין שחיתה מועלת בו הוה לי כנוקב ופוסק ולעיל דמשני אי בעית אימא אאחד בעוף לא אתיא הא שינויא אליבא דרב אדא". ולדידי' מבואר להדיא דכיון דאין מועיל שחיתת הקנה ע"כ דלא הוי חתיכת הקנה חלק ממעשה השחיתה.

(טז) דלמא שאני התם דאיכא שדרה ומפרקת- עיי' ביה"ל הנ"ל ח"ב סי' ט"ז שכתב דמאי דמהני קנה בכח"ג בהדי' מפרקת ושדרה לאו דווקא במליקה הוא אלא אפי' בשחיתה, רק דבשחיתה כיון דנשבר המפרקת חשיבא טריפה ואין שחיתתה מועלת לה לטהרה מטומאת נבילה, אבל הא מיהא דאף לענין שחיתת חולין מהני קנה, דאי לא הוה מהני בחולין לא היה שייך דיהני גבי מליקה, עיי' כל דבריו.

(יז) תוד"ה אתא כי ממסמס קועי' דמא- וריב"א מפרש דהכא בשמעתין הויה משום ספק דרוסה וכו' אבל בנקובה יש לוושט בדיקה אף מבחוץ- עיי' רא"ש דהיינו משום דנקב נראה באדום כמו בלבן, והדבר נראה מאליו בלא בדיקה. ועיי' ברא"ש בתוספותיו ובהלכה דהיכא דאיכא למיתלי בכלבא או בקניא לא בעינן בדיקה כלל. ומאי דחיישין לספק דרוסה, עיי' רא"ש בהלכה שכתב דהיינו כגון היכא דראו חתול רודף אחריו. ומבואר מדבריו דאילו לא ראו חתול רודף אחריו אף דהוושט אדום לא חיישין לספק דרוסה. אכן עיי' בחידושי הרשב"א בסוגיין שכתב דאדרבה, לא תלינן אכלב או אקנה אלא היכא דיש לפנינו כלבא ושונרא אי נמי קניא ושונרא, אבל מסתמא במצוי תולין אותו ומצוי יותר בשונרא מקניא וכלבא, הרי דלדידי' גם בלא שראינו חתול רודף אחריה תלינן אמצוי וחיישין לספק דרוסה. ובספר התרומה מבואר כדברי הרשב"א בזה, עיי' עיי' פ' בהוצאה החדשה.

(יח) תוד"ה אתא כי ממסמס קועי' דמא- וכן משמע באלו טרפות דקאמר רבה וושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים ולמאי נפקא מינה לספק דרוסה ולא קאמר לספק נקוב וכו'- עיי' חידושי הגרע"א עיי' קכ"ו ד"ה ומתוך דברי הרא"ש הנ"ל שכתב ליישב קושי' זו על דברי רש"י, דמדקאמר וושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים ולא קאמר סתמא דאין לו בדיקה מבחוץ, משמע דאיכא חידושא גם במאי דקאמר דמהניא בדיקת פנים, והנה אי מיירי בספק נקוב לית בזה חידוש, דפשיטא דאיכא בדיקה מבפנים לענין נקוב, רק לגבי דרוסה איכא חידוש בזה, וכמבואר מדברי הרא"ש עצמו שהביא שם הגרע"א, דהיה אפשר לומר דחיישין שהארס מבחוץ, עיי' שכתב דכ"כ גם בכ"פ. ועיי' שט"מ מש"כ בדעת רש"י.

כ"ח ע"ב

(יט) הואיל וצולוהו כולו כאחד- עיי' חידושי הרשב"א, דיש מי שכתב דמדקאמר הכא הואיל וצולוהו כולו כאחד, דווקא בצלי הוא דסגי ל' בשחיתת ורידין אבל לקדרה לא סגי בורדין אלא צריך לחתוך חוטין שבגוף. ועיי' דמסיק הרשב"א דאין הדבר כן אלא לאו דוקא צלי אלא אורחא דמילתא נקט וה"ה לקדרה. וכעין דקדוק הך ייש מי שכתב" הביא הרא"ש בשם רבנו אפרים לדייק מלישנא דסוגיין דמאי דשרו רבנן לעוף בלי חתיכת ורידין אינו אלא לצליה אבל לבשל בעי ניתוח. וכן דקדק דמאי דסגי בבהמה בה שמנתחה אבר אבר זהו דווקא בצליה, אבל בבישול בעי ניתוח ואעדוי מזריקי דדמא, והוא כדינא שהביא הרשב"א, והרא"ש גופי' פליג.

(כ) אלמא אחד דקאמר או האי או האי- עיי' ב"י סי' כ"א שהביא דברי הכלבו בשם שיש פוסקים דדווקא וושט ולא קנה, ותמה עליהם מסוגיין דמסקינן דאו האי או האי, ועיי' ב"ח מש"כ ליישב.

(כא) רב אמר מחצה על מחצה כרוב הכי אמר לי' רחמנא למשה לא תשייר רובא- נראה לכאורה מסברא דאף דנימא דמדן רובו ככולו הוי כאילו עשה כולו, וכנ"ל, מ"מ אי נימא דמחצה על מחצה כרוב דמי ע"כ דליכא למימר הכי, דהרי כמו דאיכא מחצה לכאן איכא מחצה לכאן, אלא ע"כ דפירושא דמילתא הוא כלשונן, דלהך ס"ד דמחצה כרוב ס"ל דמאי דמהני רוב אינו משום דהוי ככולו, אלא דבעצם לא בעינן אלא שלא יתבטל, כלומר, דיהא לו חשיבות, ואם אך ליכא רוב לצד השני שפיר דמי. וכן הבין בזה בב"ה"ל הנ"ל בח"ב סי' י"א אות ו', עיי' שכתב עפ"י לבאר דברי רש"י לקמן דף ל' ע"ב ד"ה תיקו שפסק להחמיר דבמיעוט בתרא איכא פסול שהייה והחלדה, וכתב, וז"ל בא"ד: ואע"ג דשנינן לעיל שחט חצי גרגרת ושהה בה וגמרה כשרה ואוקימנא בעוף ואכשרנא ממה נפשך דאי מחצה על מחצה כרוב הא עבד רובא וכו' אלמא דמכי עבד רובא בכשרות לא חייש לפסולא דמיעוטא לא סמכין אההוא שנויא דידחוי הוא דדחייא וטעמא משום דמחצה על מחצה אינו כרוב וכו', עכ"ל. והתוס' ועו"ר נאדו באמת מדברי רש"י מחמת קושי' זו. וביאר בב"ה"ל בכונת רש"י ע"פ הנ"ל, דלמאי דס"ד דמחצה כרוב ע"כ דאין מאי דמהני רוב משום דרובו ככולו אלא משום דדינא הכי הוה דלא בעינן אלא שלא יתבטל ולא בעינן כולו כלל, אשר בזה כיון דלא בעינן יותר ממחצה ודאי דליכא פסול במיעוטא בתרא. אכן להלכה הוי מסקינן דלכו"ע אין מחצה כרוב, וגדר דינא דרוב הוא משום דרובו ככולו והוי כאילו עשה הכל, ובאמת כל הסימן הוא דבעינן, כאשר ביארנו לעיל, אשר ממילא שפיר איכא פסול במיעוטא בתרא, עיי' כל דבריו. (והראשונים דפליגי י"ל דס"ל או דאף אי מחצה כרוב אין פירוש רובו ככולו דהוי כאילו עשה הכל אלא דלא בעינן הכל, או י"ל דפליגי אעיקר החילוק וס"ל דאף אי מחצה כרוב איכא למימר דהוי כאילו עשה את כולו, עיי' דב"א ח"א סי' ב' ענף ב' שצידד כצד זה השני מדברי התוס', והוכיח דגם רש"י ס"ל הכי.

(כב) רש"י ד"ה תרי רובי ליכא למימר בחד מנא- אבל לענין שחיתה לא הוזכר רוב אלא בחתיכה וכי קרינא פלגא רוב חתוך ליכא דמכחיש ל' דהאי פלגא דקאי לא מקרי רוב שלם- צ"ב מה כונתו במש"כ דליכא דמכחיש ל' ולא מקרי רוב שלם. ובחידושי הרשב"א כתב "דאנן לא צריכין אלא לרובא דשחיתה אבל לשאינו שחוט לא משגחין בין קרית ל' רוב או מיעוט", והוסיף בקובץ הערות סי' ל"ט אות ד' בביאור דברי הרשב"א, דמה שהוא שלם אינו פסולות, רק בעינן שיהא רוב שחוט, אשר ממילא אם אך חשיב מחצה כרוב שחוט תו לית לן בה. אכן מדברי רש"י משמע דלא כהרשב"א, שהרי כתב דלא חשיב רוב קיים, ואילו לדברי הרשב"א אף אי באמת הוי רוב קיים אין רוב זה נוגע, וצ"ב. וצ"ל בכונתו דלעולם יפרש כדברי הרשב"א, ומאי דכתב דליכא רוב היינו דליכא רוב שלם, כלשונן, כלומר, דליכא רוב במציאות, דאילו היה רוב קיים במציאות ודאי דלא הוה חשיב מעשה שחיתה, ומאחר דליכא רוב במציאות רק מחצה קיים שדינו כרוב, לא איכפת לן כלל בזה כיון דחשיב מעשה שחיתה, וכדברי הרשב"א, וז"פ. ועיי' רש"י לקמן כ"ט ע"א ד"ה רוב הנראה לעינים שכתב דר"ל רוב גמור שהוא ניכר, הרי דהכנוה ב"רוב גמור" הוא רוב במציאות.

(כג) תוד"ה לפי שאי אפשר לצמצם- והר"ר שמעון היה מפרש דאמוראי דהכא ודפרוץ כעומד דמי מצו סברי כרבנן דאי אפשר לצמצם אפילו בידי אדם ופליגי כשדומה לנו דהוי מחצה על מחצה ומאן דשרי משום דאימא דשחט רובא ואפי' הן שוין רחמנא אמר לא תשייר רובא וכו'- ובתוס' עירובין ו' ע"א ד"ה וספק הביאו דיעה זו בשם הר"ר שמעיה, וכתבו דמאי דמהני הוא משום דהוי כעין ספק ספיקא. ועיי' תשו' הגרע"א סי' קס"ז בשולי המכתב שכתב דבאמת מהני מדן ס"ס, ויהא מוכח מפה דמהני ס"ס להוציא מחוקת איסור. ועיי' הנחה זו דהוי בכה"ג ס"ס הקשה הגרע"א במשניות כלים פ"ב מ"ו אמאי

אמרין דאי אי אפשר לצמצם שניהם טמאים, הא הוי ספק ספיקא ספק אי הוי פחות ממחצה, ואפי' אי לא הוי פחות ממחצה שמא נחתך בצמצום, ע"ש שכתב ליישב דהיינו משום דהוי ספק טומאה ברשות היחיד דטמא אפי' בס"ס. אכן צ"ב, דהא אין בו דעת לישראל ולכאורה ליתא הכא לכלל דספק טומאה ברה"י טמא, וכח"ק בחזו"א יו"ד סי' קי"ב אות י'. ובקושיית הגרע"א כתב שם ליישב בפשטות, דהכא ליכא למידן משום ספק ספיקא דהוי כס"ס דסתרי אהדדי, עי' תוס' נדה כ"ז דבכה"ג לא אזלינן בהר ספק ספיקא לקולא. ולכאורה יש לדון בזה גם מטעם אחר, דלא הוי אלא חד ספק, כלומר, ספק אי נשחט לכה"פ מחצה או לא, וכן לענין כלים הוי ספק אי נשאר פחות מרוב או לא. ועד"ז העיר באו"ש פ"א מהל' שחיטה הי"ג, ע"ש שכתב לפרש דלעולם אין כונת התוס' להתיר משום ס"ס אלא משום רוב (ולשון התוס' בעירובין דוחק קצת לפי"ז). ולדברי הגרע"א שתפס בדבריהם דבאמת הוי כספק ספיקא יקשה באמת האידן חשיב בכה"ג ס"ס, הרי הוי דומה לכאורה למה שפסק הרמ"א לענין איסור חדש דהוי ספק ספיקא, ספק אי שרש שנה זו או שנה שעברה, ואפי' תמצא לומר דנשאר שנה זו דילמא נשרש קודם ט"ז, ומשוי"ה מקילין בזה"ל. והקשה הגרע"א האידן חשיב לה הרמ"א ספק ספיקא, הרי לא הוי אלא ספק אחד אי נשרש קודם ט"ז ניסן דשנה זו או לא. וכפי הבנת הגרע"א בדברי התוס' תיקשה קושי מעין זו על דברי התוס', וצ"ב. וכקושי' זו הקשה באמת בתוס' הרא"ש שם בעירובין, ע"ש שכתב, וז"ל: והר"ש מיינוילא פירש דשפיר סבירא להו להני אמוראי דפרוך כעומד דאי אפשר לצמצם בידי אדם ומאן דשרי משום דהוה כעין ספק ספיקא שמא הוי עומד מרובה ואפי' לא הוי מרובה אכתי אי הוי מצומצם שרי דדהכי אגמרי' רחמנא למשה לא תיפרוך רובא ולא ספק ספיקא ממש דאין זה אלא ספקא אחת שמא הוי פרוץ מרובה שמא לא הוי אלא מצוי הוי יותר ההיתר מן האיסור וכן ההיא דמחצה על מחצה כרוב בחולין וכו', עכ"ל. הרי שהוקשה לו דלא הוי ס"ס, וכתב דעיקר הכונה הוי דההיתר מצוי. והתוס' לא כתבו ד"ז דלא הוי באמת ס"ס, ולכך הבין הגרע"א דכונתם דהוי כס"ס ממש, ויקשה כנ"ל האידן חשיב ס"ס.

והנה יעויין פלוגתת רב פפא ורב הונא ברי' דר' יהושע בעירובין דט"ו אי פרוץ כעומד, אשר זה לשון הגמ': "אתמר פרוץ כעומד רב פפא אמר מותר רב הונא ברי' דרב יהושע אמר אסור רב פפא אמר מותר הכי אגמרי' רחמנא למשה לא תפרוך רובה רב הונא ברי' דרב יהושע אמר אסור הכי אגמרי' רחמנא למשה גדור רובה", והוא כלשנא דסוגיין גבי מחצה על מחצה בשחיטה. וע"ש בחידושי הר"ן ד"ה הכי אגמרי' אחמנא למשה לא תפרוך רובא שכתב, וז"ל: נ"ל דמשום הכי אמר האי לישנא ולא אמר גדור פלגא כדאמר רב הונא ברי' דרב יהושע משום דכל חד וחד לישנא דשייך במילתי' נקט דרב פפא הכי קאמר נהי דבפרוך כעומד פירצה איכא אפי' הכי רחמנא אגמרי' למשה דכל היכא דלא מיפרץ רובא סגי ולרב הונא ברי' שרב יהושע כל היכא דאיכא פרוץ לא שרי דרחמנא אגמרי' למשה גדור רובא ואחרים כתבו שהדבר היה מקובל להן שבענין מחיצות נאמר לו לשון רב למשה מסיני, עכ"ל. ויסוד דבריו בביאורו הראשון, דיסוד דינא דרב פפא הוי דבכדי שלא תתבטל המחיצה בעינן רובא, והוא דין במחיצה דאינו מתבטל על ידי פירצה היכא דרובה היא, אשר זהו לשון דהכי אגמרי' רחמנא למשה גדור רובא, דזהו יסוד דינו. ויסוד דברי רב הונא ברי' דרב יהושע אינו דנאמרה הלכה דבעינן שיגדור מחצה, אלא יסוד דינו, דלא נאמר דין בפרצה לבטל מחיצה אלא היכא דהוא רוב, אבל בפרוך כעומד אין לפרוך דין לבטל את העומד ולכך שפיר הוי מחיצה, דאף במחצה מחיצה הוי רק דנדין על הפירצה שתבטל את המחיצה, והיכא דמחיצה הוי רוב לא בעינן לזה, דבזה בעצם אף רב הונא ברי' דרב יהושע אומר דהיכא דהוא רוב אין

הפירצה מבטלתו, , אלא דס"ל דאף היכא דהוא פלגא אין לפירצה תורת דין לבטל את המחיצה. ויתכן דרב פפא דפליג מודה אף הוא לעצם היסוד דאין פירצת פלגא מבטלת מחיצה, רק ס"ל דעצם דין המחיצה דבעינן הוא תגדור רובא אשר מהאי טעמא הוי דפרוך כעומד אסור.

והנה יעויין חידושי הגר"ז (סטנסיל) סופ"ב דבכורות שכתב דעל ידי מחיצה של עומד מרובה חשוב המקום כסתום, אבל על ידי פרוץ כעומד אף למאן דאמר דמותר אין זה אלא לומר דאין הפירצה מבטלת את המחיצה וחשיבא מחיצה, אבל מאחר דלמעשה אינו רוב אין המקום חשוב כסתום, אשר על כן למד הרמב"ם דלענין מבוי דבעינן שיהא מבוי סתום לא מהני בפרות כעומד אף למ"ד מותר, והוא מהיסוד הנ"ל דחלוקים הם בדיניהם, דגדר מ"ד פרוץ כעומד מותר הוי מחיצה אך כיון דלמעשה אינו רוב לא חשיב כסתום כל המקום, אך היכא דאיכא באמת רוב שפיר חשיב כל המקום כסתום על ידי דין הרוב, והוא מעין סברת הביה"ל בח"ב סי"א, ע"ש.

והנה לדברי הר"ן דלא אתי רב פפא עלה מצד מאי דסיגי במחיצת מחצה אלא ממאי דאין בדין הפירצה לבטל המחיצה אלא היכא דהוא רובא אבל במחצה לא, ומאי דמהני רוב הוי דין אחר ממאי דמהני פרוץ כעומד, מובנים היטב דברי התוס' שכתבו דהוי ספק ספיקא, ספק שמא העומד מרובה, ואף את"ל דאין העומד מרובה דילמא הוי פרוץ כעומד דמותר, דספק שמא הוי מחיצה רובא ושוב אינה מתבטלת על ידי פירצה, ואפי' את"ל דאין המחיצה רובא ושייך שתבטל על ידי פירצה, דילמא אין הפירצה אלא מחצה ואין בה כח לבטל מחיצה, ודוק.

והנה יעויין תוס' הרא"ש שם דט"ו ע"ב ד"ה הילכתא שהביא בשם רבינו מאיר ביאור דינא דרב פפא דפרוך כעומד מותר "לדעולם עומד חשוב טפי, והכא דהעומד מתיר חשוב כרוב וכו', עכ"ל. הרי מבואר דס"ל דגדר דינא דרב פפא הוי דמחה חשיב כרוב, ודלא כמבואר בר"ן, ומאחר דאית ל' חשיבות דרוב הוי דינו כמו היכא דהוי רוב ממש דאין הפירצה מבטלתו. ולדידי' רוב עומד ופרוך כעומד דמהניין חד דינא נינהו דאף בפרוך כעומד חשוב העומד כרוב. ועפ"ז שפיר הוקשה להרא"ש לשיטתו דלא הוי ספיקא, דהא לדידי' לא הוי אלא ספק אחד אי הוי רוב פרוץ או לא, דכל שאין הרוב פרוץ חשוב רוב עומד. אכן להר"ן דתרי דיני נינהו מחיצת רוב ופרוך כעומד, שפיר איכא למימר דהוי כעין ס"ס, וכמשנ"ת. נמצאנו למדים, דפליגי הראשונים בביאור יסוד דינא דרב פפא דפרוך כעומד מותר, וכנ"ל.

ועי' לעיל אות כ"א שהבאנו דברי הביה"ל דלמ"ד דמהני מע"מ ע"כ דאין הפשט דהוי כשחט את כל הסימן, משא"כ למ"ד דבעינן רוב סימן, לדידי' בענין בעצם כל הסימן רק דכשחט הרוב הוי כאילו שחט כל הסימן. ובדבר אברהם ח"א ס"ב ענף ב' כתב דלא דבברי הביה"ל אלא אף אי מחצה כרוב חשוב כאילו שחט על הסימן. ומסבירא צ"ב לכאורה האידן אפשר לומר דהיכא דשחט מחצה חשוב כאילו שחט כל הסימן, הרי כמו דעל ידי המחצה ששחט אמרינן דהוי כאילו שחט כל הסימן, כך נאמר דעל ידי דאיכא מחצה אשר לא נשחט חשוב אילו הסימן לא נשחט. וע"פ מה שנתבאר בדברי הר"ן י"ל בזה, דבאמת על ידי שחיטת מחצה חשוב שפיר מעשה שחיטה בהסימן, וכל דחשיב מעשה שחיטה בהסימן משתייכת מעשה השחיטה לכל הסימן, והאמת, דאף היכא דשחט פחות ממחצה הוה חשיב שפיר מעשה שחיטה ומשתייכת לכל הסימן, רק דמהני הרוב שלא נשחט לבטל השחיטה דלא ליחשב שחיטה, אכן היכא דשחט מחצה ולא נשאר אלא מחצה שאינו שחוט, אין בכח אותה המחצה לבטל שם ודין השחיטה, וכיון דחשיב מעשה שחיטה, שפיר משתייכת הך שחיטה לכל הסימן, ודוק.

ואיך שיהיה, מדברי הר"ר שמעון בסוגיין מבואר דמאי דאמרין דאי אפשר לצמצם אין פירושו דלא שייך שיהיה מחצה על מחצה, רק דלא שייך לכוון

לכך, אכן הא מיהא פשיטא דלפעמים יצא כך, ע"ש בשו"ת הגרע"א שדקדק כן, ומה שהקשה בזה מהא דאיתא בבכורות ד"ט מאן תנא א"ר ירמיה דלא כריה"ג, והא התם לא היה לידה בפנינו אלא דנמצא בדיר ב' זכרים ואיך תליא זה בפלוגתא דריה"ג ורבנן אי סמכינן על השערת ראות עיניו הא ממילא לא היה הלידה בפנינו ואם חיישינן לריה"ג דהיה מצומצם הכי נמי ניוחש לרבנן, ע"ש שהניח הדבר בצע"ג.

כ"ט ע"א

כד) רש"י ד"ה ואי מחצה כרוב- אזלא לה שחיטה והוא לה כפגימה בעלמא ואיטרפא לה בפסוקת הגררת וכו' מבואר מדבריו דיסוד קושיית הש"ס היתה דכיון דמחצה כרוב הוא לה על ידי מחצה קודם שחיטה פסוקת גררת, משא"כ אי אין מחצה כרוב. והנה תחילת דין פסוקת גררת הוא דהוי טריפה, אף דהוי אח"כ נבילה כיון דאין שחיטה מועלת בה, וא"כ למה שמתרצת הגמ' לקמן שאני לענין טריפה דבעינן רוב הנראה לעינים תתיישב גם קושי' זו דהש"ס. אכן ע"י רבינו גרשום בסוגיין שכתב, וז"ל: אי אמרת מחצה על מחצה כרוב איטרפה ל'י הבהמה ששהה ברוב הסימן דאי אמרינן דאינו חושב כרוב לא איטרפא באותה שהייה ששהה בחצי סימן דאמרינן שעדיין לא חשובה התחלת שחיטה אבל אי אמרינן מחצה כרוב התחלת שחיטה היא, עכ"ל. ומבואר מדבריו דלאו מדין פסוקת גררת איתן עלה אלא מחמת פסול שהייה, דלא נפסל משום שהייה אח"כ מחצה כרוב, דבלא"ה לא חשבינן לה התחלת שחיטה. ומאי דלא פירש משום פסוקת גררת, היינו לכאורה בכדי שלא יתורץ במה שתירצו דטריפה בעי רוב הנראה לעינים, וכדמשמע מפשטות הגמ' כדבריו, ע"י אמרי משה ס"י ג' אות י"א שכתב ככל זה. אלא דלדבריו צ"ב קצת מאי דקרי לה טריפה, הא כיון דמדן שהייה איתנן עלה הרי הפסול הוא משום נבילה.

וע"ש באמרי משה שהוכיח מדברי רבינו גרשום דשהייה הוי פסול בשחיטה ולא רק דאין מצטרפין, דאילו אין הדין אלא דאין מצטרפין, מה איכפת לן דאיכא מחצה הראשון שהוא כרוב דלא מהני, תיפול דתהני השחיטה מצד מחצה הב' דיש בו שיעור שחיטה שאף הוא כרוב, אע"כ דאיכא פסול דשהייה, דעל ידי ששהה אחר התחלת השחיטה חל פסול בשחיטה ותו לא מהני אף מחצה הב' הגם דהוא נמי כרוב.

ולכאורה יש לדון בדבריו, דאף דנימא דליכא פסול דשהייה ואין השהייה פועלת אלא דאין מצטרפין ב' חלקי המעשה, אכתי יפסל בני"ד, דאם אך מחצה כרוב הרי חל על כך סימן דין שהוא כשחוט, ותו לא שייך דתועיל המחצה השניה להתירה, והוי כשחט שליש ודרס שליש ושחט שליש שכתב הש"ך בסי' כ"ד סק"י"ח דלא הוי שחיטה, אם לא דנחלק על פי דברי הביה"ל הנ"ל דאי מחצה כרוב אין הביאור דהוי כאילו עשה הכל אלא דמהני החצי להתירו, אשר לפ"ז שפיר י"ל דהוה מהני המחצה הב' להתירה אף היכא דלא מהני המחצה הא', ואינו כשחט שליש וכו', דהתם הרי נעשה מעשה שחיטה בהרוב והוי כאילו כולו נשחט קודם השליש האחרון, משא"כ בני"ד.

כה) שאני לענין טריפה דבעינן רוב הנראה לעינים- כתב רש"י, וז"ל: כלומר רוב גמור שהוא ניכר- וע"י חידושי הרשב"א דאין הכונה דבעינן רוב גדול שיהא ניכר מרחוק, אלא פירושו דבעינן שיהא למעשה רוב, ואפי' בחוט השערה, והעיקר שיהיה יתר על מחצה, ע"ש שהוכיח כדבריו, וכ"ה בשט"מ בשם הרמב"ן, וכ"ה דעת הר"ן בסוגיין, וכ"פ בשו"ע ס"י כ"א ס"א. אלא דעו"ש בט"ז סק"ב שדקדק ממה שכתב רש"י דבעינן רוב גמור שהוא ניכר דבעינן באמת רוב גדול, ע"ש שהביא כן גם מעו"ר, וכן דקדק

בפר"ח סק"ג מדברי רש"י. וכן דקדק בשט"מ בשם הרמב"ן מדברי הרי"ף שהביא הך דינא דבעינן רוב הניכר אף דכבר הביא דבעינן רוב ולא סגי במחצה. וע"י ביאור הגר"א שם סק"ד שדקדק מדברי התוס' לקמן דף קכ"ג ע"ב ד"ה עולה דרוב הנראה לעינים אינו רוב מצומצם. וע"י פר"ח הנ"ל שכתב דמאי דבעינן בשחיטה שיהא ניכר זה אינו אלא מדרבנן, ולענין טריפה ודאי דנעשה טריפה אפי' בכחוט השערה יותר מרוב.

כו) תוד"ה דכולי עלמא מחצה על מחצה אינו כרוב- ושמא יש לחלק דהכא איסור וטומאה והתם לענין מחיצות ולא דמי- ביאור דבריהם לכאורה, דגבי שחיטה בעינן רוב, דהא בעינן שיחשב כאילו הסימן שחוט, ואינו שחוט אח"כ נשחט הרוב, וכן לענין טומאה בכדי שלא יטמא בעינן שיהא הרוב שבור בכדי שיחשב שהכלי שבור, אשר בזה הוא דלא אמרינן דמחצה על מחצה כרוב, אכן גבי מחיצות ליכא דין דבעינן רוב, דלא בעינן שיהא מחיצה על כל המקום, רק דבעינן שם מחיצה, ואי הרוב פרוץ נתבטלה המחיצה להרוב הפרוץ, אשר בזה שפיר סגי במאי דהוה מחצה על מחצה, דבכה"ג לא נתבטלה המחיצה, ואף דגם הפרוץ לא נתבטל, לית לן בה, וכנ"ל. שו"ר בקובץ ענינים בסוגיין שביאר כן בדברי התוס', ע"ש.

ובתוס' הרא"ש בעירובין ט"ז ע"ב הביא תירוץ אחר בשם רבינו מאיר, "דלעולם העומד חשוב טפי הכא (במחיצות) דהעומד מתיר חשוב כרוב והתם (גבי שחיטה) דהעומד אוסר חשוב נמי כרוב". וביאור דבריו לכאורה, דלמסקנא איכא מעלה להמצוי מעל ההעדר, דדווקא במצוי הוא דיש לו חשיבות דרוב אף דלא הוי אלא מחצה, משא"כ במה שנעדר אינו חשוב אח"כ הוי רוב. ולדידי' נמצא דזה היה באמת הנידון בסוגיין אי מחצה כרוב, כלומר, אי מחצה אף במה דהוה העדר חשוב כרוב.

והנה בין לדברי התוס' בין לדברי רבינו מאיר, יסוד השאלה בסוגיין הוא בעיקר הדין, כלומר, אי יש למחצה חשיבות דרוב, ובזה הוא דמסקינן דבאופנים מסויימים אין למחצה חשיבות דרוב. אכן יעויין בטור או"ח ס' תרמ"ח ס"א ששהביא בשם הראב"ד, וז"ל: ואם הוא מחצה על מחצה כתב אחי ה"ר יחיאל ז"ל כיון שהוא בידי אדם אפשר לצמצם וכשר כמו פרוץ כעומד אבל הראב"ד כתב כל הפסולין שפוסלין ברובן מחצה על מחצה נמי פסול שאי אפשר לצמצם דבעינן רוב הנראה לעינים, עכ"ל. ומבואר לכאורה מדבריו דמאי דמחצה על מחצה לא הוי כרוב ועוד בעינן רוב הנראה לעינים אין זה משום דבעצם בעינן רוב, אלא משום דנקטינן דאי אפשר לצמצם אפילו בידי אדם. וביאור הדברים לכאורה, דמכיון דאי אפשר לצמצם ויתכן דמה שנראה כמחצה הוי באמת רוב לצד השני, לכך הצריכו שיהא רוב. ולדברי הראב"ד נמצא דהשאלה אי מחצה כרוב או אינו כרוב הוא אי בידי אדם אפשר לצמצם או אי אפשר לצמצם. והנה לדבריו ליכא לחלק בין נ"ד לבין הא דפרוץ כעומד כמו שחילקו התוס' או כמו שכתב רבינו מאיר, דהא יסוד החילוקים הנ"ל הוא בין היכא דבעינן בעצם רוב לבין היכא דסגי במחצה, אך לדעת הראב"ד הרי אף הכא בעצם סגי במחצה אלא דאי אפשר לצמצם. וא"כ הדר יקשה לכאורה קושיית התוס'. וכבר עמד בזה בפרישה שם, ע"ש שכתב ד"אפשר דשאני התם דמחיצת שבת דרבנן אי נמי התם כך אמרה תורה למשה לא תפרוץ רובא". וכונת הת' הב' לכאורה, דאף לבטל המחיצה בעינן שיהא רוב הנראה לעינים, ומאי דיתכן דאיכא רוב פרוץ משום דאי אפשר לצמצם, אין בזה בכדי לבטל המחיצה, וכ"כ בביאור הגר"א שם, ע"ש.

כז) רש"י ד"ה ומירק- כהן אחר וכו'- צ"ב אמאי כתב דבעינן דווקא כהן, הא שחיטה כשירה בור, וכבר העירו בזה. וע"י גור ארי' יהודה לבנו של הגר"מ זמבא זצ"ל קונטרס המועדים ס"י י"ז שכתב לבאר ע"פ יסוד המבואר גם ברש"ש יבמות ל"ב ובשעו"ת מלכו פ"א מהל' פסוה"מ דזר ששחט קדשים בשבת חייב אף

דהקרבן כשר דלא ניתנה שבת לידחות אלא לעבודת כהן, אשר משו"ה כתב רש"י דמיירי דווקא בכהן. אלא דלכאורה צ"ע דהא לגבי עבודת יוה"כ כהן הוא כזר דמצותו דווקא בכה"ג, אא"כ נימא דמ"מ הקרבת הקרבנות אחריותן של כל הכהנים הוא אף דינו בכה"ג ומשו"ה אינן חייבין עלה, וצ"ע בזה. וכ"כ כדבריו כאן גם רש"י ביומא ל"א ע"ב, וכ"כ שם המאירי שם דף ל"ב, וז"ל: וכהן אחד מבית אב שהיה ראוי לעבוד דאותו היום אלו לא היה יום הכפורים גומרה, עכ"ל. ועי' שו"ת חכ"צ סמ"ד ושאלת יעבץ ח"ב סי' קי"ב.

כ"ט ע"ב

כת' תוד"ה אם כן הוי לי עבודה באחר- הוה מצי נמי למיפרך א"כ הויה לה שחיטה בשנים- עי' תוס' הרא"ש שתי, וז"ל: וי"ל הני"מ כגון שהאחד שוחט סימן אחד והשני סימן אחד אבל הכא שהראשון שוחט רוב השנים השני מחתך בבשר בעלמא הוא, עכ"ל. ואף דדנים השתא שתהא המירוק מעכב, מ"מ מצד השם שחיטה שבה אינו אלא כחתיכת בשר בעלמא, ומאי דמעכב אינו מצד דין שחיטה אלא מדין מירוק, דהך חתיכת בשר מעכבא, ויתכן דהיינו משום דלדם הוא צריך, מה דלא שייך אלא בקדשים ולא בחולין. והתוס' שלא תירצו כן, היינו לכאורה משום דס"ל דמאי דהיה מעכב בקדשים מצד דיני שחיטה הוא, וחד דינא לגמר השחיטה ושחיטת הרוב הראשון.

כת' תוד"ה אם כן הוי לי עבודה באחר- וא"ת ומאי קשיא לי מעבודה באחר וכו' וי"ל דמ"מ פסול מדרבנן- וכ"כ התוס' ביומא ל"ב ע"ב ובתו"י שם. ועי' תוס' הרא"ש בסוגיין שהביא תי' אחר בזה, וז"ל: ועי"ל כיון דלא בעינן מריקה בשחיטת חולין ע"כ בקדשים משום דם הוא וצורך קבלה הוא לפיכך פסול באחר וכו', עכ"ל. והנה התוס' שם ביומא הביאו תי' זה והקשו עליו, וז"ל: ולא נהירא דמי עדיף מיעוט סימן בתרא מרוב קמא, עכ"ל. וקושייתם לכאורה צ"ב, דהא לדברי הרא"ש הדברים מבוארים היטב דלעולם לא מצד החפצא דשחיטה הוא דאיתנן עלה, ובשחיטה ודאי דהרוב עיקר והמיעוט טפל, רק מצד הא דלדם הוא צריך הוא דאיתנן עלה, כלומר, דכל מה דהוה אמרינן דמעכב הגמר הוא עבור קבלת הדם שעל ידה, אשר מצד זה הוא דפסול בזר או אפי' בהדיוט כקבלה. ולכאורה צ"ל בכונת התוס' ע"פ המבואר בסוגיין דלעיל בע"א הוא עצמו לדם הוא צריך, כלומר, דבקדשים, לבד מדין השחיטה שבו, יש בו גם משום אמצעי להשגת הדם, וא"כ מצד זה נימא דהוי כקבלה ואין כשר אלא בכה"ג.

ופשוט לכאורה דפלוגתת התוס' והרא"ש היא לשיטתם, דהא כבר כתבנו לעיל אות כ"ז דמדברי הרא"ש מבואר דמאי דהוה מעכב מירוק לאו מדין שחיטה הוא, דמצד שחיטה אינו אלא כחתיכת בשר, וע"כ דמצד קבלת הדם הוא, ונמצא דחלוקין תחלת השחיטה והמירוק ביסוד דינם. אכן לדעת התוס' הרי תחילת השחיטה ומירוק חד דינא להו, אשר על כן שפיר הקשו, וז"פ.

ועי' חידושי הרשב"א בסוגיין מש"כ ביישוב קושיית התוס'.

ל' תוד"ה למה לי למרק- ואע"ג דבחולין נמי בעינן כל השנים לכתחלה מ"מ כיון שיש דוחק בדבר לא היה לנו לעשות על ידי אחר- מבואר מדבריהם דאף בקדשים מצוה לכתחלה לגמור השחיטה. אכן יעויין ברמב"ם פ"ד מהל' מעה"ק ה"ח שכתב, וז"ל: ושוחט שנים או רוב שנים כדי שיתקבל הדם כולו בכלי וכו', עכ"ל, ומשמע מדבריו דאף לכתחלה מצי שחית רוב שנים, ודלא כדברי התוס', וכן דקדק בפרמ"ג או"ח סי' תרכ"א אשל אברהם סק"ד, ע"ש. והיינו טעמי לכאורה משום דס"ל דמאי דבעינן בחולין לכתחלה לשחוט הכל מדרבנן הוא, ואין שבות במקדש. ולדברי

הרמב"ם קושיית הש"ס למה לי למרק היא כפשוטה, דכיון דאין שבות במקדש למה לי למרק. אלא דצ"ב לכאורה אמאי לא הביא הרמב"ם הא דמשנינן דמצוה למרק, דהא מדבריו משמע דלכתחלה מצי שחית רוב. ובעצם תי' הגמ' דמצוה למרק, עי' מקד"ד סי' כ"ה סק"א שהקשה לדעת הפרמ"ג שכתב באו"ח סי' תרכ"א סק"ד דמירוק סימנים בשבת חייב משום חובל, האין מתירין לכהן אחר למרק, ע"ש שהכריח מזה דהך מצוה למרק דאורייתא היא אשר משו"ה דוחה שבת. אכן עי' קובץ שמועות למכילתין אות כ' (בקוב"ש ח"ב) שכתב לבאר ע"פ דברי הרא"ש פ"ח דיומא סי' י"ד בשם תשו' מהר"ם, שכתב לענין חולה שיש בו סכנה ששוחטין עליו בשבת אע"פ שאפשר להאכילו נבילה דכיון דהתירה התורה פיקו"נ הוי כל מלאכות שעושה כאילו עשה בחול, ע"ש שהשוה הדבר לאוכל נפש ביו"ט דמותר לשחוט אף למאן דס"ל דאין שחיטה לעוף מן התורה והיה אפשר לומר לנכרי לנחור עופות. ולדידי' אתי שפיר מאי דמותר אפי' לא הוי אלא מצוה דרבנן. אכן הרא"ש שם הביא בשם הראב"ד טעם אחר למאי דשוחטין לחולה בשבת ואין מאכילין אותו נבילה, והוא דאיסור שבת כבר ניתן לדחות בהבערה ובבישול ובהחם לו חמין א"נ אי אפשר שלא יהיה קטן אחד בסוף העולם, ומותר לשחוט עבור קטן, ע"ש מה שנתקשה בקובץ שמועות בדברי הראב"ד. ועכ"פ לדברי הראב"ד אכתי יקשה כנ"ל האין דחיא מצוה מירוק דרבנן יו"ט, אם לא דנימא כמש"כ במקד"ד.

לא) אינה לשחיטה אלא לבסוף- נראה מבואר מדברי הראשונים ב' מהלכים בביאור הך פלוגתא אי ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף או אינה לשחיטה אלא לבסוף, דיעויין סוגי' דלקמן דף ל"ו ע"א, תי' השוחט והתיז דם על הדלעת וכו' אמר רב פפא הכל מודים היכא דאיתי' לדם מתחלה ועד סוף כולי עלמא לא פליגי דמכשיר כי פליגי בנתקנת הדם בין סימן לסימן רבי סבר ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף והאי דם שחיטה הוא ר' חייא סבר אינה לשחיטה אלא לבסוף והאי דם מכה הוא וכו'. ועי' בחידושי הר"ן שהקשה, דמבואר מזה דאף מ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף מודה דהיכא דגמר השחיטה איגלאי מילתא דהיה שם שחיטה מתחילה ועד סוף, ואילו לעיל שם דף כ"ט מבואר דבכגון שחט טמא סימן אחד וטהור סימן אחר למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף אינו מטמא. ותי' הר"ן דלעולם אפי' כי נגמרה שחיטה אינה אלא לבסוף ומאי דחשיב דם שחיטה לענין הכשר גז"ה"כ הוא, ע"ש כל דבריו. ולדבריו נמצא דאי סבירא לן דאין שחיטה אלא לבסוף פשיטא דאף אחר שנגמרה השחיטה לא חל שם שחיטה למפרע על כל המעשה, אלא דהוי דין מסויים בהכשר טומאה על ידי דם, וכנ"ל.

אכן יעוי' בתוס' הרא"ש שכתב, וז"ל: ואע"ג דאין לשחיטה אלא לבסוף לא אמרינן תחלת שחיטה לאו דם שחיטה הוא אלא דם מכה ולא מכשר דכל היכא דנגמרה השחיטה בלא שום שינוי הכל מודים ששמה שחיטה מתחילה ועד סוף וכי תעלה על דעתך שלא יכשיר אלא טיפה אחרונה לא נחלקו אלא שנשתנה הדבר בתוך השחיטה כגון סימן אחד למטה וסימן אחד למעלה או אחד בפנים ואחד בחוץ או אירע פסול בשחיטה או שחטוה תרי גברי או חד גברא בתרי סודרי ואפי' שינוי דממילא כגון פסח שלא בזמנו דפריך לעיל כיון דשחית ב"י פורתא אידחי מפסח אידך שלמים לשם פסח קא שחית אבל בלא שנוי קרויה שחיטה מתחלה, עכ"ל. ומבואר להדיא מדבריו דלא כהר"ן, אלא היכא דנגמרה שחיטה בלא שום שינוי אף למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף חל שם שחיטה על כל המעשה מתחילתה, ולא נחלקו אלא היכא דנשתנה הדבר בתוך השחיטה. וביאור המח' אי ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף או אינה אלא לבסוף לדעת הרא"ש, דמאן דס"ל ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ס"ל דבעצם חל על כל חלק ממעשה השחיטה מצד עצמה שם שחיטה אם אך תגמר השחיטה, כלומר, שלא תתקלקל באמצע, אכן מ"ד

אינה לשחיטה אלא לבסוף ס"ל דלא חל שם שחיטה על תחלת המעשה מצד עצמה, רק על ידי צירוף כל מעשה השחיטה חל שם שחיטה על הכל, אשר על כן, היכא דנשתנה דבר בתוך השחיטה, דבעינן לדון על חלק מהשחיטה מצד עצמה, ס"ל דאין עלה שם שחיטה. שו"ר בדבר אברהם ח"ג סי' ב' שעמד על חקירה הנ"ל מהו יסוד דינא דמאן דאמר אינה לשחיטה אלא לבסוף, ע"ש שצידד לומר דנחלקו בזה רבה ורב יוסף בסוגיין. ולמשנ"ת מפורש דנחלקו בזה הרא"ש והר"ן.

ויסוד פלוגתתם לכאורה, דלהר"ן הרי הצד לומר דאף למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף אחר שגמר השחיטה חשיב הכל שחיטה מבואר להדיא מלשון דהוא משום דאגלאי דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, כלומר, דאף הוא ס"ל דעל כל חלק משחיטה חל שם שחיטה, רק דלא ידענן לחשב לה שחיטה אלא אחר שגמר השחיטה, דאז נתברר למפרע דכל הפעולה היתה מעשה שחיטה. ואי נימא הכי ליכא מקום כלל לחלק כמו שחילק הרא"ש בין אירע בו שינוי ללא אירע בו שינוי, דהא סו"ס אגלאי דהיה הכל שחיטה, וכמו למ"ד דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף. אכן ברא"ש יצא לדבר זה דאגלי דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, רק כתב דבגמר שחיטה חשיב הכל מעשה שחיטה, ולדידי' ודאי דפליג הך מ"ד אמאן דס"ל דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף וס"ל דליכא מושג שיהא כל כל חלק מהשחיטה בנפרד שם שחיטה, ולא חייל שם שחיטה אלא בסוף (ואין לזה למפרע), רק כדחייל שם שחיטה חייל על כל המעשה בכלליותו שם שחיטה, אשר בזה שפיר סבירא לי' להרא"ש לא חייל שם מעשה שחיטה כללית על הכל אלא היכא דלא היה שינוי, אבל היכא דהיה שינוי, אי אפשר להחיל שם מעשה אחד על הכל, והבן. ועפ"י מדויק היטב מאי דלא הוקשה להרא"ש דנתקנה הדם כלל, אמאי אחר שנגמרה השחיטה לא אמרינן דמכשיר, דהא לדידי' לא חל שם מעשה שחיטה למפרע כלל אלא מהשתא הוא דחשיבא כל המעשה לשחיטה, והיכא דנתקנה כבר הדם מעולם לא חל עליו שם דם שחיטה ואינו מכשיר.

והנה הקשה ביראים סי' רפ"א (ש"צ), וז"ל: יש לשאול לר"ל דאמר אינה לשחיטה אלא לבסוף כיון דשחט חצי סימן הו"ל מום קבוע ואינו ראוי לפתח אוהל מועד כי מוט לבסוף דמקריא שחיטה דמחייב עליה היכי מחייב א"כ לא אשכחן שחוט חוץ דמחייבי יש לתרץ כיון שדרך הכשר קא עביד אינו נקרא מום דכל מומי קדשים מפסח ועור גמרינן שאינם דרך הכשר וכו', עכ"ל. ומבואר להדיא מדבריו דלמ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף לא מיקרי שחיטה אלא הראשון, דאי כדברי הרא"ש דכשגמר השחיטה חל על כל המעשה כולו שם שחיטה, (רק דלמ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף יש על כל חלק מהשחיטה שם שחיטה מצד עצמה, וכנ"ל) לא קשיא קושייתו כלל, דהא בסופו של דבר הוי הכל שחיטה, וז"פ. (אלא דצ"ב לכאורה אמאי בקושייתו לא הוקשה לו שחיטה מכשיר חוץ ולא מהכשר כל שחיטה, דלא אמרינן דנעשה טריפה על ידי שחיטת חצי סימן הראשון או כל סימן הראשון. ועכצ"ל דלענין שחיטה פשיטא דלא יאסר משום טריפה בכה"ג דזה נכלל במאי דאמרין דאין שחיטה אלא לבסוף, הרי דכך היא דרכה של שחיטה, אכן לענין איסורא דשחוט חוץ הוא דהוקשה לו, דלמעשה איכא בסוף השחיטה מום הפסול בקדשים ולא חשיב ראוי לפתח אוהל מועד, וזה תלוי במצאויות דאותה השעה אי איכא מום.)

וכן נראה מבואר מדברי התוס' ב"ק דף ס"ה ע"א ד"ה מה לי קטלה כולה מה לי קטלה פלגא, ע"ש שהוכיחו ממאי דלמ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף לא אזלינן בתר חשיבותא דהיא שעתא אלא בתר מאי דהיה שוה מקודם לכן, דה"ה לענין הכחשה, ואי נימא דאף למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף כשגמר השחיטה חשיב הכל מעשה שחיטה, ליכא ראייה כלל מהתם, דמאי דחייב כפי מה שהיה שוה קודם שחיטה

היינו משום דכל המעשה מעשה שחיטה הוא, אלא מבואר דס"ל כדעת הר"ן דלא חל שם שחיטה אלא על הסוף, אשר ממילא שפיר הוכיחו מדאעפ"כ אזלינן בתר מה שהיה שוה לפני שהתחיל דה"ה לענין הכחשה, ודוק.

ועי' עוד בדבר אברהם הנ"ל שחידש דלדעת הרא"ש אם שחט מיעוט סימנין בפנים וגמרו בחוץ אינו חייב משום שחוט חוץ למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף, דלדידי' לא חל מעשה שחיטה אפי' על המשהו האחרון, אלא על ידי שבגמר השחיטה חשוב הכל שחיטה אחת, וזהו שחל למפרע, אבל על כל מקצת ומקצת לבד ליכא שם שחיטה בפני עצמה, אשר ממילא לא מהני אפי' מיעוט שגמר בחוץ. ולכאורה אין הדברים מוכרחים, ד"ל דודאי אף למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף חל שם שחיטה על הגמר, ולא נחלקו אלא על כל פרט ופרט בשחיטה אי חל עליו שם שחיטה או לא, דדווקא על ידי דחל למפרע על הכל שם שחיטה הוא דנחשב מה שנעשה לפני סוף השחיטה כשחיטה.

והנה בספר הזכרון וזאת ליהודה ע' תל"ח מובא אגרת מהגרבי"ד זצ"ל שבו הביא דנסתפק הגר"ח זצ"ל איך הביאור למ"ד דאינה לשחיטה אלא לבסוף, אי מיקרי למפרע שחיטה או דלעולם אין שחיטה אלא כשגומר, והוכיח הגר"ח דנעשה אח"כ שחיטה למפרע מסוגי הנ"ל דף ל"ו דפליגי רבי ור' חייא בדם שהתני בתחילת שחיטה על הדלעת אם מכשיר או לא וכו' דהכל מודים דאם היה שם מתחילה ועד סוף דמכשיר, הרי דלמפרע שפיר נעשה שחיטה. ולמה שמבואר לעיל מדברי הר"ן והרא"ש, מיתלא תליא ראייתו בפלוגתתם, דלהרא"ש כן הוא באמת דברי הש"ס הנ"ל, אכן לדברי הר"ן ליכא ראייה כלל מהתם, ואדרבה, מבואר לכאורה דס"ל להר"ן דלמ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף לא חל שם שחיטה למפרע על ידי גמר השחיטה.

(לב) אמר רבא הכל מודים היכא דשחט סימן אחד עכו"ם וסימן אחד ישראל שהיא פסולה שהרי נעשה בה מעשה טריפה - כתב הרמב"ם בפ"ד מהל' שחיטה הי"ג, וז"ל: התחיל הגוי לשחוט מיעוט הסימנים וגמר ישראל או התחיל ישראל וגמר הגוי פסולה ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף אבל שחט הגוי דבר שאינו עושה אותה נבלה כגון ששחט חצי גרגרת בלבד וגמר ישראל הרי זו כשרה, עכ"ל. ודבריו לכאורה צ"ב, כאשר עמד כבר עליהם בלח"מ, דמה תלוי דין זה בהא דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, הרי ממנ"פ, אי שחט הגוי כשיעור לעשותו טריפה, הרי זה לא מהני אפי' אי אינה לשחיטה אלא לבסוף, כדאינתא להדיא בסוגיין דהכל מודים בזה, ופי' רש"י דאף דלא הוי שחיטת הנכרי שחיטה, מ"מ הוי כאילו נעשה מאליו וטריפה הוא, ואי לא שחט העכו"ם כשיעור לעשותו טריפה, אף למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף השחיטה כשירה, ולקמן נביא בעזהש"יית משי"כ בלח"מ בבאור דבריו.

וכדברי הרמב"ם איתא לכאורה בבה"ג, עי' שם בהלכות שחיטת חולין (ע' תרטו בהוצאה החדשה) שכתב, וז"ל: שחט סימן אחד גוי וסימן אחד ישראל טריפה שהרי עשה בה מעשה טריפה ביד גוי והיכא דשחט ישראל לפלגא ואתא גוי גמרה לשחיטה טריפה דהוה לי' גמר שחיטה ביד גוי ואסיר והיכא דאתחיל גוי לחודי' בשחיטה פורתא ורובא דשחיטה גמרה ישראל אסיר דקיימא לן דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף אבל מסייע ודאי אין בו ממש והילכתא אינה לשחיטה אלא לבסוף מן מאי דאיכא בתמיד נימא קסברי אחרים אינה לשחיטה אלא לבסוף וכדברה דאמר רבה עדיין היא מחלוקת וכו', עכ"ל. הרי דתלה אף הוא הך דינא דשחט גוי מורתא בהא דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, וצ"ב כנ"ל. וכבר הקשה כן על דבריו בספר האשכול הלכות שחיטת חולין סימן י"א, ע"ש שכתב בבאור דברי הבה"ג, וז"ל: וחזי לן בהאי סיומא ישנה לשחיטה מתו"ם בעי למימר כשהתחיל גוי במיעוט וגמר ישראל דנבלה נמי הוה משום דהתחלה נמי מקרי שחיטה ואי אין לשחיטה

אלא לבסוף לא הוי שחיטת גוי אלא נקובת הוושט וטריפה הויא ולא נבלה וני"מ שאינה מטמאה, אבל לדעת רבותא כל שנקב הוושט או נפסק גרגרת ברובו במקום הראוי לשחיטה הויא נבלה ולא מהני שחיטה וכו', עכ"ל. ואף דנימא הכי בדעת הבה"ג, מ"מ בדעת הרמב"ם ליכא למימר הכי, דהא דעת הרמב"ם כרבותא שהביא בעל האשכול דנקובת הוושט הוי נבילה, והדבר צ"ע בדבריו כנ"ל.

(ודברי הבה"ג צ"ב לכאורה מצד אחר, דקודם אמר דקיימא לן דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, ואלו מיד אח"כ כתב דהלכתא דאינה לשחיטה אלא לבסוף, אלא דעי' בכנסת הגדולה סי' ב' אות כ"ג שכתב דט"ס נפל בדבריו וצ"ל למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף. ועוד צ"ב, דמשמע מדבריו דדווקא בשחט העכו"ם פורתא הוי דביעין להא דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף ולא היכא דשחט סימן אחד, ולכאורה, כיון דמוכרח דמייירי ששחט כשיעור לעשותו טריפה, מאי נפ"מ אי שחט סימן שלם או מקצתו, וגם למש"כ האשכול בביאור דבריו יקשה כן, דאף היכא דשחט סימן אחד בעינן להא דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף למימר דהוי נבילה. ועוד צ"ב, דביאור ספר האשכול בדברי הבה"ג הויא לכאורה דחוק, דהא לישנא דהבה"ג הויא דאסיר, דק"ל ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, הרי דמייירי לענין איסורא ולא לענין טומאת נבילה, ולזה הרי לא בעינן להא דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, וכל זה צ"ב.)

והלח"מ כתב בביאור דברי הרמב"ם, וז"ל: דרבינו אינו מפרש שהרי עושה אותה מעשה טרפה כפרש"י ז"ל שרש"י הוקשה לו למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף הא אזלינן בתר גמרה ותיירץ דמ"מ שחיטת ישראל לא הוי והוי כקוף בעלמא אבל רבינו ז"ל מתרץ באופן אחר דכשאמרו אינה לשחיטה אלא לבסוף ר"ל כשמשלים הישראל הקנה אע"ג שהגוי שחט חציו בהשלמת רובו הוי כאילו שחט הוא הכל וכן כששחט הגוי חצי הוושט והשלימו הישראל שהשלמת הרוב ושט כאילו שחט הכל אבל כשזו שחט כל הקנה או רובו הרי הישראל לא השלים הרוב לומר דהוי כאילו שחט כל הקנה ולא אמרינן אינה לשחיטה אלא לבסוף לומר שכשהשלים הוושט הוי כאילו שחט הקנה דאין סימן אחד משלים לסימן האחר דכל סימן הוא בפני עצמו וזה שאמרו שהרי עושה אותה טריפה ואי"ז יכול להכשירה א"כ לפי פירוש זה כששחט הגוי מיעוט הקנה ומיעוט הוושט והישראל השלימן למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף הוי כשרה וכו', עכ"ל. הרי דפירש ביסוד הא דאינה לשחיטה אלא לבסוף דעל ידי מה שמשלים באותו סימן הוי כאילו עשה כל הסימן, אשר ממילא כשר להך מ"ד אף בשחט נכרי המקצת מקודם. ולפי"ז יתיישבו גם דברי הבה"ג, ואתי גם שפיר בדברי הבה"ג מה שהערנו לעיל דדווקא בשחט הגוי פורתא הוי דאמרינן דמיתלא תליא באי יונה לשחיטה מתחלה ועד סוף, אבל לא היכא דשחט סימן אחד שלם. (ומאי דמשמע לכאורה מדברי הלח"מ דפלוגתא אינה לשחיטה מתחלה ועד סוף או אינה אלא לבסוף שייך דווקא באותו סימן עצמו, עיי' אחיעזר ח"ג סי' ז' אות ה' מש"כ בזה.)

ובספר הזכרון עולת שלמה ח"ב ע' שיי"ז הובאו משמו של הגרבי"ד זצ"ל משמ"י דהגר"ח זצ"ל לבאר דברי הרמב"ם באופן אחר, והוא ע"פ דברי הגר"ח שהביא הגרבי"ד באגרת הנ"ל, דאף אי אינה לשחיטה אלא לבסוף, מ"מ בגמר השחיטה חיל למפרע על כל המעשה שם שחיטה. והנה רש"י פירש הא דנעשה בה מעשה טריפה למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף דר"ל דאף דלא הוי שחיטת עכו"ם, מ"מ שחיטת ישראל נמי לא הוי, והוי כנעשה טריפה מאליו. אכן הרמב"ם פירש באופן אחר, דבעצם ליכא פסול בעצם חפצא דמעשה השחיטה דעכו"ם, דהרמב"ם לשיטתו הרי ס"ל דהחסרון דשחיטת עכו"ם אינו משום דאינו בר זביחה, דליהוי חסרון בעצם דלית לי' שחיטה כלל, אלא יסוד הפסול הוא משום קרא דוקרא לך ואכלת מזבחך אשר אין זה פסול בעצם המעשה דאינו מעשה

שחיטה, אלא מעשה שחיטה שפיר הוי, אלא הוי פסול במתיר, דאין הבשר נותר בכך, וכבר הארכנו בזה לעיל בפ"ק, ע"ש. אשר לפי כל זה נראה דהוקשה לו להרמב"ם, כיון דליכא פסול בעצם במעשה השחיטה אלא הגדר דאינו מתיר, למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף דלא חל על מה שעשה שם שחיטה כלל, אמאי לא יותר על ידי שחיטת הישראל דלאח"כ, אשר ע"ז תירץ הרמב"ם דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, כלומר, דאף למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף מ"מ בסוף השחיטה חל על כל השחיטה שם שחיטה, ולעולם אין כונתו במש"כ ישנה לשחיטה וכו' להך מ"ד דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, וכיון דחיל על מעשה הגוי שם מעשה שחיטה שפיר אמרינן דאין השחיטה כשירה, ע"כ תו"ד הגרבי"ד בשם הגר"ח.

והדברים לכאורה דחוקים קצת, דהא כתב הרמב"ם בפ"א מהל' פסוה"מ הי"ח, וז"ל: שחט מיעוט סימנים בחוץ וגמרון בפנים או ששחט מיעוט בדרום וגמרון בצפון פסולין שהשחיטה ישנה מתחלה ועד סוף, עכ"ל, והתם ע"כ כונתו להך מ"ד דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, דהא בסוגיין תלינן להך דינא בפלוגתא זאת, ואף דצ"ב מאי דכתב הרמב"ם פסולין ולא חייבין, עיי' או"ש שם, מ"מ איך שיהיה מש"כ דשחיטה ישנה מתחלה ועד סוף הכונה להך מ"ד, ודוחק קצת דאותו הלשון מופיע פעמיים בדבריו ובכל דוכתא הכונה אחרת.

ולכאורה יש לבאר הדברים עדי"ז אבל באופן אחר קצת, והוא ע"פ דברי המאירי בב"ק ע"ב ע"ב, הובאו דבריו בשט"מ, ע"ש שכתב, וז"ל: דבר שאין חיובו או פיסולו בא אלא משום שחיטה כגון חולין בעזרה שלא נאסר אלא משום זביחה שנאמר כי ירחק ממך המקום וזבחת מבקרך ברחוק מקום אתה זובח ואי אתה זובח בקירוב מקום וכן שוחט קדשים בחוץ וכן טובח אחר שגנב יש אומרים שאין חיובם או איסור הנאה שלהם בא אלא בגמר שחיטה הא כל שאיסורו משום דבר אחר כגון שוחט לשם עבודה זרה מכיון שהתחיל לשחוט נאסר בהנאה ויש פוסקים בכולם שישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף וכן עיקר וכו' ולענין פיסול מחשבה בקדשים מיהא כולם מודים דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ואף מחשבה שבתחילת שחיטה פוסלת וכו', עכ"ל. והנה מש"כ דבר שאינו נאסר אלא משום שחיטה וכו', כ"כ גם הראב"ד שם, הובאו דבריו בשט"מ, ויבוארו הדברים לקמן בעזה"ש. אכן מש"כ לחלק דלענין פסול מחשבה לכו"ע ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, תמוה לכאורה, דהא מבואר להדיא בסוגי' דזבחים דף ל' ע"א דלענין מחשבת פיגול מיתלא תליא בהך שאלה אי ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף או דאינה אלא לבסוף. ועיי' בענין לחלק בין מחשבת שלא לשמה, דלכו"ע ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, לבין מחשבת פיגול דתלוי במח' אי ישנה מתחילה ועד סוף, וצ"ב מה החילוק ביניהם. ובדברי רש"י שם בב"ק מבואר דלא כדברי המאירי בזה.

ונראה ביאור דברי המאירי, דס"ל דהא מיהא פשיטא לכו"ע דמעשה השחיטה מתחיל מיד, וזה לא שייך כלל לפלוגתא דר"י ור"ל, והמח' אי ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף או אינה לשחיטה אלא לבסוף אינו בזה, אלא בהני דברים דיסוד חיובן הוא על השחיטה, אי לענין זה יש להם בכל שלב ושלב החשיבות דמעשה שחיטה הגמורה, או דדוקא בסוף הוא דיש להם חשיבות זו. אשר זהו דכתב בתחילת דבריו לחלק בין הני חיובים כגון שחוט חוץ וחולין שנשחטו בעזרה דעיקר חיובן הוא על השחיטה, ולכן שפיר תלויין בפלוגתא דר"י ור"ל, דהמחייב הוא השחיטה ובענין לזה חשיבות דמעשה שחיטה גמורה, לבין גווי דאין עצם המחייב השחיטה, אלא דהשחיטה היא אופן החיוב, כגון השוחט לעבודה זרה, דאין יסוד החיוב מעשה השחיטה, אלא הא דעובד עבודה זרה, רק לא חשיב עבודה א"כ עושה בזמן שחיטה, ובה לכו"ע חייב בשחט מקצת, דמעשה השחיטה פשיטא דמיקרי שחיטה מתחלה ועד סוף, אשר ממילא חייב.

ומאי דלענין פסולי מחשבה לכו"ע חייב, ביאורו ע"פ הני"ל, דבין אם נימא דיסוד פסול מחשבת שלא לשמה הוא דנעקר הלשמה על ידי מחשבתו והוי חסרון בלשמה בעבודת השחיטה, בן אי נימא כידוע בשם מרן רי"ז הלוי דיסוד שלא לשמה הוא מחשבה הפוסלת, מ"מ אף לדבריו מהותה של הך מחשבה הפוסלת הוא דהוי מחשבת עקירה, וכמו ששמעתי פעם ממור"ר זצ"ל, ולזה לא בעינן החשיבות של שחיטה גמורה, אלא כל המשך מעשה השחיטה חשיב מעשה השחיטה, ואם אך חל בו מחשבה שלא לשמה הרי הקרבן פסול או עכ"פ לא עלה לבעלים לשום חובה, דהא חסר לשמה או עכ"פ היתה מחשבת עקירת הלשמה על חלק מהשחיטה. וחלוק הוא פיגול ממחשבה שלא לשמה בזה, דפסול שלא לשמה הוא בעבודה, וכל זמן השחיטה חשוב מעשה שחיטה לענין זה, וכנ"ל, אכן פסול דפיגול אינו פסול בעצם העבודה, אלא יסודו דהוא פסול בקרבן, ועיקר דין פיגול נאמר בהמתיר (כדמשמע מלשון שאלת הגמ' אי מפגלין בחצי מתיר), וזה שפיר תלוי בשאלה דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף או אינה אלא לבסוף, דדווקא אי ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף הוא דאית לה לכל חלק השחיטה חשיבות דהשחיטה הגמורה, ומהאי טעמא נעשה המתיר חלק חלק על ידי כל המעשה, אבל אי אינה לשחיטה אלא לבסוף, לא נעשה המתיר עד סוף השחיטה, אשר על כן אין נתפס בה מקודם לכן מחשבת פיגול.

וע"פ זה יש לומר בביאור דברי הרמב"ם, דזהו הכונה במש"כ גבי שחיטת עכו"ם דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, דאין כונתו להך מ"ד דס"ל הכי, אלא דבזה הוא לכו"ע פסול כיון דשם שחיטה על כל המעשה מתחילה (ולא בעינן לומר דהוי למפרע), ולפסול דעכו"ם לא בעינן חשיבות דשחיטה גמורה, דאם אך יש חלק מהשחיטה שנעשה על ידי עכו"ם פסול (אם יש בו כדי לפסול). ומאי דהוצרך הרמב"ם לזה י"ל ע"ד הגר"ח.

ומה שכתב הרמב"ם בפ"א מהל' פסוה"מ לענין שחיטת מקצת הסימנים בחוץ דה"ט דחייב משום דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, דהיינו לכאורה ה"ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף" דסוגיין, כאשר הערנו לעיל על דברי הגר"ח, נראה בזה, דהנה כבר עמדו המפרשים על דברי הרמב"ם שכתב דאם שחט מקצת סימנים בחוץ פסול, ואילו בסוגיין מבואר דלא מיבעיא דפסול אלא דחייב הגברא, וכבר עמד על זה המנ"ח במצוה קפ"ו, ע"ש. וכתבו המפרשים דהרמב"ם לא פסק דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף בתורת ודאי אלא מספק, אשר ממילא אינו חייב. ולפ"ז נמצא לכאורה דמאי דכתב ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף הכונה לפלוגתא דסוגיין, ופסק מספק דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף. אכן נראה בזה, דלעולם אף בהלכה זו מה שהביא דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף אין הכונה להך דסוגיין אלא למאי דפשיטא לכו"ע, ומהלך הדברים, ד"ל דחלוק הוא פסול הקרבן בשחוט חוץ מחיוב הגברא, דפסול הקרבן הוא בכל מה שהוא בכלל מעשה השחיטה אם נעשה בחוץ הקרבן פסול, ונמצא דזהו לכו"ע דפסול, ולא נחלקו אלא לענין חיוב הגברא, דחיוב הגברא י"ל דאינו סתם עבור מה שנפסל הקרבן, אלא על מה שעשה שחיטה חשובה בחוץ, אשר זה שפיר תלוי בפלוגתא אי ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף או אינה אלא לבסוף, וזה לא הביא הרמב"ם כיון דנסתפק האיך ק"ל בזה.

לג) בעולת העוף נמי היכא דמליק סימן אחד למטה וסימן אחד למעלה פסולה שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף למטה - מבואר דבלאו הא דעשה בה מעשה חטאת העוף למטה הוה שייך ד"ז לפלוגתא אי ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף או דאינה אלא לבסוף. ומכאן הקשה בשו"ת אחיעזר ח"ב ס"ז אות י' אמאי דס"ל לרבא גופי' לעיל בדף כ' ע"ב דסימן שני שבעוף אינו אלא לקיים מצות הבדלה אבל עיקר המליקה כבר נתקיים בסימן ראשון לחוד, וא"כ אמאי הוצרך רבא להך טעמא דנעשה בה מעשה

חטאת העוף למימר דכו"ע מודו דפסול, הרי בלא"ה נעשה בה כל השחיטה למטה ואין הסימן השני משום שחיטה שבה אלא מדין הבדלה, ע"ש מש"כ בזה. והנראה בזה, דהנה הא פשיטא לכאורה דמאי דפסול מליקת עולת העוף למטה, אין זה מדיני השחיטה שבכלל המליקה אלא מדיני העבודה שבה, ומצד השחיטה שבה ליכא נפ"מ דין למעלה לבין למטה, כדמוכח מהא דאיתא בזבחים דף ס"ו ע"ב דאם מלק עולת העוף למטה אינה מטמאה טומאת בית הבליעה, הרי להדיא דלאו נבילה היא. ומליקת הסימן השני, אף דלאו בכלל השחיטה הוא, מ"מ הא פשיטא דאף דהוי משום מצות הבדלה, מ"מ מהאי טעמא גופא הוי בכלל העבודה דמליקה, ולא נגמרה העבודה דמליקה אלא אחר מליקת ב' הסימנים, אשר ממילא אי לאו הך טעמא דעשה בה מעשה חטאת העוף שפיר הוה תליא דין מליקת סימן אחד למטה בפלוגתא אי ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, דלמ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף ה"ה דלא חל על המליקה שם עבודת מליקה אלא בסוף העבודה, דהיינו במליקת הסימן השני, והסימן הראשון אין עליו שם עבודת מליקה כלל, אשר לזה הוא דהוצרך רבא למימר דמ"מ הרי עשה בה מעשה חטאת העוף למטה ומהאי טעמא פסול לכו"ע, ודוק.

לד) לא נחלקו אלא כגון ששחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים וכו' - ע"י רש"ש שכתב דסימן אחד דווקא, דלרבא אפי' אי ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף אין זה אלא משחיטת סימן אחד ואילך, דסימן אחד מצינו שיחול עליו שם שחיטה בעוף דחולין או בחטאת העוף, אבל פחות מסימן אחד דלא מצינו שיחול עליו שם שחיטה לא חשיב שחיטה אפי' אי ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף. ובזה פליג עלי' רב יוסף וס"ל דבכה"ג כו"ע מודה דחשיב שחיטה, ולא נחלקו אלא בששחט מקצת סימן, וע"ש עוד שכתב דהך חצי סימן מסתבר דאינו אלא מקצת ושט, אבל מקצת קנה אינו אלא כחתיכת בשר בעלמא. ונמצא לדבריו דפליגי רבא ורב יוסף אי מהניא הך דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף למיחל שם שחיטה אמאי דלא חשוב בשום מקום שחיטה בפני עצמו, דלרב יוסף זהו כל יסוד השאלה אי ישנה מתחלה ועד סוף, אשר ממילא בסימן אחד דמצינו כבר דהוי שחיטה פשיטא דישנה מתחלה ועד סוף, ואילו לרבא הא פשיטא לכו"ע דלא מהני הא דישנה מתחלה ועד סוף למיחל שם שחיטה מחודשת, ולא מהני אלא דנימא דאף דהכא בעינן יותר, מ"מ כיון דמצינו דחשיב בכה"ג שחיטה שפיר חשיב מהאי טעמא שחיטה.

והנה יעויין חידושי הרשב"א בסוגיין ד"ה שהרי עשה בה מעשה חטאת למטה שכתב, וז"ל: ולא שייך הכא למימר שהרי עשה טרפה למטה שהרי המליקה על ידי הכשר למליקה נעשית והילכך אם לא מלק למטה אלא מיעוטו של ושט כולי' עלמא אינה פסולה שהרי אינו מעשה בעלמא, עכ"ל. הרי דכתב דלכו"ע בעינן לפחות רוב סימן, אבל מקצת סימן לאו מידי הוא. ואילו לקמן בד"ה לא נחלקו אלא כגון ששחט מיעוט סימן בחוץ כתב, וז"ל: והוא דנימא דאף בעולת העוף מיעוט סימנים למטה וגמרה למליקה למעלה, עכ"ל. הרי דשפיר פליגי במלק מקצת סימן למטה, ודלא כדבריו לעיל, וצ"ע. אכן לדברי הרש"ש הדברים מבוארים היטב, דמתחילה כתב כן בדברי רבא, ולרבא בעינן באמת סימן שלם ולא מהני הא דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף למיחל עלה שם שחיטה היכא דבעלמא לא מצינו דחשיב בכה"ג שחיטה, וכמשנ"ת, אבל בסוף דבריו הרי כתב כן בדברי רב יוסף, ורב יוסף הרי בזה הוא דפליג ארבא וס"ל דשפיר מהני הא דישנה מתחלה ועד סוף למיחל שם שחיטה או מליקה, וז"ל: וכן מבואר בדברי הרשב"א מתוך דברי הראש יוסף בסוגיין, ע"ש.

והנה מבואר מדברי הרשב"א דדין שחיטת מקצת סימן בחוץ ודין מליקת מקצת סימן דעולת העוף למטה דין אחד להם, ולהלכה דק"ל כרב יוסף למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף חשיב נמי מליקה על ידי מליקת מקצת סימן. אכן מדברי הרמב"ם מבואר

דלא כדבריו בזה, שכתב בפ"א מהל' פסוה"מ הי"ח, וז"ל: שחט מיעוט סימנים בחוץ וגמרן בפנים או שחט מיעוטן בדרום וגמרן בצפון פסולין שהשחיטה ישנה מתחלה ועד סוף, עכ"ל, הרי דבשחט חוץ פסול אף בשחט מקצת סימן בחוץ כיון דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף. ואילו בפ"ז שם הי"ו כתב, וז"ל: וכן עולת העוף שעשייה למטה אפילו מלק סימן אחד למטה וסימן אחד למעלה פסולה בין במלקה כמליקת עולה בין שעשייה כמעשה חטאת וכו', עכ"ל, הרי דדוקא בסימן אחד הוא דפסול אבל לא במקצת סימן, וכבר הקשה כן ברא"ש יוסף, ע"ש.

וחינן מדברי הרמב"ם דאף אי ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף אין זה מועיל אלא בכגון שחוט חוץ אבל לא למליקת עולת העוף למטה. וטעם הדבר י"ל דשאני הך פסול דמליקת עולת העוף למטה דאין הפסול מצד עצם מעשה המליקה דמקומו למעלה ולא למטה, אלא יסוד דינו הוא דהוי פסול מצד מה שעשה בה מעשה חטאת, כדילפינן לעיל דף כ"א ע"ב דחילק הכתוב בין חטאת העוף לבין עולת העוף, ופסול זה ליתנהו אלא בעשה בה מעשה שהיה מכשיר בחטאת העוף, ובחטאת העוף הרי אילו לא היה עושה אלא מקצת סימן (כלומר, לא רוב), לא היה כשר, אשר ממילא אין זה פסול בעולת העוף. ונמצא דבעולת העוף שמלק למטה ליכא למיפסל לכו"ע כי אם היכא דעשה סימן שלם או רובו, והיכא דעשה סימן שלם או רובו פסול לכו"ע, וכ"כ בשו"ת דובב מישרים ח"ג סי' ע"ו אות ג', ע"ש. וי"ל דבזה הוא דפליג עלי' הרשב"א, דס"ל דהנלמד מהא דחילק הכתוב בין חטאת העוף לבין עולת העוף הוא דמקום מליקת עולת העוף הוא למטה, אשר ממילא אם אך חל עלה שם מליקה פסול, ושפיר ס"ל דלרב יוסף נפסל גם במליקת מקצת סימן למטה, וז"פ.

לה) תוד"ה כגון ששחט סימן אחד בחוץ - וקשה לפירושו דמ"ט דמאן דפטר כיון דבמליקה בחוץ לא מחייב אלא בשחיטה והרי עשה הכשר שחיטה בחוץ וכו'. ועי' חידושי הר"ן שכתב בדעת רש"י דמחולין לקדשים לא גמרינן. ויסוד פלוגתייהו דרש"י ותוס' בזה, דנחלקו ביסוד חיובא דשחוט חוץ אי הוא עבור עבודה בחוץ או בשביל מעשה שחיטה בחוץ, דהתוס' ס"ל דאינו אלא עבור מעשה שחיטה בחוץ, או מעשה מכשיר בחוץ, כלשון הרשב"א בסוגיין, אשר ממילא שפיר קשיא להו דכיון דסגי בעוף בסימן אחד פשיטא דאית בזה משום שחוט חוץ. אכן רש"י ס"ל דלעולם אין חיובא דשחוט חוץ עבור מעשה מכשיר שעשה בחוץ, אלא יסוד חיובו משום עבודה בחוץ, אשר ממילא ממאי דבחולין מתיר שחיטת סימן אחד ליכא לחיובי משום שחוט חוץ כיון דאין זה אלא בחולין ולא בקדשים, ומחולין לקדשים לא גמרינן, כלשון הר"ן, וליכא לחיובי אלא משום דאשכחן סימן אחד במליקה בחטאת העוף, אשר בזה הוא דלרבה נחלקו אי אמרינן הכי בעולת העוף. ולדעת רש"י בבהמה פשיטא דלא יתחייב בכה"ג, אך לדעת התוס' אדרבה, בעוף פשיטא דיתחייב ולא נחלקו אלא בבהמה.

והנה עיינן במקדש דוד סי' כ"ז אות ח', שכתב דדבר פשוט הוא דאיסור מעלה בחוץ הוא מצד העבודה שבה, אלא שנסתפק בגדר חיובא דהשוחט בחוץ אי מצד העבודה הוא או מצד מעשה השחיטה, והיא שאלתנו הנ"ל, וכתב דד"ז הוא מח' הרמב"ם והראב"ד בפ"ח מהל' מעה"ק, דהרמב"ם כתב דהשוחט עוף בחוץ חייב והמולק פטור מפני שהשחיטה בחוץ כשירה והרי היא כמליקה, ואילו הראב"ד כתב דאין זה הטעם אלא דלא חייב הכתוב בעוף אלא מה שחייב בבהמה. וביאור פלוגתתם, דלהרמב"ם יסוד האיסור דשחיטה בחוץ הוא מצד העבודה, אשר ממילא הוצרך לומר דשחיטתו בחוץ הוי כמליקתו בפנים, אך הראב"ד ס"ל דשחיטה אין זה מטעם עבודה וא"כ א"צ לטעם זה, דלא בעינן בחוץ שיהא כעין הכשירה בפנים, ומאי דאינו חייב על המליקה הוא משום דלא חייבה תורה בעוף אלא על מה שחייבה בבהמה. וע"ש עוד במקד"ד שהביא גם

מדברי התו"ם ביומא דף ל"ט דאיסור שחוט חוץ הוא מצד העבודה שבה.

לו) רש"י ד"ה אינה מטמאה בגדים - ואם אסף אפרה או שרפה ולא נגע בה או אפי' נגע בה בפשוטי כלי עץ שלא טמאתו משום נבילה וכו'. מבואר לכאורה מדבריו דטומאת נבילה מטמאה בגדים במגע, וכבר תמה בחידושי הרשב"א בסוגיין דבמתני' דכלים פ"א משנה ב' מבואר להדיא דאין נבלה מטמאה בגדים. (ועי' פי' רש"י עה"ת ויקרא י"א, כ"ה, שפירש להדיא דבנוגע בנבלה לא בעי כיבוס בגדים. וברש"י בסוגיין הקשה קושי' זו על דברי רש"י מדעת עצמו. וע"ש ברש"י שהקשה עוד בדברי רש"י דאפי' במה שפירש דנגע בה עם פשוטי כלי עץ דאין מטמאין, הא אפי' בלא פשוטי כלי עץ לא היו הכלים מטמאין אותו דאין אלא ראשון לטומאה ואין מטמא אדם אלא אב הטומאה. ועי' פי' הרע"ב אהך מתני' בפרה פ"ד מ"ד שכתב דמאי דקאמר דאירע בה פסול בשחיטתה ע"כ דלא מיירי בנתנבלה אלא בנעשה בה מלאכה, דאילו נתנבלה שפיר היה מטמא בגדים משום נבלה, וכבר תמה עליו בתוס' הגרע"א שם דהא אין נוגע בנבלה מטמא בגדים, ונדחק דאולי י"ל דמסתמא על ידי התעסקות בפרה מזיז מעט והוי משא. (וע"ש גם במשנה אחרונה).

לז) רש"י ד"ה בשחיטתה - כגון שנתנבלה - עי' תוס' וראשונים דמבואר דהבינו בכונת רש"י דמיירי דווקא בנתנבלה ולא בנעשה מלאכה אחרת, והיינו טעמא, דמאי דאמרינן בדחיית הגמ' אמר רבא נתקלקלה שחיטה קאמרת שאני התם דאגלאי מלתא למפרע דלאו שחיטה היא, לא שייך לשטת רש"י אלא בנתנבלה אבל לא בעשה מלאכה אחרת. וסברתו בזה, דמאי דמודה הכא אף מאן דס"ל דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף דלא שחיטה הוא, היינו משום דעל ידי שבסופו אין השחיטה שחיטה, שוב גם תחילתו לא חשיב תחילת שחיטה כלל, וזה לא שייך אלא היכא דהחסרון דבסופו הוא בעצם החפצא דהשחיטה דלאו שחיטה היא, וכגון בנתנבלה, אבל בנעשה עמה מלאכה אחרת, הרי דין זה בפרה אדומה ואינו חסרון בעצם החפצא והמתיר דהשחיטה, אשר ממילא בזה אמרינן דכיון דאף בסופו שחיטה מיהא הוה, בסופו שנפסל נפסל אבל בתחילה שפיר מטמאה.

והתוס' דפליגי ע"ד רש"י וס"ל דאף אי נעשה עמה בשעת שחיטה מלאכה אחרת אמרינן דאף בתחלה אינה מטמאה, סברתם בזה לכאורה, דהא מאי דמטמאה בגדים מדיני פרה אדומה הוא, ומאחר דנעשה עמה מלאכה אף דשחיטה הוי, מ"מ נתברר דאינה שחיטת פרה אדומה כלל, וממילא אף מתחלה אינה מטמאה. אלא דמוכח לכאורה מדברי התוס' בב"ק דף ע"ב ע"א דאין זה סברת התוס', ע"ש דאמאי דאיתא התם במתני' דף ע' השוחט חולין בעזרה משלם תשלומי ארבעה וחמשה הקשו בגמ' ש"מ אינה לשחיטה אלא לבסוף דאי ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף כיון דשחט בה פורתא אסרה אידך לא דמרי' קא טבח, ותיצו, א"ל רב הונא ברי' דרבא כי קא מחייב אההוא פורתא, והקשו התוס' בדי"ה כי קמחייב אההוא פורתא מחייב, וז"ל: תימה כיון דסוף השחיטה פוסלת אין לו להתחייב אפורתא קמא אפי' למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף כדמשמע בפ"ב דחולין דפירך מההיא דאירע בה פסול בשחיטה בין קודם פסול בין לאחר פסולה אין מטמאה בגדים וכו' ומשני נתקלקלה בשחיטה קאמרת כיון דנתקלקלה בשחיטה לבסוף איגלאי מילתא למפרע דמעיקרא לאו שחיטה היא כלל ואותו קלקול מפרש ר"ת דלא דוקא נתקלקלה בגוף השחיטה כגון נותר ומעקר אלא אפי' נתקלקלה ע"י מלאכה שעשה בשעת שחיטה וכו', עכ"ל, ע"ש שכתבו דחכא נמי הוה מצי לאקשויי. ודבריהם לכאורה תמוהים, כאשר תמה כבר בזכר יצחק סי' ל"ט, דליכא ראיא מסוגיין להשוחט חולין בעזרה, דבסוגיין הרי מה שמטמאה הוא מדיני פרה, ושפיר אמרינן דאיגלאי מילתא למפרע שלא היה כאן שחיטת פרה אדומה כלל, וכנ"ל, אבל התם הרי אין הנידון אלא על שחיטה רגילה, ואף בסוף שפיר

הוא שחיתה, רק דבסוף לא שייך לחייב כיון דלא ידידי קשחית, אבל בתחילה דאכתי הוה ידידי שפיר יש לחייב.

והמוכרח מזה, דסברת התוס' אחרת היא, וי"ל בביאורא דמילתא, דס"ל דיסוד סברת ישנה לשחיתה מתחילה ועד סוף הוא דמה שיתחייב אילו יגמר השחיתה על ידי סוף השחיתה, דין זה אית ב' כבר עכשיו, דסברת ישנה לשחיתה מתחילה ועד סוף היא דכבר עכשיו חל שם השחיתה הגמורה דאח"כ, ואף שעדיין לא גמר השחיתה, אשר מהאי טעמא הוא דהיכא דנעשה מלאכה בפרה בשעת שחיתה נמצא דאילו יעשה מלאכה בה בסוף השחיתה לא יתחייב, וא"כ אף שם הך שחיתה שחל בתחילת השחיתה אינה מחייבת. ואי זהו טעם התוס', מבוארים דבריהם בב"ק, דהוא הדין והוא הטעם התם כיון דבסוף השחיתה הרי לא שייך שיתחייב ד' וה' כיון דלאו ידידי הוא, שוב לא שייך שתחייב תחילת השחיתה, ע"י משנת ר' אהרן קדשים סוגיות ס"י ט"ו (ע"י ש"ל) שכתב כסברא הזאת, ע"ש מה שהביא כמקור לסברת התוס' סוגי' דלקמן דף מ' בשחוטין חוץ שהקשו דלא יתחייב כיון דמתחנן עפר בעלמא הוא, ופירשו התוס' בב"ק דף ע"א דהקושי' היא דאינו מתקבל בפנים בגמר השחיתה. ולכאורה תמוה דהא התם אין זה חסרון בשחיתה עצמה וגם הרי לא בעינן התם אלא שחיתה המוציאה מידי נבילה וא"כ שפיר יתחייב על ידי תחילת השחיתה, אע"כ מוכח כסברא הנ"ל דכיון דבסוף השחיתה לא שייך שיתחייב, שוב לא שייך שיתחייב גם בתחילת השחיתה. אכן זה אינו ראייה אלא להתוס' לשיטתם דס"ל דשחוטין חוץ תלוי במעשה השחיתה בעלמא, אבל לשיטת רש"י דשחוטין חוץ תלוי בעבודה ולא במעשה שחיתה גרידא, ליכא ראייה כלל מהתם, אשר על כן שפיר פירש רש"י דמייירי דווקא שנתנבלה, דבלא חסרון במעשה השחיתה עצמה שפיר היה חייב בתחילת השחיתה.

ובקוב"ש למס' ב"ק אות ל"ט כתב לבאר סברת התוס' באופן אחר, "דהא דחייב על תחילת שחיתה בחוץ אין חיובו על התחלה גרידא אלא משום דשחיתת סימן ראשון גרמה גם לסימן שני שיהא שחוט דאי לאו הסימן הראשון לא היתה שחיתה בסימן שני לחודי' ונמצא דמה שהבהמה היא שחטה נעשה על ידי שחיתת חוץ וכו' אבל אם בסוף שחיתה היתה אינה ראויה מה בכך שסימן ראשון גרם לסימן שני שיהא שחוט בקרבן שאינו ראוי לאוה"מ ועל תחלת השחיתה גרידא לא מיחייב וזו סברת ר"ת גבי נתקלקלה פרה בשחיתה דאינה מטמאה בגדים". ויסוד סברתו בזה דומה להנ"ל, דמאי דאמרין דישנה לשחיתה מתחילה ועד סוף פירושו דחל כבר על חלק זו מהשחיתה שם דהשחיתה הגמורה, והוא על ידי הא דאף כשיגמר השחיתה לא שייך שיחשב גמר שחיתה בלא חלק זה ממעשה השחיתה.

וכל זה בדעת התוס', אבל בדעת רש"י י"ל דס"ל כפשוטו דלמ"ד ישנה לשחיתה מתחילה ועד סוף חל שם שחיתה על מה שעשה גם בתחילה, ואין הנידון בשם שחיתה "גמורה" כמו לדברי התוס', אשר על כן לדידי' אם אך היתה שחיתה כשירה בסוף שפיר איכא שם דחיתה על כל חלק וחלק כבר מעכשיו קודם שנגמרה השחיתה, ושפיר שייך להתחייב על ידי תחילת השחיתה, ותו לא מידי.

לח) למ"ד אינה לשחיתה אלא לבסוף לפלוג בהכשרא דפרה וכו' - ע"י מצפה איתן שהקשה דילמא ס"ל כרב דס"ל בפ"ד דיומא דשחיתת פרה בזר פסולה ובעינן דווקא כה"ג, ולפ"ז אתי שפיר דלא אמרו הכי דהא לא שייך שיהיו ב' כהנים גדולים בבית אחת, ע"ש מש"כ בזה דהא מ"ד אינה לשחיתה אלא לבסוף ר"ל הוא, ור"ל גופי' ס"ל דלא בעינן כה"ג. ואין לומר דאדרבה, אי נימא דאינה לשחיתה אלא לבסוף לא בעינן כהן גדול אלא בסוף שחיתה, דהא נתבאר לעיל בשם המאירי דאף אי אינה לשחיתה אלא לבסוף אין זה אלא באשר נוגע לה שחיתה גמורה (או למתיר דשחיתה), אבל הא מיהא פשיטא לכו"ע דכל המעשה הוא בכלל עבודה דשחיתה ובפועל הוי הכל מעשה

שחיתה, וא"כ פשיטא דאף אי אינה לשחיתה אלא לבסוף בעינן כה"ג גם בתחילת שחיתה.

וכן הא דמבואר בהמשך סוגיין דאף למ"ד דאינה לשחיתה אלא לבסוף איכא חסרון ד"ואין שנים שוחטים" במה ששוחט הא' תחילת השחיתה והב' סוף השחיתה, ביאורו כנ"ל, דאף אי אינה לשחיתה אלא לבסוף מ"מ חל על הכל שם עבודה דשחטה ובכלל מעשה שחיתה ודאי דהוי גם תחילת השחיתה, אשר ממילא שפיר שייך בזה דינא דאין שנים שוחטים, וז"ל.

אכן ראייה זו היא לפי הביאור הפשוט בסוגיין, דמאי דקאמר בר מיני', וכו' ר"ל דלא משכחת לה שנים ששחטו כיון דלא יזבחו ב' גברי זבח אחד, וכן פירשו התוס', ע"ש, ולכן הוצרכו לומר דהכונה דלא שכיח. אכן יעויין ברבנו גרשום שביאר באופן אחר, וז"ל: כלומר הא לא קשיא לא מצית למיפרך ודאי הכא אינה לשחיתה אלא לבסוף אבל במקום אחר עדיין אפי' שחט מקצת סימנים בחוץ וגמרם בפנים ג"כ חייב משום דישנה לשחיתה מתחלה ועד סוף, עכ"ל. וביאור דבריו לכאורה, דהנה אי אינה לשחיתה אלא לבסוף פשיטא דלא חשיב שחיתת פרה אלא בגמר שחיתה ודהשוחט סימן הראשון אינו נטמא, וע"כ דלא הקשו דנימא הכי בבירייתא אלא לגלות דהלכתא דאינה לשחיתה אלא לבסוף, אשר על זה תירצו דהכא לכו"ע אינה לשחיתה אלא לבסוף, ואפי' מאן דס"ל בעלמא דישנה לשחיתה מתחילה ועד סוף מודה הכא דאינה אלא לבסוף, אשר ממילא לא מונח שום חידוש במאי דהראשון אינו נטמא ורק השני נטמא, אשר ממילא לא נקיט ברייתא בכה"ג. כן הוא לכאורה ביאור דברי רבנו גרשום. אלא דיש לעיין לכאורה האין מונח דבר זה בלישנא דהש"ס שהביאו הא דלא יהו שנים שוחטין. ועלה בדעת לומר דיפרש רבנו גרשום דמאי דקדריש שלא יהו שנים שוחטין אין ר"ל שלא יעשו כך, אלא דלא יחשב שנים שוחטים, כלומר, דילפינן דלא חשוב השוחט אלא האחרון. אלא דאי אפשר לומר כן, דע"כ דין הב' דהברייתא, שלא יהא אחד שוחט שני זבחים, אין פירושו כן אלא ר"ל דאסור לגבירא לעשות כן, וא"כ הוא הדין דינא דרישא דלא יהיו שנים שוחטין זבח אחד. ועכ"ל דאף לרבנו גרשום מונח בהא דלא יהיו שנים שוחטין איסורא, אלא דהוקשה לו דהא מוכח דאין דין זה אלא לכתחילה, דהא הובא יחד עם דינא דלא ישחט אדם אחד שני זבחים דאינו אלא לכתחילה, וכמו שהקשו באמת התוס', ע"ש, ולכאורה צ"ב דבשלמא הא דלא ישחט אדם אחד ב' זבחים ע"כ דאינו אלא איסור על הגברא, דהא מצד כל קרבן נעשה בו שחיתה רגילה, אבל בשנים ששוחטים זבח אחד אי אמרינן דאין זה השחיתה מעליא אמאי מהני בדיעבד, ופירש בזה ר"ג דע"כ דהיינו משום דלבד איסורא דילפינן מקרא דלא ישחטו שנים זבח אחד, מונח בזה עוד דאפי' אם יעשו כן לא תחשב שחיתה אלא הנגמר, והי הקרבן כשר. והנה הקשו התוס' מאי תירצו בזה, הרי עכ"פ בדיעבד כשר ואכתי ליתני הכי, ותירצו דמ"מ לא שכיח. ולדברי רבינו גרשום אתי שפיר היטב, דהא בסופו של דבר מודים כו"ע בזה דאינה לשחיתה אלא לבסוף וממילא ליכא חידוש כלל בהך חילוק, ולכך לא הזכירוהו¹. ולפום פירושו של רבנו גרשום אזלא לה הוכחה הנ"ל מסוגיין דאף אי אינה לשחיתה אלא לבסוף מ"מ ודאי איכא שם מעשה שחיתה מתחילה, דלדבריו מאי דקאמר שלא יהיו שנים שוחטים זבח אחד אין הכונה אליבא דמ"ד דאינה לשחיתה אלא לבסוף, אלא הכונה דאף מאן דס"ל דישנה לשחיתה מתחלה ועד סוף מודה הכא דאינה אלא לבסוף, והך דרשה לדידי' הוא דקאתי, ולדידי' ודאי דבלא קרא איכא אף על תחילת המעשה שם שחיתה, וז"ל.

¹ ונזכר מקורו, בלחמא מזל לחא לאיסור ששחטו שנים היה פסול אפי' בדיעבד, ומאי דכשר בדיעבד היינו משום דלא חשיב אלא שוחט אחד, דבהא נתחדש לכו"ע אין שחיתה אלא לבסוף ולא הוי אלא כשחט אחד.

ל' ע"א

לט) רש"י ד"ה זבח אחד - ליפלוג כגון דשחטה חד גברא בתרי סודרי שבאמצע שחיטה בא חברו ונטל סודרו מראשו ועטפו בסודר אחר - צ"ב לכאורה אמאי הוצרך לכל זה ולא פירש כפשוטו שהחליף הוא עצמו סודרו בעצם השחיטה. ועכ"ל דבכה"ג חשיב שנעשה מלאכה בשעת שחיטה, ועדיין צ"ע בזה.

מ) תוד"ה והיון בה טעמא דשלא לשמה הא סתמא פטור - וקשה דאדדייק מסיפא נידוק מרישא איפכא טעמא דלשמו הא סתמא חייב אלמא דלא בעינן עקירה וכו' דאי סתמא לא בעי עקירה א"כ סתם הוי שלמים וכשר כששחט לשם פסח מידי דהוה אשלמים ודאי ששחט לשם פסח דכשרין - ובדעת רש"י שלא דקדקו כן מבואר דאף דנימא דלא בעי עקירה מ"מ יתכן דפסול בששחט לשם פסח, והיינו טעמא לכאורה, דאף דלא בעי עקירה, ואי שחט סתמא הוי ממילא שלמים, מ"מ כיון דביסודו פסח הוא אם שחט לשם פסח הרי זה עדיין פסח ופסול הוא. ויש לדקדק מדברי התוס' דאף הם הבינו דאין מוכרח כן דליהוי בכה"ג כשלמים ששחט לשם פסח, והוא ממה דלא הקשו על פירושו של רש"י בפשוטו אמאי לא דקדקו מרישא דבעי עקירה מדפסיל שם שחטו לשמה, רק הקשו דלפירושו כמו שדקדקו מסיפא דבעי עקירה הך היה אפשר לדקדק מרישא דלא בעי עקירה, וכן דקדק בתפא"י, ע"ש.

ובדברי רש"י, עי' חידושי הר"ן שכתב בא"ד, וז"ל: דכיון שפסח הוא סתמא לשמו מיקרו אבל היכי ליתני סתמא בלשון שלא לשמו אע"כ שלא לשמו דווקא ולשמו סתמא וכו', עכ"ל. וביאור דבריו, דהא מיהא פשיטא דשלא לשמו דווקא, דלא מיקרי סתם שלא לשמו, וא"כ ע"כ דלשמו ר"ל סתמא דכיון דבעי עקירה והוי פסח שפיר הוי סתמא לשמה, וכן מבואר באמת מדברי רש"י, וכו"כ בתפא"י בדבריו, ע"ש.

מא) רש"י ד"ה אי אמרת בשלמא ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף - אפסיל ל' בתחלת שחיטה דסתמי הוי לפסח דתחלת שחיטה נמי פסלה - מבואר מדבריו דיסוד הקושי הוא דהוי בתחילת שחיטתו פסח שלא בזמנו דפסול. אכן נראה דלהתוס' ליכא לפרושי הכי, והוא ע"פ דבריהם לעיל דאף בפסול מלאכה אמרינן דלמפרע לא הוי שחיטה לטמא בגדים גם למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, עי' לעיל ביאור דבריהם בארוכה. והנה לפי דבריהם אף הכא היה לנו לומר דכיון דבסוף שחיטתו לא שייך שיהא פסח, דהא בסוף שחיטתו שלמים הוא, שוב ממילא אף בתחילת שחיטתו לא חשיב שחיטת פסח, ולא יתכן ליפסל מצד שחיטת פסח שלא בזמנו דבתחילת השחיטה. ועי"כ דפירשו התוס' יסוד הראיה בסוגיין באופן אחר, דבכדי שהקרבן יהיה כשר כשלמים בעינן שתהא כל השחיטה שחיטת שלמים, אשר ממילא למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, הרי אף תחילת השחיטה חשיב חלק מהשחיטה, וכיון דאין עלה שם ודין שחיטת שלמים שוב ליכא שחיטת שלמים גמורה, משא"כ אי אינה לשחיטה אלא לבסוף, הרי לא חשיב שחיטה גמורה אלא סוף השחיטה, וסגי במה דסוף השחיטה הוי שחיטת שלמים, וכ"כ במשנת ר' אהרן לקדשים עי' שלי"א, ע"ש כל דבריו.

מב) רש"י ד"ה מדמי פסח - ראוי הוא לימכר קודם גמר שחיטה ולצאת לחולין שאין לך מום קבוע גדול מזה ודמיו לפסח וכיון דחזי לדמי פסח וכו' - עי' יראים סימן רפ"א בסופו, שכתב, וז"ל: יש לשאול לרשב"ל דאמר אינה לשחיטה אלא לבסוף כיון דשחט חצי סימן הו"ל מום קבוע ואינו ראוי לפתח אהל מועד כי מוט לבסוף דמקריא שחיטה דמחייב עלה היכי מחייב א"כ לא אשכחן שחוט חוץ דמחייבי יש לתרץ כיון שדרך הכשר קא עביד אינו נקרא מום דכל מומי קדשים מפסח ועור גמרינן שאינם דרך הכשר הלכך כל מה דמיתרע לשחיטה לא מיקרי מום להדחות מפתח אהל מועד, עכ"ל. וצ"ב לכאורה מסוגיין דמבואר דתחילת השחיטה אין לך מום קבוע גדול מזה, והא דרך הכשר קא עביד. ועי' שו"ת אחיעזר ח"ב סי' ל"ה אות ד' שהביא בשם הברוך טעם

לתרץ בזה, דכונת היראים הוא דכיון דאפשר לגמור בפנים ויהיה כשר לכך לא חשיב מום בהכי דהוי שפיר דרך הכשר, ובנ"ד, אה"י, למ"ד דאינה לשחיטה אלא לבסוף שפיר יכול לגמור שחיטתו בפנים ויתכשר, אבל למ"ד דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף הרי אינו יכול לגמור שחיטתו בפנים בהכשר, וזוהי שפיר חשוב מום. וה"ה והוא הטעם בנ"ד כיון דאי אפשר לגמור שחיטת פסח בהכשר כיון דהוי פסח שלא בזמנו, אף למ"ד דאינה לשחיטה אלא לבסוף. אלא דלפ"ז יוצא דאם הוא רחוק מן העזרה ואינו יכול לגמור שחיטתו בפנים, שפיר יחשב טריפה על ידי תחילת השחיטה ולא יתחייב לר"ל משום שחוט חוץ. ועי' בשו"ת אחיעזר מה שכתב לבאר דברי היראים באופן אחר.

מג) רש"י ד"ה בשנים ושלשה מקומות - שחתך כאן והתחיל לשחוט למטה או למעלה - ובד"ה מפורעת כתב, וז"ל: מגולה ונכרת דהיינו במקום אחד, עכ"ל. ובתוס' הקשו על דבריו דממנ"פ אי אין רוב במקום אחד היאך שחיטתו כשרה ואם יש רוב במקום אחד א"כ שחיטה מפורעת היא, ותירצו דאע"ג דיש רוב במקום אחד לא הוי שחיטה מפורעת דבשלא נחתך הסימן לא למעלה מבית השחיטה ולא למטה אז הויא שחיטה מפורעת דבית השחיטה מירוח ורוח אבל כשנחתך למעלה או למטה לא מירוח ואינה מפורעת. והנה מאי דתפסו התוס' כדבר פשוט דאי אין רוב במקום אחד אין שחיטתו כשרה, עי' או"ז סי' שע"ח שנסתפק בדעת רש"י בזה, וכתב דלרב באמת השחיטה כשירה בכה"ג.

ובמה שכתבו התוס' לפרש בדעת רש"י דאע"ג דיש רוב במקום אחד לא הוי שחיטה מפורעת דבשלא נחתך הסימן לא למעלה מבית השחיטה ולא למטה אז הויא שחיטה מפורעת אבל כשנחתך למעלה או למטה לא מירוח ואינה מפורעת, עי' ברא"ש סי' ד' דהיינו דווקא היכא דחתך המיעוט תחילה ואח"כ הרוב, ומבואר מדבריו דאם חתך הרוב קודם השחיטה כשירה ואין מקלקלה מה שחותך אח"כ מיעוט במקום אחר. אכן עי' באו"ז הנ"ל דמבואר להדיא בדבריו דאפי' שחט רוב וחזר ושחט רוב אחר אצלו למעלה או למטה פליגי רשב"ל ושמואל וס"ל דהוי שחיטה מפורעת. ועי' העמק שאלה פ' בהעלותך שאילתא קכ"ד שכתב לבאר פלוגתתם, דהא"ז אזיל בשיטת רש"י דשהייה פוסלת במיעוט בתרא, אשר ממילא אף ששחט רוב מ"מ אח"כ נפסל על ידי שחיטת הרוב השני, אולם הרא"ש אזיל לשטתו דאין שהייה פוסלת במיעוט בתרא, ע"ש כל דבריו. אכן עי' יש"ש בפירקין סי' ז' שכתב להדיא דאם שחט הרוב למעלה לא חיישינן למה ששחט אח"כ במיעוט ואינו דומה לשהייה וחלדה במיעוט בתרא דהתם הכל כחדא שחיטה, משא"כ בנ"ד ששחט אח"כ למטה הוי כשחיטה אחרת דודאי אינה פוסלת. ולפ"ז ע"כ דסברת האו"ז אחרת היא.

ונראה בביאור פלוגתתם על דרך הפשט, דהנה מדברי הרא"ש והתוס' מבואר דהחסרון באינה מפורעת הוא מה דליכא מרווח רוח ואין רואין את מקום השחיטה. ונראה לכאורה דזה לא שייך אלא היכא דקודם עשה חתך אחר, בזה הוא דכד שחט ליכא מרווח רוח, וכדברי הרא"ש, אבל היכא דשחט קודם ואיכא מרווח רוח, לא נתבטל המרווח רוח, ואפי' נימא דנתבטל, מ"מ הרי נגמרה השחיטה. והנה יעויין בדברי האור זרוע דלא מוזכר שם כלל הא דמרווח רוח, ולדידי אין זה החסרון באינה מפורעת, אלא החסרון הוא כפשוטו דהוי בב' או ג' מקומות, ויסוד דינא דמפורעת דבעינן הוא שיהא ניכר מה הוא מקום השחיטה, וזוהי ליכא שום נפ"מ אי השחיטה קודם או חתך אחר קודם, דסו"ס אין ניכר מקום השחיטה כיון דאיכא ב' שחיטות (ועי' לשון האו"ז דמירי אפי' שכל אחד מהם הוא רוב), ולענין זה לא שייך לומר דכבר נגמרה השחיטה ולא שייך שיפסל, דאין זה פסול בעצם החפצא דהשחיטה דליכא מרווח רוח, אלא יסודו דאם בהמשך מעשיו שחט עוד שחיטה, הרי מצד מה שעשה אין מקום השחיטה ניכר, ובעצם ההלכות שחיטה מונח שלא ישחוט בב' מקומות ואף

ששחט קודם רוב סימנים, רק לדעת הרא"ש דאין החסרון בעצם מאי דאיכא ב' שחיטות, אלא דהחתך האחד מהוה חסרון בחפצא דהשחיטה האחר, זה לא שייך אלא אם נחתך קודם, וכמשנ"ת.

ועי' יש"ש הנ"ל שכתב דמאי דאין השחיטה מפורעת אינו אלא בששחט רוב הסימן, אבל אם שחט כל הסימן, בזה לכו"ע כשירה אע"פ שהם חתוכין גם במקום אחר. וכבר קדמו בזה בספר התרומה הלכות שחיטה סי' ח' ע"ש.

מד) תוד"ה השוחט בשנים או בג' מקומות-
ובשאלת דר' אחאי מפרש ב' או ג' מקומות כגון שכל אותן מקומות בהיקף של סימן וכו' - עי' לשונו של השאלות שם בשאלתא קכ"ד, וז"ל בא"ד: מי אמרינן זיל להכא לא שחט רובא זיל להכא לא שחט רובא או דילמא כיון דאידי ואידי מקום שחיטה הוא ומצטרפין וכו', עכ"ל. ובפשטות היה משמע מדבריו דיסוד השאלה דהגמ' בזה הוא בצירוף, אכן ליכא לפרש הכי דהא לקמן הקשו מהא דשחט את הושט למטה ואת הקנה למעלה דשחיטתו כשירה, והתם הלא ליכא שאלה דצירוף כלל. אלא פשיטא דסברת מאן דס"ל דבעינן שחיטה מפורעת היא דבעינן שתהא כל השחיטה נראית במקום אחד, אשר ממילא בשחט בב' או ג' מקומות לא מהני כיון דאין נראין יחד, וכן לא מהני מהאי טעמא שחט הושט למטה והקנה למעלה כיון דאין נראה הכל כשחיטה אחת, וכנ"ל, וז"פ.

ועי' ספר המכריע סי' ד' שפירש כזה, וכתב דמאי דבעינן שתהא מפורעת הוא משום שתהא כל השחיטה מחוברת יחד, ומאי דלרב דלא ס"ל דבעינן מפורעת איכא צירוף הוא אף דהוי זה שלא כנגד זה הוא משום "שלא נשאר בסימן מקום שלם שיהא שם חציו".

מה) תוד"ה השוחט בשנים או בג' מקומות- ורבינו חננאל פירש ב' או ג' מקומות כגון רוב הקנה למעלה ורוב הושט למטה ולפירושו לא משכחת שלשה מקומות - עי' העמק שאלה שאילתא קכ"ד מש"כ בביאור דברי הר"ח. ותוכן דבריו בקצרה, דבשחט סימן שלם למטה וסימן אחר שלם למעלה לא בעינן שיהיו זו כנגד זו אלא השחיטה כשירה אף אי אחד למטה ואחד למעלה, אבל במקצת סימנים שיצטרף לרוב, בזה ס"ל להר"ח דלא מהני אא"כ הויין זה כנגד זה, אשר זהו הכונה בג', ונמצא לדבריו דב' וג' מיירי בב' אופנים שונים לגמרי. והתוס' שהקשו עליו ס"ל דדוחק לפרש כן. ועי' עוד שכתב דכונת מה שהוסיפו בשם השאלות דאפילו חתך מיעוט הקנה למעלה לצד העור וכו' בא לאפוקי מפירוש זה של הר"ח, דאליה יקשה מה חידוש איכא בזה, ע"ש כל דבריו.

ועי' רמב"ם פ"ב מהל' שחיטה ה"י מה שכתב בדינים אלו, וסדר דבריו צ"ב לכאורה, עי' כס"מ, ועי' העמק שאלה הנ"ל מש"כ בזה.

ל' ע"ב

מו) אי ממתני' הו"א מלמטה למעלה דלא קעביד בדקך שחיטה אבל מלמטה למטה דקעביד בדרב שחיטה אימא שפיר דמי- עי' סוגי' דלעיל דף כ' ע"ב דפליגי רב הונא ורבא, דאמר רב הונא דהמולק בסכין אית בה משום חלדה, ורבא ס"ל דלית בה משום חלדה, ופי' שם רש"י דה"ט דלר"ה חשיב חלדה, שהוא מחליד לאחר שנפרקו פרקי העצם כשנעץ הסכין תחת העצם לפי שאין העצם מתפשט לכאן ולכאן כדרך שאר בית השחיטה כשחותכין אותו אלא עומד במקומו וכששוחט הסכין תחת העצם הויא חלדה. ביאור דבריו, דאף דאין הסכין מכוסה ממש דהא איכא סדק החתך, מ"מ על ידי שלא נראה הסכין משום שהעצם לא מתפשט כמו בית השחיטה, חשיב זה חלדה. ורבא פליג וס"ל דכיון שסו"ס שייך לראות שהסכין חותך הוי שחיטה מעלייתא ולא חשיב חלדה, ולא הוי חלדה אא"כ הוא מכוסה ממש. וכתבו האחרונים דמ"מ מודה רבא דאם אך יסגר לגמרי באופן שאין הסכין שייך להראות כלל הוי חלדה. והתוס' פליגי וס"ל דהא לכו"ע לא חשיבא חלדה מה

שאין העצם מתפשט, ומאי דס"ל לרב הונא דהמולק בסכין מחליד היינו במה שחותך מלמטה למעלה. ורבא פליג וס"ל דאם אך הוא בגלוי אין בחתיכה מלמטה למעלה משום חלדה, ולא הוי חלדה אא"כ הוא מכוסה, ובה ליכא נפ"מ אי חותך מלמטה למעלה או מלמעלה למטה. וכתבו האחרונים דבאופן שנסגר לגמרי ואין החתך נראה, אף דאיכא חתך, מ"מ מודה בזה רבא דהוי חלדה, עי' יד יהודה סי' כ"ד.

והנה לדעת התוס' אתי שפיר כפשוטו מאי דאמרו בסוגיין אי ממתני' ה"א הנ"מ מלמטה למעלה דלא קעביד כדרך שחיטה אבל מלמעלה למטה דקעביד כדרך שחיטה אימא שפיר דמי קמ"ל, דלדידהו הוי ס"לך באמת לרבא כן דאיכא פסול חלדה בשוחט מלמטה למעלה, ומעתה אתי שפיר סוגיין בין לרב הונא בין לרבא, דלרב הונא אף כשהוא מכוסה חשיב חלדה, והקמ"ל הוא דאיתנהו באמת ב' מיני חלדה, דלא זו בלבד דהיכא דשוחט מלמטה למעלה הוי חלדה אלא גם בשוחט כדרך שחיטה רק שהוא מכוסה. (ועי' יד יהודה סי' כ"ד דנראה מדבריו דלרב הונא דווקא מלמטה למעלה הוא דהוי חלדה, ע"ש שהוכיח מסוגיין דלא כפירוש זה, ואין דבריו מוכרחים אלא י"ל כמשנ"ת דלרב הונא איכא ב' פסולי חלדה, וכ"כ בביה"ל ח"ג סי' כ"ב, ע"ש.)

ולכאורה צ"ב גופא דמילתא שכתבו התוס' דלרב הונא חשיב השוחט מלמטה למעלה חלדה, דמה שייך דבר זה לחלדה, הרי אין זה אלא פסול בשחיטה. שאינו דרך שחיטה וא"כ הוי פסול מסויים דהשוחט מלמטה למעלה, ומה שייך לחלדה. וראיתי שנתעורר בזה ביד יהודה הנ"ל, ע"ש שכתב דאולי הענין בזה במה שהסכין בתחילת השחיטה הוא תחת הסימן והוא כחולדה שחופר את עצמו תחת הבית כמו כן במתחיל לשחוט תחת הסימן. ומאי דס"ל לרב הונא דאיכא ב' פסולי חלדה, יסודו, דאיכא עוד תכונה דחולדה דהוא במקום מכוסה, אשר אף זה חלדה יקרא, ותרווייהו פסלי. ורבא ס"ל דדווקא מאי דהוא מכוסה כחולדה הוא דחשיב חלדה, וצריכותא דסוגיין, דס"ד דיסוד חלדה הוא מאי דשוחט מלמטה למעלה, קמ"ל דאין דמיון זה לחולדה קובע פסול חלדה, אלא מה שהוא מכוסה, ושוב לא איכפת לן אי שוחט מלמעלה למטה או מלמטה למעלה.

זהו לשיטת התוס', אכן לדעת רש"י צ"ב לכאורה מהו ביאור הצריכותא בסוגיין, לא שייך הא דשוחט מלמטה למעלה לחלדה כלל, וא"כ האידן הוה ס"ד דדווקא מלמטה למעלה איכא משום חלדה, דלכאורה אין זה שייך לחלדה כלל. וצריך לומר בזה, ועד"ז כתב ביד יהודה הנ"ל, דהא מיהא דאף לרש"י איכא בשחיטה מלמטה למעלה דמיון לחולדה, אלא דלכו"ע אין זה גרידא פוסל משום חלדה, אכן הא מיהא שפיר הוה ס"ד דליכא פסול חלדה אא"כ הוא דומה לחולדה בשני הצדדים, דגם שוחט מלמטה למעלה וגם הוא מכוסה, קמ"ל דלעולם אין מה ששוחט מלמטה למעלה קובע כלל בהלכות חלדה, ולא תליא חלדה אלא במאי דהוא מכוסה, ובהכי סגי בכדי לפסול.

מ"ז) רש"י ד"ה תחת מטלית- הכרוכה לה סביבות צוארה - ובחידושי הרשב"א הביא פירושו של הבה"ג דהוי רוקעתא דמידבקא בקירא או בקנדרוס ודביק' ההיא רוקעת עלוי וכו', כלומר, דווקא כשהוא מודבק הוא דיתכן דאית בזה משום חלדה, ואילו לרש"י אף שאינו מודבק אם אך כרוך הוא סביבות הצואר יתכן דאית בזה משום חלדה. (ומה שכתב שם הרשב"א דגם הר"מ ז"ל מודה לו לבה"ג, הכונה להרמב"ן בסוגיין שהביא דעת הבה"ג וכתב דכן עיקר, ואין הכונה להרמב"ם, דברמב"ם מבואר להדיא דלא כדבריו, כדיבואר לקמן, והמגיה בחידושי הרשב"א טעה בזה. שו"ר שכתב כתב ביד יהודה סי' כ"ד כדבר פשוט בדברי הרשב"א דכונתו לרמב"ן.) והא מיהא בין לרש"י ובין להבה"ג דאם פירס טליתו ושחט תחתיו אין בזה משום חלדה. והרמב"ם כתב בפ"ג מהל' שחיטה ה"י, וז"ל: הכניס את הסכין תחת העור ושחט שני הסימנים כדרכן או שהחליד את הסכין

תחת צמר מסובך או שפרס מטלית על הסכין ועל הצואר ושחט תחת המטלית הואיל ואין הסכין גלויה הרי זו ספק נבילה וכו', עכ"ל. הרי דלדידי סגי במה שפירס המטלית, ודלא כדברי רש"י או הרשב"א. והנה הרמב"ם כתב תחילה דבפרס מטלית על הסכין ועל הצואר ושחט תחת המטלית הוא חלדה, והיה משמע בפשטות דלא חשוב חלדה אלא היכא דמכוסה גם הסכין גם מקום השחיטה, אלא דבהמשך דבריו כתב דהרי זה ספר נבילה משום שאין הסכין גלויה, דמשמע דעיקר הקפידא היא על הסכין שלא תהא מגולה, וצ"ב. ועי' תבואות שור סי' כ"ד סקט"ו מש"כ בזה. אכן עי' יד יהודה שכתב לבאר דברי הרמב"ם כפשוטו, דודאי דלמעשה מאי דלא בעינן שחיטה מפורעת זהו משום שעכ"פ ניכרת השחיטה על ידי שהסכין גלוי, ולכן אינו כחולדה, אבל היכא דגם הסכין מכוסה שוב אין השחיטה כשרה אלא אם כן היא מפורעת, אשר זהו דכתב הרמב"ם דאם כיסה שניהם אית בזה משום חלדה כיון שאין הסכין מגולה, דבכה"ג בעינן שתהא השחיטה מפורעת ובלא"ה הוי חלדה.

ועל מש"כ הרמב"ם דמייירי בפירס סדין בלא שיהא כרוך או מודבק, הקשה בט"ז סי' כ"ד סק"ד מהא דלקמן דף ע"ד דבעי רב הושיט ידו למעי בהמה ושחט בה בן ט' חי מהו וכו', ולכאורה הוה לן למיסר מטעם חלדה כיון דאין הסכין מגולה. והנה כבר קדמו ביסוד קוש"י זו בספר האשכול הלכות שחיטת חולין סי' י"ב אות י"א, ע"ש שכתב לתרץ, וז"ל: שאני רחם אמו דהוי כביתו של ולד וכשוחט בדיר הבהמה דלא שייך חלדה א"נ למאי דלא אפשר הכא אם תחת מטלית ועור חלדה הויא קמבעי ל"י את"ל משום חלדה ליכא אי הוי שחיטה במעי אמו א"נ למ"ד תחת העור כשרה קמבעי ל"י, עכ"ל. ועי' נקוה"כ שם סי' כ"ד שכיוון ב' מתירוציו לדברי האשכול, וע"ש עוד שתי תי' אחר, דהתם לא שייך חלדה כיון דלא יצא לאויר העולם, כלומר, דלא שייך ב"י שחיטה באופן אחר, אשר על כן מדמהני ב"י שחיטה ע"כ דמהני בכה"ג ולית בזה משום חלדה. והנה מסוגיין מבואר לכאורה דיסוד הפסול דחלדה הוא משום דאינו דרך שחיטה, ואי נימא הכי מובן הדבר היטב דכיון דלא שייך באופן אחר חשיב שפיר דרך שחיטה.

מח) רש"י ד"ה החליד במיעוט סימנים - לאחר ששחט רובו בהכשר וכו' - עי' חידושי הרשב"א שהביא פירושו של רש"י דבעינן במיעוט בתרא בזה"ל: פרש"י ז"ל במיעוט בתרא דסימן בתרא וכו', עכ"ל, ומבואר להדיא בדבריו דלא מיבעיא לן אלא בכה"ג, אבל החליד במיעוט בתרא דסימן ראשון והדר שחט הסימן השני פשיטא דשחיטתו פסולה. והיינו משום דהרי מבואר הצד דאין חלדה פוסלת במיעוט בתרא דהיינו משום דהא אישתחית שפיר ברוב סימנים, וזה אינו אלא היכא דהחליד במיעוט בתרא של הסימן השני, אבל במיעוט בתרא דהסימן הראשון דעדיין לא נגמרה השחיטה פשיטא דפוסל. וכן מבואר לכאורה בדברי הפוסט"ק סי' כ"ד במשבצות זהב סק"ו, ע"ש שדן בשיתור בסוגיין בארוכה.

ובמש"כ רש"י דבמיעוט קמא פשיטא לן דנבלה ודאי, מדסתם משמע לכאורה דליכא נפ"מ אי הך מיעוט קמא הוא מיעוט קנה או מיעוט ושת. אכן גבי שהייה מבואר להדיא בדברי רש"י סוד"ה תיקון דאין שהייה פוסלת במיעוט קמא אלא בושט ולא בקנה דמיעוט קנה לאו כלום הוא. ומוכח לכאורה מדברי רש"י, דאף דמבואר להדיא מדבריו שהשוה דין שהייה לדין החלדה לענין מיעוט בתרא, מ"מ לענין מיעוט קמא שפיר יש לחלק ביניהם, וכבר העיר בזה בביה"ל ח"ג סי' כ"ו אות א', ע"ש שכתב לבאר דשאני שהייה מחלדה ושאר הפסולים, דחלדה הרי הוי פסולת בשחיטה, אשר על כן אף דבעצם אילו היה כך בלא שחיטה הוה אמרינן דכשר הוא, מ"מ היכא דנעשה על ידי פסול בשחיטה נפסלה, אכן בשהייה אינו כן, דאין שהייה פסול, אלא יסוד שהייה הוא דמפסיק בין מה שקדם לה למה שבא אחריה, אשר זה לא שייך לפסול במיעוט קמא דקנה, כיון דלאו כלום הוא.

אכן הדברים לכאורה צ"ב, דהא ממאי דס"ל לרש"י דשהייה פסולת במיעוט בתרא מבואר לכאורה יסוד דין שהייה הוא דהוי פסול ולא רק מפסיק בין ב' חלקי המעשה, כאשר הבאנו לעיל אות י"ד בשם קובץ ענינים עי' כ"ו שכתב להוכיח מדעת רש"י גבי שהייה במיעוט בתרא דס"ל דשהייה הוי ביסודו פסול. אכן יש לבאר דלעולם ס"ל לרש"י דאין שהייה אלא מפסיק ב' ב' חלקי המעשה, ומ"מ ס"ל דפסול בשחיטה במיעוט בתרא, וביאור הדברים, ע"פ מש"כ רש"י לבאר הצד דפסול חלדה במיעוט בתרא משום דכולה חדא שחיטה היא, כלומר, דאף דלא בעינן אלא רוב הסימן מ"מ היכא דשחט כל הסימן חשיב הכל מעשה השחיטה וכל המעשה הוא המתיר. וביתר ביאור, ע"פ מה שנבאר באחרונים דלא שייך לומר דרובו ככולו אלא היכא דליכא אלא רוב, אבל היכא דאיכא כולו הרי איכא כולו ממש ולא שייך בזה לומר דרובו ככולו. אשר לפ"ז, אם החליד במיעוט בתרא שפיר חייל פסול בשחיטה, וה"ה בשחיטה במיעוט בתרא, כיון דחשוב הכל מעשה שחיטה ומעשה המתיר, דהא אף דחשיב הפסק ביניהם מ"מ נחשב מעשה שחיטה עם הפסק באמצע רק דליכא צירוף לענין הכשר שחיטה, וממילא אם חל דין שהייה בתוך המעשה ומפסיק בין חלקיה, הרי איכא מעשה שחיטה שנחלקה, ומעשה שחיטה כזאת אינה מתרת. לא כן בשחיטה במיעוט קמא, בזה הרי אף דנימא דמפסיק השהייה, מ"מ לא חשבינן תחילת השחיטה ככלום אם לא דהיה בושט דבעינן להחשיב לה שחיטה דאלי"כ תהיה נקובת הושט.²

ובעיקר דברי רש"י דבמיעוט בתרא פסול, פשטא דמילתא משמע דדאורייתא הוא, (על הצד דהשחיטה פסולה) וכן דעת רבנו ירוחם, הובאו דבריו בים של שלמה פ"ב סי' ט', ע"ש. אכן עי' לשון הרשב"א בסוגיין, דבהביאו לשון רש"י כתב, וז"ל בא"ד: דאע"ג דאשתחית רובא ואיתכשרא לה בהמה אסור לחתוך המיעוט בשהייה או בחלדה או בהגרמה או בדרסה שלא יראה כשוחט בפסול שחיטה, עכ"ל, ומשמע להדיא מלשונו דאינו אלא מדרבנן. (ועי' חידושי הרמב"ן מה שהביא בשם הראב"ד בביאור דברי רש"י, דמבואר דס"ל להראב"ד בדעת רש"י דאינו אלא מדרבנן. וכן ביש"ש סי' ט' הנ"ל כתב דאינו אלא מדרבנן ומשו"ה לא קשיא קושיית התוס' מדברי התוספתא.

והנה התוס' רי"ד בספר המכריע סי' ה' תפס בדברי רש"י דהפסול במיעוט בתרא דאורייתא הוא, ותמה עליו "דכיון דשחט רובא והויא כבשרא בדיקולא היאך יעלה על לב איש לומר שחלדה ושהייה והגרמה פוסלין באותו המיעוט אילו הניחו שלם אותו המיעוט שחיטתו כשרה והשתא דהוא בו והחליד בו תהיה פסולה". ובדעת רש"י (אי הוי הך מילתא דאורייתא) פשוט דס"ל דכיון דמאי דכשר אי הניח מיעוט בתרא אינו אלא משום דרובו ככולו, היכא דשחט הכל לא שייך לומר כן כיון דאיכא כולו ממש, וכיון דהחליד במיעוט בתרא שפיר יתכן דפסול. והתוס' רי"ד אפשר דס"ל דגדר רובו ככולו הוא דלא בעינן אלא רוב, או דכיון דפועל הרוב כאילו עשה את כולו הרי הכל נגמר כששחט הרוב ושוב לא איכפת לן בהך מיעוט בתרא.

מט) תוד"ה החליד במיעוט סימנים מהו - והגרמה נמי פסק דאפי' שחט שני שליש והגרם שליש דעבדינן

² ושמא יס' לומר גם להיפך, דהאף דנימא דהוי שהייה פסול ולא רק מפסיק, ואעפ"כ בשהיה במיעוט קמא יס' לומר דלא יפסול, והיינו טעמא משום דכסופו קל דצר נכנה הך פסול על הפסק, כלומר דאין החסרון לחשיבן כב' חלקים אשר לענין הכשר ליכא צירוף, אלא שפיר היה שייך בזה צירוף רק דההפסק פוסל, ומאחר דנכנה הדבר על הפסק חו ליכא למימר שפסול במיעוט קמא כיון דלפילו אס' נימא דאין לו צירוף לא חשיב עדין מעשה שחיטה ולא בעינן לה כלל, משא"כ במיעוט בתרא דשפיר הוי המשך קל מעשה השחיטה, בזה ולפי דאין שייך פסול דשהייה.

לחומרא מדקאי הכא בתיקו וכו' ורבינו יצחק ב"ר מאיר אומר דבהגרמה פסקין בפ"ק כריבר"י וכו' - מבואר לכאורה מדבריהם דאף בהגרמה הגרים במיעוט קמא יהיה אסור, שכתבו דאפי' שחט הרוב והגרים שליש פסול, דמשמע דהא מיהא פשיטא דאם הגרים מתחילה פסול. והאמת דרש"י לא הזכיר ציור זה כלל בין ציורי הגרמה שהביא, והיה אפשר לומר בדבריו דלעולם ס"ל דבהגרים במיעוט קמא ושחט ב' שליש כדין שפיר מהני, דפסקין כריבר"י, וסברת הדבר, דבשלמא היכא דהגרים בסוף פסלין, דלא שייך לומר דרובו ככולו כיון דהאי נעשה הכל, וכמשנ"ת לעיל, אבל היכא דהגרים בתחילה, כיון דאחר שהגרים שחט כשיעור שחיטה ולא שייך לומר בזה שגמר בפסול, שפיר אמרין דכשר הוא.

(ג) תוד"ה החליד במיעוט סימנין מהו - ור"ת
הקשה לפירוש הקונטרס דתניא בתוספתא שחט רוב הגררת בעוף אפילו אם גמרו לזמן מרובה שחיטתו כשירה - והנה גירסתנו בתוספתא אחרת היא, עי' פ"ב ה"א דאיתא בזה"ל: אחד או רוב אחד בעוף אע"פ שהיה לזמן מרובה שחיטת כשירה, עכ"ל. ולפום גירסא זו כונת התוספתא אחרת היא לגמרי ולא שייכא כלל לדברי רש"י, אלא הוא כסוגיית הגמ' דלקמן דף ל"ב השוחט בסכין רעה ומאריך ושוהה בשחיטתו אפילו כל היום כולו כשרה הואיל וכל שעה הוא חותך בהולכה והובאה ואינו מפסיק בשחיטתו. והתוס' ע"כ שהיה להם גירסא אחרת בתוספתא.

והרמב"ן והרשב"א בסוגיין הקשו אף הם על שיטת רש"י מדברי התוספתא, אלא דהיה להם גירסא אחרת קצת מגירסת התוס', וז"ל: שחט בה א' או רוב אחד בעוף אע"פ ששהה בה זמן מרובה וגמרי' שחיטתו כשרה.

והנה אי נמצא דמאי דפסיל רש"י היכא דשהה במיעוט בתרא אינו אלא מדרבנן, כתב המהרש"ל ביש"ש דלא יקשה מדברי התוספתא, דנימא דהתוספתא עיקר הדין נקט ומאי דפסול אינו אלא דרבנן, והוא האביעאי בסוגיין אי איכא בזה איסור מדרבנן, ע"ש כל דבריו. ועי' ברא"ש סי' י' מש"כ ליישב קושי' זו מדברי התוספתא, דאין לסמוך על דברי התוספתא, שאינה עיקר, ע"ש כל דבריו.

(גא) תוד"ה החליד במיעוט סימנין מהו - ואפי'
לאמרי בי רב דאמרי תחת העור איני יודע היינו משום דשחיטה לא שייכא בעור והוי חלדה לפי שהוא שלם אבל סימנין דשייכי בהו שחיטה ואפי' הכי אין צריך לשחוט אלא הרוב המיעוט שעל הסכין הוי כאילו נחתך (ו)לא הוי חלדה - סברתם בזה לכאורה צ"ב, דבשלמא היכא דשחט רוב אמרין דסגי בזה דרובו ככולו והוי כאילו המיעוט הנשאר ג"כ נשחט, אכן הכא הרי גנידון הוא דעדיין לא שחט וודאי דבכה"ג עדיין חשוב שלא נשחט, ואמאי נימא דהא עדיף גבי דין חלדה מעור, וצ"ב. ועוד יש להבין עצם הסברא מצד אחר, וכן הקשה באמת ביש"ש בפירקין סי' ט' על פירוש של ה"ר אושיעא שהביאו התוס' בהמשך דבריהם, דהא דהוי נשחט הרי פשיטא דאינו שחוט ממש, רק הוא כאילו נשחט מדין רובו ככולו, וזה לא מהני אלא לענין הכשר שחיטת הרוב, אבל לענין חלדה אמאי לא נימא דמה שבמציאות לא נחתך לא גרע מעור וליהוי על ידי כך חלדה. ולכאורה חזינן מדברי ר"ת חידוש גדול, דמאי דאמרין עכ"פ גבי שחיטה רובו ככולו הוא דבעצם היה צריך לשחוט כולו, ומדאמרה תורה דסגי ברוב הוי פירושא דמילתא דהוי כאילו המיעוט אינו קיים, אשר זהו דכתבו התוס' דהוי כאילו נחתך כבר, וממילא לא יהיה בזה גם משום חלדה כיון דאיכא ביטול מוחלט לחשיבות מיעוט זה, משא"כ אי הוה אמרין כפשוטו דרובו ככולו ר"ל דהוי כאילו עשה הכל, בזה הוה אמרין דזה אינו אלא באשר נוגע להכשר השחיטה וכקושיית המהרש"ל, ועדיין צ"ע בזה.

ולפי פירוש זה של ר"ת, יסוד האיבעיא הוא אי מהוה מה ששוחט תחת המיעוט (וע"כ שחתך העור לאמרי בי רב, חלדה) דשמא גרע מן העור, או דאינו מהוה חלדה אפי' לאמרי בי רב משום דהוי כחתוך.

(גב) תוד"ה החליד במיעוט סימנין מהו - אי נמי
מביעאי ל' בתחב סכין תחת מיעוט קמא ופסקו מלמטה למעלה אח"כ שחט הרוב וכו' - לכאורה ביאור האיבעיא לפי פירוש זה, דמביעאי שמא ליכא פסול חלדה אלא היכא דמה שהחליד מינוולה ב"י, אבל במיעוט לא, דהא כד שחט רובא כבר ליכא חלדה. אלא דלפ"ז צ"ב אמאי הוצרך לצייר בכה"ג, הא היה יכול לפרש כפשוטו שתחב הסכין בין הסימנין ושחט מיעוטא. וכבר עמד על כך בפרמ"ג הנ"ל סי' כ"ד משבצ"ז סק"ו, ע"ש שכתב, וז"ל: ויראה לפרש דהכי קאמר דאף בכהאי גוונא הוה בכלל ספק דלא תימא דשמא המיעוט כמאן דחתוך דמי ושמא כי גמרי חלדה במידי דמנבלה ב"י כמו לענין שהיה אפי' הכי בכלל הספק ולפי זה הוא הדין וכש"כ אם שחט בין סימן לסימן שתחב הסכין ושחט מיעוט בחלדה הוה ספק, עכ"ל. וביאור הדברים, דהא ודאי דמסתפקין אי בעינן שמה שהחליד יהיה מידי דמתנבלה, וכמו גבי שהיה, אלא דבנוסף מביעאי לן דאף דנימא דגם במידי דלא מתנבלה הוי חלדה, מ"מ שמא אם מכוסה על ידי מידי שלא נתנבלה לא ליחשב חלדה, דהוי הך מיעוט כחתוך, או דילמא אפי' בכה"ג חשיב חלדה.

(גג) תוד"ה החליד במיעוט סימנין מהו - וכן שהה
במיעוט סימנין דלקמן מפרש ר"ת במיעוט קמא - ומיירי בושט. והצד דלא יפסול שהיה במיעוט קמא דושט אף שנעשה על ידי כך נקובת הושט, עי' רא"ש סי' י' שכתב דהיינו משום דאע"ג דנעשית בכך טריפה דילמא לא פסלה שהיה אלא במידי דמתנבלה ב"י כגון אחר רוב סימן, או דילמא לא שנה, וכ"כ ר"ת בספר הישר חלק החידושים סי' תמ"ג. ומבואר דס"ל להתוס' והרא"ש דנקובת הושט אינו אלא טריפה. ואי מהני השחיטה, פירוש הוא דמטהר מטומאת נבילה, אבל טריפה מיהא הוי. והסברא לפסול, דכיון דבכדי להיות כשירה בעינן צירוף ב' חלקי המעשה, דאל"ה הרי יהיה טריפה, אשר ממילא הוי מעשה השחיטה כל המעשה בשלימותה, אשר על כן אם שהה באמצע הרי זה מפסיקם. ואין זה מעשה שחיטה א' אלא ב' חלקי מעשה שחיטה והוי נבילה. וכן מבואר בספר הישר חלק החידושים סי' תמ"ג דהוי על ידי כך נבילה, ע"ש שכתב דנקובת הושט הוי טריפה אם לא על ידי שהיית מיעוט סימנים בתורת שחיטה, הרי להדיא כנ"ל. (והגרע"א בשו"ע סוס"י כ"ז נסתפק בזה, ע"ש.)

והנה כתבו התוס' בהמשך דבריהם דלפום פירוש של ר"ת את"ל דכשר אף במיעוט קמא, לא פסלה שהיה בעוף מן התורה כיון דהכשרו בסימן אחד. וביש"ש הנ"ל סי' ט' הקשה על דבריהם דהא שפיר משכחת לה אף בעוף היכא דשחט מחצה מן הקנה. ודבריו תמוהים לכאורה מאי קאמר, הא לפי סברת התוס' והרא"ש אף בכה"ג לא משכח"ל, דהרי על ידי חתיכת מחצה הקנה לא נעשה טריפה והוי כאילו כך היה מתחילה, ושפיר מהני שחיטת המחצה הנשאר אחר השחיטה. שו"ר שהעיר כן על דבריו בביה"ל ח"ב סי' כ"ד אות י', ע"ש שכתב לבאר דברי המהרש"ל ע"פ המבואר בדברי רבנו ירוחם ביאור אחר בדברי ר"ת, והוא בנתיב ט"ו ח"ג (דף ק"כ ע"א בדפי הספר), וז"ל: ורבינו תם פירש את הבעיא בענין אחר דמיירי במיעוט קמא דוושט כגון ששחט המיעוט הראשון מן הוושט ושהה שיעור שהיה וחזר לשחוט רוב הנשאר ושאלו התלמידים מהו אם נאמר כי השחיטה אינה פוסלת השחיטה אלא בדבר שנעשית נבלה כגון ברוב הנשאר שאם לא היה שוחט כלל זה המיעוט הראשון והוא מהפך הסימן לצדדיו והיה שוחט זה הרוב הנשאר היתה שחיטתו כשרה אם כן עתה ששהה באותו המיעוט הראשון לא מעלה ולא מוריד וכשרה או נאמר דכיון שבזה המיעוט נקיבתו במשהו כל כך מזיק בו שהייה כמו ברוב הנשאר ופסולה וכו', עכ"ל. וביאור דבריו, דהגידון הוא באופן דנשאר חלק די גדול שתועיל שחיטתו מצד עצמו, כלומר, דבכה"ג אין חלק זה דמיעוטא קמא נצרך להכשר השחיטה, אשר בזה יתכן דאין שהייה פוסלת בו, או דילמא כיון שזה המיעוט נקיבתו במשהו, כלומר, דחמור כל כך

מיעוטו לפסול בנקיבה כל שהוא, חמור נמי לענין שתפסול השחייה בו והחילוק שבין ביאורו של רבנו ירוחם בדברי ר"ת לבין ביאור הרא"ש, דלפום ביאור הרא"ש מצד היזק מה ששהה בו הוא דאיתן עלה, אשר ממילא אם אך לא שחט רוב שפיר הוא שחיטה, ואף דהוי נקובת הוושט מ"מ אינה מטמאה טומאת נבילה. אכן לדעת רבנו ירוחם, לא איתן עלה מצד היזק מה ששהה בו, אלא באי נשאר במה שלא שהה בו להיות שחיטה לבדה, אשר ממילא אי שחט חציו ושהה דאי אפשר מצד החצי השני לומר דהוי שחיטה בפני עצמה, בזה שפיר איכא פסול שהייה, ודלא כמו שכתבו לדעת הרא"ש, ע"י ביה"ל ח"ב סי' כ"ד אות י' שכתב נפ"מ זה בין דברי הרא"ש לבין דברי רבנו ירוחם. ועפ"י מובנים דברי היש"ש שהבין דברי ר"ת כדברי רבנו ירוחם אשר ממילא הוקשה לו מה שכתבו התוס' דאי אינו נפסל בשחייה במיעוט קמא לא משכחת לה מן התורה שהייה בעוף, דהא שפיר משכחת לה היכא דשחט מחצה, דבכה"ג שפיר איכא משום שהייה לפום ביאורו של רבנו ירוחם. והתוס' שכתבו כן בדעת ר"ת, היינו לפי הבנתם בדבריו, דהיינו כדברי הרא"ש, ודוק.

ועל המבואר בדברי ר"ת דלא מיבעיא לן אלא מיעוט קמא דוושט, הקשה בספר המכריע דמלישנא דהש"ס, החליד במיעוט סימנין, משמע דהשאלה היא בב' הסימנים.

(נד) תוד"ה החליד במיעוט סימנין מהו- והר"ר
אושעיא מפרש החליד במיעוט סימנין היינו לאחר ששחט רוב האחד והחליד תחת המיעוט שנשאר ושחט סימן שני וכו'. והספק הוא לאמרי בי רב תחת העור אינו יודע, שמא הכא עדיפא דהך מיעוט כיון דקודם שחט הרוב הרי הוא כאילו נחתך כולו, כ"כ הרא"ש, ע"ש. וע"י לעיל קושיית המהרש"ל ביש"ש דהא דהוי כשחטה הרי אינו אלא באשר נוגע להכשר השחיטה, אבל ודאי דלענין חלדה לא גרע מעור או צמר דהוי חלדה. ועכ"פ לדעת הר"ר אושעיא חלדה במיעוט קמא קודם ששחט שום סימן פשיטא דהוי שחיטה, וכדברי התוספתא שממנו הקשו התוס' על דברי ר"ת.

ודעת הרמב"ם בהך איבעיא, ע"י פ"ג ה"י מהל' שחיטה שכתב, וז"ל בא"ד: וכן אם שחט מיעוט הסימנין בהחלדה וגמר השחיטה שלא בהחלדה הרי זו ספק נבלה, עכ"ל. והנה אין משמע מדבריו כדברי ר"ת דהספק בהחליד במיעוט קמא הוא אי הוי בכלל חלדה כיון דאין מפסיק אלא מקצת הסימן שהוא כחתוך, אלא משמע דודאי הוי חלדה ואין הספק אלא אי נאמר בזה פסול דחלדה. וכבר הקשו האחרונים דממנ"פ, אי מייירי בושט אמאי אינו פשוט דפסול מדין נקובת הוושט, ואי מייירי בקנה פשיטא דכשר כמו היכא דהיה חצי קנה פגום והשלימו לרוב דכשר, ע"י מ"מ לה"ר יהודה כלץ ובשו"ת ריב"ש סי' קפ"ז. וכתב הריב"ש ב' דרכים בביאור דברי הרמב"ם (ודומה להם ממש כתב במ"מ הנ"ל), הא, דמייירי באמת ששחט מיעוט קמא בחלדה, ומייירי בושט דווקא, ומאי דלא הוי כנקובת הוושט, היינו משום דהצד דכשר הוא דלא נאמר פסול דחלדה אא"כ שחט בחלדה רוב, "דהכי אגמרי" רחמנא למשה לא תשחוט רובא בחלדה אבל מיעוטא שפיר דמי כל היכא דלא נפיק חיותא בחלדה".

והנה מלשון הרמב"ם שכתב דאם שחט מיעוט סימנין בהחלדה משמע לכאורה דמייירי בב' הסימנים, גם ויש וגם קנה, ואילו לפום פירוש הריב"ש בדבריו ליתא לדון זה אלא בושט ולא בקנה. ובפרי תואר סי' כ"ד סק"י כתב דמייירי להרמב"ם גם בקנה, וצ"ל דגרע חלדה משהייה דהוי פוסל, כלומר, דעל ידו חל פסלות בשחיטת בהמה זו, והוא כדעת השחיות האשכנזיות שהביא בב"י סי' כ"ד.

והנה הריב"ש (וכן המ"מ הנ"ל) לבאר באופן אחר, דודאי החליד בושט בשליש הראשון נבלה ודאית ובקנה כשרה לגמרי מידי דהוה אחצי קנה פגום, והאיבעיא הוא כדון שהחליד בהמה במיעוט בתרא דסימן קמא בין בושט בין בקנה, ויסוד הספק, "אם

נאמר שכיון שכבר התחיל בשחיטה עד שאם הניח עתה מלשחוט היתה נטרפת בכך אין לו להפסיק ואע"פ שאם היה רוצה להניח זה המעוט האחרון מלשחוט והיה שוחט הסימן השני בהכשר שחיטת כשרה בדיעבד, האי גרע טפי שמפסיק באמצע שחיטה בשחיטה פסולה במה שהוא בשחיטה לכתחלה, או דילמא כיון שאם היה רוצה להניח המעוט ההוא מלשחוט כשרה בדיעבד דלא איכפת לן אם שחטו בפסול". וביאור הצד לפסול, דמאחר ששחט כבר כשיעור שהיתה נטרפת בכך, הרי כבר הותחלה מעשה השחיטה, ונמשכת מעשה השחיטה עד דשחט רוב שתים, וכיון דהחליד במיעוט בתרא של הסימן הא', הרי חל פסול במעשה השחיטה. הרי לנו לכה"פ ו' ביאורים ביסוד האיבעיא דהש"ס, דעת רש"י, ג' ביאורים בתוס', וב' ביאורים בדברי הרמב"ם. וע"י עוד ספר המכריע להתוס' ר"ד סי' ה' שדן בסוגיין בארוכה.

(נה) השוחט ב' ראשין כאחד שחיטתו כשרה- ע"י
לעיל כ"ט ע"א דמבואר דגבי קדשים הוא דכשרה רק בדיעבד, ובהכי מייירי הך מתני', ובחולין שוחט ב' ראשין לכתחילה. והרמב"ם פ"ב שחיטה ה"ט כתב, וז"ל בא"ד: שחט שני ראשין כאחד שחיטתו כשרה, עכ"ל, וצ"ב לכאורה אמאי הביא הדין בלשון זה דמשמעותו דאינו כשר אלא בדיעבד, הרי בסוגיין דלעיל מבואר להדיא דכשר אף לכתחילה, ע"י מ"מ שהקשה כן. וכדברי הרמב"ם כ"כ המחבר בסי' כ"ד סי' ג, ע"ש בש"ד שהעיר בד"ז וכתב דלאו דווקא, וה"ה אפי' לכתחילה, והוסיף בפר"ח סק"ג, דלישנא דמתני' נקט. וכן מבואר להדיא מדברי הרמב"ם עצמו בהל' פסוה"מ פ"א ה"ד, ע"ש שכתב, וז"ל: ולא ישחוט שני ראשם כאחד בקדשים ואם שחט הרי אלו כשרים, עכ"ל. וע"ש עוד בפר"ח מה שהביא מדברי התוספתא ומדברי התורת חיים בסוגיין.

(נו) שנים או חזין בסכין ושוחטים אפי' אחד למעלה ואחד למטה שחיטתו כשרה- החידוש בזה, דאין
חוששין שידרסו, כמבואר בסוגיין דלעיל. וע"י ביאור הדבר במאירי, שכתב, וז"ל בא"ד: בשעה שזה מוליך זה מביא ובשעה שזה מביא זה מוליך אע"פ שיש לחוש שמא כשזה מוליך יעכב הלה בהבאתו וזה שמוליך כשמוצא עכוב בהולכה שלו אפשר שיבא מעט לידי דרסה כשרה מכל מקום אחר שלא אירע להם כן וכו' ומ"מ לכתחלה לא ישחוט, עכ"ל.

וביאור אחד למעלה ואחד למטה, ע"י במאירי הנ"ל שפירש דר"ל שהיו או חזין בסכין באלכסון זה כלפי הראש וזה כלפי הגוף. ומדברי הרמב"ם פ"ב שחיטה ה"י משמע שפירש דאחד למטה ואחד למעלה אסכין קאי, כלומר שזה אחז את הסכין למעלה וזה מלמטה. ויש לעיין מהו הנידון בזה אי מייירי באלכסון או לא.

(נז) התיז את הראש בבת אחת פסולה- ע"י פרמ"ג
סי' כ"ד שפתי דעת סק"י שכתב לחלק בין דריסה לבין חלדה, דאף דלהני דיעות דס"ל גבי חלדה דהחליד במיעוט קמא אינו פסול, דהכי אגמרי רחמנא למשה וכו', כאשר הבאנו לעיל, מ"מ דריסה במיעוט קמא פוסל, דחלדה הוי באמת מעשה שחיטה, ועד כמה שאמרה תורה לא תחליד רובא, כד החליד מיעוטא הוי שחיטה מעלייתא ולא נעשית נקובת הוושט, אכן דריסה לאו מעשה שחיטה היא כלל, כדדרשינן לקמן ושחט ולא ומשך, אשר ממילא אם אך איכא דריסת מיעוט ושחט הו"ל נקובת הוושט.

(נח) היה שוחט והתיז את הראש בבת אחת וכו'-
ע"י חידושי הרמב"ן שכתב "וקרובני לומר שאם היה שוחט וחתך סימנין בהולכה אע"פ שאין בסכין אלא כמלא צואר כשרה שאפשר לסימנין להשחט בהולכה קטנה דרכין הן אצל סכין מחודדת ולא אמרו אלא במוליך והתיז הראש לגמרי שאי אפשר להתזה בלא דרסה ואם יש בסכין מלא צואר חוץ לצואר כשרה דבהעברת מלא צואר שחוצה לה חתך סימנין ומלא צואר אחר דחיק למטה והתיז הראש". וכן דדקדק בשט"מ בסוגיין מדברי הרמב"ם פ"ב שחיטה ה"ט, וכן דדקדק גם בכס"מ שם. וכ"ה דעת הרא"ה בבדק

הבית דף כ"ב ע"ב בדפי הספר. אכן הרשב"א בחידושו בסוגיין וכן בתורת הבית בית שני שער ראשון (כ"ג ע"א בדפי הספר) וכן במשמרת הבית שם דף כ"ב ע"ב בדפי הספר, פליג וס"ל דהתיז את הראש דסוגיין ר"ל חתך את הסימנין, וקרי לה התיז את הראש כיון דנפיק עיקר חיותי בכך.

והנה לעיל דף י"ב ע"ב גבי זרק סכין לנועצה בכותל הקשו בגמ' והא בעינן מוליד ומביא, ותיצרו שהלכה ובאה כדרכה, וע"ש ברש"י אפשר לאוקמי בסכין ארוך. ולדעת הרמב"ן ודעמ' יקשה לכאורה מה הקשו והא בעינן מוליד ומביא, הא דווקא בחתך כל הראש הוא דאינו כשר בהולכה לבד א"כ הוי סכין גדול, אבל התם דלא חתך כל הראש הו"ל להיות כשר עכ"פ בדיעבד אף בלא מוליד ומביא, וכה"ק בפר"ח סי' כ"ד סק"א, ע"ש. ועי' בהגהות חשק שלמה לעיל דף י"ב ע"ב שכתב לבאר ביאור אחר בסוגי' דלעיל, דמה שהקשו והא בעינן מוליד ומביא אין ר"ל דבעינן גם מוליד גם מביא, אלא דס"ד על הרוב מה שסכין שוחט בכה"ג שזרקו הוא על ידי דריסת כובד הסכין, אשר זהו שהקשו דהא אין זה דרך שחיטה אלא בעינן דרך מוליד ומביא, ולעולם אין הכונה דבעינן לתרוייהו, וע"ז תירצו דהיה בדרך מוליד ומביא, אך אין ר"ל תרוייהו, וכנ"ל, ואתיין שפיר דברי הרמב"ם והרמב"ן.

ועי' פרי"ח הנ"ל שכתב בדעת הרשב"א דמאי דסגי במלוא צואר בהמה בחוץ אינו אלא היכא אם שחט ב' סימנים, אבל אם התיז הראש לגמרי לא סגי בזה.

נט) היה שוחט והתיז ב' ראשין בבת אחת אם יש בסכין מלא צואר כשרה - ואם אין בו מלא צואר בחוץ דאינה כשרה, עי' חידושי הרמב"ן (וכן הסכים הרשב"א בתוה"ב דף כ"ג ע"א לדבריו), דאף דרך לא מן הראשין הוא שהיה חסר באמת בשיעור הסכין, מ"מ ב' השחיטות אינן כשרות, דמדאמרינן דאיכא דריסה באחד מהם, ע"כ שדרס בחוזק במעשה זו ומוכח דאף השני אית בה משום דרוסה. והרא"ש בין בהלכה בין בתוס' הרא"ש כתב דהאחד כשר, דצירוף האחת לא תיפסול חברתה, וכך כתב הרמב"ן במהלכו הראשון, ע"ש.

ס) דילמא עביד חלדה - עי' תורה"ב ב"א ש"א (דף י"א ע"א בדפי הספר) שהוכיח מכאן דמאי דכשר בכה"ג אינו אלא ברואה ששחט שלא בחלדה הא לאו הכי לא דמיחש חיישינן דילמא החלידה ושחטה. ומאי דחיישינן להכי, הוא כדבר הונא דבהמה בחיה בחזקת איסור עומדת עד שיוודע לך במה נשחטה, וזהו יסוד קושיית הש"ס בסוגיין.

ל"א ע"א

סא) רש"י ד"ה ואע"ג דלא מיכוין - לשחוט אלא להפלת סכין וכו'. מבואר מדבריו דאף דלא בעי כונה לשחוט או אפי' לחתיכה, מ"מ בעינן עכ"פ שיכוין להפלת הסכין, וכ"כ הרא"ש בסי' ח' ע"ש. עי' ביה"ל ח"ג סי' כ"ג מה שהאריך בזה. וטעם הדבר כמש"כ הרא"ש שם דבלא שיכוין עכ"פ להפלת הסכין לא חשיב "וזבחת" כלל, כלומר, לא חשיב מעשה ידי כלל, ובלי כונה זו חסר בכך גברא.

אכן יעויין מש"כ הרשב"א בתורה"ב דף י"א ע"א בדפי הספר, דלא בעינן כונה כלל וכל שהפילה כשהרים ידו חשיב שפיר מעשה אדם, וע"ש עוד שכתב דבאמת אף נפל מחיקו היה נחשב כמעשה אדם להיות שחיטה מעליא, אלא דהראשונים ס"ל להלכה דלא כזה, ע"ש כל דבריו. והרא"ה שם בבדק הבית כתב דבנפל מידו לא חשיב כח גברא, ואין החסרון בזה מצד חוסר כונה אלא משום דבעצם אין זה כח גברא, משא"כ מש"כ רש"י והרא"ש, כונת דבריהם דאף היכא דהפילו והוי באמת מכחו, מ"מ בלא כונה עכ"פ להפילה לא חשיב כח אדם.

וע"ש דברי הרשב"א הנ"ל, שהביא ב' ראיות לדבריו, הא', מהא דב"ק כ"ו דבנפל אבן מחיקו חייב, הרי

דשפיר חשיב מעשה ידי, וא"כ ה"ה לענין שחיטה. ועוד הביא ראיה מבה דטבילה דלקמן, דחזינן דלא בעינן מעשה מסויים. ובבדק הבית הנ"ל דחה ראיותיו, "גבי נזיקין כל היכא דאיהו גרים חייב ואדם מועד לעולם גבי טבילת נדה נמי למאן דאמר דלא בעינן בחולין כונה כלל ובעלה חולין הוא בכלהו גווי מהניא והוא דטבילה אבל בשחיטה אע"ג דלא בעי בה כונה כלל ואפי' לחתיכה הצריכה התורה כח אדם זה שיהא ונפלה מידו ממילא פשוט הוא דהכא ליכא כח אדם כלל ולא מהניא כלל ודבר ברור הוא ותו לא מידי". וצ"ב מהו יסוד פלוגתת הרשב"א והרא"ה, ויסוד פלוגתת רש"י והרא"ש, והרשב"א.

ועוד יש להעיר, דהנה מש"כ הרא"ה דליכא ראיה מנזיקין, דהתם כל היכא דאיהו גרים חייב וכו', הכונה לכאורה, דגבי נזיקין המחייב אינו מעשה המזיק ידי' אלא ההפסד שגרם לחבירו, אשר אין זה שייך לשחיטה, וצ"ב, דהא מבואר בסוגי' שם בב"ק דבנפל אבן מחיקו פטור לענין שבת משום דבעינן מלאכת מחשבת, ולולא מלאכת מחשבת היה חייב, והא גבי שבת ודאי דבעינן מעשה מלאכה. וכן מבואר שם דאם הרג ע"י כך בשוגג חייב גלות, והרי חיוב גלות לא שייך אלא במקום דאילו היה מזיק בכה"ג היה חייב מיתה, והא פשיטא דגבי רציחה בעינן מעשה רציחה, ואזלא לה לכאורה לדחיית הרא"ה, וצ"ע. והפשוט בביאור דברי הרא"ה, וכן משמע מתוך לשונו, דודאי מודה הרא"ה דאם אך אשו משום חציו חשיב מעשה ידי, וחייב לענין רציחה, וכן היה חייב לענין שבת, רק גבי שחיטה ס"ל דלא סגי במאי דהוי מעשה ידי' אלא בעינן שיהא כח גברא, אשר זהו יסוד טענת הרא"ה דכך נפיל מחיקו בעינן כח גברא וליכא.

וביאור פלוגתת הרשב"א והרא"ה, ע"פ משה"ק התוס' בסנהדרין ע"ז ע"א ד"ה סוף חמה לבא, ע"ש שהקשו אמתני', דידן וז"ל: והא דתנן בפ"ב דחולין נפלה סכין מידו ושחט שחיטתו פסולה ודיק טעמא דנפלה הא הפילה הוא כשרה כמאן כו' נתן דלא בעי כונה קשה נפלה נמי ליהוי כי הפילה למי"ד אש משום חציו אם לא נחלק בשחיטה ולא מסתבר לחלק כיון דאפילו מיתה גמרינן מממון אלא נראה דאתיא ההיא סוגי' כמ"ד אשו משום ממונו, עכ"ל. (וצ"ב לכאורה לדבריהם, דק"ל דאשו משום חציו ומי"מ ק"ל דלענין שחיטה לא מהני בכה"ג, וכבר העירו בזה). ועי' חידושי רבנו חיים הלוי על הרמב"ם פרק י"א מהל' שכן' הל"א שעמד על סתירת פסקי הרמב"ם שפסק דאשו משום חציו ופסק גם דלענין שחיטה לא מהני, וכתב הגר"ח ליישב קושיית התוס', וז"ל: ונראה לומר דבאמת אף דאמרינן אשו משום חציו אבל זה הרי לא חידש לן רק דהוי כאילו הוא בעצמו עשה את המעשה וכמו שירה חץ אבל זה הרי לא מצינו כלל בחציו שיהיה חשוב נעשה המעשה מכחו אלא דחשוב שהוא עשה המעשה בידים אבל לא שיהא נעשה מכחו ולכן גבי חיוב ממון ונפשות דבעינן רק דיעשה הוא את המעשה אבל כחו לא בעינן כלל ולהכי שפיר אמרינן דכיון דאשו משום חציו נמצא דהוא עשה את המעשה ומתחייב בזה משא"כ בשחיטה דבעינן כח גברא דוקא א"כ מה בכך דהוי חציו והוי כאילו עשה את המעשה אבל עכ"פ הרי לא נעשתה מכחו וגבי שחיטה הרי כחו בעינן ולהכי שפיר כי נפלה סכין ושחטה שחיטתו פסולה דאף דהוי חציו והוי כאילו עשה הוא את המעשה אבל מ"מ הרי אין כאן כח גברא ופסולה, עכ"ל. ומה שלא חילקו התוס' כדברי הגר"ח, נראה דנחלקו ביסוד מאי דילפינן מקרא דזבחת ואכלת מה שאתה זובח אתה אוכל, דהרמב"ם ס"ל כנ"ל דילפינן דבעינן כח גברא. אכן התוס' נראה דלא ס"ל הכי, אלא יסוד הלימוד הוא דבעינן מעשה שחיטה על ידי בר שחיטה, דכחזינן מדברי התוס' לעיל דף ג' ע"ב דממעטינן שחיטת עכו"ם מהך קרא משום דאינו בר זביחה, וס"ל להתוס' דלא ילפינן מהך קרא ב' דינים נפרדים, הא' דניבעי בר זביחה והב' דניבעי כח גברא, אלא הכל דין אחד הוא, דבעינן מעשה זביחה על ידי בר זביחה, אשר מזה ממעטינן מחד גיסא שחיטת עכו"ם כיון דאינו בר זביחה, ומאידך גיסא, נפל

מחיקו דלא חשיב מעשה זבחה. אשר זהו דהקשו התוס' דלמ"ד אשו משום חציו שפיר יחשב ככה"ג מעשה זבחה, כדחשיב מעשה רציחה ומעשה מלאכה בשבת (אי לאו הא דמלאכת מחשבת אסרה תורה), והכריחו ע"כ דהיינו דווקא למ"ד אשו משום ממונו. אכן הרמב"ם ס"ל דלפינן מהך קרא דזבחת דאיכא דין מסויים דבעינן כח גברא, אשר ממילא לא שייך הך דהכא לחיובא דנזיקין או דמיתה או דשבת, וכדברי הגר"ח.

והנה יעויין מג"א או"ח סי' קנ"ט סקכ"ד שהקשה סתירה בדברי הרמ"א, דשם בהל' נט"י הביא ב' שיטות אי מהני נט"י ע"י קוף, ואילו בהלכות שחיטה סי' ב' סתם דשחיטת קוף פסולה. ועפ"ש בדברי התוס' אתיין דברי הרמ"א שפיר, דלעולם ליכא דין כח גברא גבי שחיטה, אלא יסוד הדין בשחיטה הוא דבעינן מעשה זבחה על ידי בר זבחה, אשר על כן פשיטא דלא מהני על ידי קוף, משא"כ לענין נט"י לא בעינן שיהא על ידי בר נטילה, דהא מבואר להדיא שם סי' קנ"ט ס"א דשפיר מהני על ידי נכרי, אלא כל יסוד הדין התם הוא דבעינן כח גברא, אשר בזה נחלקו אי איכא חסרון כזה וממעטין קוף, והן ב' הדעות אשר הביא הרמ"א.

וזה נמי ביאור פלוגתת הרשב"א והרא"ה, דיסוד דחיית הרא"ה לראיות הרשב"א הוא דאיברא, שפיר חשיב מעשה אדם לענין נזיקין ואף לענין רציחה, וכנ"ל, מ"מ לא מהני לענין שחיטה כיון דליכא כח גברא, וכביאורו של הגר"ח בדברי הרמב"ם, אכן הרשב"א ס"ל ע"ד שנתבאר בדברי התוס', דלעולם ליכא בשחיטה דין מסויים דבעינן כח גברא, אלא יסוד הדין דבעינן מעשה זבחה על ידי בר זבחה, וזה שפיר איכא אף בנפל מחיקו, עכ"פ למאי דק"ל דאשו משום חציו, אשר לזה שפיר הביא ראייה מהא דנפל מחיקו דכמו דהתם חשיב מעשה אף לגבי שחיטה חשיב מעשה זבחה.

והנה כל זה באשר נוגע לפלוגתת הרשב"א והרא"ה, אכן הרא"ה פליג לכאורה אדברי הרשב"א מצד אחר, וס"ל דאף היכא דאיכא כח בעצם כח גברא אכתי לא חשיב כח גברא לענין שחיטה אא"כ מתכוון עכ"פ למעשה הפלה, ואכתי צ"ב במאי פליגי הרא"ה (ורש"י) והרשב"א בזה. וי"ל בביאור הדברים, דהנה הנידון בזה הוא היכא דאינו מתכוין כלל, אשר זהו לכאורה מתעסק, דממעטין בשבת ע"ג בה פרט למתעסק. והנה הך פטור דמתעסק יש לבאר בב' אופנים, וכבר האריכו בזה האחרונים, עי' שו"ת הגרע"א מהד"ק סי' ח' דמבואר מדבריו דגדר הדברים הוא דחשיב שפיר מעשה עבירה אלא דאיכא פטור מסויים דמתעסק. אכן י"ל באופן אחר, דלעולם אין זה פטור מסויים בקרבן או בעונש, אלא יסוד הדברים דהיכא דהוי מתעסק לא חשיב מעשה ידי כלל, עי' אתון דאורייתא כלל כ"ד שהאריך בזה. וי"ל דבזה הוא דנחלקו הרשב"א והרא"ה, דס"ל להרא"ה דאף היכא דחשיב שפיר כחו, אם אך אינו מתכוין על כל פנים להפלה הו"ל מתעסק ולא חשיב מעשה ידי, ושום ליכא כח גברא כלל, אכן הרשב"א ס"ל דלעולם חשיב שפיר מעשה ידי אף היכא דהוי מתעסק, ואין דין מתעסק אלא דין פטור, מה דלא שייכא כלל לענין שחיטה.

אלא דצ"ב לכאורה לפי מש"כ בדברי הרא"ה, האידך חייב בנפל מחיקו לענין נזיקין ולענין גלות, הרי לא חשיב מעשה ידי כלל. אכן י"ל בזה ע"פ כלל דכ"ל לן באתון דאורייתא שם כלל כ"ד דלא שייך הך דינא דמתעסק אלא היכא דיסוד האיסור הוא המעשה, בזה הוא דאמרינן דאין המעשה מתייחס אליו ולא חשיב שעשה הוא את המעשה, אבל היכא דאין המעשה יסוד האיסור, אלא יסוד האיסור הוא התוצאה מן המעשה, וכגון באיסורי הנאה, בזה חייב אף במתעסק, אשר זהו יסוד דינא דמתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה. ועפ"ז י"ל דס"ל להרא"ה דיסוד חיובא דרציחה ודנזיקין הוא עבור התוצאה ולא עבור עצם המעשה, אשר בזה ליכא פטור דמתעסק, דסו"ס נעשתה התוצאה. וכן לענין שבת אי

לאו הא המלאכת מחשבת הוה אמרינן דיסוד האיסור הוא התוצאה, ורק מדין מלאכת מחשבת הוא דנלמד דחלק מיסוד האיסור הוא מעשה המלאכה, אשר ממילא שייך בזה פטור דמתעסק, ועדיין צ"ע בזה.

והנה יעויין בים של שלמה לפירקין סי' י"ג שכתב דאף דלר' נתן לא בעינן כוונה לשחיטה, מ"מ היכא דמתכוון להדיא שלא לשחוט אותה שחיטה המכשרת, אלא לעשות בנחירה וחניקה, לא נקרא זה שחיטה וגרוע יותר מנפלה מעל הקורה לענין זה שאינו בכלל זבחת, ע"ש כל דבריו. ונראה פשוט לכאורה דלא שייכי דבריו אלא לפום דברי הרא"ה דבעינן עכ"פ כונה להפלה, דלדידי אף לר"נ נאמר דין מעשה לא סגי בהא דהוי במציאות מכח גברא, ובעלמא דמהני אפי' בלא כונה כלל רק כונת הפלה, זהו משום דמסתמא חשיב מעשה שחיטה ידידי' על ידי שעכ"פ כיון לאיזהו מעשה ואינו כמתעסק, וזה לא מהני אלא היכא דאינו מתכוין להדיא שלא יהא מעשה שחיטה, וכדברי היש"ש. אכן לדעת הרשב"א דלא בעינן כונה כלל והיכא דהרים ידו ונפלה חשוב עכ"פ כח גברא ומהני בלא שום כונה כלל, לדידי' לא נאמר תורת מעשה מסויימת בשחיטה, אלא בעינן להא גרידא דהוי במציאות מכח גברא, וכיון דנעשה על ידי כח גברא זה שחיטת הסימנים שפיר מהני ולא נאמר בזה דינים בכונה כלל, לדידי' נראה דאפי' היכא דאית ל' להדיא כונה לנחירה שפיר מהניא שחיטתו, דהא סו"ס נעשתה שחיטה מכח גברא.

סב) תוד"ה ואי אשמעינן הפילה - דאי לאו דאשמעינן הוה אמינא דהתם אפילו רבנן מודו דהא מיכווני לחתיכת בשר להכי אשמעינן דאפי' פסלי רבנן - מבואר דלרבנן בעינן כונה לחתיכת סימנים. אכן יעויין חידושי הרמב"ן דמבואר מדבריו דכונת חתיכה דבעינן לרבנן אינו אלא כונת חתיכה בעלמא, וכפשטא דהגמ' לקמן בע"ב, ופי' הרמב"ן דהקמ"ל אינו כמש"כ התוס' דאשמעינן דאפי' פסלי רבנן, אלא אדרבה, אשמעינן דלא חשיבא כונת קטן אפילו כונת חתיכה בעלמא אשר משו"ה אינו אלא אליבא דר' נתן. וביאור מאי דס"ל להתוס' דבעינן לרבנן כונה לחתיכת סימנים אף דכונת זבחה לא בעינן, דאין זה דין צדדי דכונה, אלא יסודו דס"ל דאי לאו דמתכוון לשום חתיכת סימנים לא הוי מעשה שחיטה כלל ואינו אלא כחיתוך רגל.

סג) אמר רבא ר' נתן היא וכו' הוא תני לה והוא אמר לה הלכה כר' נתן - עי' או"ז הלכות ראש השנה אות רס"א שפסק דמצוות אין צריכות כונה, והביא כמה ראיות לדבריו, ובסוף דבריו כתב, וז"ל: ופ"ק דשחיטת חולין נמי סתם לן תנא כר' נתן דלא בעינן כונה לשחיטה ופסקי' נמי התם כותי' ונדה שנאנסה ונפלה מן הגשר וטבלה אמר רב טהורה לביתה והלכתא כרב הלכך הכי קי"ל דלא בעינן כונה לא שומע ולא משמיע רק שהתקוע יתכוין לתקיעה בעלמא וגם השומע יתכוון לשמיעה בעלמא, עכ"ל. ומבואר לכאורה מדבריו דהני פלוגות דרב ורב יוחנן או דרבנן ור' נתן מישך שייכי לשאלה דמצוות אי צריכות כונה או אין צריכות כונה. ודבריו לכאורה צ"ב, דאי מישך שייכי הני פלוגות לשאלה הכללית אי מצוות צריכות כונה, אמאי לא נחלקו רב ורב יוחנן אלא במקוה ורבנן ור' נתן דווקא בשחיטה, הא מתי

היא בכל מצוה אי מצוות צריכות כונה. והאמת דכן הקשה הרמב"ן בסוגיין, עי' ד"ה והא דפליגי שכתב, וז"ל: והא דפליגי רב ור' יוחנן בטבילה שלא בכונה ופליגי תנאי בשחיטה דוקא כמצות הללו שהן מתירין ויש בהם הכשר לדבר אחר טבילה מתרת אשה לבעלה ושחיטה מתרת בשר באכילה ואינן בעצמן דבר שבחובה אבל בשאר מצות של חובה אי בני כונה לצאת ולעבור לא מיררו כלל אלא פלוגתא דתנאי ואמוראי אחריני היא בפסחים ובראש השנה ולא שייכו בהך דשמעתין כלל אלא בין לרב בין לרב בלצאת ולעבור אי כמר אי כמר דלמר מכשירין קילי טפי דבמעשה לתנהו רחמנא והא אתעביד ל' תדע דהא הפלה מן הגשר טהורה לביתה לחרב ולאו מתעסק בתקיעה לדברי הכל לא יצא וכו', עכ"ל.

וכ"כ גם בחידושי הר"ן משמ"י דהרמב"ן, אלא דשינה קצת בלשונו, שכתב "דהכא טבילה ושחיטה לא מצות ניהו אלא מכשירין ובהני איפליגו רב ור' יוחנן דלמר מכשירין קילי ממצוות ולמר חמירי אבל במצות גופיהו אי בעי כוונה אי לא לא מעיילי נפשיהו בהכי רב ור' יוחנן כלל". וביאור דברי הרמב"ן, דאיכא ב' סוגי מצוות, מצוה אשר הוא מעשה בפני עצמו, ומצוה שהוא ביסודו מכשיר, באופן דעצם מעשה המכשיר שבו הוא החפצא דהמצוה. ומה שנחלקו אי מצוות צריכות כונה או אין צריכות כונה, זהו היכא דמעשה המצוה היא מצוה בפני עצמה, דמאן דס"ל דמצוות צריכות כונה ס"ל דנאמר דין במעשי המצוה דלא חל עליהו שם מעשה מצוה אא"כ איכא כונה, וכידוע משמע"י דהגר"ח, ומאן דס"ל דאין צריכות כונה ס"ל דבלא"ה חל עלי' שם מעשה המצוה. וכל זה היכא דעצם המעשה מצד עצמה היא חפצא דהמצוה, בזה הוא דס"ל למ"ד צריכות כונה דאין בה שם מעשה מצוה בלא כונה, אבל במצוות שהן ביסודן מכשירין, למכשיר שבו לא בעינן כונה מצד דינא דמצוות צריכות כונה, דאם אך נעשה המעשה נעשה המכשיר שבו. ושחיטה וכן טבילה הן מעשי מכשירין, אשר ממילא לא שייכי לפלוגתא מצוות צריכות כונה, וע"כ דפלוגתא ר' נתן ורבנן וכן פלוגתא רב ור' יוחנן פלוגתא אחרת הן, והוא בדין המכשיר אי נאמר בו דין כונה. אלא דיש לדון אי אף במצוות שהן מכשירין אי מאי דלא שייך בהן דינא דצריכות כונה זהו מצד המכשיר שבהן, אבל מצד קיום המצוה שבהן שפיר בעינן בהו כונה, או שמא כיון דכל מהות המצוה הוא מעשה המכשיר, עד כמה דלא חסר במכשיר לא חסר במעשה המצוה אף בלא כונה. ודבר זה מבואר בדברי החת"ס בסוגיין, ע"ש שהביא דברי הר"ן בשם הרמב"ן וכתב מסבאר דאע"פ דינא דנעשה לה טבילה ונטהרה בלא כונה "מ"מ מ"ע של טבילה לא קיימה כיון שלא נתכוונה לשם מצוה, וכן המל שלא לשם מצוה התינוק נימול אבל המל לא קיים מ"ע, דמצוות צריכות כונה, וכן להיפוך אי טבילה בעי כוונה לא עלתה מטומאתה אפי' אי שאר מצות לא צריכות כוונה לשם מצוה מ"מ הכא בעי כוונה לשם טהרה לא לשם מצוה וכן במילה וכל כיוצא בזה, והבן זה". הרי מבואר להדיא מדבריו כצד הראשון דחלוק שם המצוה בהן מדין המכשיר, ואף דלענין המכשיר נימא דלא בעינן כונה, מ"מ אי מצוות צריכות כונה לא קיים המצוה בלא כונה. ולכאורה מסבאר יש מקום לומר דלא כדבריו, אלא כצד הב' הני"ל. ומלשונו של הר"ן הני"ל משמע לכאורה דליכא עליהו נידון אלא מצד המכשיר שבהן, שהרי כתב דלאו מצוה ניהו, ואף דינא דודאי אין כונתו לומר דליכא מצוה, עכ"פ דא מבואר מדבריו דליכא דיון נפרד על המצוה אלא הכל תלוי במכשיר, ואי אך הוי מעשה מכשיר איכא קיום מצוה.

ועי' חידושי הגרע"א בסוגיין שכתב לבאר הא דלא שייכי שחיטה וטבילה לדין מצוות צריכות כונה באופן אחר, דלא כדמשמע מדברי הרמב"ן והר"ן, ד"צ"ל דהמצוה היא שלא לאכול בשר מתה רק ע"י שחיטה וכו' וענין השחיטה הוא שיהיו הסימנים נשחטים על ידי כח גברא ולא שייך בזה מצוות צריכות כונה וכן נדה שנאנסה וטבילה המצוה היא שלא לשמש באשתו נדה בלי שתטוה עצמה במקוה אבל ענין הטהרה א"צ כוונה". וביאור דבריו, דלעולם אין המצוה עצם המעשה אלא התוצאה, אשר ממילא לא שייך ד"ז להא דמצוות צריכות כונה. ולדבריו ודאי דאף בלא כוונה יש בזה קיום המצוה.

ונחזור לדברי הרמב"ן, דיש לעיין לכאורה בדבריו אמאי לא הביא ראיה דלא שייך שחיטה להא דמצוות צריכות כונה ממאי דסיני לשחיטה אף לרבנן בכונה לחתיכת סימנים ולא בעינן כונת מצוה, ולהרמב"ן גופי' יקשה עוד יותר, דהא לדידי' סגי בכונה לחתיכה בעלמא ואפי' לא לחתיכת סימנים כלל, והוא לכאורה מילתא דתימא. אכן נראה בביאור הדברים, דבאמת אף האו"ז שהוכיח מסוגיין דמצוות אין צריכות כונה מהא דנדה שנאנסה ונפלה מן הגשר וטבילה אין כונתו

דשייך הכא בטבילה ושחיטה עצם הדין דמצוות צריכות כונה, אלא כונתו, דיסוד דינא דמצוות צריכות כוונה מטו בי מדרשא משמ"י דהגר"ח דפירושו דבעינן כונת מצוה בכדי שיחול על המעשה שם מעשה מצוה, וכמו שהזכרנו לעיל. ויסוד המח' אי צריכות כוונה או לא הוא בזה, אי חל שם מעשה מצוה דווקא על ידי כונה. והנה בטבילה ושחיטה, אף דלא בעינן בהו כונת מצוה, מ"מ מאי דלרבנן בעינן כונת חתיכה או כונת חתיכת סימנים, פירושו דבכדי שיחול על המעשה שם מעשה שחיטה בעינן עכ"פ כונת חתיכה, וכמו שביארנו לעיל, אשר זהו דהוכיח האו"ז מטבילה דחזינן דכיון דהרי טבילה חל על זה ממילא שם מעשה טבילה, וא"כ אף לענין מצוות כיון דבעצם הוי מעשה המצוה חל עלה שם מעשה מצוה בלא שום כונת מצוה. אשר ע"ז הוא דהוכיח הרמב"ן דלא כדבריו מהא דטבילה בלא שום כונה שפיר חשיבא טבילה, ואילו תקיעה בלא שום כונת תקיעה ואפי' לא לתקיעה בעלמא ודאי דלא יצא אף דינא דמצוות אין צריכות כונה, אשר מוכח מזה דע"כ שאני שחיטה וטבילה, ומטעם שכתב, וגבי טבילה ושחיטה ע"כ דלא בעינן אותה דרגה דכונה ליחשב מעשה דבעינן גבי מצוות בעלמא, אשר ממילא ליכא ראיה מסוגיין דמצוות לאו ליהנות ניתנו. ועפ"ז פשוט מה שלא הביא הרמב"ן ראיה מהא דגבי שחיטה סגי לרבנן בכונת חתיכה בעלמא, דהא אף האו"ז לא בא לומר דעצם הדין דמצוות צריכות כונה שייכא גבי שחיטה, וכמשנ"ת, ודוק.

וביאור דברי האו"ז, דאיברא אילו הוה בעינן לשם המעשה כונה הוה בעינן כונה גם בשחיטה וטבילה (אלא דבמעשה מצוה הוה בעינן כונת מצוה ואילו בטבילה ושחיטה לא היה זה אלא כונה בכדי שיחשב מעשה שחיטה, וכנ"ל), אכן על הצד דלא בעינן כונה לעשותו מעשה פירושא דמילתא אינו דחל שם מעשה מצוה או מעשה שחיטה וטבילה גם בלא כונה, אלא פירושא דמילתא דלא בעינן שיחול שם מעשה כלל, אלא סגי במה שלמעשה נעשה. אמנם בזה ודאי דאיכא נפ"מ בין מצוות בעלמא לבין שחיטה וטבילה, דבמצוות אף דלא בעינן שם מעשה מצוה, מ"מ אי מתעסק הוא לא חשיב מעשה כלל, אשר ממילא בעינן עכ"פ כונת תקיעה, משא"כ בשחיטה וטבילה, אם אך אמרינן דהוי ממילא שחיטה על ידי מה שנשחט וטבילה על ידי שלמעשה טבילה, הרי לזה לא בעינן כונה כלל, דכיון דלא הוי מצוה מצד עצמה אלא מצד המתיר, לא בעינן אלא שנעשה המעשה ואף דהוא בגדר מתעסק, אשר ממילא לא בעינן בזה כונה כלל, רק אילו הוה אמרינן דמצוות צריכות כונה, כלומר דאין מתפרש המעשה אלא על ידי כונה, אז הוא דהוה אמרינן דלא מתפרש גם כשחיטה או טבילה בלא כונה, וכמשנ"ת, אשר מזה הוא דהביא האו"ז ראיה דמצוות אין צריכות כונה. והרמב"ן דפליג, היינו משום דס"ל דאם אך לא בעינן כונה, אין פירוש הדבר דלא בעינן שיחול עליו שם "מעשה", אלא דחל שם מעשה אף בלא כונה, אשר ממילא שפיר הוכיח ממאי דגבי טבילה לא בעינן כונה כלל ואפי' נאנסה ונפלה מן הגשר עלתה לה טבילה דע"כ דרגת הכונה דבעינן כדי שיחול שם מעשה שחיטה פחותה היא מכונה דבעינן בכדי שיחול שם מצוה, ואף דסבירא לן לענין שחיטה דחל מעשה שחיטה בלא כונה אין זה מחייב דחל שם מעשה מצוה בלא כונה.

(ד) תוד"ה עון כרת התרת- אי נמי נאנסה עדיף מטביל לחולין שאם היתה יודעת היתה מתכוונת אף למעשר ומדקאמר טהורה לביתה אלמא חשיבא לי' כוונה א"כ אף לתרומה תהא מותרת- מבואר מדבריהם דשייך ליחשב הא דאם היתה יודעת היתה מתכוונת לכונה- ומוכח לכאורה דמאי דבעינן כונה אין פירושו דבלא כונה לא חשיבא מעשה טבילה, כלומר, דהכונה עושהו למעשה טבילה, דאילו היה הדבר כן פשיטא דהוה בעינן כונה בפועל ולא הוה חשיב ד"ז ככונה. אלא מוכח דדין כונה דבעינן לטהרה אינו דין בעצם המעשה, אלא דין נפרד הוא דבעינן כונה, אשר

בזה שפיר שייד לומר דכיון דאילו היתה יודעת היתה מתכונת יש לזה דין כונה.

ל"א ע"ב

סה) אף כלים נמי דקא מכיון להו אדם - עי' מאירי
לעיל דף י"ב ע"ב ד"ה ויש שואלים שהוכיח מכאן דמהני כונת אחר הרואה, דהא הכא מהני כונת האדם לגבי הכלים, וע"ש מש"כ לחלק בין שחיטה לבין טבילה וכתבת הגט דמהני כונת אחר, לבין שחיטה דלא מהני נע"ג. אי בעינן כונה לשחיטה. ומבואר שם להדיא מדבריו דפעולת הגדול העומד על גביו הוא דמהני לה כונת העומד על גביו, ואין הפירוש דעל ידו מכיון הקטן כדמשמע מדברי התוס', וכבר הארכנו בזה לעיל בפ"ק. ולדברי התוס' שפירשו דהא דמהני בעלמא גדול עומד על גביו היינו דעל ידי הגדול מכיון הקטן, ע"כ דמאי דמהני כונת האדם על הכלים בסוגיין אינו מדין הכללי שגדול הרואה, אלא צ"ל לדבריהם דשאני הכא דהכלים אינם בני דעת וע"כ דכונה דבעינן מעיקר הדין הוא על ידי אחר, משא"כ בגט או בשחיטה וכדומה.

סו) תוד"ה גזירה משום חרדלית של גשמים -
ובחנם פירש כן דאפי' יש כמה סאין באותו מדרון אסור לטבול בו דמקוה אינו מטהר בזוחלין - ובחגיגה דף י"ט ע"א הביא רש"י ב' הטעמים, גם הא דהקטפרס אינו חיבור וגם הא דאינו מטהר בזוחלין. וביישוב קושיית התוס' בסוגיין עי' קה"י טהרות סי' נ' וסי' נ"ב שכתב לבאר ע"פ דברי הגר"א ביו"ד סי' ר"א סק"ו וסקצ"ג דמאי דמקוה אינו מטהר בזוחלין הוא משום דבעינן מ' סאה וקטפרס אינו חיבור, וזהו דבמעין דלא בעינן מ' סאה שפיר מטהר בזוחלין. ועפ"י כתב דכן הוא באמת כונת רש"י, דמשום דהוי זוחלין ליכא מ' סאה אשר משו"ה לא מהני. אכן הוא עצמו כתב דד"ז דוחק גדול בדברי רש"י, דלפי דבריו צ"ל דמש"כ רש"י דאין מ' סאה במקום אחד הוא דאף אי איכא מ' סאה הכא מ"מ כיון דזוחלין הם לא חשיבי מ' סאה.

ואפשר דיש לבאר דברי רש"י באופן אחר, ושוב מצאתי שכ"כ בתפא"י, ע"ש, והוא, דהיכא דאיכא למעלה מ' סאה, אף דבמדרון ליכא מ' סאה, מ"מ על ידי החיבור דקטפרס הוה חשיב שפיר שטובל במ' סאה כיון על ידי חיבור זה, ולא היה בזה פסול דזוחלין דכיון דלמעלה אינם זוחלין הרי זה שפיר מקוה אף דבפועל היכא דטביל הוי זוחלין, אשר לזה הוא דכתב רש"י דקטפרס אינו חיבור, ושוב צריכים לדון על מקום זה בפני עצמו, אשר ודאי אית בזה נמי פסול דזוחלין אף אילו היה כאן מ' סאה, ונמצא דבעינן באמת לב' הטעמים. ויתכן דהתוס' שהקשו על דבריו היינו משום דס"ל דבעינן שיטבול בפועל באינם זוחלין, אשר על כן אף אילו היה למעלה מ' סאה והיה קטפרס חיבור מ"מ היה בזה פסול זוחלין. ורש"י ס"ל דזוחלין הוי פסול בחפצא דמקוה אך לא בעינן שיטבול בפועל באינם זוחלין, אשר על כן שפיר איכא למימר כמשנ"ת.

ומדברי רש"י וכן מדברי התוס' מבואר דאילו היו כאן מ' סאה לא הוה מהני הא דקטפרס אינו חיבור למימרא דלא ליחשב מ' סאה, עי' רש"י שדקדק כן.

סז) ואין מטבילין בכיפין שאין מטבילין באויר -
וטעמא דמילתא, עי' ב"י סי' ר"א דבעינן שיהא דומיא דמעין שהוא על הקרקע, ואף רש"י בחגיגה דף י"ט כתב כעין זה, מפני שלא אמרה תורה מקוה של אויר לטבילה. וכן מדברי התוס' בסוגיין מבואר דמאי דאין מטבילין בכיפין דאורייתא הוא, ע"ש. והרמב"ם פ"ט מהל' מקואות ה"ח כתב, וז"ל: אין מטבילין בבל כשהוא באויר קודם שיפול על הארץ אע"פ שיש בו ארבעים סאה לפי שאין מטבילין בזוחלין קל וחומר באויר וכו', עכ"ל. וע"ש מה שתמה בכס"מ, ומה שכתב לבאר שם ובב"י יו"ד סי' ר"א פירש דמדברין

הוא גזירה אטו זוחלין בעלמא. וע"ש בב"ח שפירש בדברי הרמב"ם דדאורייתא הוא.

סח) רש"י ד"ה ופירות הרי הן בכי יותן - ומקבלין טומאה מכאן ואילך דאחשבה להך נפילת פירות ליטול ידיו בהגבתה וזהו ל' משקה שסופו לרצון ותנן מכשירין כל משקה שסופו לרצון אע"פ שאין תחילתו לרצון מכשיר - מבואר מדבריו דמכאן ואילך איכא רצון על נפילת הפירות למים, דאחשבה על ידי שנוטל ידיו בהגבתה. וכדבריו פירש גם הרע"ב במכשירין פ"ד מ"ז, וכ"ה בר"ש שם. ועי' רש"י שם שתמה דלכאורה כאן הוה תחלתו לרצון דהא הרצון הוא בשעה שנוטלן ואז היה תחלת ביאתו בתלוש, וכמבואר בדברי התוס' בסוגיין.

ואולי י"ל בזה, דהנה מבואר בדברי התוס' בסוגיין דאף דאין מכשירין אלא בהיותן תלושין, מ"מ בעינן תרי קראי חד לתלושין בשעה שנפלו בהן וחד להיכא דהיו מחוברין בשעה שנפלו בהן, דאצטריך לזה קרא אף דאינו מכשיר אלא אח"כ בהיותו תלוש, משום דכיון דבתחלת דיבוקן היו במים מחוברים ס"ד דתו אין המים מכשירין, קמ"ל. ונראה דאף מאחר דלפינן מקרא דבכה"ג מוכשירין לקבל טומאה, מ"מ לא ילפינן אלא דאף דבזמן דיבוקן היה מחובר מ"מ מכשיר אם אך הוי אח"כ תלוש, אבל גדר הדברים הוא דכיון דהוי אח"כ תלוש שפיר מוכשר מצד נגיעה זו היכא דהיה ברצון כיון דאכתי קיימא הנגיעה אף בהיותן תלושין, אכן אילו הוה אמרינן דליכא רצון כלל אפי' בסופו למה שנפלו למים מתחילה, כלומר, לגגיעתם במים, לא היה מכשיר אף אח"כ שהמים תלושין, ושפיר כתבו הראשונים דחשיב בכה"ג רצון בסופו, ודוק.

והרמב"ם כתב בפ"ב מהל' טומאת אוכלין ה"י, וז"ל: פירות שנפלו לתוך המים ופשט ידיו ונטלן לא הוכשרו ואם חשב שידוחו ידיו הוכשרו במים שבידו שהמים שבידו ושעל הפירות הרי הן תלושין ברצון, עכ"ל. ומשמע לכאורה מפשטות לשונו דהעיקר הם שבשעה שנעשו תלושין הוי ברצון, וע"ד שכתב הרש"י. ועי' משנה אחרונה שם במכשירין שדקדק כן מדברי הרמב"ם, והעיר על דברי הראשונים הנ"ל האידך אמרינן דאחשבי' לנפילת הפירות ליטול ידיו בהגבתה, הרי בלא נפילת הפירות היה יכול להדיח ידיו במים ומה חשיבות נפילה היא זו. (ולדבריהם צ"ל דנפילת הפירות היא הגורם ליתן ידיו במים ולהדיחן בדרך לנטילתן, וצ"ב).

והנה כתב הרמב"ם שם פ"ב ה"א, וז"ל בא"ד: והוא שיתנן עליהן ברצון בעלים ואחרי שנעקרו מן הקרקע וכו', עכ"ל. ומבואר מדבריו דדווקא ניהותא דבעלים הוא דמהני להכשר טומאה. ולדבריו עכ"ל דהכא מייירי בבעל הפירות. אמנם בחידושי הרשב"א בסוגיין הביא בשם התוספות לדקדק מפשטות לישנא דמתני' דפשט מי שידיו טיאות וכו', דלא בעינן רצון בעלים, דהא משמע אפי' אחר, ע"ש שהאריך בזה. ובכס"מ כתב בסברת הרמב"ם דאין סברא דרצון אחרים יגרום טומאה לדבר שאינו שלהם.

והנה ביסוד דינא דהכשר לקבל טומאה נחלקו הראשונים, דיעויין בחינוך מצוה ק"ס שכתב ד"אין כל אוכל שבעולם נקרא אוכל לקבל טומאה עד שיבוא עליו מים מאחר שנעקר מן הקרקע", הרי להדיא מדבריו דיסוד דינא דהכשר לקבל טומאה הוא דעל ידי כך חייל עלה שם אוכל. אכן מדברי התוס' נראה לכאורה דלא כדבריו, שכתבו בחגיגה דף כ"ג ע"ב ד"ה והא גבי חיבת הקודש דאף דאיכא חיבת הקודש מ"מ בעי הכשר טומאה, והרי חיבת הקודש מועיל לשוויי אוכל כמו גבי עצים ולבונה, ואי נימא דמאי דבעינן הכשר לקבל טומאה הוא לעשותו לאוכל, היכא דאיכא חיבת הקודש אמאי בעינן לה, אלא מוכח מדבריהם דמאי דבעינן הכשר לקבל טומאה דין הוא בהלכות קבלת טומאה, ואינו קשור כלל לשם אוכל.

והנה מדברי התוס' לקמן דף ל"ו ע"א ד"ה צריך מבואר דכי היכי דמהני צירוף כלי לענין טומאה כך מהני גם לענין הכשר לקבל טומאה, אכן ע"ש בתוס' הרא"ש שהביא בשם ר"מ דכלי מצרף רק לענין

טומאה אבל לא לענין הכשר. ולכאורה י"ל דהתוס' אזלי לשיטתם דדין הכשר לקבל טומאה מדיני טומאה הוא, אשר ממילא שפיר ס"ל דאף לענין הכשר מהני צירוף כלי, והר"מ ס"ל ע"ד שכתב בחינוך, דלאו מדיני טומאה הוא אלא לשוואו אוכל, אשר בזה ליכא דין צירוף כלי כלל.

ואפשר דאף פלוגת הרמב"ם והרשב"א תלוי בהנ"ל, דהרמב"ם ס"ל כהחינוך דהכשר יסודו לשוויי אוכל, אשר על כן ס"ל דאין יכול לעשותו אוכל אלא הבעלים, והרשב"א דפליג ס"ל דהכשר לקבל טומאה מדיני הטומאה הוא ומהני גם על ידי אחר, אלא דלישנא דהכס"מ לא משמע הכי, וצ"ע בזה. וי"ל בנוסח אחר המתאים יותר לדברי הכס"מ, דלדעת המאירי הרי הוא באמת גורם טומאה, דעושהו לאוכל המקבל טומאה, דהוא שינוי בהאוכל שיהא חשוב אוכל המקבל טומאה, וכלשון הרמב"ם, אבל לדעת התוס' הרי האוכל מצד עצמו חשוב אוכל לענין טומאה, רק בדין הטומאה נאמר דאינו מקבל טומאה אא"כ קדמה לה הכשר על ידי משקה, באופן דמצד אחד, אין ההכשר פועל חלות בהאוכל שיחשב אוכל לקבל טומאה, ומצד שני אינו עושה שום טומאה בהפרי, רק דבמציאות אינו נעשה טמא על ידי מגע טומאה אא"כ היה מקודם מציאות דהכשר, ובה שפיר יתכן דלא בעינן בעלים, דלא חשיב שגרם טומאה, ועדיין צ"ע בזה.

טו) תוד"ה הוא סבר דחיויי קא מדחי לי וכו' - וי"ל דיש חילוק בין טבילת כל גופו לנטילת ידים- מבואר מדבריהם דנטילת ידים לא בעי אפי' כונת מעשה (דהא למעשה בזה הוא דפליגי כמבואר בסוגיין). ועי' דברי הרשב"א בתוה"ב בית ו' שער ד' שכתב דמאי דלא בעינן כונה אינו אלא לטהר הידים שלא יטמאו, אבל לאכילה צריך כוונה, והרא"ה שם בבדק הבית פליג עלי, ע"ש.

ע) רש"י ד"ה כשירדה להקר - ולא לטבול ונפלה כולה לתוך המים- עי' רש"י שחקשה דמשמע מדבריו דלא נתכוונה להקר אלא מקצת הגוף במים, וצ"ע דבשחיטה משמע דבעינן לרבנן שיכוון לחתוך כל הסימנים וא"כ גם הכא צריך שתכוון להקר כל גופה במים. ומדברי רש"י מבואר דפליג אדברי התוס' שכתבו דבאמת בעינן בשחיטה לרבנן שיכוון לחתיכת הסימנים, וס"ל דעת הרמב"ן דלא בעינן לרבנן אלא כונת חתיכה בעלמא, ולפי' שפיר יתכן דס"ל לרבנן גבי טבילה דסגי בכונה להקר מקצת הגוף. וכן משמע באמת מפשטות לשון רש"י בסוגיין דלא ס"ל כדברי התוס'.

ל"ב ע"א

עא) אבל בהמה דחולין אימא לא קמ"ל - ואף דנאמר דין בקדשים שאין שוחטים ב' זבחים כאחד, אין זה אלא בב' קרבנות אבל לא באחד קרבן ואחד חולין, משו"ה בעינן לקרא דאותה ולא אותה וחברתה. ועוד, דכתבו התוס' לעיל כ"ט ע"ב דהך דינא דאין שוחטין ב' קרבנות כא' אינו אלא לכתחילה, ואילו הכא הוי לעיכובא.

ועי' רמב"ם פ"ד מהל' פרה אדומה הי"ח שכתב, וז"ל: שחט את הפרה ונשחטה בהמה אחרת עמה או נתחכתה דלעת עמה כשרה שהרי לא נתכוון למלאכה אע"פ שהבהמה שנשחטה עמה כשרה לאכילה שאין שחיטת החולין צריכה כוונה אבל אם נתכוון לחתוך הדלעת ונתחכתה בשעת שחיטה פסולה שהרי עשה עמה מלאכה, עכ"ל. ומבואר מדבריו דבבהמת חולין עמה ליכא משום אותה ולא אותה ואת חברתה, וע"כ דלא נאמר אלא בב' פרות, ודלא כמבואר בסוגיין. וע"ש בכס"מ שהיתה להרמב"ם גירסא אחרת בסוגיין, נשחט הבהמה אחרת עמה לר' נתן שתייהן כשירות לרבנן פרה כשרה בהמה פסולה פשיטא סד"א ושחט אותה אמר רחמנא ולא אותה ואת חברתה ואפי' בהמת חולין נמי קמ"ל. ולפום גירסת הרמב"ם לא יקשה קושיית התוס' בד"ה אבל פרה דחולין.

עב) רש"י ד"ה לרבנן פרה כשרה - דטעמא דמלאכה אחרת משום דמסח דעתי' מפרה הוא והיכא דלא איכוין למלאכה אחרת ליכא היסח הדעת וכו'- וכן מבואר בדברי הראב"ד פ"ז מהל' פרה אדומה ה"ג, ע"ש. ועי' בכס"מ שם שכתב דהרמב"ם פליג בזה וס"ל דמלאכה הוי פסול בפני עצמו ולא משום היסח הדעת הוא.

עג) תוד"ה ושמואל אמר אף בהמה לעוף - ובקונטרס פסק לחומרא כרב דאמר עוף לעוף דיקיימי אמוראי במערבא כותי' דאמרי דקה לדקה וגסה לגסה וכ"ש עוף לעוף דיותר חלוק עוף מבהמה ממה שחלוקין דקה מגסה וכו'- כן הקשה גם הרא"ש בסוגיין, ע"ש. אכן הרמב"ם כתב בפ"ג מהל' שחיטה ה"ג, וז"ל: היתה בהמה דקה שיעור שהייתה כדי שיגביה בהמה דקה וירביצנה וישחוט ואם היתה גסה כדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט ובעוף כדי שיגביה בהמה דקה וירביצנה וישחוט, עכ"ל, הרי דפסק דדקה לדקה וגסה לגסה, ומ"מ פסק דשיעור שהיה בעוף משערין בבהמה דקה. והוא כמש"כ בחידושי הרשב"א בסוגיין, וכן בר"ן שעל הר"ף, וכ"כ גם בספר המכריע ערך ז', דמדלא הזכיר ר' יוסי ברי' חנינא אלא דקה לדקה וגסה לגסה ולא הזכיר עוף לעוף, משמע דכל שיעורי השהייה משערין בבהמה. ואשר לקושיית התוס', עי' רשב"א הנ"ל שכתב "דהכי אגמרי' רחמנא למשה בשהייה לדקה ועוף כדי שיעור שחיטת דקה ושיעור גסה לגסה". ועי' ב"י סי' כ"ג שכתב עוד בזה דמאחר דכך פירש דברי חכמי התלמוד לדעת הרמב"ם אנו אומרים הכי הוה קים להו דעוף חיותו רב משל בהמה דקה. (ומדברי רש"י שכתב דה"ט דבעוף בעינן לשחוט רק סימן אחד ואילו בבהמה, אף בדקה, בעינן ב' סימנים משום דפחותה חיותא דעוף, מבואר דלא כזה).

עד) רש"י ד"ה איכא - בין רבי חנינא לרבי יוחנן רבי יוחנן משער בשחיטה לחודה ורבי חנינא בעי הטלה ושחיטה- אכן יעויין בראשונים דלא גרסי איכא בנייהו, ופירשו דלא נחלקו ר' יוחנן ור' חנינא בזה, דלר' יוחנן לא פירש מה הוא השהייה אלא רק אי הא דמשערין בהמה לעוף, ושאלה זו דר' חנינא ור' יוסי ברי' חנינא שאלה אחרת היא ואינה קשורה לפלוגתא ר' יוחנן ורב ושמואל.

עה) השוחט בסכין רעה אפי' כל היום כולו כשרה - וברש"י, ומאריך ושוהה בשחיטה אחת- מבואר מדבריו נקודת החידוש במימרא זו, דס"ד דס"ד דאף בשהה בעת השחיטה שיעור גדול יהיה בזה פסול שהייה, קמ"ל דאף שמאריך ושוהה שחיטתו כשירה, וז"פ.

עו) שהיות מהו שיצטרפו - הנה אם נימא דגדר דין שהייה הוא דהוי פסול מסויים, מובנת שאלת הגמ' בפשוטו דמספקא לן אי יסוד הך פסול בשהייה אחת גדולה אבל בשהיות קטנות לא שייך צירוף כיון דכל אחד בעצמה לאו שהייה היא, או שמא הקפידא היא שלא יהיה כך וכך זמן של שהייה, אשר ממילא שייך בזה צירוף. אכן אי נימא דלעולם לא הוי שהייה פסול אלא דמפסיק הוא בין חלקי השחיטה, וצ"ב לכאורה מהו הצד שיצטרפו השהיות הרי סו"ס ליכא שהייה שמפסקת בין חלקי השחיטה. וצ"ל לכאורה דאם איכא שהיות כדי צירוף לשיעור שהייה ניתן כל דכך שהייה להפסיק בין חלקי השחיטה, ויש לעיין בזה.

עז) שחט את הוושט ופסק את הגרגרת - והא דלא קתני איפכא שחט את הגרגרת ופסק את הוושט, עי' תוס' הרא"ש לקמן ע"ב ד"ה אלא אסורות קתני וכו' דהיינו משום דגרגרת עבידא לאישתמוטי, כמבואר לעיל דף כ"ח ע"א. ומדלא קתני במתני' נקובת הוושט דקדק שם ברא"ש דנקובת הוושט טריפה ולא נבילה, והוא משום דלא הוי נבילה אלא היכא שאינה יכולה להתקיים כלל. ודעת רש"י והרמב"ם דהוי נבילה, ובדברי הרמב"ם מבואר עוד דהוי נבילה מחיים, וכבר כתבנו בזה לעיל פ"ק, ע"ש. והמחבר סי' ל"ג ס"ג פסק דהוי נבילה. ועי' חידושי הגרע"א שם סי' ל"ג שהקשה דבתוספתא פ"ב מבואר להדיא דאין נקובת

הוושט אלא טריפה ולא נבילה, והניח הדבר בצע"ג. ועי' ביה"ל ח"ב סי' כ' אות ג' מש"כ ליישב בזה דבתוספתא מיירי בעוף, דלא הוי אלא טריפה, ע"ש כל דבריו, וכבר כתבנו בזה לעיל בפ"ק.

עחו) ר"ע אומר טריפה - יש לבאר דברי ר"ע קודם חזרה בבי' אופנים, וכבר נסתפק בזה בראש יוסף, דיש לומר דמאי דהוי טריפה ולא נבילה הוא אף בעשה ב' הסימנים בפסול, כגון שהחליד בבי' הסימנים, וטעמו בזה, דהוה ס"ל דאין הפסולים עושים אלא טריפה אבל שפיר חשיב שחיטה לטהר מטומאת נבילה, או י"ל דלא אמר כן ר"ע אלא בהחליד סימן אחד, וכמו שאר הציורים במתני' דלא מיירי אלא בסימן אחד, וטעמו, דלטהר מידי טומאת נבילה הוה ס"ל דסגי בשחיטת סימן אחד כדין. ועי' רש"ש שתפס כדבר פשוט כצד זה השני. ובתוספתא פ"ב ה"ב איתא, וז"ל בא"ד: שחט את הוושט וכו' או שהחליד את הסכין תחת הוושט ופסקו או שהחליד את הסכין תחת הגרגרת ופסקה או שהחליד את הסכין תחת שתייהן ופסקו ר' ישבב אומר נבלה וכו' ר"ע אומר טריפה ושחיטתה מטהרתה וכו', עכ"ל, הרי מבואר להדיא דלר"ע קודם חזרה אף בהחליד שתייהן הרי השחיטה מטהרת מידי נבילה, וכבר הוכיח כן מדברי התוספתא באמרי משה סי' ב' אות כ"ט, ע"ש. ולפום דבריו יוצא לכאורה דר"ע קודם חזרה תרתי קאמר, חדא דמהני שחיטת סימן אחד כדין לטהר מידי טומאת נבילה, כדמוכח מהא דשחט אחד מהן והמתין לה עד שמתה, ועוד, דאף היכא דשחט ב' הסימנים בפסול, כגון שהחליד בשניהן, אינה מטמאה טומאת נבילה, וכ"כ באמרי משה.

והנה כתב המאירי אמתני' דידן, וז"ל בא"ד: ר"ע אומר טריפה ר"ל בשהחליד אבל בשלש הראשונות לא היה ר' עקיבא חולק שנבלה היא וכן חולק ר"ע בשהייה דרסה והגרמה, עכ"ל. וכן מבואר גם בדברי הניי' בסוגיין, ע"ש שכתב, וז"ל: פליג בהחליד ואמר שטריפה היא ולא מטמאה דשחיטה גרועה כזאת מועילה לטהרה מידי נבילה דהא טריפה ששחטה אע"פ שאסורה באכילה שחיטתה מתירתה מידי נבלה הוא הדין כשנשחטה בחלדה וכן בשהייה ודרסה, עכ"ל. ומקור הדברים הוא בדברי הר"י הכהן מלוניל, ע"ש. ומדברי הניי' מבואר לכאורה דר"ע קודם חזרה הוה ס"ל דאינה מטמאה טומאת נבילה אף כשהחליד בבי' הסימנים, דהא כתב דמאי דאינה מטמאה טומאת נבילה אינו משום שסימן אחד נשחטה כדין, אלא משום דשחיטה גרועה דחלדה מהניא לטהר מידי טומאת נבילה, וא"כ ליכא נפ"מ בין סימן אחד לבין ב' סימנים. אלא דלדבריו לא קאמר ר"ע ב' דינים, דהא בשחט סימן אחד והניחה למות מודה אף קודם חזרה דנבילה היא.

אכן דברי המאירי והניי' לכאורה צע"ג, וכבר העיר כן בהגהות למאירי, דהא מסוגיין בע"ב מבואר להדיא דפליג ר"ע קודם חזרה אף ארישא דפסק את הגרגרת, ע"ש דהקשו על הא דחזר בו ממתני' דאלו טריפות, ותרצו בע"ב כאן קודם חזרה (כלומר מתני' דאלו טריפות) וכאן לאחר חזרה (כלומר, מתני' דידן) הרי להדיא דלר"ע קודם חזרה פסוקת הגרגרת טריפה היא.

והנה יעויין לעיל פ"ק דף ט' ע"א שהבאנו דעת הרשב"א דשמוטת הגרגרת פוסלת בעוף הגם דלא בעינן אלא סימן אחד משום דבעינן שב' הסימנים יהיו ראויים לשחיטה. ובביה"ל ח"ב סי' כ' תמה עליו מדברי ר"ע לפני חזרה, שהיה מטהר מטומאת נבילה היכא דפסק הגרגרת ואח"כ שחט את הוושט, הרי דהיכא דסגי בסימן אחד לא בעינן שיהיו שני הסימנים ראויים, וה"ה לענין היתר אכילה היכא דסגי בסימן אחד כמו בעוף, ומאי דחזר ר"ע לאו מהאי טעמא הוא אלא משום דס"ל דלענין לטהרה מידי טומאת נבילה לא סגי בסימן אחד. וע"ש שצייד שמא לא נאמרו דברי הרשב"א אלא לגבי שמוטת הגרגרת דאין שחיטה מועלת כלל בסימן שמוט, וגם בשמט א' ממנו אין מועיל בסימן השני דבעינן שיהיו שניהם ראויים לשחיטה, אבל מה דאין סימן אחד בר

שחיטה משום פסול אחר וכגון פסוקת הגרגרת ע"ז לא באה ההלכה הנ"ל. ואי נימא דמאי דמטהר היה ר"ע קודם חזרה אינו משום דסגי בסימן אחד אלא משום דאף שחיטה גרועה מהניא לטהר מידי נבילה, ואפי' כגון שהחליד בבי' הסימנים, ליתא לקושיית הביה"ל כלל, וכבר כתב כן באמרי משה הנ"ל. ועי' לקמן אות ע"ט.

ל"ב ע"ב

עט) אומר רבא לא קשיא כאן ששחט ולבסוף פסק כאן שפסק ולבסוף שחט - כלומר, דאף לאחר חזרה לא הוי נבילה אלא היכא דשחט ולבסוף פסק אבל היכא דפסק ולבסוף שחט אינו אלא טריפה. ומכאן נמי צ"ב לדעת הרשב"א הנ"ל אות ע"ו, דנהי דבכה"ג הוי כאילו עדיין לא התחילה השחיטה והוי כאילו דבר אחר גרם לה, וכמש"כ רש"י, מ"מ הרי סו"ס כד בא לשחוט אין שני הסימנים ראויים לשחיטה, וכח"ק בביה"ל הנ"ל.

עוד צ"ב, דהשתא הרי קיימין לאחר חזרה, ולא מהני סימן אחד לטהר מידי טומאת נבילה, וכדחזינן מהא דשחט ולבסוף פסק מטמאה, וא"כ האיד למעשה ליכא טומאת נבילה היכא דפסק ולבסוף שחט, הרי ליכא אלא שחיטת סימן אחד, וכח"ק בלב אריה, הובאו דבריו באמרי משה הנ"ל. וביאר בזה באמרי משה, דיסוד סברת רבא היא דכמו דאין אמרינן בחצי קנה פגום דאין השחיטה אלא הך מקצת שעושהו לרוב, ורק אז בעינן שיהא שם שחיטה, ומה שהיה קודם לא איכפת לנו, כך הוה ס"ל לרבא דלא חשיב שחיטה ולא בעינן שיהא ראוי לשחיטה אלא ממתי שנעשה לרוב הסימנים, כלומר, דמסתכלים על ב' הסימנים יחד, ולא חשיב "שחיטה" אלא מקצת ראשון דהסימן השני שנעשה על ידו לרוב סימנים, והוי כחק"פ לדידן, וכנ"ל. אשר משו"ה הוא דהוי בסימן שני, דמה שהיה קודם לכן הוא כחצי קנה פגום. וכן יישב בזה קושיית הביה"ל הנ"ל, דלא בעינן אלא שיהיו ראויים בשעת שחיטה, והכא נחשב שעת שחיטה בזמן ששוחט תחילת הסימן השני, והוי כחק"פ דמהני, ע"ש כל דבריו.

פ) רש"י ד"ה ויש מהן נבלות - כגון נקובת הוושט ופסוקת הגרגרת דאיתרע מקום שחיטה דידהו - ביאור דבריו ע"פ דברי הביה"ל ח"ב סי' כ' אות ד' דאף דטריפה שנשחטה טהורה, מ"מ כך היא ההלכה דאם הטריפה היא בסימנים אין שחיטתה מטהרתה. ולפ"ז אף בעוף שיש בסימן אחד סימן טריפה לא תועיל שחיטת הסימן האחר לטהרתה. ועוד כתב בביה"ל שם ביאור אחר, דסימן שיש בו סימן טריפה לא בר שחיטה הוא, ולפ"ז שפיר תהי שחיטת הסימן האחר בעוף לטהרתה מידי נבילה. ובשו"ת אחיעזר כתב בנוסח אחר קצת, דבעינן שיהא כל הסימן ראוי לשחיטה, ונפ"מ בין טעם זה לטעם הב' דהבית הלוי, היכא דנעשית נקובת הוושט בשעת שחיטה, וכבר הארכנו בכל זה לעיל פ"ק אות ע"ה, ע"ש. ועי' גם באמרי משה סי' ג' אות כ' שכתב לבאר באופן אחר, דכיון דכל אורך הוושט כנגד הנקב הרי הוא כשחוט, כשישחוט חצי וושט מלבד הנקב ויעשה רוב הרי נשחט רוב סימן שלא בהכשר, ותו לא מהני שחיטת השאר משום דהוי במחתך בשר בעלמא. ולדבריו, אם יתחיל לשחוט חצי וושט ואח"כ נעשה נקובת הוושט כנגד מקום החתך, בזה ודאי לא יהיה אלא טריפה ולא נבלה. ולשון רש"י דאיתרע מקום שחיטה דידהו משמע יותר כדברי הביה"ל או ההגר"ע. וע"ש עוד באות י"ג שהביא עוד ביאור בשם הגר"ח דכשניקב הוושט הוי כהתחלת השחיטה, ושוב כששוחט השאר הו"ל כשהייה באמצע השחיטה ומשו"ה נעשית נבילה, ואף זה אינו במשמעות דברי רש"י הנ"ל. ולפום טעמו של הגר"ח אם נעשה נקובת הוושט בשעת שחיטה ודאי דלא יהיה נבילה.

וכבר הבאנו לעיל פ"ק דף ט' מן הראשונים החולקים על דברי רש"י וס"ל דאין נקובת הוושט אלא טריפה

ולא נבילה, ע"י תוס' (ד"ה החליד) והרא"ש לעיל דף ל' ע"ב, ובאור"י ס"י שע"ח

פא) כי קתני נבלה דלא מטמאה מחיים אבל נבלה דמטמאה מחיים לא קתני - ומבואר בפשטות דנקובת הוושט דשפיר קתני אינה נעשית נבילה מחיים. והנה כתב הרמב"ם בפ"ג מהל' שחיטה הי"ט, וז"ל: בהמה שניטל ירך שלה וכו' או שנפסק רוב הקנה או שניקב הוושט בכל שהוא במקום הראוי לשחיטה הרי זו נבילה מחיים ואין שחיטה מועלת לה, עכ"ל, הרי דס"ל דנקובת הוושט ופסוקת הגרירת הויין נבילה מחיים, והוא לכאורה דלא כמבואר בסוגיין, וכבר הקשה כן הש"ך בס"י ל"ג סק"ד, ע"ש. ונקודת הכסף שם כתב דלעולם אין כונת הרמב"ם לומר דהוי נבילה מחיים, אלא ר"ל דאין בשחיטה מועלת בה, ע"ש שהוכיח כן מדברי הרמב"ם בפ"ג מהל' שאר אבות הטומאה ה"א שמבואר להדיא מדבריו דבנשחט או רוב אחד לא הוי נבילה מחיים עד שתמות.

אכן נעויין בתבוי"ש ס"י ל"ג סק"ה שכתב לחלק לדעת הרמב"ם בין לאו דנבילה לבין טומאת נבילה, דמש"כ הרמב"ם דהוי נבילה מחיים ר"ל לענין לאו דנבילה, ולא דנבילה אינו תלוי אלא בשם נבילה, שפיר חילל שם נבילה בנקובת הוושט אף מחיים, אכן בסוגיין הרי מפורש כי קתני נבילה דלא מטמאה מחיים, הרי דלא קאמר אלא דאין נקובת הוושט מטמאה מחיים, וזה ס"ל גם להרמב"ם דאף דחילל שם נבילה לענין לאו דנבילה מחיים, מ"מ אינה מטמאה טומאת נבילה עד לאחר מיתה, דגבי טומאה מיתה כתיב, אבל לגבי לאו דנבילה, כל דעשה מעשה בסימנים נבילה מיקרי. וגדר הדברים, דכל שיש בו חיות הרי הוא חי ולא שייך בו טומאת מת, אכן שם נבילה שייך אף שיש בו עדיין חיות, דכל דנעשה מעשה בסימנים באופן דתו לא שייך בהן שחיטה חשיב נבילה, דחשיב נבילה על ידי דלא שייך בה היתר דשחיטה, וכ"מ מדברי התבוי"ש.

פב) רשב"ל אמר כאן ששחט במקום חתך כאן ששחט שלא במקום חתך וכו' - ומאי דמופרך, ודפליג עלי' ר' יוחנן היינו משום דבשרא בדיקולא חתך. ולפ"ז צ"ב להניי שטות דס"ל דנקובת הוושט נבילה היא, הא הכא בנקובת הוושט שהוא במשהו ליכא למימר דהוי כבשרא בדיקולא, וא"כ כד שחיט אח"כ שלא במקום חתך אמאי הוי נבילה, וכבר העיר כן בחידושי הגרע"א בסוגיין, ע"ש. וע"י שו"ת אבני נזר יו"ד ס"י כ"ב שכתב דדין נקובת הוושט אי הוי נבילה תליא אי ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף או דאיהא לשחיטה אלא לבסוף, דאי ישנה מתחילה ועד סוף נמצא דעל ידי שניקבה הוושט נעשה בה טריפות בתחילת נטילת חיות והוי תחילת שחיטה בפסול, אך למ"ד דאיהא לשחיטה אלא לבסוף הרי בסוף השחיטה יש רוב סימנים בכשרות לבד הנקב ואין הנקב מצטרף להחשב מקצת שחיטה בפסול כיון שיש רוב בכשרות והנקב של פסול אין בו שיעור שחיטה, אשר על כן מכשיר ר"ל למעלה ממקום חתך, דהא ר"ל לשיתו ס"ל דאיהא לשחיטה אלא לבסוף. ועפ"ז יישב מאי דקשיא לשיתר רש"י מדברי התוספתא דמבואר להדיא דנקובת הוושט טריפה היא ולא נבילה, וע"פ הנ"ל י"ל דס"ל להתוספתא דאיהא לשחיטה אלא לבסוף, דהא מח' תנאים היא, ע"כ דבריו הנוגעים לענינו.

והנה בביה"ל ח"ב ס"כ אות ד' כתב דפסוקת הגרירת בעוף הוי נבילה אע"ג דשחט הוושט בהכשר, משום דכיון דגבי עוף סגי בסימן אחד, עם פסיקת הגרירת הוי כאילו כבר נעשה שחיטה שלימה בפסול, וב' שחיטות בעוף אחד לא מצינו. ומדברי ר"ל מבואר לכאורה דלא כדבריו, וכבר כתב כן באמרי משה ס"י ב' אות ט"ז, ע"ש, דהא לקמן נ"ו איתא דאף בעוף הוי פסוקת הגרירת טריפה והאיך משני ר"ל ששחט שלא במקום חתך, הרי על ידי החתך נעשה כבר שחיטה בפסול וב' שחיטות בעוף אחד לא מצינו, וצ"ב.

פג) אלא אמר ר' חייא בר אבא ל"ק כאן קודם חזרה כאן לאחר חזרה ומשנה לא זזה ממקומה - והא דאיתא לקמן דגבי עוף פסוקת הגרירת בכלל שאר טריפות הוא, צ"ל דאף זה לר"ע קודם חזרה. ואף

מכאן יקשה ע"ד הביה"ל דנ"ל דכיון דאיכא סימן אחד בפסול לא שייך בעוף ב' שחיטות ומשו"ה פסוקת הגרירת בעוף הוי נבילה ואינו מתכשר על ידי שחיטת הסימן הב', דהא הכא ע"כ דמיירי בפסק ולבסוף שחט דאל"כ הרי הוי כבשר בדיקולא, ומ"מ מבואר דלר"ע קודם חזרה הוי טריפה ולא נבילה.

פד) אמר רבא לא אמר רשב"ל אלא בריאה הואיל וחיי ריאה תלוי בקנה - ע"י מאירי לקמן ל"ג ע"א ד"ה מאחר שביארנו, שכתב, וז"ל: מאחר שביארנו שכל שנשחט הקנה הרי הריאה כמונחת בסל יש אומרים שאפי' בא אחד והוציאה לגמרי קודם שישחוט הוושט כשרה וזה אינו כלום לא אמרוה אלא לענין נקיבה שאינה נטרפת בכך שאין הנקב ושאר טרפויות ממיתים לשעתם אבל כל שנטלה לגמרי היא מתה קודם שחיטה ונבלה היא בלא שום פקפוק, עכ"ל. ובראש יוסף בסוגיין באמת נסתפק בדבר זה. וכ"כ הרשב"א בתורת הבית בית ב' שער ג' כדברי המאירי, ע"ש שכתב, וז"ל: אע"ג דאמרין דמאיא ריאה כמאן דמנחא בדיקולא לאו כמנוח בדיקולא לגמרי קאמרין דאילו פירשה הריאה מן הבהמה קודם שישחט הוושט לית דין ולית דין דריאה אסירא אלא דלגבי נקיבתה הוא דאמרין דלא מיטרפא דכמתה הריאה דמאי ותו לא מיטרפא, עכ"ל. ולכאורה מוכרע כדבריהם, דהיכא דניטלה הריאה לגמרי האין ס"ד דתהא הריאה מותרת, הרי בהמה אינה ניתרת אלא בב' סימנים והריאה ליכא לגבי אלא שחיטת סימן א', אע"כ דאף לאחר שנשחט הקנה מ"מ עדיין מקבלת הריאה חיות גם מהוושט אשר על כן שחיטת הוושט מתירתה כיון דעל ידי כך איכא לגביה שחיטת ב' סימנים. ובהגדרת הך מילתא איכא כמה דיעות באחרונים, ע"י שו"ת משכנות יעקב שכתב דהוי כאבר המדולדל, ואילו באור"ש פ"ב מהל' מאכלות אסורות כתב דלעולם אינה מקבלת חיות מן הוושט, אך ניתרת על ידי שחיטת הוושט מדין "כל בבהמה תאכלו".

פה) והדר בי' ר' זירא וכו' - נאמרו בזה כמה ביאורים בראשונים, דרש"י כתב דהוה בעינן למימר דס"ל לר' זירא דלא דאמרין דהוי כמאן דמנח בדיקולא אבל מתירין בכל מקרה גם בבני מעיים משום דאין טריפה לחצי חיות, ועל זה אמרין דהדר בי' ממאי דמוכח מאיבעיא דיד' דאין טריפה לחצי חיות, וע"כ דמיירי איבעיא דיד' בנקבו מעיים אחר שחיטת קנה דווקא, דאחר שחיטת וושט הוי כמנח בדיקולא. ולמסקנא אמרין דאיכא למימר דלעולם לא הדר בי' וטעמא באמת משום דאין טריפה לחצי חיות, רק דמאי דמיבעיא ל' לדברי רבא הוא דמיבעיא ל' בבני מעיים. ולפ"ז כתבו הראשונים דדבר פשוט הוא דק"ל כר"ל דהוה המחמיר בזה. והתוס' פירשו דאדרבה, במה שאמר הכא הדר בי' ממאי דמיבעיא ל', וס"ל דאין טריפה לחצי חיות, וע"ז אמרו דאיכא למימר דלעולם לא הדר בי', ומאי דאמר הכא דאפי' בבני מעיים מותר היינו לטעמי' לרבא אבל ל' לא ס"ל, דלעולם ס"ל דיש טריפה לחצי חיות ולא ס"ל הא דהוי כמנח בדיקולא. ולפ"ז נמצא דר' זירא הוא שמחמיר ויתכן דהלכה כוותי'.

והרמב"ן במלחמות פירש דמתחילה הוה בעינן למימר דהדר בי' ר' זירא ממאי דהוה ס"ל דאין טריפה לחצי חיות ממאי דמיבעיא ל' וכו', ומסקינן דלעולם לא הדר בי' אלא אדרבה אף בנ"ד ס"ל באמת דיש טריפה לחצי חיות, ומאי דאמר שיהיו מותרים אף בני מעיים היינו לדבריו דרבא. ומסקנת הדברים לדבריו הוא כמו לדברי התוס'. וע"ש עוד ברמב"ן שהביא דעת הראב"ד, דלא ק"ל כר"ל דהוי כמאן דמנח בדיקולא, משום דאיכא סתירה בדבריו מהא דהכא להא דאמר לעיל כאן במקום חתך כאן בשל במקום חתך, ולא ידעינן מאיזה מהם הדר בי', ולכך מחמירין למימר דאינו כמאן דמונח בדיקולא. ע"י כל שיטות אלו גם בתורת הבית להרשב"א בית שני שער שלישי, דף כ"ט- ל' בדפי הספר.

והנה בטעמא דלא ס"ל לר' זירא דהוי כמאן דמנח בדיקולא, מבואר לכאורה בדברי הרמב"ן ובדברי

הרשב"א הנ"ל שהוא משום דס"ל דחיי ריאה תלויין אף בושט וחיי בני מעיים תלויין אף בקנה דתרווייהו ינקי מהדדי. ובתבוי"ש סי' כ"ז סק"ה למד מזה דאי נתן ב' הסימנים וניקב הריאה פשיטא לכו"ע דכמאן דמנח בדיקולא הוא, וכן דקדק הגרע"א ביו"ד ריש סי' כ"ז, ע"ש. אכן מהמשך דברי הרשב"א הנ"ל בתוה"ב מוכח דאף בכה"ג לא אמרינן דכמנח בדיקולא דמי, וכבר דקדק כן מדבריו ביד יהודה סי' כ"ז סק"ב, ע"ש. ולפי"ז צ"ל בסברת הדבר דתלויין הני דברים לא רק בקנה ובושט אלא בחיות כל הבהמה, אשר ממילא אף שנחתכו לא חשיב כמנח בדיקולא. ועיי' תשו' הרשב"א ח"א סי' שס"ז שדן בדין שהייה במיעוט בתרא, וכתב בא"ד, וז"ל: ואין צ"ל לר"ל דאמר שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כשרה וכמאן דמנח בדיקולא דמיא אלא אפי"ו למאן דלית ליה הכי התם לענין טרפות שנוגד בבהמה בין סימן לסימן אבל לגבי סימן גופי' כיון דנשחט רובו מיעוטו כמאן דנשחט דמי וכו', וכן מבואר גם בדברי הרמב"ם במלחמות הנ"ל. (ואין זה סותר להנ"ל, דאף דשאר מילי תלויין בחיותא דבהמה, בהך סימן גופי' פשוט דכיון שנחתך, שאר הסימן עצמו הוי כמנח בדיקולא.)

והנה הרשב"א בתורה"ב הנ"ל פסק כר"ל, ויעו"ש שכתב בתו"ד, וז"ל: ולענין שחט את הקנה וניקבה הריאה לפי הפי' שפירשנו בדרי' זירא קיי"ל כרשב"ל דכשרה דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף וכל שנשחט הקנה הרי הריאה כמאן דמנח בדיקולא אפי"ו דאמר ר"ל בפי' השוחט אינה לשחיטה אלא לבסוף ההוא משמיי' דלוי סבא אמרה, עכ"ל. ולכאורה יש מקום עיון בדבריו, דהא כתב לעיל (הובאו דבריו לעיל אות פ"ב), דאפי"ו דאמרין דמיא כמאן דמנח בדיקולא, אין זה אלא לענין טריפה, אבל ודאי דאף הסימן ה' מתירתה ואי הוציאו הריאה ודאי דאסירא. ועפ"י צ"ע מה שתלה הך דינא בשאלה דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, והרי אין אנו דנין על המתיר דהשחיטה, דלזה ודאי בעינן גם לסימן ה', ודין מנח בדיקולא לכאורה אינה תלויה בדין המתיר שבו אלא מצד גופא דהמעשה שנעשה בו, וא"כ אף למ"ד דאינה לשחיטה אלא לבסוף נימא דהוי כמאן דמנח בדיקולא ולא נעשית טריפה, ושפיר נותרת על ידי שחיטת הסימן ה' ב', וצ"ע. ומוכרח לכאורה מדבריו דמאי דאמרין דהוי כמנח בדיקולא אין זה סתם משום שנחתך, אלא תלוי הדבר גם בשם שחיטה, דמדנעשה חלק מהמתיר דשחיטה, אף דלמעשה בעינן גם למתיר דהסימן השני, מ"מ תו לא שייך בה טריפה, דמצד המתיר דשחיטה שנעשה בה חשובה כמתה, וכלשון הרשב"א לעיל. וכל זה אי ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, אבל אי אינה לשחיטה אלא לבסוף לא נעשה עכשיו מתיר כלל, וליתא להך דינא דהוי כמנח בדיקולא, ועדיין צ"ע בזה, דהא מבואר להדיא בסוגיין דאף בפסוקת הגרגרת שייך דיהא כמנח בדיקולא, והתם הרי ליכא שחיטה כלל. אלא דיש לומר בזה, דהנה כבר הבאנו לעיל דעת הראב"ד דלא ק"ל כר"ל כיון דאיכא סתירה בדבריו מזה דאמר כאן במקום חתך כאן שלא במקום חתך. ולדעת הרשב"א נראה דבזה פליגי ר"ל והמקשן שהקשה על תירוצו מהא דהוי כמנח בדיקולא, דהמקשן הוה ס"ל דדין מנח בדיקולא מיתלא תליא במציאות שנחתך, אשר ממילא שפיר הקשו, אך ר"ל גופי' ס"ל דתליא בשם ומתיר דשחיטה, כמבואר מדברי הרשב"א, וממילא לדידי' לא קשיא כלל וליכא סתירה בדבריו אשר לפי' שפיר כתב הרשב"א דק"ל כר"ל ולידי' שפיר תליא הא דהוי כמנח בדיקולא במאי דאמרין דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, ודוק. (ומדברי הרשב"א מבואר דלא כיסוד דברי האבני נזר אשר הו"ד לעיל אות פ', ע"ש.)

ל"ג ע"א

פז) רש"י ד"ה מדרש לקיש- דאמר כיון שנחתך קנה הוי ריאה כמנח בדיקולא שמע מינה אין מזמנין

עובד כוכבים על בני מעיים משום ריאה וכו'- מבואר מדבריו דדווקא משום ריאה נגעו בה ולא משום בני מעיים, והיינו טעמא לכאורה, משום דלא אמר ריש לקיש דהוי כמנח בדיקולא אלא בריאה על ידי חתיכת הקנה, אבל בני מעיים אפי' על ידי חתיכת הוושט לא חשיב כמנח בדיקולא, וכ"כ הר"ן לעיל ל"ב ע"ב ד"ה לא אמר לדקדק מדברי רש"י דאין לנו לומר אלא מה שמנו חכמים ומשו"ה הא דאין מזמנין וכו' עיי' דמשום ריאה הוא, עיי' בדברי הר"ן. אכן בדברי רש"י עצמו קשה לכאורה לומר דזו היא כונתו, כאשר עמד כבר בשט"מ בסוגיין, דהא פירש להדיא לעיל דכמו דתליא ריאה בקנה כך תלויין בני מעיים בבושט, עיי' דבריו לעיל ד"ה אבל בבני מעיים לא. ולדבריו עיי' צ"ל דמאי דלא הזכיר הכא אלא ריאה היינו משום דמייירי בשחט הקנה כדרך השוחטין שלעולם דרך הקנה לישחט תחילה הילכך הא דאין מזמנין גוי היינו משום הריאה דהויא בכלל הבני מעיים, אבל משום בני מעים לא דהא לא ממנחו בדיקולא עד שנשחטו ב' הסימנים ומייתא הבהמה, כ"כ בשט"מ, ע"ש בארוכה. ומה דלא נגעו בה מצד בני מעיים דמשנחתך הוושט הוי כמאן דמנח בדיקולא, ועדיין הרי מפרססת עד שתצא נפשה כתב בשט"מ דהיינו משום דבעלמא אפי"ו דמאן דמנח בדיקולא דמי אחר שחיטת הוושט (שהוא בני"ד הסימן השני), מ"מ נשאר בו קצת חיות דבני מעיים מיתלא תלו עד שתמות הבהמה, אשר משו"ה אחר מיתת הבהמה אין בבני המעיים לבני נח משום אבר מן החי, דבשלמא גבי קנה וריאה כיון דנשחט הקנה ראשוון הוי כמנח בדיקולא, וכשנחתך הסימן ה' פסקא חיותי' לגמרי קודם שתמות הבהמה ומשו"ה איכא לעכו"ם בזה איסור אבר מן החי, משא"כ לגבי הבני מעיים, וכנ"ל, עיי' בשט"מ כל דבריו.

פז) אמר רב אחא בר יעקב שמע מינה מדרש"ל מזמנין ישראל על הני מעיים ואין מזמנין עובדי כוכבים על בני מעיים וכו'- מבואר מפשטות דברי הש"ס דמאי דהוי כמנח בדיקולא אף היכא דחתכו ב' הסימנים אינו אלא מדר"ל ולא כו"ע הוא, דהא הכא בהכי מייירי, וכן דקדק באמת הרשב"א בתורת הבית, ודלא כמש"כ הוא מתחילה דמאן דפליג אדר"ל אינו אלא משום דס"ל דריאה ובני מעיים ינקי מבי' הסימנים, וכנ"ל אות פ"ג. ובתבוי"ש הנ"ל שדקדק דהיכא דחתכו ב' הסימנים כו"ע מודו, כתב דמאי דתלו הדבר הכא בדר"ל היינו משום דמרא דשמעתתא הוא רשב"ל דקאמר דכמנח דמי ובאמת ליכא מאן דפליג עלי' כי אם בשחט סימן אחד.

ויש לעיין בגוף דברי רב אחא בר יעקב, דהנה כתבו הראשונים דמאי דהוי כמנח בדיקולא אין פירושו דהוי כנחתך ממש, ואין זה סברא אלא בטרפה דנפסק חיותו עד כדי כך דהוי כאילו מנח בדיקולא ותו לא שייך שיעשה טריפה, אבל ודאי דלא נותר אלא על ידי שחיטת הסימן השני, אשר לפי"ז צ"ע מה שייך דינו של רשב"ל להא דאין מזמנין עכו"ם על בני מעיים, הרי עד כמה דנימא דשייך דינא דר"ל גם בחתך ב' סימנים, הוי פירושו דהוי כאילו מנח בדיקולא, אבל ודאי דאינו חתוך ממש ושפיר נותר לעכו"ם על ידי המיתה, ואם נאמר דכיון שנשחטו ב' הסימנים שוב מותר ממש מדין שחטה אלא דלענין עכו"ם דלית ליה שחיטה הוי כאבר מן החי, הא דבר זה לא שייך לדינא דר"ל כלל, דאיהו לא חידש אלא דהוה כמנח בדיקולא לענין טריפה. וראיתי ביד יהודה סי' כ"ז סק"ב, שעמד בזה, ע"ש שהביא מדברי הרשב"א הנ"ל בתורה"ב שכתב, וז"ל: כלומר דכיון דס"ל לר"ל דכל שנשחטו הסימנים בני מעיים כמאן דמנח בדיקולא דמיין הרי הן לאחר שחיטת הסימנים כאלו פירשו מן הבהמה מיד קודם שתצא נפשה, עכ"ל. וביאור דבריו, דכמו דלר"ל על ידי דכלה החיות דהריאה על ידי שחיטת הקנה חשוב על ידי כך כמנח בדיקולא לענין טריפה, כך לענין שחיטה כיון דהותר לישראל על ידי שחיטת ב' הסימנים חשובה כמתה והוי כתלושה לגמרי אף דאכתי איכא חיות קצת, אשר זהו דלענין עכו"ם ס"ל לרב אחא ב"י דהוי

כאבר מן החי. והיסוד הנלמד מדברי ר"ל הוא דהיכא דאיכא פסיקת חיות במדת מה, חשבינן לה כאילו הפרידו לגמרי, אלא דלענין ריאה אין זה מועיל אלא לענין טריפה, ולא הוי כחתך ממש דהא אכתי בעי שחיטת הסימן ה' להתירו, ולענין שחיטת ב' הסימנים דמהני להתירו לישראל לאכילה הרי זה נחשב כנפרד לגמרי, כלומר, דעל ידי חתיכת הקנה הוי כאילו מתה הריאה, וזה לא מהני אלא לענין טריפה, אבל כשנשחטו ב' הסימנים הוי כאילו מתה הבהמה, וזה הוי כחתך לגמרי וכאבר מן החי לבני נח.

והנה בקושיית התוס' ד"ה אחד גוי ואחד ישראל דהאיך אמרינן הכא מי איכא מידי וכו', הרי איכא טעם בדבר דעכו"ם לאו בני שחיטה נינהו, תי' בתוס' הרא"ש, וז"ל: וי"ל דלא דמי דהכא בעי שתמות הבהמה להוציאה מידי אבר מן החי והוא במקום שחיטה דישאל, עכ"ל. וביאור הדבר הוא, דהסברא לחלק בין עכו"ם לבין ישראל הוא משום דישאל בר שחיטה אשר ממילא אחר השחיטה חשוב כלפיו כמותר, משא"כ הגוי דלדידי' ליכא פרשה דשחיטה כלל, לא מהניא הך שחיטה מידי כלפיו. אשר לזה תי' הרא"ש דאף גוי בעצם חשוב בר התירא דשחיטה, רק דמה דפועלת שחיטה לישראל פועלת מיתה לגבי הגוי כמו שחיטה לישראל, אשר ממילא שפיר מהני מתיר דשחיטה אף לגבי הגוי דלא ליחשב שוב אבר מן החי. ועי' שט"ם בשם תוס' חצוניות שכתב ליישב קושיית התוס', וז"ל: י"ל דהכא ליכא טעמא כולי האי דכי היכי דלגבי ישראל כיון שנשחט הקנה הריאה כמאן דמנחא בדיקולא דמיא ואפילו הכי אינה מותרת באכילה עד שישחטו בה רוב שנים ולא חשבינן לה כמפורשת ממן הבהמה כל כמה דלא שחט בה רוב שנים ובשחט בה רוב שנים מותרת הכי נמי לבני נח אע"פ שמיד שנשחטו הסימנים אמרי' כמאן דמנחא בדיקולא דמיא אפילו הכי אינה מותרת עד לאחר מיתת הבהמה, עכ"ל. וביאור דבריהם לכאורה, דס"ל למאן דפליג אדרב אחא בר יעקב דאף על ידי חתיכת ב' הסימנים אינו כחתך ממש ושפיר נותר איסור אבר מן החי על ידי המיתה, רק דלישראל תליא מילתא בשחיטה ואילו בעכו"ם תליא במיתה. אלא דד"ז צ"ע, דהא מבואר להדיא מסוגיין דאפי' היכא דנחתך לגמרי אחר שחיטת ב' הסימנים הרי הוא מותר לעכו"ם מהאי טעמא דמי איכא מידי וכו', והרי ככה"ג לכאורה לא שייך למימר שהוא בכלל היתירא דהבהמה אחר מיתתה.

פח) תוד"ה מולחו יפה ופיה ומדיחו יפה יפה- הא דלא אדכר הדחה קמייא וכו'- עי' מאירי שכתב דלא הוזכרה הדחה קמייא שמאחר שהבשר לח מעצמו מפני דם השחיטה אינו צריך הדחה מתחילה, וכ"פ רבנו יהונתן הכהן מלוניל, ע"ש.

פט) תוד"ה אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרין בו- ולריש לקיש דאמר חצי שיעור מותר מן התורה דלמא לית ל' ההוא כללא אלא סבר לה כמ"ד הכא אין מזמנין עובדי כוכבים על בני מעיים- אף דמבואר בסוגיין דאף הך מ"ד ס"ל בעצם דאיתא לסברא דמי איכא מידי וכו' אלא דסבירא ל' דאיכא הכא טעמא, ע"כ דכוונתם דס"ל כהך מ"ד וס"ל דטעמו משום דפליג אהך כללא, ודלא כרב פפא.

ל"ח ע"ב

צ) רש"י ד"ה והני תנאי- ת"ק ור"א אית להו דר"א ב' יוסי כלומר דטעמא דת"ק דמכשר לאו משום דאין מחשבה הולכת אלא אחר העובד דא"כ היינו ר' יוסי וכו'- מבואר מפשטות דבריו דמאי דאמר הש"ס והני תנאי וכו', בא בזה ליישב מאי איכא בין ת"ק לבין ר' יוסי. וכן דקדק בשט"ם, ע"ש שדקדק מדברי התוס' דפירשו באופן אחר, דכונת הש"ס למימר גופא דעובדא דהני תנאים ס"ל כר"א ב' יוסי, אשר זהו שכתבו "פירוש רבנן ורבי אליעזר דמלניי אבל ר' יוסי לא סבר ל' כוותי' וכו'", עי' בארוכה בשט"ם.

צא) ת"ק סבר אי שמעיני' דחשיב אין אי לא לא- ולישנא דמתני' דשחיטתו כשירה, דמשמע בפשטות דאינו אלא בדיעבד, והיינו משום דלכתחילה אין נותנין לו לשחוט לעובד כוכבים דחיישינן שיחשב העכו"ם לע"ז. ולל"ב אסור לכתחילה משום שמא יבא לאכול משחיטה שחשב עליו השוחט לע"ז, כ"כ הרמב"ן בפירושו הא', ע"ש שכתב דיש לפרש דלעולם שחיטתו כשרה דהכא היינו לכתחילה, ולא היה שייך לומר שוחטין, דאי הוה נקט הכי הוה אמרינן דההיתר הוא על עצם מעשה השחיטה, כלומר, דליכא בזה משום לפני עור, אבל באכילה מיהא אסור, להכי נקט דשחיטתו כשרה, וכ"כ גם הרא"ה.

צב) איכא דאמרי' בדשמעיני' דחשיב פליגי וכו'- עי' חידושי הרשב"א דודאי דר"א פסול גם בסתמא, וכדאמר להדיא במתני' שסתם מחשבת עובד כוכבים לע"ז, אלא ר"ל דאפי' בדשמעיני' דחשיב לע"ז מכשיר ת"ק.

ל"ט ע"א

צג) תוד"ה ריש לקיש אמר מותרת- מודה ר"ל דחייב מיתה כדאמרינן ב' ד' מיתות מידי דהוה אמשתחוה להר דהר מותר ועובדו בסיף- צ"ב לכאורה הדמיון למשתחוה להר, הרי התם עכו"ם עשה עכשיו מעשה דעבודה זרה, רק דאין ההר נאסר בתורת נעבד, אשר בזה שפיר אמרינן דאף דלא נאסר ההר מ"מ עובד עבודה זרה מקרי וחייב מיתה, אבל לכאורה אין משם ראיה לנידון דידן דעל הצד דאין מחשבינן מעבודה לעבודה יתכן לכאורה לא נעשה עבודה לעבודה זרה כלל.

ועי' ע"ז מ"ה ע"א תוד"ה אלהיהם שנחלקו רש"י ור"ת במשתחוה להר אי אף שאין ההר נאסר מ"מ עבודה זרה מיקרי, דרש"י ס"ל דלא מיקרי ע"ז ותקורבותו מותר, ור"ת ס"ל דמיקרי ע"ז, ותקורבותו מותר (ור"ת הקשה על פירושו של רש"י דכיון דלאו עבודה זרה מיקרי אמאי יענשו עובדיהם בסיף הא אין זה עובד אלהים אחרים). ולכאורה אף לדברי רש"י דלא מקרי הר עבודה זרה, מ"מ יקשה הדמיון לשוחט על מנת לזרוק לע"ז, דעכ"פ התם עשה מעשה דעבודה זרה, דהיינו השתחוואה, ואילו הכא אי אין מחשבינן מעבודה לעבודה הרי לא חשב אלא לזריקה ובהו הרי לא עשה כלום, וכנ"ל, וצ"ע.

שו"ר שכבר עמד על זה במהר"ם בסנהדרין דף ס"א, ובמש"כ שם לבאר כבר קדמו ביד רמ"ה, ע"ש שכתב דיסוד הדמיון הוא דהוה ס"ד דאינו חייב מיתה אלא היכא דחשוב מה שעבד לו נעבד ונאסר, והיכא דלא נאסר חסר ולא חייל שם נעבד חסר בשם "עבודה" ואינו חייב מיתה, לזה הביאו ראיה מהמשתחוה להר דאין הדבר כן אלא אף דלא נאסר ההר מ"מ חייב העובד מיתה, וא"כ ה"ה הכא. ולעולם לא הביאו ראיה דליחשב השוחט על מנת לזרוק את דמו לעובד, דזה באמת לא היה שייך להוכיח מהמשתחוה להר, וכמש"כ. ולהמבואר מדבריו צ"ל דהא מיהא הוה פשיטא לן דחשיב השוחט על מנת לזרוק לעבודה זרה כאילו שוחט לצורך עבודה זרה וחשיב שפיר עובד עבודה זרה בכך, אלא דהוה אמרינן דכיון דלא נאסרה הבהמה על ידי כך לא חשיב עובד לחייב מיתה, אשר זה שפיר הוכיחו מהמשתחוה להר. ואף דחשוב עובד עבודה זרה מ"מ אי אין מחשבינן מעבודה לעבודה אין הבהמה נאסרת, דאין הבהמה נאסרת אלא משום דהוי תקרובת ע"ז, ולא חשיב תקרובת ע"ז אלא היכא דהיא נעשית קרבן, והכא הרי לא נעשית השחיטה בתורת קרבן לעבודה זרה אלא בכדי לזרוק דמה לע"ז, אלא דאי מחשבינן מעבודה לעבודה נתפסה המחשבה בעצם השחיטה וחשיב שפיר תקרובת עבודה זרה. שו"ר שכ"כ בסנהדרין קטנה שם בסנהדרין, ע"ש.

ומאי דהיה פשוט דהשוחט ע"מ לזרוק לע"ז חייב מיתה יש להבינו ב' אופנים, ד"ל דכיון דשוחט על מנת לזרוק לע"ז וזהו מטרת השחיטה, חשיבא השחיטה כתחילת הזריקה, או י"ל דהא גופא דבשעת

שחיטה חושב לזרוק לע"ז הוי מחשבת עבודה זרה בשחיטה, רק דיתכן דאין הבהמה נאסרת כיון דלא חשיבא עדיין תקרובת ע"ז, וכנ"ל. ונפ"מ בין ב' האופנים, אי בעינן שלמעשה יזרוק לעבודה זרה, דלאופן הא' אם מתברר שלבסוף לא זרק לע"ז איגלאי מילתא למפרע דליכא חיוב מיתה כלל, אכן אי נימא דחשיבא עבודה זרה מצד עצמה שפיר חייב מיתה אף דלבסוף לא זרק לשם ע"ז. ונראה דבזה הוא דתליין ב' תירוצי התוס', דת"י הא' מבואר דאם אך הוה חיישינן שלא יזרוק לע"ז לא היה בזה חיוב מיתה, והוא כצד הא' הנ"ל, ולפום תירוצם הב' חייב אף שלא זרק לע"ז, והוא כאופן הב'.

ועי' לעיל דף י"ד שהוכיחו התוס' מהא דכשרה לר"ל ולא איפסיל משום שחיטת מומר דעל ידי פעם א' אינו נעשה מומר, וכבר הארכנו בזה לעיל, ע"ש. והרשב"א כאן בחידושו כתב דה"ט דלא נאסרה משום שחיטת מומר משום דמייירי שמתכוון לתתו לעכו"ם שיזרוק לע"ז, והוא סותר למש"כ בתשובותיו דאינו נעשה מומר אלא בג' פעמים, עי' לעיל דף י"ד מש"כ בזה. ובתורה"ב (ט' ע"ב בדפי הספר) כתב עוד דיי"ל דמייירי שאומר בגמ' זביחה אני עובדה. ועי' שם בבדק הבית (ט' ע"א) שכתב דהיכא דשחט על מנת שיזרוק העכו"ם לע"ז אינה נאסרת כלל, ד"כיון דק"ל דזה מחשב וזה עובד לא אמרינן מה לי אם סבור שיזרוק הנכרי או יודע בו שיזרוק או שעושה על מנת כן ואפי' מתנה עמו ועשה כמצותו מה בכך וכי יש שליחות בכך וכו', כלומר, דאפי' אי מחשבין מעבודה לעבודה אינו נאסר בכה"ג. ויש לעיין לדבריו מ"ש ממחשבת פיגול דשפיר הוי פיגול היכא דמחשב שיאכל אחר חוץ לזמנו. ואפשר דיי"ל דחלוקה מחשבת פיגול ממחשבת לעבודה זרה, דמחשבת פיגול בתורת מחשבת הפוסלת הוא דאתנין עלה, ומחשבת הפוסלת שפיר הוי אפי' היכא דמחשב על אכילת אחר, אבל בעבודה זרה הרי לאו בתורת מחשבת הפוסלת הוא דאתנין עלה, אלא יסוד מה שנאסר הוא משום דעל ידי מחשבתו הוי כאילו הקריבה לעבודה זרה וכל עלה שם תקרובת ע"ז, ובהו אם אך לא חשב על עצמו שיזרוק ס"ל להרא"ה דלא שייך לומר דהוי כאילו הוא שחט לע"ז. ומ"מ לענין יסוד דינא דמחשבין מעבודה לעבודה שפיר יש למילף דין עבודה זרה מדין פיגול, דבלאו דין מחשבין מעבודה לעבודה לא חשיבא מחשבת הזריקה מחשבת בשחיטה כלל, ולא שייך בזה גם דין מחשבת הפוסלת, דהאיך תפסול מחשבת זריקה את השחיטה. ועי' דברי רבינו גרשום בסוגיין שכתב דמייירי בכהן ששחט, והיינו לכאורה משום דישאל אינו יכול לזרוק ולא שייך בזה מחשבין מעבודה לעבודה, ואף דבפיגול שפיר מהניא מחשבת שיאכל אחר, צ"ל כנ"ל דחלוק דין מחשבת לע"ז מדין מחשבת פיגול, ועדיין צ"ע בזה. ודעת הרשב"א לכאורה דמאי דאי מחשבין מעבודה לעבודה חשיב מחשבת לעבודה היינו משום דכיון שחשב בשחיטה לזרוק או שיזרוק לע"ז הרי זה גופא מהוה מחשבת עבודה זרה בשחיטה עצמה, אשר זה שפיר שייך אף שהיתה המחשבת שיזרוק אחר, ואף בלא דין שליחות.

צד) ר' יוחנן אמר פסולה מחשבין מעבודה לעבודה - כתב הרמב"ם פט"ו מהל' פסוה"מ ה"י, וז"ל: שחטה לשמה וחשב בשעת שחיטה לזרוק דמה שלא לשמה הרי זו פסולה לפי שמחשבין מעבודה לעבודה וזאת המחשבה שחשב בשעת השחיטה כאילו חשבה בשעת זריקה ולפיכך פסולה, עכ"ל. והנה מש"כ דהוי כאילו חשבה בשעת זריקה ולפיכך פסולה משמע לכאורה דיסוד דינא דמחשבין מעבודה לעבודה הוא דהוי פסול מחשבת זריקה, ואינו דין בחפצא דהשחיטה דהויא כשלא לשמה, וכן דייק מדבריו בחידושי רבנו חיים הלוי ה"ל קרבן פסח, ע"ש שכתב עפ"י דע"כ בעינן שתהא מחשבת הראויה לפסול הזריקה, ולא סגי לן בהא דמחשבת כזאת ראויה לפסול השחיטה. וצ"ב לכאורה, דהא ילפינן להך דינא דמחשבין מעבודה לעבודה ממחשבת פיגול שחשב על מנת לזרוק דמו חוץ לזמנו, והתם הרי אי אפשר לומר דהוי פסול בזריקה, דהא אילו חשב

בזריקה לעשותה חוץ לזמנה הרי אין בדבריו כלום, ומוכח לכאורה דיסוד דינא דמחשבין מעבודה לעבודה הוא בהשחיטה, ודלא כמשמעות דברי הרמב"ם. וכן יקשה מהא דילפינן בסוגיין חוץ מפנים ואמרינן גבי ע"ז דבשחט ע"מ לזרוק דמה לע"ז נאסרה הבהמה, ומוכרח דאין יסוד הפוסל בזה בזריקה אלא בשחיטה, דעל ידי כך חשיבא כאילו נשחטה לע"ז, דהא אילו היה חושב בשעת זריקת הדם לא היה נאסר בשר הבהמה, כדמבואר בדברי התוס' לקמן בע"כ בד"ה מקום (ומיהו אפשר דרש"י פליג בזה, עי' חידושי הרמב"ם בסוגיין). ועי' חידושי הגרי"ז (סטנסיל) לזבחים דף י' שכתב להוכיח כע"ז ביסוד דינא דמחשבין.

והנה ז"ל הרמב"ם בפ"ב מהל' שחיטה ה"ט: השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעכו"ם הרי זו אסורה שלמדין מחשבה בחוץ בחולין ממחשבת הקדשים בפנים שמחשבה כזו פוסלת בהן כמו שיתבאר הל' פסוה"מ, עכ"ל, הרי דלא הזכיר הרמב"ם הכא הא דהוי כאילו חשבה בשעת זריקה כמש"כ בהל' פסוה"מ, איברא דלא שייכא הכא הך טעמא, וכנ"ל, מ"מ הרי השוה הרמב"ם הך דינא להא דמהניא מחשבה כזאת בהל' פסוה"מ, והוא ע"פ סוגיין, והתם הרי שפיר ס"ל ביסוד דין מחשבין דהוי פסול בזריקה, וצ"ע כנ"ל. וכבר דנו בזה האחרונים, עי' שו"ת אחיעזר ח"ב סי' ל' אות ד' שכתב דהא דכתב הרמב"ם בהל' פסוה"מ דהוי כאילו חשבה בזריקה הוא ע"פ הירושלמי, ולא ילפינן למחשבת שלא לשמה מפיגול, ובע"ז שפיר ילפינן חוץ מפנים מפיגול אשר ע"כ לא הזכיר שם הרמב"ם להא דהוי כאילו חשבה בזריקה, ע"כ תו"ד בקצרה. אמנם מפשטות לישנא דהרמב"ם היה משמע לכאורה דיסוד דינא דמחשבין דגבי ע"ז הוא מהך דינא דהל' פסוה"מ דכתב בו הרמב"ם דהוי כאילו חשבה בשעת זריקה, והדר צ"ע כנ"ל.

ואשר נראה דיי"ל בזה, דלעולם לדינא דמחשבין מעבודה לעבודה דגבי שינוי קודש בעינן ב' דברים, הלימוד מפיגול והא דהוי כאילו חשב בשעת זריקה, ומהלך הדברים, דעיקר הלימוד מפיגול הוא דאף דהמחשבה שחשב אינה מחשבה בהאי עבודה גופא, מ"מ נתפסה בהאי עבודה, דהא בפיגול חשב בשעת שחיטה מחשבת זריקה ושפיר הוי פיגול ע"י. אמנם גבי שינוי קודש לא סגי בהכי, דאף דידעינן דיכולה מחשבת זריקה ליתפס בשעת שחיטה, מ"מ הרי יסוד הא דבכח מחשבת שלא לשמה לפסול יתכן דאינו אלא היכא דחשב לעשות אותה העבודה שקיים בה שלא לשמה, אבל מחשבת זריקה שלא לשמה שחשב בשעת שחיטה אין בכחה לפסול, והוא זה חסרון בכח המחשבה לפסול ולא מצד הא דנתפסה המחשבה, אשר לזה הוא דהוסיף הרמב"ם דהך מחשבת דזריקה שלא לשמה הוי כאילו חשבה בשעת זריקה, אשר ממילא יש בכחה לפסול, אך אכתי בעינן ללימוד מפיגול, דמי יימר דנתפסה מחשבת זריקה בשעת שחיטה, וכמשנ"ת. ומקור סברא זו דהוי כאילו חשבה בשעת זריקה, עי' קה"י לזבחים סי' ח' דהוא לכאורה מהא דגרסינן בפסחים דף ע"ח ע"ב, שחטו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו הפסח עצמו כשר ואדם יוצא בה יד"ח בפסח, ומבואר בגמ' הטעם משום דאין מחשבת אוכלין בזריקה, וכ"פ הרמב"ם בפ"ב מהל' ק"פ ה"ו דהפסח כשר, ואי ס"ד דהא דמחשבין הוי ביסודו מחשבת בשחיטה, הרי בשחיטה שפיר יש מחשבת אוכלין, אלא מבואר דחשיב בעצם מחשבת בשעת הזריקה.

וכל זה לענין שינוי קודש, אבל בפיגול וכן בע"ז לא בעינן להא דהוי כאילו חשב בשעת הזריקה, וסגי בשורש הדין דמחשבין מעבודה לעבודה. והיינו טעמא, דהא עיקר דינא דמחשבת פיגול דחידשה התורה דפוסלת הוא בכה"ג כגון שחושב בשעת שחיטה לזרוק דמה חוץ לזמנה, ואדרבה, אי חשב כן בשעת זריקה לית לן בה, וכנ"ל. ומהא דמחשבת פיגול שפיר חזינן לעיקר יסוד דינא דמחשבין דיכולה מחשבת זריקה ליתפס בשעת שחיטה, וכנ"ל. וכן לענין ע"ז הרי התם לא אתינן עלה מצד לתא

דמחשבה הפוסלת וכדומה, אלא עיקר יסוד איסורו הוא דעשה שחיטה לע"ז, אשר לזה אין נוגע אלא שורש הדין דילפינן מפיגול דמחשבת זריקה נתפסת בגוף העבודה דשחיטה ועל ידי כך איכא בהך שחיטה משום ע"ז.

ועפ"ז מבוארים היטב דברי הרמב"ם, דווקא בה' פסוקה"מ גבי שינוי קודש הוא דהוסיף להך סברא דהוי כאילו חשבה בשעת זריקה, דהתם לא סגי בשורש הדין דמחשבין, וכנ"ל, משא"כ בה' שחיטה גב' ע"ז. ונמצא לפ"ז דצדקו דברי הגר"ח הנ"ל, דודאי כח הך מחשבה דזריקה לפסול בשעת שחיטה הוא מפאת הא דהוי כאילו חשבה בשעת זריקה, אשר ממילא בעינן שתהא מחשבה הפוסלת בשעת זריקה, ובע"ז לא בעינן לזה, דלא בעינן אלא שורש הדין דמחשבין הנלמד מפיגול, וע"כ דגבי ע"ז ופיגול הוי עיקר חפצא דהפסול בשחיטה, וכדחוכיח הגר"ז, ודוק. (עי' כל זה בלבנות המנחה מצוה כ"ו אות ג').

וכל זה בדעת הרמב"ם, אכן מדברי התוס' בפסחים דף ס"א מבואר דלא כדבריו, כאשר הביא בקה"י הנ"ל, ע"ש ד"ה שחטו שכתבו התוס' דווקא בשחטו למולין על מנת שיתכפרו בו ערלים פוסל ר"ח אבל בזרקו לשם ערלים אפי' ר"ח מודה דכשר דהא אין מחשבת אוכלין בזריקה, הרי דאף דזריקה לא מהני לפסול, מ"מ בשחט על מנת שיתכפרו בו ערלים פוסל, ודלא כדברי הרמב"ם, וע"כ דה"ט משום דהוי כמחשבה בשחיטה עצמה ומצד הא גופא פוסל. והך דף ע"ח גרסי התוס' שחטו לאוכליו וזרק דמו שלא לאוכליו ולא גרסי על מנת לזרוק דמו שלא לאוכליו, דלדידהו כה"ג באמת פסול כיון דהוי מחשבת שחיטה.

צה) תוד"ה אלא זביחה דעבודת כוכבים דמיתסרא היכי משכחת לה- תימה אי חשיב פיגול אף במחשבה בלא דיבור אם כן משכחת זביחת עבודת כוכבים דמתסרא בדיבור שפירש בפירוש ששוחט לעבודת כוכבים- עי' תו"ט פ"ג ד"מ מ"ב שתמה על דבריהם דב"מ דף מ"ג ע"ב ד"ה לשלוח כתבו דגם בפיגול בעינן דיבור, ומה להם להתוס' לצדד דלא בעינן דיבור בכדי להקשות על דברי הש"ס. ובגוף חילוק התוס' דבפיגול יהא סגי במחשבה ואילו בעבודה זרה ניבעי דיבור, ביאורו לכאורה, דבפיגול דהוה מחשבת פסול שפיר אמרינן דסגי במחשבה ליהוי פיגול, אכן בעבודה זרה אין יסוד דינו פסול מחשבה דעבודה זרה, אלא יסודו דמעשה השחיטה היא לעבודה זרה, אשר בזה יתכן דלא חשיב מעשה לעבודה זרה אלא"כ הוא בדיבור. ובמנחת ברוך סי' א' ענף ה' הקשה באמת מאי שנא דגבי פיגול סגי במחשבה ואילו בעבודה זרה בעינן דיבור, ונראה דביאורו כנ"ל.

אך יעויין בפלתי סי' ד' סק"ד שכתב דכל דברי התוס' לחלק דבעבודה זרה בעינן דיבור אינו אלא במחשבין מעבודה לעבודה, דהיכא דהוי באותה עבודה עצמה אף בע"ז לא בעינן דיבור, דעצם השחיטה לעבודה זרה משוהו לתקרות ע"ז, רק היכא דאינו שוחט לשם עבודה זרה רק ששוחט על מנת לזרוק לעבודה זרה, בזה הרי עצם המעשה מצד עצמו אינו מהוה תקרות עבודה זרה, ולא הוי בעצם אלא דיבור בפני עצמו שיעשה את שחיטתו לתקרות, אשר לזה שפיר בעינן דיבור. ולפי דברי הפלתי צ"ל דמאי דקאמר בסוגיין דליתא לתקרות במחשבה אף דבמחשב בשעת שחיטה לשחוט לע"ז ודאי דנאסר, היינו משום דהכה"ג נחשב דלא המחשבה אוסרת אלא המעשה עצמה, דעצם השחיטה היא לע"ז, וכן משמע באמת מתוך דברי הפתני עצמו, ע"ש. אלא דעדיין צ"ב דמשמע מהמשך הגמ' דמתחילה לא הוה מיירי מעבודה לעבודה, וצ"ב.

צו) תוד"ה פנים קשיא לר"ל- לכן נראה דליכא לאוקמי ק"ו לא במחשבת פיגול ולא בשינוי בעלים וכו'- עי' תוס' הרא"ש וחי'דושי הרשב"א שהביאו בשם ר"ת תי' אחר, דווקא שינוי קודש הוי כעין חוץ, שמשנה שם חולין ושוחט לשם עבודה זרה וכו' האי גוונא בפנים חטאת לשם שלמים.

צז) רש"י ד"ה וה"ק ומה- מוקדשין שנפסלין במחשבה בארבע עבודות שחיטה וקבלה זריקה והולכה באיזו מאלו שחישב ע"מ לאכול מן הזבח חוץ לזמנו פיגול הוא- צ"ב לכאורה אמאי פירש דמיירי בפיגול, דהוא להדיא נגד מה שכתב לעיל דאי אפשר לפרש דמיירי בפיגול מדקתני פוסלת ולא מפגלת, ולכאורה היה לו לפרש בפשטות דמיירי בשינוי קודש דמשכחת בד' עבודות, דשוחט שלא לשמה או מקבל שלא לשמה וכו', וצ"ע. (וכן יקשה לכאורה בדברי התוס' ד"ה אלא זביחה דעבודת כוכבים, שפירשו דמיירי בפיגול, והא ליכא לאוקמי ק"ו לא בפיגול ולא בשינוי בעלים.)

ל"ט ע"ב

צח) תוד"ה מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין אלא בשתי עבודות- וקשה לריב"א דזריקת דם לעבודת כוכבים לא מיתסר בשר כדמוכח לקמן גבי הנהו טייעי וכו'- ובחי'דושי הרמב"ן כתב בדעת רש"י דהתם מטעמא אחרינא הוא, משום דהבשר בידו ישראל ומשו"ה אינו נאסר, דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, אלא דהקשה הרמב"ן ע"ד רש"י מדברי התוספתא, וכמו שהקשו התוס'. ועוד הוסיף להקשות בחי'דושי הרשב"א, "דבשלמא קדשים כיון דלא מיתכשרי אלא בזריקת דמים ובארבע עבודות הדין נותן שאף בהן תפסול המחשבה את הזבח אבל בחולין שאין הכל תלוי אלא בשחטה כיון דנשחטו הותרו והאיך חוזרין ונאסרינן". ועי' תוס' הרא"ש שהביא פי' הריב"א בסוגיין ומה שהקשה עליו.

והרמב"ן, רשב"א ועו"ר פירשו דר"ל ומה במקום שמחשבה פוסלת במוקדשים בארבע עבודות מעבודה לעבודה שהמחשב בשחיטה לקבל להוליד לזרוק ולהקטיר חוץ לזמנו או חוץ למקומו פיגול פוסל וכו' מקום שאין מחשבה פוסלת כלל אלא בשתי עבודות מעבודה לעבודה כגון במחשב בשעת שחיטה לזרוק ולהקטיר לא כש"כ. ומבואר מדבריהם דאף בשוחט על מנת לקבל חוץ לזמנו הוי פיגול. ותמה בתוס' הגרע"א על המשניות בסוגיין ובפ"ק דזבחים מהא דאיתא בזבחים י"ג ע"ב דהשוחט על מנת לקבל דמה למחר אינו פיגול, הרי להדיא דלא כדבריהם, וכה"ק בראש יוסף בסוגיין.

ואיברא דכן הוא לדעת רש"י, וכן פסק הרמב"ם, אכן עי' בפ"י הראב"ד לתו"כ ויקרא דיבורא דנדבה פרשתא ד' דמבואר ביאור אחר בסוגי' דזבחים, וז"ל בא"ד: וי"מ כי השוחט על מנת לקבל למחר פסלה והיינו דקתני מנין לרבות שחיטה וקבל וכו' אבל המקבל על מנת לשפוך שירים למחר לא פסלא כדקתני יצאו שפית שירים והקטרת אימורין שאני מעכבין את הכפרה וכו'. ולפום פירוש זה, אדרבה, מסוגי' דזבחים מבואר להדיא דעל מנת לקבל דמו שפיר הוי פיגול. (ואף לפום הפירוש האחר שהביא שם דשוחט על מנת לקבל בחוץ אינו פיגול, ביאר שם דאינו אלא משום דכיון שהוא דבר שאי אפשר אינו אלא כמצחק, אבל בעצם שפיר שייך פיגול אף במחשב על קבלת הדם. ויסוד המח' בזה הוא אי יסוד דין הפיגול בעל מנת לזרוק דמה חוץ לזמנו הוא מצד העבודה או מצד אכילת מזבח, דאי הוי מצד העבודה א"כ ה"ה בעל מנת לקבל דמו, אבל אי הוי משום אכילת מזבח הרי לא שייך דבר זה בקבלה.)

והנה בש"ס דפוס ויניציאה איכא גירסא אחרת בסוגי' זו דזבחים, "לא קשיא הא דאמר הריני מקבל דמו על מנת לקבל דמה למחר הא דאמר הריני מקבל דמו על מנת לשפוך שירים למחר", וכן גרסו התוס' בזבחים דף ט' ע"ב ד"ה מחשבין. וביאור גירסא זו, דלעולם אף השוחט ע"מ לקבל דמו חוץ לזמנו הוי שפיר פיגול, אלא דהיכא דקיבל דמו על מנת לעשות סוף הקבלה בחוץ, בזה הוא דלא נעשה פיגול משום דבכדי שיהא פיגול בעינן או שיחשוב על אכילת מזבח או אכילת אדם, או שיחשוב על עבודה, וקבלה הרי אינה לא אכילת מזבח ולא אכילת אדם, אלא דעבודה מיהא הויא אשר מהאי טעמא הוי פיגול היכא דחשב ע"מ

לקבל חוץ לזמנו, אבל היכא דקיבל על מנת לגמור הקבלה אחר זמנו, הרי אין סוף הקבלה מעכב ולא הוי עלה בכה"ג שם עבודה, אשר ממילא לא שייך בזה פיגול, כ"ה לכאורה ביאור גירסא זו.

ובמה שכתבו התוס' בסוף דבריהם "וצ"ל נהי דבהמה לא מיתסרא דם מיהא איתסר", ע"י משה"ק במהרש"א ומה שביאר בזה.

צט) תוד"ה מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין אלא בשתי עבודות- וצ"ל נהי דבהמה לא מיתסרא דם מיהא איתסר- ע"י תוס' הרא"ש דר"ל דכן הוא כונת רש"י. אכן מדברי רש"י מפורש דלא כזה, שהרי כתב בד"ה חולין דהא דלא חשיבא הקטרה אע"ג דשייכא בעבודת כוכבים היינו משום ד"לאו עבודה היא לאפסודי בהמה משום הקטר חלבה לעבודת כוכבים", הרי להדיא דהנידון הוא לאפסודי בהמה, וזריקה דשפיר הויה עבודה מפסידה הבהמה ולא הדם גרידא, וז"פ.

ק) ולא אמרו בה לא איסור ולא היתר- ע"י ט"ז סי' ד' סק"ב שנחלקו המהרש"ל ביש"ש והב"י אי נהגו בזה גם איסור הנאה או איסור אכילה גרידא, דהמהרש"ל ס"ל דליכא אלא איסור אכילה ולא איסור הנאה ואילו הב"י ס"ל דאיכא נמי איסור הנאה. ויסוד השאלה בזה מבואר שם דהוא אי מאי דלא אמר לא איסור ולא היתר משום ספיקא הוא וא"כ אף בהנאה אסור מספק, או דבאמת ק"ל כרבנן דלא אמרינן דהוכיח סופו על תחילתו רק משום כבודו של רשב"ג הוא וסגי לכך במאי דאסרינן באכילה. וע"ש בהגהות הגרע"א שדן שמא אף מדינא נימא דליכא אלא איסור אכילה כיון דאיכא חזקת איסור דהבהמה, אבל לענין הנאה דליכא חזקת איסור אלא אדרבה איכא חזקת היתר, בזה שפיר מוקמינן אחזקת היתר, אלא דדן שם הגרע"א דלא שייך למימר הכי א"כ נימא דנאסרה שחיטתו מיד משום דחשיב שחיטת מומר אבל אי נימא דאינו נעשה מומר בפעם הא' הרי ליכא בזה חזקת איסור, ודמחזיקין מאיסור לאיסור ליכא למימר הכא, דלא שייך אלא מאיסור אבר מן החי לכוון איסור נבילות, ע"ש כל דברי הגרע"א. ובכו"פ סי' ד' ביאר באמת דמאי דאסור באכילה ולא בהנאה הוא משום דמוקמינן אחזקת איסור לאכילה אבל הנאה דהוי חזקת היתר מותרת. וע"י שו"ת עונג יו"ט סי' נ"ו שתמה ע"ז ממאי דפסקין דלא בדק סימנים הוי נבלה ומטמאה וחזינן דחזקת האיסור מהני נמי לטומאה, דעל ידי דאמרינן דאסור באכילה ואמרינן שלא נשחטה שוב ממילא גם מטמאה, וא"כ אמאי לא נימא אף בנ"ד הכי. ולכאורה י"ל בזה דמאי דמכריע החזקה את הספק אינו אלא בכגון התם דהספק הוא אם היתה מעשה שחיטה כלל, דהא לא בדק סימנים ויתכן דנבילה הוא, אשר בזה כיון דמוקמינן אחזקת אינו זבוח ואמרינן שלא נשחטה שוב ממילא שפיר מטמאה, משא"כ בנ"ד הרי איך שיהיה שפיר היה מעשה שחיטה, ואין הספק בזה אלא אם היתה לע"ז ואסורה, אשר בזה לא שייך לדון אלא מצד דין מחזיקין מאיסור לאיסור, או אפי' נימא דהוי בלא מחזיקין מאיסור לאיסור עכ"פ ליכא למימר דהחזקה מכריעה את הספק ואין זה אלא הנהגה, אשר בזה שפיר כתבו דלאכילה דאיכא חזקת איסור אסורה אבל להנאה מותרת. שו"ר בזכרון שמואל סי' ע"א אות ה' שכתב כע"ז, ע"ש כל דבריו, ודוק.

קא) הוכיח סופו על תחילתו- ע"י חידושי הגרע"א וכן בחידושי חת"ס שהעירו דאי נימא דבעבודה זרה בעינן דיבור ולא סגי במחשבה, יקשה לכאורה הא"ך שייך לומר בזה דהוכיח סופו על תחילתו, הרי סו"ס בשעת שחיטה לא היה דיבור. (ובחת"ס הוכיח דבאמת בעינן לזה דיבור כיון דאין מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, ע"ש כל דבריו.) ובתבוא"ש סי' ד' סק"ב ביאר ד"ז בב' אופנים, הא', דמייירי שלא היה אצל שחיטתו ואי אמרינן דהוכיח סופו על תחילתו אמרינן דמסתמא בשחיטה נמי פירש כך. והב', דאי אמרינן דהוכיח סופו על תחילתו הוי אמירתו דהשתא כאילו אמר בשחיטה (וע"י קובץ ענינים שכתב כן מדעת

עצמו). והתי' הב' נבנה לכאורה על ההנחה דלא בעינן דיבור בשעת מעשה, אלא בעינן הוכחה דדיבור שעשה כן לעבודה זרה, אשר בזה שפיר סגי במאי דהוכיח סופו על תחילתו, וז"פ.

וע"י ב"י וב"ח ריש סי' ד' שהביאו דעת רבינו ירוחם דהא דאמרינן דהוכיח סופו על תחילתו היינו דווקא היכא דזרק לשם עבודת כוכבים, אבל אם לא זרק אף שחשב אח"כ לזרוק לעבודה זרה לא אמרינן בזה דהוכיח סופו על תחילתו, וע"ש בב"ח דמדברי הטור ושו"ע מבואר דלא כדבריו, וכן מבואר מדברי התוס' בסוגיין ד"ה מקום וד"ה עד כאן. וביאור דעת רבינו ירוחם בפשטות, דהיכא דחשב אבל לא זרק לא שייך למימר דהוכיח סופו על תחילתו, דאדרבה, כיון דלמעשה לא זרק הוכיח סופו שלא שחט לשם עבודה זרה. וכן מבואר לכאורה מתוך דברי הרמב"ן בסוגיין, ע"ש שכתב, וז"ל בא"ד: שאם תאמר שחשב לזרוק ולא זרק א"כ היכי אמרינן הוכיח סופו על תחילתו אדרבה הוכיח סופו שלא זרק על מה שאמר באמצע לזרוק ועל מה ששחט בתחלה סתם שמעולם לא היה דעתו לזרוק לע"ז וכו', עכ"ל. אלא דאין זה ברור כ"כ דהא סו"ס חשב לזרוק לעבודה זרה וא"כ אמאי לא יוכיח דבר זה שגם בשעת השחיטה היתה לו כונה זו, דהא ע"כ היה שלב מסויים שחשב לזרוק לעבודה זרה. וראיתי בחידושי החת"ס בסוגיין שביאר דברי רבינו ירוחם, "ודאי בישראל היה לנו לומר השתא הוא דאיתרע וכל עצמינו לא באנו לומר הוכיח סופו על תחילתו אלא משום דאין דרך עע"ז ליקח דם מאשר ימצאו ויזרקוהו לתרפות שלהם אם לא שחטו מתחלה לשם כך כעין פנים והשתא זה שזרק הדם י"ל שמתחלה שחטו לכך ולא השתא איתרע דאלו איתרע השתא היה לוקח בהמה חדשה עתה ולשוחטה לשם ע"ז אע"כ כבר מתחלה היה דעתו לכך וכל זה אי זרק באמת אבל אי אמר לזרוק לא זרק אין לומר הוכיח סופו על תחילתו אדרבה מדלא זרק הוכיח שלא שחט על מנת כן משו"ה לא בצע אמרתו".

ולדעת החולקים על רבינו ירוחם יש לעיין אמאי באמת נימא דהוכיח סופו על תחילתו ולא נוקמי' אחזקת כשרות ידי' ונימא דהשתא הוא דאיתרע, וכמו שכתב הש"ך ביו"ד סי' א' סק"ח שאם שחט ואח"כ המיר דתו באותו היום הכל כשר, ע"ש, וע"י הגהות הגרע"א שם שתמה מהא דמבואר בתשו' הרשב"א סי' תרי"ט שאסר בחשוד כל מה ששחט למפרע. ודבר זה ודאי דבפלוגתא תלי', ע"י פרמ"ג שם שפתי דעת סק"ד, דבדק הבית ויש"ש וב"ח מתירין למפרע ואילו ה"ט סי' בסי' קי"ט סקט"ז והתבוא"ש כאן אות כ"ג וסי' ב' אות ל"ב ס"ל דאסור למפרע, דאדם רשע דמי למקוה דיצר הרע בוער מעט מעט, והוי כמו חסר ואתאי, דלא נעשה בפעם אחת וע"כ דהתחיל קלקולו מקודם וא"כ איתרע לה חזקת כשרות ידי'.

קב) הברי' שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה- ע"י פי' רגמ"ה שכתב דר"ל דאין כותבין, כלומר, דמדאמרינן דרצה לשחק בה אף במה שאמר כתבו אמרינן דבאמת אין רצונו בכך, וחסר בלשמה דהגט. אכן ע"י בשו"ת אחיעזר ח"א סי' כ"ח אות ב' שנשתפק באמת בזה, והביא לדקדק כנ"ל מדברי רבינו גרשום בסוגיין, אלא שכתב דבריו הם נגד כל הפוסקים, דהרמב"ם והטור ושו"ע בסי' קמ"א סעי' ט"ז כתבו דהאומר כתבו גט לאשתי הרי אלו כותבים, אלמא דכותבים והוי שפיר כתיבה לשמה. ועוד הקשה על המבואר מדברי רבינו גרשום, דאי מצד מה דרצה לשחק בה אין כותבין וחסר בלשמה, הא"ך מהני בזה הא דאמרינן דהוכיח סופו על תחילתו, הרי סו"ס בשעת כתיבה לא היה לשמה, וכמש"כ התוס' בניטין דף כ"ד דבאומר איזה שארצה אגרש דכיון דלא נתברר באותה שעה לא הוי לשמה. וכתב שם ד"ל בזה דבהוכיח סופו על תחילתו כיון דהבעל יודע שכונתו לגרשה חשוב לשמה אף שהשליח אינו יודע, אמנם כל זה אם אמרינן דהוכיח סופו על תחילתו, אבל אי לא הוכיח סופו על תחילתו ובאמת לא נתכוין

בההיא שעתא לגרשה ודאי דלא הוי לשמה, וכדברי רבינו גרשום.

ולדעת הפוסקים דהגט שפיר הוי לשמה כיון דאמר כתבו, צ"ב לכאורה אמאי בעינן להך טעמא דלשחק בה נתכון, הרי הכתיבה שפיר נתכיון לה מדאמר כתבו, ומאי דאין נותנין הרי הוא בפשטות משום שלא עשאו שליח על הנתינה, וכח"ק שם בשו"ת אחיעזר, והביא שכבר העיר על כך הגרע"א בתוספותיו על משניות גיטין אות ע"א, ע"ש מה שהובא בסוגריים שלא מדברי הגרע"א. והגרע"ע ביאר דאיצטריך לטעם דרצה לחחק בה על הנתינה ע"פ המבואר בגיטין דף פ"א דאיכא דקרי לנתינה כתיבה וע"כ לולא הטעם דרצה לחחק בה הו"א דנתינה בכלל כתיבה וע"כ מדי ספק לא יצא.

קג) לא אמרו בו היתר משום כבודו דרשב"ג- ומ"מ לא נהגו איסור אף דרבנן לא פליגי אדרשב"ג בגיטין, משום דס"ל דכי אמר רשב"ג התם, אבל הכא גבי ע"ז מבזבז בזיו ואין אומרים בו הוכיח סופו על תחילתו אלא אמרינן השתא הוא דאלבשה יצרי, כ"כ הרמב"ן בסוגיין, ע"ש עוד שהביא ד"מ דבאמת פליגי רבנן אדרשב"ג בגיטין, והקשה עליהו דא"כ הו"ל למימר נמי דלא אמרו בו איסור משום כבודם דרבנן.

קד) כשיזכה לו על ידי אחר ושתק ולבסוף צווח- הרי דלא אמרינן דזכין לאדם שלא בפניו אלא אם כן נתרצה כששמע, אבל אם צווח לא. ועי' חידושי הרמב"ן (וכ"ה בחידושי הר"ן) שלמדו מכלל זה דכל דבר שבחובה אין חבין לו לאדם שלא בפניו אע"פ שנתרצה, ע"ש מה שנתקשו לפ"ז ומה שתירצו. והביא הרמב"ן דיש שאומר כך ה"ה אפי' בדבר שבחובה אם רצה זכה לו שכיון שהוא רוצה בה זכות היא לו אלא שבחובה בדלא שמעינן מצי היאך למהדר ב"י אבל בזכות אין הלה יכול לחזור בו עד שיחא מקבל צווח ואומר איני רוצה אבל בשאמר רוצה אני אחד זה ואחד זה זוכין לו שכיון שהוא רוצה באותה חובה אינה אלא זכות, ודחה הרמב"ן דיעה זו "ואין זה כלום שלעולם אין חבין לו לאדם אלא מדעתו ובשליחותו". ויסוד פלוגתתם, דהך דיעה ס"ל דאין החוב דבר אובייקטיבי, אלא דמן הסתם מניחין שאינו רוצה, אבל היכא דאומר שרוצה הרי זה גילוי שזכות הוא לו דבר זה ושפיר מהני בזה זכיה. אך הרמב"ן ס"ל דחוב פירושו דהדבר בעצם הוא חוב, ועל חוב איכא דין דאין חבין לאדם אלא בפניו, אשר זהו שכתב דלעולם אין חבין לאדם אלא מדעתו ובשליחותו, דהיינו כפניו. ובאמת מאי דהיכא דצווח ליכא פרשה דזכיה אפי' בדבר שהוא זכות יש לפרשו כב' אופנים הנ"ל, וכבר כתבנו בזה בארוכה בפ"ק דגיטין, דיש לפרש דכיון דצווח הרי זה מגלה שדבר זה חוב הוא לו, או יש לפרש דאף דהוי זכות, מ"מ אין זכין לאדם בעל כרחו, ואכמ"ל.

ודעת הרשב"א בקידושין דכ"ג ע"א דבדבר שהוא זכות גמור כגון שחרור עבד אמרינן דזכין לאדם שלא בפניו אפי' היכא דצווח, וביאור הדברים, דס"ל דמהני דלא מהני היכא דצווח הוא משום כיון דלא הוי זכות גמור ואיכא על כל פנים צד חוב מהניא צוויחה למימר דחוב הוא לו, אבל בזכות גמור דליכא צד חוב כלל והוי בחפצא זכות בלא צד חוב, בזה אף היכא דצווח הוי זכות ואית בזה פרשה דזכיה.

קה) רש"י ד"ה מצי א"ל ריש והר- וכיון דמצי לדחויי ואשתכח דכי שחית ישראל לאו אדעתא דעובד כוכבים קשחית ואינו נעשה שלוחו על כרחו דמימר אמר האי ישראל אי בעינא מהדרנא לי זוזי הילכך שריא- והיינו, דאף דס"ל דמעות קנות אצל עכו"ם, והוא רב אשי לשיתנו (כ"כ בדבריו בחידושי הר"ן, אף דאפשר היה לבאר בענין אחר, דרש"י לשיתנו שפסק בקידושין י"ד ע"ב ובבורות דף ג' ע"ב כר"ל דס"ל דישאל קונה במשיכה והעכו"ם בכסף), מ"מ אי אין העכו"ם אלים אמר האי ישראל אי בעינן מהדרנא לי זוזי וכו'. והקשה הרמב"ן על דבריו, "וכי אלמותו עושה דין וחולשתו פוטרו לישראל", ומשום הכי פירש דר"ל דגברא שאינו אלים לא סמכא דעת' דהעכו"ם ואינו חושב לעבודה זרה, וכן מבואר בדברי התוס'

בסוגיין, ע"ש שפירשו דלא כרש"י. וביאור דברי רש"י לכאורה, דעצם מאי דיש לעכו"ם חלק בו לא די בזה שתועיל מחשבתו לשם עבודה לאסור בהמה, אלא מאי דנחשב שהישראל שוחט בשליחותו, וזה תלוי אי הוי אלים או אינו אלים, דאי אלים הוא אין בדעת הישראל שיוכל להחזיר דמיו והרי הוא שוחט בשליחותו, משא"כ כשאינו אלים שפיר חושב הישראל שיוכל להחזיר הדמים ואינו שוחט בשליחותו, ובכ"ה אף דבאמת קנה העכו"ם מ"מ אין בהמה נאסרת. והא מיהא פשיטא דאילו לא היה קונה במעותיו אין לו חלק בהמה כלל ופשוט דאין מחשבתו נתפסת בהך בהמה כלל כיון שאין לו אף חלק בו.

והר"ח (הובאו דבריו ברמב"ן) פירש סוגיין באופן אחר, דאם אמר לו זו הבהמה שחוט אותה ותן לי ממנה בשר בזו אם הוא גוי אלים ואינו יכול לדחותו לבהמה אחרת אסור דנעשה כאלו יש לו לגוי שותפות בהך בהמה, אבל אי אינו אלים ויכול לדחותו לבהמה אחרת, לא חשיב שיש לו שותפות בבהמה זו ואינו נאסר. ואף לשיטתו מיירי דמעות קונות לו להעכו"ם. ובחידושי הרשב"א פירש דאתא סוגיין כמאן דאמר דמעות בגוי אינן קונות, (דלהרשב"א ק"ל כוותי'), והילכך אי לאו דגברא אלמא הוא לא קנה ואינו שותף בה, מיהו בגברא אלמא בעל כרחי שקיל והוה לי' כאלו נעשה שותף בה ואסור, ואיסורו מדרבנן, ע"ש כל דבריו.

מ' ע"א

קו) שנים או חזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר שחיתו פסולה- עי' דברי הרשב"א בתורת הבית בית א' שער א' (ט' ע"א בדפי הספר) שכתב, וז"ל: היו שנים או חזין בסכין אחד ושוחטין ואחד מהן פסול לשחיטה כע"ג וכו' שחיתו פסולה שהרי לא נעשית כל השחיטה על ידי הכשר לשחיטה הא למא הדבר דומה לאותה ששנינו בפרק השוחט השוחט לשם הרים וכו' שנים או חזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר שחיתו פסולה, עכ"ל, (וכ"ה בתורת הבית הקצר דף ו' ע"א, ע"ש). הרי דלמד מדינא דמתני' דמיירי במחשבה לשם עבודה זרה לענין שחיטת פסול, וכן הובא להלכה ביו"ד סי' ב' סי"א ע"ש. וע"ש בש"ך סק"ל דהא"ז וההגהות אשר"י ריש פ"ק (סי' ה') מכשירין, וכ"ה בתוספתא פ"א ה"א, וכן פסק בשי"ש בפ"ק סי' ז', ע"ש שכתב דלא דמי דלינא דמתני' דידן, דהכא מצד פסול מחשבה אתינן עלה ומחשבת השוחט שפיר פסלה, משא"כ לגבי שחיטת פסול, אין הפסול אלא משום דלאו בני שחיטה נינהו, ואם כן בזמן שיש זולתו אחד בר שחיטה דיו בזה וכשר. ודקדק הש"ך שם כן גם מדברי הרמב"ם. ומדברי התוס' לעיל דף י"ד ע"א גבי מומר מבואר דס"ל כדברי הרשב"א, ע"ש ודוק.

ודברי הרשב"א יש להבין לכאורה ע"פ משנ"ת לעיל דהשוחט לשם עבודה זרה מה דפסול אינו משום מחשבה הפסולה, אלא משום דעל ידי המחשבה הוי מעשה שחיטה לעבודה זרה, ואי חזינן במתני' דבשנים ששחטו ואחד מהם שחט לע"ז שחיתו פסולה, ע"כ דטעמא דמילתא הוא משום שלא נעשה כל השחיטה במעשה כשירה, וא"כ הוא הדין והוא הטעם בכשר ופסול ששחטו, וכמו שכתב הרשב"א.

ועי' מנ"ח מצוה כ"ו אות ג' (בהוצאת מכון ירושלים) שכתב, וז"ל: ואם שני אנשים או חזין בסכין ושוחטין בהמה לעבודה זרה הן אם שניהם שוחטין לעבודה זרה או רק אחד שוחט לעבודה זרה אפשר דהדין כמבואר בשבת צ"ב ע"ב ור"מ פ"א משבת ה"ל ט"ו וט"ז אם כל אחד יכול פטורים ואם שניהם אינם יכולים רק בצירוף שניהם חייבים ואם אחד יכול והשני אינו יכול זה שיכול חייב והשני פטור דמסייע אין בו ממש וכו', עכ"ל. והנה משי"כ דבהכשר יכול

והפסול אינו יכול הו"ל הפסול מסייע דאין בו ממש, כ"כ בשמלה חדשה סי' ב' סעי' כ"ח (הראשון).

והנה הקשה בתבוא"ש סי' ב' סקנ"ב אמאי דק"ל וישראל ועכו"ם שחטו אחד ושחטו שחיתותן פסולה דהו"ל כאילו שחט כל אחד חציו, דהא גבי שבת מוכח דחשבי דהאי כולי' קא עביד והאי כולי' קעביד מדמצרכין קרא לפטור. וביאר בזה מרן הגר"ח שמואלביץ זצ"ל, דדווקא כשדנין על העושה הוא דאמרינן דנתייחס המעשה בשלימותו לכל אחד ומחייבין אותו על כל המעשה, אשר משו"ה בעינן קרא גבי שבת לפטור בכה"ג, אבל מצד הדבר הנעשה, הרי הא פשיטא דלא נעשה אלא על ידי שניהם, דנמצא דהוי כנשחטה הבהמה מחצה על ידי העכו"ם אשר משום הכי השחיטה פסולה. ועפ"ז נראה דאף בזה יכול וזה יכול קיים דינא דהרשב"א דפסול וכשר שחטו השחיטה פסולה, או דבשחט אחד לשם עכו"ם ואחד לשם דבר כשר השחיטה פסולה, דסו"ס הבהמה נשחטה על ידי שניהם יחד, ואין זה כדילפינן בשבת. והיכא דשניהם שחטו לשם עבודה בזה יכול וזה יכול פשיטא לפ"ז דשחיתותן פסולה, ודלא כדברי המנ"ח.

קז) רש"י ד"ה שנים אוחזין - זה בראשו וזה בקתו - ע"י תורת הבית ב"א ש"א (ט' ע"ב בדפי הספר) שכתב, וז"ל: וסכין אחד דנקט מסתברא דלרבותא נקטי' דלא מיבעיא בשני סכינין כששוחט זה אין בכחו כח ישראל כשר מעורב בו אלא אפילו בסכין אחד דכח ישראל כשר מעורב בו פסולה, עכ"ל. וצ"ב קצת אמאי לא נימא גם איפכא דדילמא דווקא שנים בסכין אחד דליכא שחיטה כשרה גמורה, אבל בב' סכינים דאיכא שחיטה כשרה גמורה י"ל דכשר.

קח) תוד"ה הא דאמר להר"י - דדווקא לענין איבוד קאמר קרא דלא מיקרי אלוה דכתיב בריש"י דקרא אבד תאבדון וכו' א"נ משו"ה העובדן בסייף אע"ג דלא מיקרי אלוה וכו' משום דגלי רחמנא דעובדי מזלות דמתחייב כדכתיב וראית את השמש וגו' - פליגי ב' הלשונות אי הר מקרי אלוה או דלא חייל עליה שם אלוה כלל, ויסוד המח' בזה בגדר הדרשה דולא ההר אלהיהם, דתי' הא' ס"ל דלעולם לא נתמעט הר מלהקרא אלוה, אלא יסוד המיעוט הוא דאינו אלוה לענין הא דכתיב שם אבד תאבדון, כלומר, על אלוה כזו אינו מצווה באיבוד, אבל שפיר חל עלי' שם אלוה. אכן לתי' הב' ביאור המיעוט הוא כפשוטו, דנתמעט הר וכדומה מלהקרא אלוה כלל. ולתי' הא' לא שייך לחייב העובד במיתה אא"כ מקרי אלוה, ואילו לתי' הב' אף דלא מיקרי אלוה חייב העובד סייף מגזה"כ, וכמו שכתבו התוס'. (ועי' תוס' הרא"ש דהדברים מבוארים שם ביתר ביאור קצת). ובדעת רש"י ליכא למימר כב' דיעות התוס', דמדבריו מבואר להדיא דאין ההר נעשה עבודת כוכבים, הרי דלא כתי' הא' דהתוס', וגם לדידי' ליכא למימר דאיכא גזה"כ דחייב הגם דלא מיקרי אלוה, דהא גזה"כ זו להתוס' הוא מדחייב מיתה גבי שמש, דחשיב להו שמש מחובר, ואילו בדברי רש"י מבואר להדיא דחשיב תלוש, וא"כ צ"ב לדעת רש"י אמאי באמת חייב סייף. (ורש"י בסנהדרין ס"א ע"א ד"ה ועובדיהם בסייף כתב, וז"ל: אע"ג דמחובר לא מיתסר עבודת כוכבים מיהא הוי וכו', עכ"ל, הרי דשפיר חשיב עבודת כוכבים ולכך חייב מיתה, אכן זהו דלא כדבריו בסוגיין, וצ"ע. ועי' עבודה זרה מ"ה ע"א רש"י ד"ה ומה שעליהן שכתב דהר וכו' לאו עבודה זרה מיקרי, ובסוגריים שם לשון אחר דשפיר חשיב עבודה זרה, והמהרש"א מחקו, ועי' הגהות הגר"א). ועי' חידושי הרמב"ן שכתב בדעת רש"י דאף שאינו נקרא אלוה "מ"מ עובדיהן מיהא ע"ז עבדי להו ולע"ז מכווני", ע"ש שכתב הרמב"ן על דבריו דלא דייק. וביאור דברי רש"י לכאורה, דאין חיוב מיתה של העובד תלוי בשם אלוה דהנעבד כלל, אלא יסודו דאם אף עובד עם כונה לעבודה זרה, הרי זה שפיר חשיב שעבד עבודה זרה, אף שעבודה זרה לא נאסר ולא נאסר תקרבתו. והרמב"ן ודעמ' סבירא להו דמיתלא תלוא חיוב סייף דהעובד בשם אלוה דהנעבד. ויסוד המח' לכאורה,

דלרש"י יסוד איסור וחיוב מיתה דעובד עבודה זרה הוא עבור מה שמכוון לעבוד לעבודה "זרה", כלומר, לא לה', אשר בזה לא בעינן שיחול על מה שעובד לה שם ודין עבודה זרה, אכן שא"ר ס"ל דיסוד האיסור בזה הוא מה שעובד למה שהוא עבודה זרה, כלומר למה שהוא חפצא דעבודה זרה.

ועי' יד רמ"ה סנהדרין ס"א ע"א שכתב בביאור הא דעובדיהם בסייף אף שאינן נאסרין, וז"ל בא"ד: דשמעת מינה דאע"ג דהר לא מיתסר עובד חייב ולא אמרינן מדלא מיתסר נעבד לאו עבודה היא ולהוי עובד פטור דלעולם אימא לך עבודה הויה והאי דלא מיתסר ההר לפי שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו וכו', עכ"ל. ולדידי' שפיר מיחשב ההר אלוה, רק דלא נאסר כיון דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, על כן חייב העובד מיתה, דאין מה שאין ההר נאסר מהוה גריעותא כלל כלפי העובד. (ויש לעיין קצת לדברי הרמ"ה אמאי אין נאסר תקרובת להר אם לא דנימא דאיכא בזה ילפותא מסויימת, וכמש"כ התוס').

ועי' סברא אחרת בזה בשט"מ בסוגיין בשם התוס' רי"ד, וז"ל: פי' בודאי העובד ע"ז בין לתלוש בין למחורב בין לבעלי חיים חייב מיתה שכולן נקראין ע"ז כיון שקבלן עליו לאלוה וכו' אבל זבחי מתים לא מקרי אלא מידי דהוי כעין פנים וכו' והכא נמי לא מקרי זבחי מתים להאסר בהנאה אלא כעין מה שהן ריח נחוח והילכך המזבח להרים וכן לתלוש עץ ואבן כיון שאין בהם דעת להבין לא מקרי ריח נחוח עד שיזבח לגדא דידהו/שיש בהן דעת להבין ודרך הגויים המסבחים לפסיליהם לאיסרא דידהו הן מזבחים וכו', עכ"ל, ולדידי' נמי שפיר הוי עבודה זרה ופשוט דהעובדה בסייף, רק דאין תקרובת ידי' נאסר מטעם הנ"ל.

והנה בין לרש"י בין להתוס' לא נאסר תקרובת ההר. אכן מדברי ר"ת בע"ז מ"ה ע"א ד"ה אלהיהם על ההרים, הובאו דבריו בחידושי הרמב"ן בסוגיין, מבואר דיעה אחרת בזה, דאי לא היה מיקרי אלוה לענין שהיה תקרובתו מותר לא היה שייך לומר שחייב העובד סייף, דאי לא חשיב אלוה לענין זה לא חשיב אלוה לענין זה, אלא לעולם שפיר מיקרי אלוה ותקרובתו אסור, רק דנלמד דאינו חייב לעקור ההר. והא דמבואר בסוגיין דלהר לא מיקרי זבחי מתים, אינו אלא כששוחט מרחוק מן ההר שאז אין מתכוין לשם עבודת כוכבים, והיינו לכאורה כיון דבדרך כלל אין ההר נעבד, לכך אמרינן דלא נתכוין לעובדו, כלומר דלא חשיב מעשה דעבודה זרה, אלא כשהוא לפניו אבל לא כשהוא מרחוק, משא"כ בגדא דהר דהדרך לעובדו, אף דהוא מרחוק אמרינן דשפיר חשיב מעשה דעבודה זרה לאסור תקרובתו, כ"ה לכאורה ביאור דברי ר"ת.

והרמב"ם כתב בפ"ב מהל' שחיטה הי"ד, וז"ל: השוחט לשם הרים לשם גבעות לשם ימים לשם נהרות לשם מדברות אע"פ שלא נתכוון לעבדן אלא לרפואה וכיוצא בה מדברי הבאי שאומרים הגוים הרי שחיתו פסולה אבל אם שחט לשם מזל הים או מזל ההר או לכוכבים ולמזלות וכיוצא בהן חזי זהו אסור בהנייה ככל תקרובת ע"ז. ועי' בר"ן על הרי"ף בסוגיין ביאור דבריו, דס"ל כדעת ר"ת דאף תקרובת ההר אסורה מן התורה, ומאי דמבואר בסוגיין דאינו זבחי מתים, היינו משום דמיידי דלא עשה כן לשם עבודה זרה אלא בכגון לשם רפואה, ואינו אסור אלא מדרבנן משום שנראה כעובד עבודה זרה וכיון דאין הדרך לעבוד ההר לא אסרו אלא באכילה ולא בהנאה אבל גא דהר אף דאינו עושה כן אלא משום רפואה ולא לשם עבודה זרה, מ"מ כיון דהדרך לעובדו מדרבנן עשאוהו כתקרובת ע"ז כיון דנראה כעובדו. (ולכאורה לישנא דהרי זו אסורה בהנייה ככל תקרובת ע"ז אינו מדוייק לפ"ז, דהכא הרי אין איסורו אלא מדרבנן). ובתורת הבית ב"א ש"א (דף ט' ע"ב בדפי הספר) הביא דברי הרמב"ם וכתב דיפה פירש, ע"ש. ולכאורה צ"ב דלישנא דהרמב"ם "אע"פ שלא נתכוון לעבדן" משמע דאף אם נתכוון לעבדן אינו אסור אלא מדרבנן, ודלא כמו שהבינו בדבריו, וכבר העיר כן

הב"י בסי' ד', ועי' לשונו בשו"ע סעיף ה' ובש"ך שם סק"ח.

קט) תוד"ה הא דאמר להר - אע"ג דלא מיקרי אלוה שהרי מחובר הוא משום דגלי רחמנא דעובדי מזלות דמתחייב וכו' והא דקתני הכא לשם חמה ולבנה דהוי זבחי מתים היינו לגדיהו וכו' - ולדבריהם שפיר הוה מצי למינקט במתני' אף חמה וכו' דכיון דמחברים הם אין נעשה תקרובת ע"ז ואינו אסור אלא מדרבנן, וכן מבואר בטור יו"ד סוס"י ד', ע"ש בב"י. ולהני ראשונים הסוברים דשמש וכו' לא הויין מחובר, אתי שפיר כפשוטו מה דלא נקט הני במתני' דשפיר הוי בדידהו זבחי מתים. ואף לדעת הרמב"ם אתי שפיר, וכמבואר שיטתו לעיל.

קי) תוד"ה הא דאמר להר - וי"ל דהתם מיירי כשעובדים את הצפוי ואפ"ה שרי לי' ר' יוסי וכו' - אכן עי' חידושי הרמב"ן שכתב, וז"ל: וי"ל כיון דע"ז היא משמשין ונויין ועובדיהן נידונין כדן ע"ז אלא היא ותקרובת שרו גזירת הכתוב, עכ"ל. ומבואר מדברי התוס' דאי לאו דעבדן לא היה שייך שיאסרו כיון דלא נאסר ההר, והיה דינן כדן תקרובת, ואף דבאמת אף ההר שם אלוה עליה לפום תי' הא' דהתוס', מ"מ כמו דאין מועיל ד"ז לענין תקרובת כך לא היה מועיל לענין ציפור. ואילו מדברי הרמב"ן מבואר דכיון דבעצם שפיר חל שם אלוה על ההר, שפיר נאסר הציפור ורק ההר עצמו ותקרובתה נתמעטו. (אם לא דינמא דדברי התוס' אינן אלא לפום תי' הב' לעיל מינה דלעולם לא חל שם אלוה.)

קיא) כיון ששחט בה סימן אחד אסרה - עי' רש"י שפירש דלאו דווקא סימן אחד אלא אפי' חצי סימן. ועי' דבריו בב"ק ע"א ע"ב ד"ה כיון דשחט בה פורתא, שכתב דהיינו דווקא למי"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, ומבואר מדבריו דבכדי שתאסר בעינן שיהיה שם שחיטה, והוא לכאורה מצד שם עבודה שבה, דדווקא על ידי "עבודה" הוא דחשיב תקרובת עבודה זרה. אכן ע"ש בתוס' דפליגי ארש"י וכתבו, וז"ל: ואפילו למי"ד אין לשחיטה אלא בסוף נאסרת בפורתא קמא שהאיסור תלוי במעשה ולא בשחיטה כדקאמרין בהשוחט אע"ג שאמר המשתחוה לבהמת חבירו לא אסרה עשה בה מעשה אסרה וכו', עכ"ל, וצ"ב במאי פליגי. ועוד צ"ב עצם דברי התוס', דמה ראייה הביאו מה דעשה בה מעשה אסרה, הרי התם הדין הוא שיחשב נעבד, ועל ידי שנעבדה נאסרה, ובדאי שנעבדה שפיר אלא דאין בהמת חבירו או בעל חי נאסר בכך בלא מעשה אשר משו"ה בעינן מעשה, ואין זה תלוי בשחיטה כלל, משא"כ בכדי ליחשב תקרובת עבודה זרה הרי בעינן שיעשה בה עבודה, ולמי"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף הרי לא נעשה בה עבודה, וכבר תמה כן בברכ"ש סוף ב"ק, ע"ש. (ועי' שם בברכ"ש שהביא דאף בע"ז דף ל"ד גבי גבינות בית קוניקי נחלקו בזה רש"י ותוס' לשיטתיהו.)

וכתב בברכ"ש לבאר דברי התוס' ע"פ דברי הרמב"ם פ"ז מהל' עכו"ם ה"ב, ע"ש שכתב דעבודה זרה ותקרובת עבודה זרה אסורין משום לא ידבק בידך מאומה מן החרם, ותמו בשעה"מ דהא תקרובת נפקא לי' מקרא דואכלו זבחי מתים מה מת אסור בהנאה וכו', ולמה למד הרמב"ם לאסור מקרא דלא ידבק בידך וכו'. וביאר בברכ"ש דס"ל להרמב"ם דמה דתקרובת עכו"ם אסור הוא לאו משום דמעשה העבודה אסרה, אלא משום דנעשה ממון הע"ז על ידי מעשה הקצאה שנעשה בה, ובסופו של דבר איסורו משום קרא דלא ידבק בידך מאומה מן החרם. וכל זה לגבי איסור הבהמה, אבל חיוב הגברא ודאי דמשום עבודה הוא ואינו חייב עבור סתם מעשה. ועפ"ז אתיין דברי התוס' שפיר, דהביאו ראייה דמודסי במעשה כל דהו לאסור בהמה כע"ז, כלומר, דנעשה של ע"ז, ה"ה בתקרובת דנעשה ממון ע"ז על ידי מעשה, אף דלאו שם שחיטה עלה. והאמת דכן מבואר כדברי התוס' בב"ק מפשטות סוגיין, דהא אמרו על הך דרב הונא דהוי כי הא דעולא אמר ר' יוחנן אע"פ שאמרו המשתחוה לבהמת חבירו לא אסרה עשה בו מעשה אסרה, ואי תקרובת מצד

העבודה היא, מה ראייה איכא מהתם, וכקושי' הנ"ל על דברי התוס'.

ורש"י ס"ל לכאורה דיסוד איסורא דתקרובת עבודה זרה משום זבחי מתים הוא, כפשטא דמילתא, אשר זה שפיר תליא בשם עבודה, אשר על כן הוצרך לבאר דהא דמהני מקצת היינו דווקא למי"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף. אלא דאכתי דברי רש"י צ"ע, דהא דינשה לשחיטה מתחילה ועד סוף הרי אינו אלא אם כן למעשה גמר השחיטה, אבל בדברי רב הונא הרי מבואר דשחיטת סימן אחד אסרה אף דלא גמר השחיטה, ומה שייך בזה לומר דינשה לשחיטה מתחילה ועד סוף, וכח"ק בברכ"ש ונשאר בצ"ע. ועי' מרחשת ח"א סי' כ"א אות ו' שכתב די"ל דלעולם לא פליגי רש"י ותוס' בזה, ומש"כ רש"י דהיינו למי"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף היינו משום דאל"ה לא קשה קושיית הש"ס דב"ק דכיון דשחט בה פורתא אסרה, דדילמא מיירי שאין דרך עבודתה בכך אשר ממילא בעינן בזה דווקא א' מד' עבודות, ולזה הוא דבעינן שחיטה שלימה, אשר לזה הוא דכתב דס"ל ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, אבל ביסוד הדברים ס"ל אף לרש"י דבאר שעבודתו בכך שפיר סגי במעשה ולא בעינן שם עבודה, ואתיא סוגיין שפיר.

וכבר הבאנו לעיל בפירקין דברי המאירי בב"ק ע"ב ע"א שכתב דכל שאיסורו משום דבר אחר כגון שוחט לשם עבודה זרה מכיון שהתחיל לשחוט נאסרה בהנאה, כלומר, דבהא כו"ע מודו דינשה לשחיטה מתחילה ועד סוף. וביארנו הדברים לעיל, דשחיטה גמורה ומתיר דשחיטה לא הוי אלא בגמר השחיטה למי"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף, אבל מעשה שחיטה שפיר הוי מתחילה ועד סוף, ולענין שיחשב תקרובת עבודה זרה לא בעינן אלא למעשה השחיטה, אשר מהני טעמא הוא דסגי בסימן או דמקצת סימן. והוא דלא כדברי התוס', דלהתוס' אין הדבר תלוי בשם שחיטה כלל אלא במעשה כל דהו, וכמשנ"ת.

ואי אפי' בשחט מקצת קנה נעשה תקרובת ע"ז, עי' ט"ז סי' ב' סק"ד שכתב דאין נעשה תקרובת ע"ז בכך, וע"ש בנקודה"כ שהוכיח מדברי הש"ס דאף במקצת קנה נעשה תקרובת, וע"ש בחו"ד דמאי דלא נעשה תקרובת בכך הוא משום דלא חשיב שחיטה. וד"ז תלוי לכתחילה ביסוד איסורא דתקרובת אי מצד עבודה היא או דמשום מעשה נעשה ממון ע"ז, ואכמ"ל.

ומאי דאסירא לרב הונא או לעולא אף בשל חבירו, כדילפינן לה בע"ז נ"ד מכל הכלים אשר הזניח המלך אחז במלכותו, וכדהביא רש"י בסוגיין, ע"ש בע"ז דברי רש"י דמבואר דאינו אלא מדרבנן, אבל מדאורייתא אפי' על ידי מעשה אף נאסר. ועי' פ"י הראב"ד שם בעבודה זרה, ד"ה אלא שכתב, וז"ל: ונ"ל דהא דאמר אין אדם אוסר שאינו שלו גמרינן מהקדש דכתיב איש כי יקדש מה ביתו שלו ולא אתברר טעמא כי עשה בה מעשה מאי זה טעם אסרה הוא לגבי הקדש אם עשה מעשה והקדישה לאו כלום הוא מ"מ קי"ל דעל ידי מעשה יכולת לאסרה כדק"ל לקמן כלים ושמא קבלה היתה בידם, עכ"ל. וממה שכתב דשמא קבלה היתה בידם משמע לכאורה דס"ל דהא דיכול לאסור של חבירו על ידי מעשה דאורייתא הוא, (וכ"כ המגיה שם), אלא שנתקשה מהיכי תיתי ומהו סברה הדבר, וכתב דשמא קבלה היתה בידם. (ועוד, דלכאורה אי לא הוי איסורו אלא מדרבנן אין הדבר כ"כ קשה כי עשה בה מעשה מאי הוי, די"ל בפשטות דחכמים תקנו לאסור משום שנראה שאוסר. וכן מבואר להדיא בתוס' ר"י שם בעבודה זרה דאיסורא דאורייתא הוא, ע"ש שכתב דמוכח כן בפרק מרובה ובפרק אלו נערו ובפרק השוחט, ותמה בכך על פירושו של רש"י. וקושיותיו מבוארות, דהא בסוגיין הקשו אדרב הונא מהא דהשוחט חטאת בשבת בחוץ לעבודת כוכבים דחייב ג' חטאות, ואי דאורייתא מודה רב הונא דאינו אוסר מאי קושי'. וכן ממה שהקשו בב"ק דלא יתחייב ד' וה' דלאו דמרי' קטבח יקשה כנ"ל, הא מדאורייתא שפיר הוי שלו

דהא לא נאסר ושפיר איכא חיוב ד' וה'. ועי' תבוא"ש סי' ד' סק"י שהביא ראיות אלו מדעת עצמו, והביא דהרא"ה בבדק הבית כתב להדיא דהוי דאורייתא. והנה מסוגי' דב"ק לא יקשה כ"כ, דהא התם פירש רש"י דלאו מכח דרב הונא הוא דפרכין אלא משום דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף (עי' ביאור דברי רש"י לקמן אות ק"ט), וי"ל דהא דנאסר על ידי שנעשה בו עבודה באמת דאורייתא הוא, ולא פירש רש"י דהוי דרבנן אלא בדרב הונא דלאו משום עבודה אתין עלה אלא דחשיב תקרובת עבודה זרה מצד המעשה שנעשה, אלא דמדבריו בכתובות יקשה, דהתם פירש הקושי' מכח דינא דרב הונא, וכן יקשה מסוגיין, וכנ"ל. (ואגב יש להעיר על השינוי שבדברי רש"י, דבב"ק פירש הקושי' מכח הא דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ואילו בכתובות פירש אותה הקושי' מחמת דינא דרב הונא, וצ"ב). ועכצ"ל בדעת רש"י דאף מחמת איסור דרבנן שייך למיפרך דאסרה ולא יתחייב חטאת, וכן נראה שהבין הגרע"א (עי' חידושי הגרע"א בסוגיין אות ב'). ועי' בדברי הגרע"א דהלבוש (סי' ד') כתב במפורש שהוא מדרבנן והכו"פ סק"ג כתב לדקדק כן מדברי הרמב"ם, ועוד יבואר לקמן, בעזה"ש.

ובחידושי הריטב"א ע"ז נ"ג ע"ב איתא, וז"ל בא"ד: אבל לענין האוסר דבר שאינו שלו על ידי מעשה לא שמענו אלא בשעושה לשם ע"ז כההיא דהשוטת בהמת חבירו לע"ז וגם שיהא מעשה ניכר בשנוי שאינו חוזר לבריות דדמי כמאן דקני ל' בשנוי דומיא דגזלן וכו', עכ"ל. ויש לעיין בדבריו אי כונתו לומר דהוי דאורייתא, דלכאורה מה קנין דשנוי שייך בלא קניני גזילה, ואינו אלא כמזיק דלא קנה כלל. שו"ר שהקשה כן על דבריו בחידושי החת"ס בסוגיין, ע"ש שהקשה עוד דאי בעינן שינוי הניכר ושאינו חוזר לבריות מה הקשו בסוגיין ממנסך, הא התם אינו אלא היזק שאינו ניכר. ועוד, דאי מצד הא דשינוי קונה אתינן עלה, א"כ מאי טעמא בעינן שיהא דווקא לשם עבודה זרה, הרי בכל מקרה שינוי קונה. וביאר החת"ס דבריו, דודאי בעלמא אין שינוי קונה בכה"ג, וגם פשוט דאין הגבהה קונה, אך הכא מצרפין איסורו דע"ז לשינוי המעשה שיעשה כשלו, וכן לגבי יין נסך מצרפין ההגבהה לאיסורא דעובד עבודה זרה שיחשב כשלו. וביאור דבריו לכאורה, דמאי דס"ל לרב הונא דעל ידי מעשה אוסר אדם דבר שאינו שלו הוא משום דעל ידי המעשה (או על ידי ההגבהה ע"מ לגזול) הוי כמין קנין לענין שאסור באיסורא דע"ז (והוא כעין סברת הר"ן בדברי רש"י, עי' לקמן אות ק"י, ובאמת לענין זה הוא שהביא החת"ס דברי הריטב"א), ואף שאינו קונה לגמרי, מ"מ חשיב לענין איסורא דע"ז קנין המספיק בכדי שיאסר. אשר לפ"ז יתכן לכאורה דהוי דאורייתא. והנה דבר זה לכאורה לא שייך א"כ נימא דמאי דשינוי קונה בגזילה הוא מחמת כח השינוי, רק דהיכא דאיכא קניני גזילה קונה קנין גמור ואילו הכא לא, וכנ"ל, אבל אי נימא דבאמת מה ששינוי קונה מעצד מצד כח השנוי אלא מצד קניני הגניבה, ואין מועלת השינוי אלא להפקיע חיוב ההשבה וממילא הוא שלו, לא שייך לדון בסוגיין מצד שינוי כלל. ויתכן דמהאי טעמא הוא דנאיד רש"י מבואר זה וכתב בע"ז דאין האיסור בזה אלא מדרבנן.

ק"ב) רש"י ד"ה היתה בהמת חבירו - לא מיבעיא של דמיסתברא משום תקרובת עבודת כוכבים בשחיטת סימן אחד דאע"ג דבעלי חיים אין נאסרים להדיט לא משום נעבד וכו' ולא משום מוקצה וכו' - ויש לכאורה מקום עיון בדבריו, דהא דן בתקרובת ע"ז, וכמפורש בריש דבריו, ואילו בהמשך דן מצד נעבד ומוקצה והביא קרא דנעבד ומוקצה דאין נאסרים מחיים ולא קרא לתקרובת, דהוא קרא דזבחי מתים. וכבר העיר בזה בחידושי החת"ס, ע"ש שכתב בביאור דברי רש"י, ע"פ מה דמשמע להדיא מדברי הרמב"ם רפ"ח מהל' ע"ז דהיכא דנעשה מעשה בגופה נאסר מוקצה גם להדיט, ושאינו מעשה כגון גזילה, דאף להקדש לא חשיב מוקצה בלא זה, ממעשה ושינוי בגופה ממש, דאסור משום מוקצה אף להדיט.

ואע"ג דאין מוקצה אלא כשמסרה תחלה לכומרים והם עשו בה מעשה לשם ע"ז, זהו דווקא כשאין הבעלים עצמם בעלי העבודה, אבל אם הבעלים עצמם זוכים א"כ הם עצמם הכומרים ובעלי עבודה ומעשה שלהם עושה אותה מוקצה. ומעתה ס"ל לרש"י דנהי דאין הבהמה נעשית תקרובת ונאסרת על ידי התחלת זביחת הסימנים, דהא לא שייך בזה לומר דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף כיון דלא גמר השחיטה, וכמו שהעירו לעיל אות ק"ח, מ"מ על ידי תחילת חתיכת הסימנים חשיב שפיר מעשה ליאסר משום מוקצה, ושוב אח"כ אם גומר העבודה נעשה שפיר תקרובת כיון דהיה כבר מוקצה לע"ז, ומבוארים דברי רש"י. ויש להוסיף לזה, וכן הוא כונת החת"ס, דבזה הוא דחילק רש"י בין בעלים עצמם לבין אחר שאינו בעלים, דמאי דעל ידי מעשה המשנה גופה חשיב מוקצה אין זה אלא על ידי הבעלים, אשר להם הכח להקצות, אבל אחר שאינו בעלים ליתא גבי' הך דינא, אשר מהאי טעמא כיון דלא נעשה מוקצה מקודם הוה אמינא דלא יאסר משום תקרובת היכא דאחר שחט סימן אחר, להכי קמ"ל רב הונא דאף בלא שנעשית מוקצה חל דין תקרובת עבודה זרה על ידי מעשה דמקצת זביחה.

(ויהא מוכח מזה דיסוד דינא דרב הונא הוא מצד מעשה גרידא ומשום שנעשה על ידי כך ממון דע"ז, ולא מצד עבודה דשחיטה כיון דלא שייך בזה למימר דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, וכנ"ל באות ק"ח. ואפשר דבסוגי' דב"ק דפי' רש"י הא דמשנשחט פורתא אסרה דהיינו משום דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, והתם שייך דבר זה כיון דהרי גמר השחיטה, ולא הקשו מצד שנעשה בו מעשה, הוא משום דמי יימר דסבירא לן כרב הונא להקשות על פי דבריו אמתני', אלא הקשו מדס"ד דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ושוב נאסר מצד העבודה, ולמאי דמתרצינן דאומר בגמר זביחה אני עובד אתי שפיר נמי לרב הונא, דכיון דאינו עובד אלא בגמר זביחה אין במעשה תחילת השחיטה משום מעשה העושה ממון דעבודה זרה, ולפי' ליכא סתירה בדברי רש"י כמו שהקשה הגר"ב"ד, וכן אתי שפיר מאי דאמרו בסוגיין דדינא דרב הונא הוי כי הא דעולא, דלרב הונא לדין תקרובת ע"ז סגי במעשה שנעשה לעבודה זרה ולא בעינן לשם עבודה, וכמשנ"ת, ועדיין צ"ע בזה).

ק"ג) רש"י ד"ה רבוצה - לא מיבעיא עומדת דכשהגביהה והרביצה קנאה בהגבהה ולעשות שלו וכו' - ובתוס' ושאר הקשו דאף אם הגביה לא קנה לענין שתחשב שלו, כדחזינן מהא דגזל ולא נתיאשו הבעלים חשיב אינו שלו, וכן מוכח מהמשך סוגיין גבי מנסך דמה שייך לאוסר דבר שאינו שלו, הרי מיירי שהגביהה א"כ קנאה ושליו הוא. ועי' חידושי הר"ן שכתב לבאר דברי רש"י דלעולם אין כונתו לומר דקנה והוי שלו, אלא ר"ל דלרבותא נקט רבוצה, דלא מיבעיא היכא דאיכא קנין קצת שאסרה אלא אפי' היתה רבוצה דלית ל' קנין כלל אוסרה. וצ"ב, דהדברים דחוקים לכאורה בלשון של רש"י. ובתורת גיטין למס' גיטין דף נ"ב ע"ב כתב לבאר דברי רש"י, ע"פ מש"כ רש"י שם דהך דמנסך מיירי בהגביה ע"מ לגזלה, (ודלא כמו שפירש לקמן בפירקין), וכתב בתו"ג דאין כונתו לומר דמיירי בכה"ג שהגביה ע"מ לגזלה, אלא כונתו כמש"כ הש"ך בחו"מ סי' שפ"ו דכיון שהגביה להזיקו נעשה עליו גזלן. אשר לפ"ז י"ל דלעולם ס"ל לרש"י דבכדי שיוכל לאסור של חבירו סגי במה שיש לו קנין גזילה, דכמו שנקרא שלו מצד האחריות לענין קדשים ולענין חמץ, כך חשיב שלו לענין שיוכל לאסור ולא יהיה בזה חסרון דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, רק לגבי מנסך פרכין דאי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו הרי לא יעשה בזה שום היזק, וא"כ נמצא דעל ידי הגבהתו לא קנה כלל כיון דאין בזה גזילה כלל. ועי' מג"א או"ח סי' תקפ"ו סק"ה דעבודה זרה של גוי שיש לה בעלים והגביה ישראל ע"מ לגזלו אע"ג דאינו קנין גמור מ"מ מקרי של ישראל לענין שאין לה ביטול שוב, וא"כ י"ל דס"ל לרש"י דהוא הדין הוא הטעם לענין לאסור של חבירו

מהני ד"ז בצירוף המעשה לאסור, ואפשר דזהו כונת הר"ן, דלעולם לא אמרין כן אלא דאי הוה מיירי דווקא בשלו הוה אמרין כן, וכן ביאר דבריו בחידושי החת"ס בסוגיין, ע"ש. וע"ש עוד בתו"ג מש"כ בזה דרך אחר ביישוב דברי רש"י.

ולכאורה יש לבאר דברי רש"י באופן אחר, וכע"ז כתב בחידושי חת"ס הנ"ל להטעים דברי הר"ן, והוא ע"פ הא דאיתא בסנהדרין ע"ב ע"א והאלקים אמרה רב אפי' נטל דהא יש לו דמים ונאנסו חייב וכו' וע"ש ברש"י דביאור הדבר דבעצם מצד הגניבה היה צריך להיות קנין גמור, רק דמשום חיוב ההשבה אינו קונה קנין גמור, אשר לפ"ז בני"ד היכא דעשה מעשה קצת ותו פקע חיוב ההשבה דהא נשתנה, שוב ממילא קנה לגמרי מצד מעשה הגזילה ושפיר יכול לאסור, וקרובים הדברים לדברי התו"ג בביאור הב', ע"ש.

קיד) רש"י ד"ה המשתחוה לבהמה חבירו לא אסרה - אפי' למזבח משום נעבד - אכן עי' רמב"ם פ"ד מהל' איסורי מזבח ה"ו שכתב, וז"ל: הנעבד בין שעבד שלו בין של חבירו בין באונס בין ברצון בין בזדון בין בשגגה בין לפני הקדש בין לאחר בקדש הרי זה אסור וכו', עכ"ל, והראב"ד השיג שם, וז"ל: א"א במס' ע"ז אוקמוה של חבירו בשנעשה בה מעשה, עכ"ל, וע"ש בכס"מ דס"ל דמאי דבעינן בנעבד של חבירו מעשה אינו אלא לאוסרו להדיט אבל להקדש אסור אף בלא מעשה. ועי' חידושי מרן ר"י הלוי על הרמב"ם ה"י ע"ז פ"ח ה"א שכתב לבאר דברי הרמב"ם, דעיקר השם נעבד שאסור לגבוה הוא בעצמותו דבר אחר לגמרי מאיסורו להדיט, דלענין לאסור להדיט קאתינן עלי' משום שם עבודה זרה שחל עליו, ובזה הוא דשייך הך דינא דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, אבל איסורו לגבוה אין זה משום חלות שם מסויים שחלה עליו, רק עצם מעשה העבודה אוסרתו לגבוה כמו נרבע ונוגח, ובזה לא שייך הך דינא דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו כיון דלאו משום חלות שחל בו אתינן עלה אלא מצד גופא דעובדא שנעבד, ע"ש כל דבריו.

מ' ע"ב

קטו) רש"י ד"ה מחתך בעפר הוא - דכיון דנאסר משום עבודת כוכבים פקע שם קדשים מינה ונעשית של עבודת כוכבים ועפרא בעלמא הוא - מבואר מדבריו דלא סגי במאי דנאסר משום עבודת כוכבים גרידא ליחשב מחתך בעפר, אלא בעינן להא דנעשה של עבודת כוכבים ליחשב עפר. וכן לענין איסור תקרובת עבודה זרה יתכן דבעינן שיחול עליו שם עבודה זרה בכדי שיאסר, והיינו שהביאו דברי ר' יוחנן כסוד לדינא דרב הונא, עי' לעיל אות ק"ב, וקיצרתי.

קטז) רש"י ד"ה מחתך בעפר הוא - ואע"ג דאמרין בפירקין שחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים חייב שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף בחוץ וכו' - לכאורה צ"ב דהא הבינו התוס' לעיל דף כ"ט ע"ב בדברי רש"י דלא אמרו כן אלא בעוף והכא הרי מיירי בבהמה. וכבר העיר בזה במהרש"א בסוגיין, ע"ש שכתב דאפשר דלפירוש רש"י נמי לאו דווקא נקט עוף קדשים דה"ה בהמת קדשים מה"ט שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף בחוץ. ועוד כתב המהרש"א דהוצרך לכל זה לפי השני דלקמן דמיירי בעוף.

קיד) רש"י ד"ה מחתך בעפר הוא - דכי אמרין סימן אחד מחייב הני מילי היכא דגמר לשחיטה בעודה קדשים כדקתני וסימן אחד בפנים דאיגלאי מילתא דבסימן קמא שחיטת חוץ הוה וטעמא דהתם משום דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף - צ"ב, דהתם אמרו דכיון דעביד בה מעשה חטאת העוף בחוץ מודה אפי' מאן דס"ל דאינה לשחיטה אלא לבסוף דחייב, עי' מהרש"א שהעיר בזה, וכתב דע"כ מש"כ כאן רש"י אין ר"ל דהיינו למי"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, אלא ר"ל דהתם מתחילה ועד סוף שם שחיטה

עלה דסימן שני שהוא בפנים שם שחיטה גם עלה, משא"כ בני"ד.

קיה) רש"י ד"ה מחתך בעפר הוא - אבל הכא דסימן שני לא אשתחית כלל דחיתוך עפרא בעלמא הוא קמא נמי לא שם שחיטה עליה ולענין שבת דחיובי וכו' - מבואר מדבריו דכיון הא דאמרו דכיון דנאסר מחתך בעפר הוא ר"ל דלא הוי שחיטה כלל, וכמו שביאר לעיל דכיון דנאסר משום עבודת כוכבים פקע שם קדשים מינה ונעשית של עבודת כוכבים ועפרא בעלמא היא. ולא כן דעת התוס' בב"ק דף ע"א ע"ב ד"ה איסורי הנאה ולא דמרי' קשחית, ע"ש שכתבו דלא פריך הכא אלא משום דבעינן שתהא ראויה לפתח אוהל מועד וכיון דנאסרה בשחיטה פורתא תו לא חזי לפתח אוהל מועד, הרי דלדידהו שפיר חשיב שחיטה, ולא עוד אלא דשפיר חשיב לכאורה שחיטת קדשים, וכל החסרון אינו אלא משום דאינו ראוי לפתח אוהל מועד הוא. ולדידהו צ"ב לכאורה לישנא דהש"ס דאמאי קרי לה מחתך עפר בעלמא כיון דאין החסרון אלא משום דאינו ראוי לפתח אוהל מועד. ועוד יקשה לכאורה לדבריהם מה שהעיר רש"י בסוגיין, דכיון דחשיב שפיר שחיטה, אמאי באמת לא אמרין דסגי בשחט סימן אחד בכדי לחיבו משום שחוטי חוץ, דמש"כ רש"י דלא חשיב שחיטה כלל כיון דהסוף לאו שחיטה לא שייך לדבריהם שאין החסרון אלא משום דאינו ראוי לפתח אוהל מועד אבל שחיטה מיהא הויה. ועי' קוב"ש ב"ק אות ל"ט שכתב לחלק, דמאי דנאסר על ידי סימן אחד משום שחוטי חוץ לעולם אינו משום סימן אחד גרידא, אלא משום דכך נעשית שחיטת הסימן הב' בפנים איכא שחיטה שלימה דאינה שחיטה אלא על ידי שחיטת הך סימן בחוץ, דבלא שחיטת ב' הסימנים הרי לא הויה שחיטה. משא"כ בני"ד הרי בסוף שחיטה היתה אינה ראויה לאוה"מ, ומצד תחילת שחיטה גרידא לא מיחייב.

ולכאורה י"ל באופן אחר קצת, דהנה עצם דברי התוס' צ"ב, וכנ"ל, דכיון דאין החסרון אלא משום דאינו ראוי לפתח אוהל מועד, האיך קרי לה עפר בעלמא. וצ"ל לכאורה, דכיון דאינו ראוי לפתח אוהל מועד שוב פרח מיני' דין שחיטת קדשים, וכיון דתו אין עליו דין שחיטת קדשים כלפי שחיטת קדשים לא הוי שחיטה אלא כמו שמחתך עפר בעלמא. אשר לפ"ז אתי שפיר החילוק שבין נ"ד לבין שחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים, דבסימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים הוי שפיר שחיטת קדשים, וכיון דשחיטת הסימן השני הוי שחיטת קדשים יש על כל המעשה דין ושם שחיטת קדשים, וממילא סימן הראשון הוא שפיר שחיטת קדשים בחוץ, אכן בני"ד על ידי תחילת השחיטה פרח מיני' דין שחיטת קדשים, וכיון דאין על הסימן השני דין שחיטת קדשים אף סימן הראשון מצד עצמו אין עלה שם שחיטת קדשים, על כן אין בזה משום שחיטת קדשים בחוץ, ודוק.

ולשיטת רש"י יקשה לכאורה קושיית התוס' בב"ק, אמאי בעינן בסוגי' דהתם גבי טביחה למימר דלאו דמרי' קשחית, תיפו"ל דלאו שחיטה היא כלל. ואפשר היה לומר דכונת רש"י למימר דרק שם קדשים פקע מיני' אבל שחיטה מיהא שפיר הוי, אלא דלא משמע כן מהמשך דבריו שהוקשה לו אמאי חייב משום שוחט בשבת, ואי לעולם הוי שחיטה רק דלא הוי קדשים מאי קשי' לי, אלא מוכח דס"ל דלאו שחיטה היא כלל רק לע"ז הוי שחיטה, וא"כ יקשה עלי' לכאורה קושיית התוס', ודברי רש"י צ"ב. ועי' חידושי הגרע"א שם בב"ק מש"כ ביישוב קושיית התוס', דהנה בשחיטה בעינן שישחוט ב' הסימנים, וכיון דנאסר בהנאה אמאי לא נימא בזה דכתותי מיכתת שיעורא, ולא יחשב שחיטה כלל, אלא ד"ל דזה לא נקרא דבעי שיעורא כיון דאין שיעור לגוף הושט על ארכו ורחבו אלא דצריך לשחוט רובו של ושת אבל הושט עצמו אין לו שיעור מוגבל. אלא דכתב הר"ן בגיטין דף כ' דבגט נהי דלא אמרין כתותי מיכתת שיעורא כיון דאין שיעור לגט, מ"מ לר"ש דס"ל דכל העומד לשרוף כשרוף דמי אם כתבו בדבר

שצריך להתבער מן העולם פסול, דהוי כמי שאינו, ואף דלא בעי שיעור. אשר לפיז אתי שפיר קושיית התוס', דהכא ליכא להקשות לר"מ דהוי כעפר, דמי יימר דאית ליי כל העומד לשרוף כשרוף דמי, אבל בהא דחולין ע"כ דאתיא כר"ש, דמאי דחייב משום שבת הוא משום תיקון קצת דטיהר מידי נבילה או הוציא מידי אבר מן החי, דר"ש הוא דס"ל הכי, עיי' פסחים ע"ג, ולר"ש שפיר פרכין דכיון דכשרוף דמי הרי הוא כשוחט עפר. אך מלשון רש"י משמע דאין כונתו לדינא דר"ש דכל העומד לשרוף כשרוף דמי, אלא משום דפקע מיני' שם קדשים ונעשה של ע"ז, משום הא גרידא הוא דהוי כשחטית עפר.

ובמש"כ רש"י דכיון דסימן שני לא אשתחית כלל דחיתוך עפרא בעלמא הוא קמא נמי לא שם שחיתה עלי, עיי' חידושי הגרע"א שמתה דהא דעת רש"י לעיל דמאי דליכא על הסימן הראשון שם שחיתה אינו אלא היכא דנתנבלה, דנמצא דלא היה שחיתה כלל, ודלא כדברי התוס' שם, והכא הרי שפיר הוי שחיתת הסימן השני שחיתה דהא לא נתנבלה הבהמה, רק שנאסרה משום תקרובת ע"ז, וכיון דשפיר היה מעשה שחיתה שפיר יש על הסימן הראשון שם שחיתה והדר יקשה אמאי אינו חייב על שחיתת סימן ראשון בחוץ, וכדחזינן לקמן דף פ"א דלכו"ע אם שחט ראשון לע"ז ושני לעצמו אית בזה משום אותו ואת בנו.

ולכאורה יש לבאר דברי רש"י, דמה שכתב דהוי כעפר הרי ביאר דהיינו משום דנעשית של עבודת כוכבים, ונראה ביאורא דמילתא, דכיון דנעשית של עבודת כוכבים תו לא שייכא בה כלל מתיר דשחיתה, אך הא מיהא פשיטא דמעשה שחיתה הוי. והנה לעיל גבי פרה אדומה שכתב רש"י דלמפרע לא הוי שחיתה היינו דווקא בנתנבלה, זהו משום דמשום פסול עבודה או פסול אחר לא נפקע המתיר דהשחיתה, וכיון דשפיר איתא להמתיר אף שנפסל מ"מ שחיתת הסימן הא' שחיתה היא, לכך הוצרך לפרש דמירי דווקא בנתנבלה, אכן בעבודה זרה דשפיר נפקע המתיר דהשחיתה כיון דהוי כעפר, שפיר הוי דומה לנתנבלה דלמפרע לא הוי שחיתה. ומאי דגבי אותו ואת בנו חייב היכא דשחט הראשון לשם ע"ז, היינו דבכדי שיחשב אותו ואת בנו לא בעינן שיהא בהראשון המתיר דשחיתה, וסגי במה דחשיב מעשה שחיתה, ואף שנעשית של עבודה זרה, מעשה שחיתה מיהא הוי, וכמשנ"ל, ועדיין צ"ע בזה.

ק"ט באומר בגמר זביחה הוא עובדה - כלומר, דמחשב בתחילת שחיתה שבסוף שחיתה הוא עובדה. ובשו"ת אחיעזר ח"ב סי' ז' אות ח' הקשה דא"כ הוי מחשבין מעבודה לעבודה דק"ל כר' יוחנן דפוסל מיד, ע"ש שהוכיח מזה דע"כ מירי דבשחיתת הסימן השני חשב לעבודה זרה ומה שחידש לפיז. ועיי' חידושי הגר"י (סטנסיל) לזבחים דף י' שכתב דבמיעוט קמא דקנה אף דנימא דנאסר בשחיתתה בתקרובת עבודה זרה, מ"מ לענין מחשבין מעבודה לעבודה בעינן שיחשב בשחיתה דווקא דומיא דפנים, ובתחילת שחיתת הקנה לא חשיב שחיתה, ולדידי' שפיר יש לבאר דהכא מירי ששחט מיעוט הקנה בכונה לעבוד בגמר הזביחה.

קכ רש"י ד"ה מאי איריא חטאת - ועולה לא מצי למינקט משום דעולת העוף בעי שני סימנים - והוא לשיטתו שפירש לחד מ"ד לעיל כ"ט ע"ב דבעולת העוף בעינן לחיוב שחוטין חוץ שישחט ב' סימנים אף דלשחיתת חולין סגי לעוף בסימן אחד מן התורה, וכן מבואר מדבריו לעיל ד"ה הכא בחטאת העוף עסקין. והתוס' שם נחלקו עליו, ע"ש מה שכתבנו בביאור הדברים.

קכא רש"י ד"ה דחברי' לא מצי אסר - והאי חטאת דכהנים הוא - צ"ב, דלעיל סוף ע"א ד"ה שלש חטאות כתב דחטאת כי שחטי בעלים דבר שאינו שלו הוי דשל גבוה הוי, עיי' רש"י שכבר עמד על כך. ואפשר ד"ל בזה, דבאמת בדברי רב הונא מונח גם דאדם אוסר דבר שאינו שלו וגם דאוסר של חבירו, והנה במה שהוא לגבוה לא הוי לחבירו, אלא דדיני ההקדש שעליו מגרעין בשם שלו וחשיב אינו שלו אף

שאינו של חבירו. ומתחילה הוה ס"ל להש"ס דמצד מאי דהוי לגבוה הוה בעי דליקשי לרב הונא, דבזה מקשה על כל דבריו ואפי' אמאי דס"ל דאוסר דבר שאינו שלו אף דאינו דחברי' דהא מבואר מזה דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אפי' היכא דלא הוי של חבירו, אשר בזה הוה שכתב רש"י דאינו שלו משום דהוא של גבוה. אכן רב פפא בא לומר דאי לאו דאמר רב הונא דאדם אוסר אף של חבירו, לא הוה קשי' עלי' מהא דג' דחטאות, דהא איכא התם חלק הכהנים דחשיב שפיר דחברי', ומצד זה הוה דאינו יכול לאסור, אף דבאמת יכול לאסור דבר שאינו שלו, אשר זהו בדבר פפא אתינן עלה מצד חלק הכהנים, ועדיין צ"ע בזה..

קכב מהו דתימא כיון דקני ל' לכפרה כדידי' - כלומר, דאי כדידי' דמיא נמצא דלא היה חידושא דרב הונא אלא דדידי' נאסר במעשה פורתא ושפיר הוי תיבותי' מהא דג' חטאות. ועיי' תשו' הגרע"א מהד"ק סי' קס"ה דא"כ אמאי הוי תיובתא דווקא לרב הונא, הא לא חידש רב הונא אלא דנאסר להדיוט במעשה זוטא, אבל לגבוה פשיטא דנאסר על ידי שהשתחוה, וא"כ מדנאסר לגבוה הרי תו לא חזי בפנים ולא להתחייב עבור שחוטין חוץ, ומוכח לכאורה כדברי רש"י דאף דאינו חזי בפנים מ"מ לא נתבטלה השם שחיתה שעל סימן הראשון על ידי זה ושפיר יתחייב עליו משום שחוטין חוץ, ולא קשיא אלא לרב הונא שחידש דנאסר להדיוט. אלא דאף בזה נתקשה הגרע"א, וכמו שהבאנו דבריו לעיל, דלדעת רש"י אף שנאסר להדיוט משום עבודה זרה מ"מ כיון שלא נתנבלה אכתי הו"ל לתחילת השחיתה בחוץ ליחשב שחיתה והיה לו להתחייב. אף לרב הונא, ומה הוה עלי' תיובתא. ועיי' לעיל דאפשר דיש לצדד דאף בכה"ג חשיב לרב הונא כדון נתנבלה.

והנה יסוד טענת הגרע"א נבנה על מה שהניח דכמו דבע"כ נעבד נאסר לגבוה כמו כן איכא איסור תקרובת ע"ז לגבוה. ולדברי הגר"י הנ"ל דחלוק הוא דין נעבד לגבוה מדין נעבד להדיוט, דלגבוה אין איסורו אלא מחמת גופא דעובדא דנעבדה בו עבירה ואינו חלות איסור מסויים, יתכן דגבי גבוה ליכא אלא דין נעבד ולא דין תקרובת, וכ"כ באמת בחזו"א סי' ג' סקכ"ה-כ"ו, ע"ש. ועיי' או"ש פ"ד שגגות וזכרון שמואל סי' ס"ו אות ט' שנחלקו בדבר זה.

קכג רב נחמן ורב עמרם ורב יצחק וכו' - עיי' ברין שכתב בא"ד, וז"ל: ומיהו איכא מאן דאמר דבאכילה אסורה ואפילו שוחט בהמת חבירו לשם הרים ונתכוין לרפואה וכיוצא בה אסורה באכילה שכל שיש בו סרך לעבודת כוכבים מיתסרא באכילה וליכא למימר לענין איסור אכילה אין אדם אוסר דבר שאינו שלו דהכא לא איהו אסר לה אלא שרי לה והוה ל' כאלו לא נשחטה אלא שמתה מאליה, עכ"ל. ועיי' תבוא"ש סי' ד' סק"ג שכתב דמפשטות לשונו של הר"ן משמע דאין איסור זה אלא דרבנן, והיינו מדאיתני ראייה מהשוחט לשם הרים לרפואה והתם מדרבנן הוא כמש"כ הר"ן לפני זה, וכמו שכתב התבוא"ש שם סקט"ו. ולכאורה היה אפשר לומר דאורייתא הוא, כלומר, דיסוד האיסור דאורייתא, והיכא דלא הוי לרפואה אלא לשם ע"ז ממש שפיר חייל איסור אכילה דאורייתא. וגדר הדברים, דבאוסר מדין זבחי מתים הרי מחיל על הבהמה חלות, אשר על זה אמרינן דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, אבל לאסור באכילה די לנו במה שלא חשיבא שחיתתו שחיתה להתיר, וכלשונו של הר"ן, ועל מעשה שחיתה ידידי' הרי הוא שפיר בעלים, ובמה ששחט לשם הרים ואפילו לרפואה, הרי סו"ס מעשה ידידי' לשם הרים הוא והוי כשחט לעבודה זרה (אף דלא היה שייך בזה לדון) שיהא זבחי מתים גם משום דנתכוין לרפואה, ובכח"ג אין שחיתתו מתרת וממילא אסורה הבהמה כיון דהוי מעתה כמתה מאליה, וכמו שכתב הר"ן, וצ"ע בזה.

ומדברי הדרכי משה מבואר שהבין בדברי הר"ן דהך איסור אכילה דאורייתא הוא, ע"ש שהקשה על הך איכא מאן דאמר דא"כ מאי פריך בדף מ"א ע"א אהני

אמוראי דס"ל דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו מהא דהשוטח בשבת וכו', הא התם אף דחשיב דבר שאינו שלו מ"מ הרי איכא שפיר איסור אכילה, הרי להדיא שהבין דאיסור האכילה להך דיעה דאורייתא היא, ואפשר דביאורו כנ"ל. ואשר לקושייתו, אפשר ד"ל בזה דעל ידי דאיכא איסור אכילה גרידא לא נתבטלה שם השחיטה ולא הויא כעפר, ואינו דומה לנתנבלה, ושפיר היה אפשר לחייבו מצד תחילת השחיטה, ועדיין צ"ע בזה.

קכד) תוד"ה רב נחמן ורב עמרם ורב יצחק וכו' - אבל למאי דס"ד דאתי רב נחמן כר"י ולא כתי"ק קשה - ע"י תוס' הרא"ש דאין ר"ל דס"ל כר"י לגמרי אלא דווקא בישראל הוא דס"ל דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו.

קכה) רש"י ד"ה אין אדם אוסר דבר שאינו שלו - ואית דמפרשי במעשה כל דהו ולא היא דא"כ לא הוי מנסך תיובתיהו דהא מעשה גמור הוא ולקמן מותיב להו ממנסך - ודעת הר"ח, שהוא ה"אית דמפרשי, כתב הרמב"ן דכיון שהוא היזק שאינו ניכר לאו מעשה גמור הוא ואף מעשה דכלים דאחז כיון דלא עבד בהו אלא שימוש בעלמא לא חשיב אלא מעשה כל דהו הואיל ואינן חסרין בו כלום. ויסוד השאלה בזה, מהו פירושא דמעשה גמור, דלדעת רש"י מעשה גמור פירושו פעולה שלימה, אשר ממילא אף דהוי היזק שאינו ניכר מ"מ חשיב מנסך מעשה גמור, שהרי עשה מעשה שלמה דניסוך. אכן לדעת הר"ח מעשה גמור נמדד גם במה נעשה על ידי המעשה, וכיון דהוי היזק שאינו ניכר, או דהוי שימוש בעלמא שאינו מחסר כלום, לא חשיב דבר זה מעשה גמור אף שעשה המעשה שלימותו. ויש לעיין במאי תליא הך פלוגתא בגדר מעשה גמור.

מ"א ע"א

קכו) תוד"ה כיון דקניא ל' לכפרה כיד' דמיא - והא דפריך בפרק בתרא דזבחים מוקצה ונעבד אינו שלו הוא ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו וכו' דלהני אמוראי דהכא מתוקמא אף בחטאת דכדידי' דמיא - מבואר מדבריהם דגם לענין נעבד וגם לענין מוקצה אמרינן דכיון דקניא ל' לכפרה כדידי' דמיא. והנה הא פשיטא דמה שחשוב כדידי' אין זה לכל מילי, דפשוט, למשל, דמחמת הך טעמא אינו יכול למכרה, רק לענין לפוסלו על ידי שמקריבת לשם ע"ז שפיר אמרינן דכיון דיש לו בה כפרה חשוב שיש לו בה מצד כפרתו בכדי שתיאסר על ידי ששוחטה לשם ע"ז. ועפ"ז היה אפשר לומר לכאורה דלא כדברי התוס', אלא חלוק בזה דין נעבד מדין מוקצה, דדין מוקצה יסודו דהוי כמייחדה לעבודה זרה, והוי כמין הקנאה דלא סגי ליה מאי דאית ל' בה כפרה. וכ"כ באבי עזרי מהדורא רביעאה ה"ל איסורי' פ"ד ה"ו בסופו בדעת הרמב"ם, ע"ש.

קכז) ת"ש ב' אוחזין בסגין ושוחטין וכו' שחיטתו פסולה - ע"י ב"ח סי' ד' (ה) שהקשה מכאן לדעת האיקא מ"ד שהביא הר"ן הנ"ל דאף שאינה נעשית תקרובת מ"מ אוסר באכילה, דדילמא זהו הכונה במתני' דשחיטתו פסולה, ע"ש מה שנדחק בזה. ולמשנ"ת לעיל אות קי"ט בפשטות דברי הר"ן אתי שפיר כפשוטו, דהא מאי דאסירא באכילה אינו משום חלות פסלות שחל בו אלא משום העדר המתיר דשחיטה, וכמו שכתב הר"ן להדיא, וזה הרי לא שייך היכא דב' אוחזין בסגין ושוחטין, דאכתי תהני שחיטת השני ששחיטתו שחיטה מעלייתא, ומדנקט דשחיטתו פסולה מבואר דשפיר חייל ב' דין זבחי מתים ואדם אוסר של חבירו, וכ"כ בט"ז שם סק"ד, ע"ש.

אכן ע"י חידושי הר"ן ד"ה ת"ש שנים אוחזין בסגין וכו' שכתב, וז"ל: וא"ת ודילמא הכא היינו טעמא משום דה"ל מומר לע"א ושחיטתו פסולה דלאו משום דאדם אוסר דבר שאינו שלו אלא שאין כאן שחיטה

כלל י"ל שכבר כתבנו בפ"ק שאין אותה שחיטה שנעשה בה מומר פסולה וכו' ועוד שכבר כתבנו דמתני' לאו בשוחט לע"א איירי אלא במתכוין לרפואה או לדברי הבאי הילכך אין שחיטתו שחיטת מומר, עכ"ל. ומבואר לכאורה מדבריו דבשחיטת מומר אף דאין החסרון אלא דליכא שחיטה, אשר משו"ה אינו שייך להא דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, מ"מ אף בשנים ששחטו שפיר הוה מהניא לה שחיטת מומר שתהא השחיטה פסולה, ודלא כסברת הט"ז, והדר יקשה כקושיית הב"ח אמאי לא אמרינן הכי אף בדינא דהאיכא מאן דאמר. אכן יש לחלק, ולעולם ב' גדרים נפרדים הם, דמאי דפסול שחיטת מומר אינו משום מחשבתו דנימא דחסר במתיר דהשחיטה, אלא יסודו דהוי פסול במעשה השחיטה, ומ"מ אף דהוי פסול במעשה השחיטה מ"מ לא שייך דבר זה לאוסר דבר שאינו שלו, דאינו מחיל איסור על הבהמה אלא עושה שתהא מעשה ידי' מעשה פסולה ושוב ממילא נפסלה הבהמה, וכיון דמצד פסול במעשה השחיטה אתינן עלה, שפיר שייך דבר זה אף היכא דאיכא אחר ששוחט, משא"כ אי לא מצד פסול מומר דנין עלה אלא משום דכיון דמכוין לשחוט לע"ז (מאיזה טעם שיהיה) חסר בדין השחיטה להתיר, זה לא שייך היכא דאיכא אחר השוחט, דנהי דחסר מצד שחיטת זה, מ"מ אנהי לה שחיטת האחר, וכמשנ"ת.

קכח) והמדמע - הנה אף שאין הכל ודאי איסור דהא אינו אלא תערובת דתרומה בחולין, מ"מ חשיב בכך מזיק, והיינו לכאורה משום דלענין מזיק לא איכפת לן אי מה שנאסר הוא מספק או בתורת ודאי, הרי סו"ס הפסיד דבר של חבירו ששוב אינו שוה כמו שהיה, וכמש"כ כאן רש"י דמוזיל להו דלא מצי לזבוגי אלא לכהנים. וכן תפס כדבר בפשוט באו"ש פ"י שכירות ה"ה דחשיב בהכי מזיק. וע"י חדושי ר' שמואל ב"ק סי' ה' אות ה' דהגרש"ש ביאר דכל עוד שלא עשה חלות איסור בדבר ליכא חיובא דמזיק, וא"כ בני"ד דלא הוי אלא ספק מצד התערובת לכאורה לא יחשב מזיק, וצ"ב. וע"י תוס' נדה דף מ"ז ע"א ד"ה אתי דימוע דרבנן וכו' דמבואר מדבריהם דלדב האיסור מצד תערובת תרומה שבו חל (מדרבנן) על כל התערובת שם מדומע ואסור אף החולין מצד עצמו, ולהכי פטור מן החלה, ולפ"ז י"ל דשפיר חשיב מזיק. וע"ש עוד בחידושי ר' שמואל שצידד בשם הגרש"ש דבלח בלח שפיר חשיב מזיק אף דלא חייל על ההיתר חלות דין איסור, והוא משום דאי אפשר להפרידו.

קכט) רש"י ד"ה פטור מלשלם - משעה דאגבהיה ע"מ לאוסרו מיחייב לשלומי ומתחייב בנפש לא הוי עד שעת ניסוך - אמנם בגיטין שם כתב דמייירי שהגביה ע"מ לגוזלו, וצ"ב מה פשר שינוי זה בדבריו. (וע"י לעיל אות ק"י מה שביאר התו"ג בדברי רש"י בגיטין, ולדבריו ל"ק).

ושמעתי בזה ממו"ר זצ"ל דבר נפלא, והוא ע"פ שדנו האחרונים מהו דינא בגונב ע"מ לאבד, ע"י תרוה"כ סי' שפ"ו. והביא מו"ר זצ"ל מדברי האו"ז ב"ק דף נ"ז דקניני גניבה איכא אבל חיוב אונסין ליכא, וכתב לבאר הדברים ע"פ המבואר בסנהדרין ע"ב ע"פ פירוש רש"י שם דלרבא מאי דחייב שואל באנוסין, וכן גנב, הוא משום דכל ההנאה שלו. זהו לרבא, אבל לרב שם דיליף מהא דחייב באונסין כשהוא בעין דאית ל' קנין בו, מבואר דפליג וס"ל דחיוב האונסין נובע מהקנין. ומעתה, בגונב על מנת לאבד, נהי דעל ידי שגונב אית ל' קניני גניבה, מ"מ חיוב אונסין ליכא כיון דאין כל ההנאה שלו אלא גונב לאבד. והנה מאי דאיתא גבי מנסך דמדאגבהיה קני ר"ל להתחייב באונסין, וצ"ב לכאורה האיד אית בזה חיוב אונסין, הרי הוי על מנת לאבד. אכן פשוט דלא חשיב הכא על מנת לאבד, דהא מגביה על מנת להשתמש בו לעבודה זרה, וחשיב שפיר כל הנאה שלו. אכן כל זה לרבא, אבל לרב דתלוי חיוב אונסין בעצם הקנין, פשוט לכאורה דליכא חיוב אונסין היכא דהגביה על מנת לאסור, כלומר, על מנת לנסכו, הרי לא נתכוין לקנות, ולדידי' ע"כ דמייירי בהגביה על מנת לגוזלה. והנה סוגי דגיטין הרי שקיל וטרי אליבא דרב דמנסך דמתני' מנסך ממש, אשר

ממילא שפיר פירש רש"י התם דע"כ מיירי בהגביה על מנת לגזול, דאי היה על מנת לאסור לא היה בזה חיוב, וכנ"ל, דבלא על מנת לגזול ליכא חיוב אונסין כלל.

ומאי דבסוגיין פירש דמיירי בהגביה על מנת לאסור, נראה דהדבר מוכרע מתוך הסוגי' עצמה, דאמאי דאמרו דאינו אוסר של חבירו משום דלצערורי קא מכוון הקשו ממאי דתנן במתני' המנסך, והנה אילו הוה מיירי דהגביה על מנת לגזול ולא לאוסרה, מה שייד לומר בזה דלצערורי קא מכוון, הרי לוקח לעצמו ורוצה לנסך, אלא מוכח שתפסו דמיירי בהגביה על מנת לאסור. אלא דצ"ב אמאי תפסו דמיירי בעל מנת לאסור והוקשה להם ממתני', נימא דמיירי בעל מנת לגזול ולא יקשה כלל. וי"ל בזה דבר מחודד, דהנה איתא בב"ק קי"ז דתני אבוח דר' אבין בראשונה היו אומרים המטמא והמדמע חזרו לומר אף המנסך, ומבואר התם דבראשונה הוה ס"ל דאמרינן בזה דהגביה צורך ניסוך ואית בזה משום קלב"מ ועי"כ דלא תני לה, ולבסוף ס"ל דמדאגבהה קניא, ופי' התוס' דלבסוף לא הוה ס"ל דהגביה צורך ניסוך ולית בזה משום קלב"מ. והנה אי הוה מיירי בעי"מ לגזול פשיטא דלא היה שייד לומר דהגביה צורך ניסוך כיון דהרי הגביהו לגזול, דבהא דאיתא בכתובות דף ל' דהגביה צורך אכילה מי נימא דאם הגביהו לגזול ונמלך לאכלו בכח"ג הוה הגביה צורך אכילה, אתמיה. ומוכח דמיירי בעי"מ לאוסרו, ובה חזרו לומר דמדאגבהה קני', הרי מבואר להדיא דמיירי בעי"מ לאוסרה, אשר זהו דלא תירצו בסוגיין דמיירי בעי"מ לגזול. ורב שפיר מצינן למימר דפליג אברייתא, אלא דאמתני' לא פליג, אלא מפרש לה דמיירי בעי"מ לגזול, וכדברי רש"י בגיטין, ובסוגיין לא מוזכר רב כלל, דאזלינן אליבא דהילכתא כרבה, ודוק היטב.

קל) תוד"ה ת"ש המטמא והמדמע והמנסך כו'- וכיון דאוקמ' דאית לי' שותפות בגוה ולא נאסר חלק חבירו אלא מום שמערב בשלו וכו'- מבואר מדבריהם דאין הא דאית לי' שותפות בגוייהו סיבה שיוכל לאסור דבר שאינו שלו, רק בכח"ג את שלו הרי יכול לאסור וממילא אסור הכל מצד התערובת. אכן עי' לשון הרמב"ם פ"ז מהל' חובל ומזיק ה"ו שכתב בא"ד, וז"ל: ואם היה לו בו שותפות או שהיה משום דשהרי הוא כגוי או שהתרו בו וקבל ההתראה שהרי הוא משומד הרי זה אוסר היין וחייב לשלם וכו', עכ"ל, הרי דכילל הך דאית לי' שותפות בגוייהו בהדי' משומד וגוי, והתם הרי ודאי דנאסר של חבירו, ומבואר לכאורה מדבריו דלא כהתוס', אלא דהיכא דאית לי' שותפות בגוייהו יכול שפיר לאסור של חבירו, וכן דקדק בדבריו ביד המלך, ע"ש. ואפשר דתליא הך מילתא בגדר מה שאינו יכול לאסור דבר שאינו שלו, אי הוה חסרון במעשה, כלומר, דמעשה בדבר שאינו שלו אינו דבר האוסר כלל, או שמא שפיר הוה מעשה האוסר, אלא דלמעשה לא שייד שיעפיל חלות על דבר שאינו שלו, דאי הוה ביסודו חסרון במעשה, היכא דאית לי' שותפות בגוי' שפיר הוה מעשה, ושוב חייל אף על חלקו של חבירו, אך אי יסודו דאינו יכול להפעיל חלות על של חבירו, לא יועיל בזה ולא יוסיף תת כח מה דאית לי' שותפות בגוי' ולא מהני אלא שיוכל לאסור את שלו.

קלא) תוד"ה ת"ש המטמא והמדמע והמנסך כו'- וי"ל דמכל מקום קמ"ל דאף על גב דחייב מיתה לא אמרינן קס לי' בדבריה מינה כדאמרינן התם- והוא משום דמכא אגבהה נתיחייב בה ואינו מתחייב מיתה עד שעת ניסוך. ובתוס' הרא"ש הקשה, וז"ל: וא"ת מאי קאמרו דמדאגבהה קנייה ומתחייב בנפשו לא הוה עד שעת ניסוך והלא אם בא אחר ונסכו אע"ג דהגביהו לא מחייב אלא אומר לו הרי שלך לפניך כמו גזל חמץ ועבר עליו הפסח וכי קנסינן לי' השתא משום דנסכו במזיד א"כ בשעת חיוב מיתה בא חיוב התשלומין וי"ל דמ"מ כיון דעל ההגביה מיתחייב באחריותו וי"ל נאבד השתא נמי שנשכ"י חייב לשלם יין אחר, עכ"ל. והנה התוס' בגיטין נ"ג ע"א כתבו

לבאר פלוגתא רב ושמואל, אי היינו מנסך ממש או מערב, דרב ס"ל דבמנסך חייב דכיון דבשעת הגבהה לא שייד למימר דקים לי' בדבריה מיני' יש לחייב מחמת הגבהה אכל מה שיעשה בידים אחרי כן אע"ג דההיא שעתא קים לי' בדבריה מיני', ואילו שמואל ס"ל דכיון דאשעת ניסוך לא מחייב דקים לי' בדבריה מיני' אשעת הגבהה נמי מיפטר דאמר לו הרי שלך לפניך כמו תרומה ונטמאת דכמו דאם נסכו אחר אומר לו הרי שלך לפניך הכי נמי כי ניסך לי' איבו אע"ג דמנסך לי' בידים כיון דקים לי' בדבריה מיני', ומבואר מדבריהם דבאמת פליגי בסברא זו רב ושמואל. ועי' מש"כ בחידושי הגרע"א שם בביאור דברי התוס' בסברת רב, ולכאורה אין משמעות לשון הרא"ש כדבריו. ונראה ביאור דברי הרא"ש (וביאור דברי התוס' ברב), דאף דהוי היזק שאינו ניכר והיכא דעשה כן אחר יכול לומר הרי שלך לפניך, מ"מ הוה שעשה כן בידים חייב, והיינו משום דזהו בכלל חיוב האחריות, דלעשות מעשה בידים המפחית שיווי מהוה סתירה לחיוב האחריות, ואף דאין זה ניכר והיה שייד בעצם לומר הרי שלך לפניך מ"מ חייב כיון דסו"ס הפחית שיווי על ידי מעשיו. אכן באחר שעושה כן, אין באין לחייב אותו אלא מצד מה שקרה לחפץ ולא מצד מה שהוא עשה, אשר בזה אמרינן דכיון דאינו ניכר יכול שפיר לומר לו הרי שלך לפניך. ושמואל דפליג היינו משום דס"ל דליכא חילוק בין עשה הוא לבין עשה אחר, דאף כשעשה הוא לא אתינן עלה אלא מצד ההיזק החלל בחפץ אשר ממילא כיון דהוי היזק שאינו ניכר אין זה בכלל חיוב אחריות, וכל מה שאפשר לחייבו הוא על מעשה הניסוך במזיד, דהיינו בשעת ניסוך, אשר בזה שפיר אמרינן דקלב"מ.

קלב) תוד"ה לאו כל כמינך שתאסור ייני לאונסי- וי"ל דהכי מיייתי כיון דר' יהודה בן בתירא שרי לזבונ' לכל עובד כוכבים שירצה לרבנן נמי דפליגי עלי' שרי לזבונ' לההוא עובד כוכבים דנסכי- ועי' עי"ז נ"ט ע"ב רש"י ד"ה לא כל כמינך ותוס' שם ד"ה אמר רב אשי בשם רשב"ם שפירשו דלא איתיי למילתייהו אלא לאסכמתא לגוף הסברא, דנהי דאין הלכה כמותן דהא ודאי יכו לאסור בהנאה, מ"מ שמעינן מיהא מינה דטעמא מעלייתא היא לישראל לומר לא היה לך לאסור ייני ומצי נטיל מיני' דמי נזקו.

ודברי התוס' בסוגיין טעונין לכאורה ביאור, ראשית, במאי דס"ד דלא התיר ריב"ב למכור אלא לאותו נכרי, והרי אמר לאו כל כמינך שתאסור ייני לאונסי, והא אף לדידי' אינו מותר אלא לדידי' ומשום דמקלי' קלי', ואדרבה משום שאסור הוא דיכול למכור לדידי'. ועכצ"ל דהוה אמרינן דהכונה במה שאמר לאו כל כמינך הוא דלאו כל כמינך לאסור ייני לגמרי שלא אוכל אפילו למכור לך, וצ"ב. וגם סוף דבריהם צ"ב האיך מגלה דינא דריב"ב אדרבנן דעכ"ס מותר למכור לאותו עכו"ם, דמה תליין הא בהא. וראיתי באמת ליעקב שכתב לבאר תירוץ התוס', דבאמת היה שייד לומר דאף דלא נאסר מדין תקרובת עבודת כוכבים מ"מ נאסר היין היכא דניסך עם כונה לעבודה זרה מדין יינם של עכו"ם דאסור בהנאה משום בנותיהן, והוה ס"ד דזהו טעמא דרבנן דאסור, ואם זהו הטעם, אף לדידי' אסור למכור, דהוא אינו חשוב מזיק בכך כיון שאין כונתו אוסרת אלא דחז"ל אסרוהו על הישראל ודינא דהישראל הוא, ולכך אף לדידי' אינו יכול למכור, קמ"ל מאי דאמר ריב"ב דלאו כל כמינך לאסור, דמותר למכור אף לאחרים, דמדין תקרובת עכו"ם אתינן עלה, וממילא גם לרבנן מאי דאסור למכור לאחרים הוא מדין תקרובת עכו"ם, ובה חשיב העכו"ם שניסך שפיר מזיק אשר ממילא שפיר אפשר למכור לו כיון דמיקל קליה, עכתי"ד, ע"ש כל הדברים. ומאי דהוה ס"ד דהתוס' בקושייתם דלריב"ב אסור למכור לכולם חוץ ממנו, ע"כ דהוה ס"ד דלדידי' איסורא משום הך טעמא דיינו של עכו"ם הוא, והוה ס"ל דגם בזה יכול למכור לאותו עכו"ם כיון דסו"ס נאסר על ידו, והוא יסוד ה"לאו כל כמינך", וכנ"ל.

קלג) תוד"ה בישראל מותר- פי בקונטרס דה"ה דהוה מצי לאוקומי דאית ל" שותפות בגוה וכו' אלא נראה דאף על גב דאית ל" שותפות בגוה אכתי איכא למימר דלצעורי קמכיון- ע"י חידושי הרמב"ן שהביא פירושו של רש"י וכתב, וז"ל בא"ד: ויש לפרש דלמאי דאמרין השתא משום דלצעורי קא מיכוין אפילו בשיש לו שותפות בגוה נמי לא אסר משום דא"ל לצעורי לחברי מיכוין והוא שיוודע שאין כוונתו לע"ז אינו מצטער בכך אי נמי תמות נפשי עם פלשתים הוא דקא עבדא ודברי רש"י ז"ל נראין, עכ"ל. והנה מש"כ והוא שיוודע וכו' אי נמי תמות נפשי וכו', היינו משום דהוקשה ל" האידך שייך בכה"ג למימר דלצעורי חברי קמכוין, הרי אסר נמי אדידי, אשר לזה תירץ ב' תירוצים, הא', דכיון דיוודע שאינו מכיון כלל לעבודה זרה פשיטא דלית ל" צער כלל כיון שהרי יודע שאינו נאסר. אכן תי' הב' לכאורה צ"ב, מה שייך בזה למימר תמות נפשי עם פלשתים, הרי כיון דלצעורי קמכוין באמת לא נאסר כלל ומה וכת"י הא', ומה צער שייך גבי' דנימא דקיבל על עצמו דתמות נפשו עם פלשתים. והמוכרח לכאורה, דס"ל הך "אי נמי" דאף דלצעורי קמכוין מ"מ אין פירושו דאינו עובד עבודה זרה כלל, דודאי עובד, רק דכיון דכונתו במה שעובד אינו עצם העבודה אלא הצער שיהיה לחבירו על ידי זה, לכך אינו נעשה תקרובת עבודה זרה, ומהאי טעמא הוא דאינו יכול לאסור של חבירו, ולא משום דכיון דלצעורי קמכוין ליכא כלל מחשבה לעבודה זרה, וכנ"ל. אשר לפ"ז שפיר הוקשה להרמב"ן דכיון דבאמת מכיון לעבוד עבודה זרה רק דעושה כן לצער, הרי כל זה באשר נוגע לחבירו, אבל בחלק ידידי הרי עובד עבודה זרה בלא כונה זו, והאידך יעשה כן רק בכדי לצער חבירו, אשר לזה הוא שכתב דאומר תמות נפשי עם פלשתים, כלומר, דחשיב כאילו הכל נובע מרצונו לצער חבירו, ועדיין צ"ע בזה.

ועי' שט"מ בשם פסקי רי"ד שכתב בהא דצעורי קא מכיון, וז"ל: הני מילי גוי פי' גוי עושה בכל לב אבל ישראל אינו עושה בכל לב וכל כוונתו היא כדי לצעור, עכ"ל, הרי דפירש דהיכא דלצעורי קמכוין אינו עושה בכל לב, דמשמע, דשפיר מכיון לעבודה זרה אלא שאין עושה כן בכל הלב, כלומר, דאין מטרתו עצם העבודה זרה אלא צערו של חבירו. ורש"י כתב דאין דעתו לעבודת כוכבים, ובפשטות משמע מדבריו דלא כדברי הר"ד.

והנה תמה בט"ז ס"י ד' סק"ד אמאי לא הובא להלכה דינא דהאיכא מאן דאמר בהר"ן דאף דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו מ"מ אסור באכילה, הבאנו הדברים לעיל. (ועי' יד יהודה אות ג' שבאמת הביא הב"י דין זה בס"י קמ"ה, וכן הובא בדרכי משה כאן.) ותמה הגרע"א נ"ח דהא הר"ן לא כתב כן אלא לענין אף אם אין אוסר דבר שאינו שלו מכל מקום אסור באכילה דלאו איהו אסיר אלא דלא שרי, אבל לפסק השו"ע דאדם אוסר דבר שאינו שלו אלא דאמרין לצעורי קמכוין, כיון דאינו מכיון אלא לצעורי פשיטא דאפי' באכילה לאו אסירא, וכן תמה בכ"פ. ולמשנ"ת י"ל דהדבר תלוי, דאשר נפרש דעל ידי מאי דלצעורי קמכוין אינו מכיון כלל לעבודה זרה, לא שייך לומר שיהא אסור אפילו באכילה, אכן למשנ"ת מדברי ה"א נמי ברמב"ן דלעולם אף אי לצעורי קמכוין איכא מחשבה לעבודה זרה רק שאינו נעשה תקרובת, כל זה לענין איסור הנהא דתקרובת, אבל לענין איסור אכילה כיון דלמעשה היתה השחיטה לשם עבודה זרה אינה מתרת ושפיר איכא איסור אכילה, וז"פ.

והרמב"ם כתב בפ"ב מה'ל' שחיטה הכ"א, וי"ל: שנים אוחזין בסכין ושוחטין אחד נתכוון לשם דבר שהשוחט לו שחיטתו אסורה והשני לא היתה לו כוונה כלל ואפילו נתכוון לשם דבר המותר להתכוון לו הרי זו פסולה וכן אם שחט זה אחר זה ונתכוון האחד מהן לשם דבר הפסול פוסל בד"א בשהיה לו בה שותפות אבל אם אין לו בה שותפות אינה אסורה שאין אדם מישראל אוסר דבר שאינו שלו שאין כונתו אלא לצעור, עכ"ל. ומבואר להדיא מדבריו דאף דלצעורי קא מכיון אין פירושו דאינו מתכוין לעבודה זרה כלל,

דא"כ לא הוה בעינן לטעמא דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, אלא ביאורו כנ"ל דשפיר איכא מחשבה לעבודה זרה אלא דכיון דעושה כן לצעורי ולא מחמת עצם העבודה אינו נעשה תקרובת עבודה זרה בכך, וזהו באמת הטעם דאינו אוסר דבר שאינו שלו. (וודלא כד הוה ס"ד מתחילה בסוגיין דה"ט דאין אוסר דבר שאינו שלו משום שבעצם אינו יכול לאסור, אשר בזה ליכא חילוק בין ישראל לבין עכו"ם.)

והנה כבר הבאנו לעיל דברי הרמב"ם בפ"ד מה'ל' איסור'מ ה"ו שכתב דנעבד של חבירו אוסר לגבוה, ע"י לאיל אות קי"א. וכבר העירו עליו דלמאי דאמרין דלצעורי קא מכיון הרי אינו מכיון לעבודה זרה כלל ואמאי נאסר לגבוה משום נעבד. אכן למשנ"ת בדברי הרמב"ם אתי שפיר היטב, דלעולם אף דלצעורי קא מכיון איכא מחשבה לשם עבודה זרה, וכנ"ל, רק דאינו נאסר משום תקרובת או להדיט משום נעבד, אבל לגבוה הרי אין איסורו משום חלות איסור שנעשה בו אלא משום גופא דעובדא דנעבד, וזה שפיר איתא אף דלצעורי קא מכיון, וז"פ.

והנה להלכה הובאו ב' דיעות אלו דרש"י ותוס' גבי שחיטה ביו"ד ס"י ד' ס"ד, ועי' בש"ך סק"ה שהקשה דגבי יין נסך סתם המחבר בחו"מ ס"י שפ"ה ס"ב דאם היה לו שותפות חייב לשלם, וכה"ק הסמ"ע שם בס"י שפ"ה, ע"ש. והאמת דבעצם ההלכה דאין ישראל אוסר של חבירו איכא שינוי בדברי המחבר בין הכא להתם, דגבי שחיטה כתב, וז"ל ישראל ששחט בהמת חבירו לאלילים לא אסרה שודאי לא כיון אלא לצעור וכו', עכ"ל, הרי דמצד הא דצעורי קא מכיון אתי עלה, ובלאו הכי שפיר מצי אסיר, ואילו גבי מנסך יינו כתב, וז"ל: המנסך יין חבירו לא נאסר שאין אדם מישראל אוסר דבר שאינו שלו וכו', עכ"ל, ולא הזכיר כלל הא דלצעורי קא מכיון, והלא דבר הוא. ומקור הדבר הוא מדברי הרמב"ם, ע"י דבריו הנ"ל בה'ל' שחיטה ומש"כ בה'ל' חובל ומזיק פ"ז ה"ו. ומבואר עוד מדבריו בה'ל' שחיטה דס"ל כדעת רש"י דהיכא דאית ל" שותפות בגוה לא אמרין דלצעורי קמכוין. (והאמת דבהך שינוי מתיישבת קושיית הש"ך, ד"ל דהא דאיכא ב' דיעות אי היכא דאית ל" שותפות בגוייהו אמרין דלצעורי קא מכיון הרי אין זה אלא מצד לצעורי קא מכיון, אבל היכא דלא אתינן עלה אלא מצד הא דאינו אוסר של חבירו פשיטא דאם אך אית ל" שותפות בגוייהו הרי ידידי מצי שפיר לאסור ושוב נאסר הכל בתערובת, וכע"ז כתב הש"ך עצמו לתרץ, אלא דגופא דהך מילתא צ"ב דממנ"פ אי בלא הא דלצעורי קא מכיון שפיר מצי אסיר, האידך כתב גבי יין נסך סתם דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ובסוגיין מבואר להדיא דאף לגבי מנסך אמרין דלצעורי קא מכיון אשר משו"ה אמרו דמיייר בישראל מומר, וצ"ע.) והנה על עצם קושיית הש"ך והסמ"ע י"ל ע"פ המבואר לעיל אות קכ"ד בשם האו"ש דאף היכא דאסור מספק אית ל" דין מזיק, אשר לפ"ז כיון דלהלכה הוי ספק אי היכא דאית ל" שותפות בגוייהו אמרין דלצעורי קא מכיון, הרי אסור מספק ושפיר חייב משום מזיק, אשר משו"ה לא הביא המחבר שם ב' הדיעות. וכן ראיתי שכתב בחידושי ר' שמואל הנ"ל שם. אלא דעדיין צ"ב שינוי הנ"ל בלשון המחבר בהא דאינו אוסר של חבירו. והנה בדברי הרמב"ם פ"ז מה'ל' חו"מ הנ"ל השיג הראב"ד, וז"ל: ולצעורי קא מיכוין, עכ"ל, ועי' במגדול עוז שכתב דפשוט דדבר זה לא נאמר בסוגיין אלא בתורת דחיה דהנך אמוראי מצי סברי דאדם אוסר דבר שאינו שלו רק דבישראל אמרין דלצעורי קא מיכוין, אבל הרמב"ם פסק כהך מ"ד דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, אשר ממילא א"ל הביא טעם זה. ודבריו תמוהין, דהא הרמב"ם בה'ל' שחיטה שפיר הביא הך טעמא. ועוד צ"ב דברי הרמב"ם במה שכתב בהמשך דבריו בה'ל' חו"מ דאם היה משומד שהרי הוא כגוי או שהתירו בו וקבל ההתראה שהרי הוא משומד, הרי זה אוסר היין וחייב לשלם, ואי פסק הרמב"ם דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אמאי מהני מאי דהוי כגוי לאסור, וצ"ע. (ועצם דבריו אינם

מוכרחים, דעצם הך סברא יש לומר דס"ל לכו"ע רק מאן דס"ל דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו הכלל אין טעם זה נוגע כיון דבעצם אינו יכול לאסור. שו"ר שכבר העיר בשינוי זה בלשון המחבר (והטור והרמב"ם) בחידושי הגרע"א. וכתב בזה הגרע"א חשבון נפלא ליישב הדברים, ע"ש ותמצא.

קלד) התיר עצמו למיתה אין לך מומר גדול מזה- מהאי טעמא לכאורה היה לנו לומר כן בכל דבר שהוא חייב בו מיתה דנעשה בו מומר על ידי שקיבל התורה. אכן ע"י שו"ת נאות יעקב סי' א' שכתב דלא נאמר הך דינא אלא לענין עבודה זרה, דלכל טעם שנאמר פשוט דלא יהא חמור מקבל התראה מעושה העבירה עצמה, ולא נעשה מומר לכה"ת על ידי שום עבירה חוץ מע"ז ושבת, ע"ש שכתב דגם בהתראה דשבת אינו נעשה מומר. (ובריש דבריו נתספק שמא מאי דאין לך מומר גדול מזה לאו לכל מילתא הוא, ולא נאמר אלא לענין דלא אמרינן ב"י דלצעורי קא מכיון, אכן ע"ש שהרבה להוכיח דאין הדבר כן. וע"י שו"ת אחיעזר ח"ב סי' ה' אות ג' שכתב אף הוא דאינו אלא בעבודה זרה, והטעמים הדברים, דבאמת צ"ב האיך נעשה מומר על ידי מחשבה בעלמא בלא שעשה שום עבירה, וע"כ דהיינו משום דלענין עבודה זרה הקב"ה מצרף המחשבה למעשה, אשר על כן נעשה מומר על ידי קבלת ההתראה, אך בשבת אף דהתיר עצמו למיתה מ"מ הרי אין זה אלא מחשבה ואינו נעשה מומר על ידי כך.

קלה) תוד"ה אין שוחטין לתוך הגומא- אומר ר"ת דהיינו גומא נקייה דנראה כמקבל דם לעבודת כוכבים וכו'. אכן מדברי רש"י מבואר דטעם אחר בזה, שכתב דטעמא דגומא משום שהוא חוק הצדוקים לעבודת כוכבים, כלומר, דאין הטעם משום שהוא בפועל שוחט בהמה זו שתהא הדם לעבודה זרה, אלא דכן הוא דרך שחיטת הצדוקים לשחוט ליד גומא. וכן מבואר בדברי הנ"י בסוגיין, ומקורו מדברי הר"ר יהונתן הכהן מלוניל, ע"ש שכתב, וז"ל: וטעמא דגומא משום חוק המניין העובדים ע"ז ואפילו בחדרי חדרים אסור כיון דרכן בכך משום דכתיב ובחוקותיהם לא תלכו, עכ"ל. ולדידהו פשוט דאף בגומא שאינה נקייה אסור. שו"ר בש"ך ס"ב סק"א שכתב כך, ע"י שהביא מדברי הרשב"א בתורת הבית דטעמא הוא כמבואר ברש"י ובנימוקי יוסף.

קלו) תוד"ה ובשוק לא יעשה כן- אבל לא כנגד העם שאם היו רואים אותו עושה כן בצינעא היה שם חשד כמו בשוק אבל כאן הרואה שעושה בביתו אומר לנקר חצרו הוא עושה ומיהו בירושלמי וכו'. ביאור דבריהם, דיסוד מאי דאפילו בחדרי חדרים אסור הוא דחיישין שמא יזדמן שם אחד שיראהו, דעד כדי כך חששו למראית עין, אשר ממילא היכא דאף אם יראהו ליכא מראית עין שפיר אמרינן דמותר. ומדברי הירושלמי מבואר דס"ל דאפילו הכי אסור בחדרי חדרים, וע"כ דס"ל דטעמא דבחדרי חדרים אסור אינו משום שמא יראהו שם, אלא דמחומר מראית עין אמרו שלא רגיל עצמו בכך ואפי' בחדרי חדרים לא יעשה, אשר בזה לא שייך סברת התוס'. וע"י מאירי בסוגיין שכתב דלא שייך הכא דהא דבחדרי חדרים אסור, אבל מטעמא אחרינא, וז"ל: ואע"פ שכל שנאסר מצד מראית העין אף בחדרי חדרים אסור בחששא רחוקה כזו לא חששו, עכ"ל. הרי דביסודו ס"ל דהוה שייך בזה איסורא דבחדרי חדרים, ודלא כדברי התוס', רק כיון דחשש מראית העין אפי' ברבים חשש רחוק הוא לא אחמרו בזה לאסור אפילו בחדרי חדרים.

מ"א ע"ב

קלז) רש"י ד"ה לבנואה- פרצוף שלו הנראה במים- וכו' ברבינו גרשום. אך יעויין בדברי הרמב"ם בפיה"מ שכתב דלא יאמרו דלאותו פרצוף ודמות הוא עובד, אלא לכת השולט בצורות, ע"ש כל דבריו בביאור ענין זה.

קלח) רש"י ד"ה בדיקה אחריו- שמא מין הוא לעבודת כוכבים ויבדלו מפתו ומיינו- משמע מפשטות דבריו דעל ידי שיבדקוהו וימצא מין יאסרו פתו ויינו, אבל שחיטתו זו כשירה היא אף שלא יבדקוהו, וכפשטות לישנא דמתני' דלא אמרו בזה דשחיטתו פסולה כהני מתני' דלפניו ולאחרי. וכן דקדק מדבריו הרשב"א בתורת הבית דף י"ז ע"א בדפי הספר, ע"ש שכתב, וז"ל: ומסתברא מדקאמרינן שצריך לבדוק אחריו שמא מין הוא אף שחיטתו פסולה מספק שמא שחיטת מין הוא וכיון דתנינן אינך כולוהו במתניתין בהדי הא אף בכולהו אסורות מספק אלא שאני תמה כיון דתני לעיל מינה השוחט לשם הרים שחיטתו פסולה ותני בסיפא דמתני' השוחט לשם עולה שחיטתו פסולה ותני הא באמצע אם איתא דשחיטתו פסולה היכי לא תני בהא נמי השוחט לתוך ימים שחיטתו פסולה ולפיכך אפשר לומר דשחיטתו זו כשרה שאף הוא אין מחזיקין אותו במין ואין מוציאים אותו מחזקת כשרותו הראשונה מיד אלא אחר בדיקה וזה נראה לי עיקר ואף מדברי רש"י ז"ל נראה כן שהוא ז"ל פ"י צריך בדיקה אחריו שמא מין הוא וכו' דאלמא אין הבדיקה כדי להכשירו אלא כדי לפסלו דעד שיבדק ונמצא מין אין פוסלין אותו ואף שחיטתו כן, עכ"ל. אכן הרמב"ם בפ"ב מהל' שחיטה ה"ה-ו כתב, וז"ל: אין שוחטין לתוך ימים ונהרות שמא יאמרו עובד מים הוא זה ונראה כמקריבלמים וכו' ואם שחט שחיטתו כשרה וכו' וכן שוחט חוץ לגומא והדם יורד לגומא ובשוק לא יעשה כן שמא יחקה את המינים ואם שחט לגומא בשוק אוסר לאכול משחיטתו עד שיבדוק אחריו שמא מין הוא וכו', עכ"ל. הרי דפליג וס"ל דבשחט בשוק בריחוק מן הגומא שחיטתו פסולה עד שיבדוק, אבל לתוך ימים וכו' שחיטתו כשירה, ומחלק בין הני דינים, דהני דאמר בהו אין שוחטין, ודלא כשלינא דמתני' לפניו ולאחריהו הדין באמת דשחיטתו כשירה, אבל בשוק דקאמר שלא יעשה כן כתב דשחיטתו פסולה עד שיבדוק. וההבדל ביניהם לדעתו הוא דשאר הדינים הוא "שמא יאמרו", ואילו הכא חשש הוא שמא מין הוא ולכך מחקה את המינים. (וע"ש במ"מ שכתב לדקדק כדברי הרמב"ם מדברי רש"י, וצ"ב).

קלט) השוחט לשם עולה וכו' שחיטתו פסולה- ע"י ראשונים, וע"י תבוא"ש ס"ה סק"ב שכתב ע"פ לשון הטור דמאי דבשוחט בחוץ אין ההקדש חל הוא משום דהוי כנדר ופתחו עמו כיון ששוחט בחוץ, משא"כ כששוחט בפנים הוי שפיר כאילו מקדישו, ע"ש כל דבריו.

קמ) שנים אווזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשום דבר אחר שחיטתו פסולה- ובפשטות מייירי דאית ל"י שותפות בגוי' או שהוא מומר, ע"פ דעות הראשונים בסוגי' דלעיל. וכ"כ הרמב"ם בפ"ב שחיטה הכ"א דהיינו דווקא בדאית ל"י שותפות "אבל אם אין לו בה שותפות אינה אסורה שאין אדם מישאל אוסר דבר שאינו שלו שאין כונתו שלא לצערו". אכן ע"י בטור סוס"י ה' בסתם וכתב, וז"ל: היו ששנים ששוחטין בין ששותף בחוץ, בסכין אחד בין שכל אחד סכיניו בידו ושחט אחד לשם אחד מכל הדברים הסורין וכו' שחיטתו פסולה, עכ"ל, ולא התנה דבעינן שיהא לו שותפות בגווה. וכבר העיר בזה בב"י, ע"ש שכתב דלא אמרו אין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא בדבר שהוא אסור מן הדין משום דמסתמא לצעורי קא מכיון, אבל בשוחט לשם אחד מכל אלו שאין איסורו מן הדין אלא מפני מראית העין כי לא הוי דידי' מאי הוי מאן דחזי סבר דדידי' היא ואתו למישרי קדשים בחוץ היללכך אף אי אין לו שותפות בגווה אסור, ע"ש מש"כ בדעת הרמב"ם, וכ"כ גם הב"ח שם. ובתבוא"ש סקכ"ז כתב בדעת הטור דהכא מצי אסיר אפי' דבר שאינו אלו על ידי מעשה, דלא שייך בזה לצעורי קא מכיון, דאינו שייך אלא באיסורי עבודה זרה. אכן צ"ב לכאורה לדבריו דאי אינו שלו האיך מצי אסיר על ידי השחיטה, הרי מצד מאי דהוי כמקדיש אתינן עלה ואינו יכול להקדיש דבר שאינו אלו.

והנה כתבו התוס' לקמן דף ק"מ ע"א ד"ה למעוטי כו', וז"ל: וצ"ע בבהמת עיר הנדחת אם עבר והקדישה אם הוא קרבן כשר כיון דלהריגה קיימא, עכ"ל. ותמה בשו"ת חת"ס או"ח סי' ק"פ דהא עיה"נ איסורי הנאה ניהו ואיסורי הנאה אינו יכול להקדיש כיון דלאו ידי' ניהו, כדאיתא בב"ק לגבי שור הנסקל דאחר גמר דינו הקדישו אינו מוקדש. ועי' קהלות יעקב סי' מ"א בהערות לדף ק"מ מה שדן בזה, והביא שם דברי החזו"א בנגעים סי"א סק"ה שכתב להוכיח מדברי התוס' דאפשר להקדיש הקרבן על ידי השחיטה, זאת אומרת, שתהא השחיטה מקדשתו, וזה מהני אפי' באיסורי הנאה. ולפ"ז אף בדברי התבוא"ש בדעת הטור אפשר דיש לומר כן, ושפיר מתקדש על ידי עצם השחיטה. אלא דמדברי התבוא"ש עצמו בסק"ב, הובאו הדברים לעיל, מבואר לכאורה דמאי דחיל ההקדש כששוחטו בפנים הוא משום דדעתו להקדישו, כלומר מצד מעשה הקדש נפרד, ולא מצד מאי דשחיטתו מקדשתו.

קמא) אמר ר' יוחנן לא שנו אלא שאינו מחוייב חטאת אבל מחוייב חטאת אימא לשום חטאתו הוא עושה - עי' ט"ז סי' ה' סק"ה, דעת המהרש"ל ביש"ש והט"ז דאסור בזה משום שחיטת חטאת בחוץ, דכיון דאמר לחטאתי וחייב באמת חטאת אמרינן דהוה ממש הפרשת חטאת, ודלא כעולה ושאר דברי הנידב דליכא אלא משום מראית עין. והב"ח חולק וס"ל דאף בזה ליכא אלא משום מראית עין ולעולם לא חייל הקדש בכה"ג.

קמב) תוד"ה והא לא אמר לשם חטאתי - אם לא אמר לשם חטאת ואפי' אמר הרי זו חטאתי לא אמר כלום כדאמרינן בפ"ק דנדרים - עי' ט"ז סי' ה' סק"ד שכתב דעיקר הקפידא בזה הוא שיאמר חטאתי ב', ואין כל קפידא לומר לשם, והוא כפשטות המבואר בסוגי' דנדרים דף ו' שהביאו התוס'. וע"ש שהגיה בדברי התוס' וכצ"ל, אם לא אמר לשם חטאתי אפילו באומר הרי זו חטאת אפילו הכי לא מהני עד שיאמר הרי זו חטאתי דאז מהני. ופירוש אמרו חטאתי ב', חיוב החטאת ישי לי מכבר. והט"ז חולק בזה על

דברי הב"ח שהביא, דהב"ח הבין דאיכא קפידא לומר לשם, דווקא על ידי הל' הוא דמתפיסו בנדר, ע"ש בב"ח ובט"ז. ובש"ך שם סק"ו כתב דבאמת בעינן לתרוייהו, ולא בעינן להגיה בדברי התוס', ומסוגי' דנדרים לא יקשה כמו שהקשה בט"ז, דבסוגי' דנדרים לא דנו אלא מצד ידי, אשר זהו הנידון בחטאתי, אבל ל' לעולם בעינן, ע"ש/ כל דבריו.

קמג) לאתויי עולת נזיר - דמימר אמרי דילמא נדר בצינעא ושפיר אית בזה משום מראית עין. והקשה ברש"י דא"כ ה"ה חטאת נזיר, ובתבוא"ש סי' ה' ססקט"ו כתב באמת דה"ה חטאת נזיר. אכן עי' או"ש פ"ב שחיטה הכי שכתב דמשי"כ שם הרמב"ם שעיקר הנזירות נדר מן הנדרים בא לבאר בזה טעמא דהיינו דווקא בעולת נזיר ולא בחטאת נזיר, דבאמת עולה היאבעצמותה מהדברים הנדרים והנידבים, רק שלולדת היא חובה ולכן בנזיר שעצם הנזירות בא בנדר וכל אדם יכול לקבל עליו נזירות לכן לא נפיק שה מכלל כל העולות אשר הן נידרים ונידבים, משא"כ חטאת דהוי בעצמותה דבר שאינו נידר ונידב, רק חובה, ואם נזיר מביאו הוא לחובת נזירותו אשר קיבל בנדר על עצמו, בזה לא נכנס בין הזבחים הנדרים ולא פסלוהו חכמים לשחיטתו. ויש לעיין בדבריו, דאם כי ודאי דחילוק הוא, מ"מ כיון דבמראית עין הדבר תלוי, כיון דסו"ס אמרינן שמא בצינעא נדר בנזירות ודווקא מהאי טעמא איתא למראית עין גבי עולת נזיר, אמאי ליתא להך מראית עין גם בחטאת, וצ"ב. אם לא דנימא ביסוד כונתו, דסו"ס עשו חכמים גדר בדבר, דדבר הנידר ונידב שחיטתו אסורה ושאינו נידר ונידב שחיטתו מותרת, ושוב לא איכפת לן על כל ציור בפרט אי אית בזה משום מראית עין, רק אם לא שייך שיבינו שהוא בנדר אף שהוא נידר לא שייך בזה איסור, אשר זהו דאמרו דשמא נדר בנזירות בצינעא, אבל סו"ס בעינן לעיקר הגדר אי הוי דבר הנידר או לא ושפיר איתא לחילוק האו"ש, דחטאת לעולם אינו דבר הנידר אשר ממילא לא שייך לומר בו דשחיטת פסולה, ולא מהני בזה הא דשמא בצינעא נדר בנזירות.